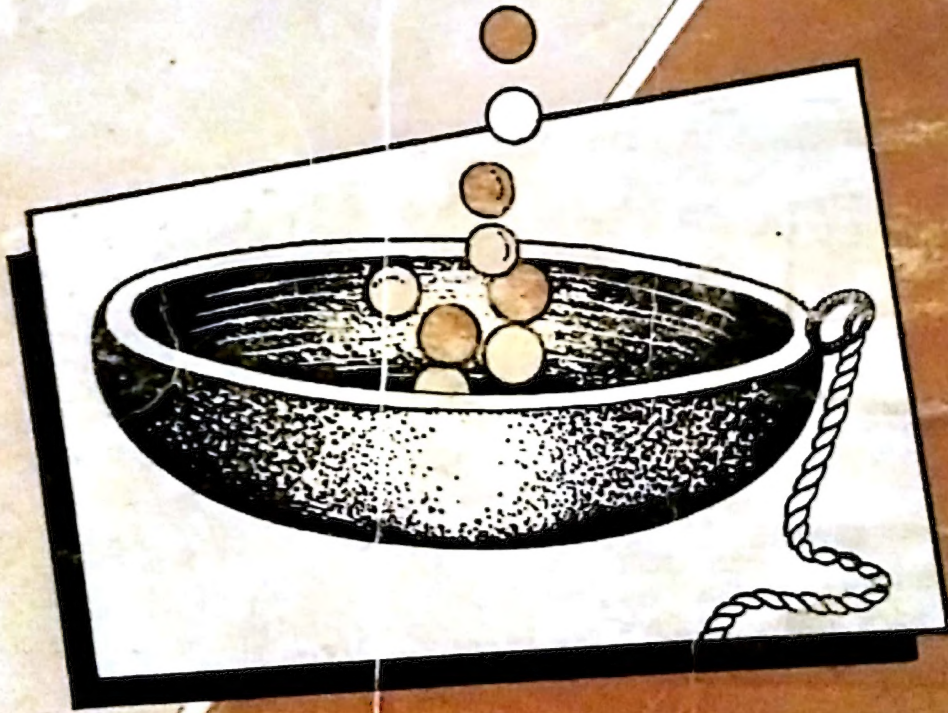

کشتی منجم کٹا

کلام:
عارف المولیٰ

درگاہ، پیر حسن بخش شاہ جیلانی
دبشتر و شریف

ڪشتي منجھ ڪٿا

ڪلام

پير شاهنواز ”عارف الموليٰ“

ترتيب:

ڊاڪٽر اڪبر علي لغاري

زيب ادبي مرڪز

حيدرآباد سنڌ، پاڪستان

جمله حقوق محفوظ

درگاه: پير حسن بخش شاه جيلاني
ڊئڙو شريف

شايع ڪندڙ: زيب ادبي مرڪز حيدرآباد

چپيندڙ: سنڌ پرنٽنگ پريس اڪال پونگا
لائين حيدرآباد، سنڌ

سال ۱۹۹۴

تعداد ۱۰۰۰

قيمت ..... هڪ سو

چپائيندڙ: عارف اڪيڊمي، درگاه پير حسن شاه
جيلاني ڊئڙو شريف

سائين فتح محمد شاه عاشق الموليٰ
پير پورو مرحوم

يادگار تصوير

کاپي کان مساجي طرف ويٺل ۱. پير حاجي شاهنواز عارف المولائي،
۲. مخدوم محمد زمان طالب المولائي، ۳. صولي خدا دوست فقير،
۴. پير ذليل شاه (تصوير داتو شريف ۱۹۵۲)

”انتساب“

انهيءَ سهڻي صورت ۽ نيڪ سيرت واري سائين فتح محمد شاھ
عرف پير پورو متخلص عاشق الموليٰ جي نام نامي اسم گرامي ۽ ذاتين
منسوب ڪريان ٿو. جن محترم محمد خان پرڙي ذاتين چوڏهن سال
پنڌ ڪندي ڪندي رسالي ڏسڻ واري حسرت هائو ۾ سائين پنهتجي
مالڪ حقيقي سان وڃي مليا.

۱۵ آگسٽ ۱۹۹۴ع

ڊاڪٽر اڪبر علي لغاري
ڳوٺ لعل خان لغاري حال شاد لطيف
ڪالوني شهدادپور روڊ سانگهڙ

پیر حاجی شاہنواز شاہ
عارف المولیٰ
ولادت ۲۰ اکتوبر ۱۹۲۲ء
وفات ۳۱ مئی ۱۹۷۸ء
مطابق ۲۳ جماد الثانی ۱۴۹۸ھ

ڳالهيون ڳچ اندر جون

درگاه شريف پير حسن بخش شاه (ڊنڙو شريف) اسان جي تمام ويجهو آهي. ان ڪري ننڍي هوندي کان ئي اتي پيرن ۾ ڪثرت سان اچڻ وڃڻ ٿيندو هو. پهرئين سجاده نشين سائين ڏنل شاه جي ڪچهزين ۽ قرب مان فيضياب ٿيس. وکر وهائڻ وارو دماغ ۽ دل انهن سدائين پاڻ کي خالي محسوس ڪندو آهيان. سائين ڏنل شاه جن جي وصال بعد به پيرن سان اهائي ساڳي نيازمنديءَ وارو سلسلو برقرار رهندو پيو اچي. درگاه جي افراد ۾ سجاده نشين مرڪزي حيثيت رکڻ ڪري سائين حاجي شاه نواز شاه عارف الموليٰ جن جي حاضريءَ ۾ جلدي جلدي پيش ٿيندو هوس. هڪ رات محفل ۾ مون کي فرمايائون ته ”اسانجو ڪلام جيڪو منتشر ٿيو پيو آهي. ان تي ٿڌ ڪري ترتيبوار لکڻ لاءِ استاد حاجي سومر خان (بندہ جو والد محترم) کي چئو ته هڪ يا وڌيڪ ٻوڪن تي لکي ڏئي ته ڇپائڻ لاءِ سوچ ويچار ڪجي.“ مون واپس اچي بابا سائينءَ سان ذڪر ڪيو. پاڻ چيائون ته جيڪو مواد گڏ ٿيل آهي، اهو کڻي اچو ته ڪم شروع ڪريون. باقي جيڪو ڪلام ٽريل پڪٽريل يا گم ٿيل آهي، هو هٿ ڪندا سونگي پهچائيندا وڃو.“

مون ٻي ملاقات ۾ بابا سائين جو اهو خيال عارف الموليٰ سائين جن جي خدمت ۾ پيش ڪيو. قدرت الاهيءَ جي انهيءَ مهيني ۾ سندن (عارف الموليٰ) جو انتقال ٿيو. ”رٿيل ويون رهجي- ان رٿيل آڏو آيون“ جي مصداق اهو ڪم ائين رهجي ويو.

عارف الموليٰ سائين جي چاليهي بعد هڪ ڏينهن سندن فرزند فتح محمد شاه عرف پير پورو متخلص عاشق الموليٰ جن ٻه چار شعر (ڪلام) لکي مون وٽ پنهنجي ڳوٺ لعل خان لغاريءَ ۾ ڪلينڪ تي آيا. ملڻ بعد جيستائين آئون فارغ ٿيان تيستائين کين بابا سائين جن وٽ لئبريريءَ ۾ ويهڻ لاءِ صلاح ڪيم. پاڻ اتي هلي ويٺا. آئون مريضن کان راندو ٿي

وٽن آيس. ڪائون حال احوال معلوم ڪيم. پاڻ اهي ڪلام ڏيکاري
اصلاح واسطي چيائون. ان بعد ٻين ڳالهين سان گڏ مون ياد ڏياريو ته
سائين عارف الموليٰ جن پنهنجي ڪلام لکڻ لاءِ اوهان جي روبرو ۽ خيال
ڏيکاريو هو. اڄ بابا سائين جن سان انهيءَ بابت گفتگو ڪجي ته بهتر
ٿيندو. بابا سائين سان اهڙو ذڪر ڪيائون. اهوئي جواب ڏنائون جيڪو
مون کي ٻڌايو هئائون. ٻئي ڏينهن عاشق الموليٰ جن گڏ ٿيل ڪلام کڻي
آيو. جلد ئي بابا سائين جن اڪڻ شروع ڪيو. بنده ۽ عاشق الموليٰ ٽريل
پڪڙيل ڪلام مٿ ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي.

پوءِ اسان ڳاڻڻن، سگهڙن، فقيرن، شاعرن خواهه عام، اڻهن سان گڏيا
جدا ملاقاتن جو سلسلو شروع ڪيو ۽ چڱو ذخيره ملي ويو. هه ڏانهن
لکڻ جو ڪم پڻ تيزيءَ سان ٿيندڙ رهيو.

تان جو سنڌي، اردو ۽ پارسيءَ سميت سمورو ڪلام لکي پورو
ڪيائون. هن ڪم مان فارغ ٿيڻ بعد بابا سائين جن پڻ هن فاني دنيا
کي ڇڏي روانا ٿي ويا. بابا سائين جن جي وفات بعد سگهو ئي مون
طالب الموليٰ سائين جن سان خط ذريعي رسالي جي نالي رکڻ ۽ ڇپائڻ
بنسبت ڪائون صلاح طلب ڪئي. پاڻ جواب ۾ لکڻ فرمايائون ته ”اهو
مواد کڻي هالا اڄو ته ڳالهه ٻولهه ڪجي.“ ساڳئي وقت سائين حاڪم
شاهه کي به لکيائون ته اوهان ڊاڪٽر (بنده) سان انهيءَ بابت رابطو قائم
ڪريو.“

ٻن ٽن ڏينهن بعد آئون ۽ پير پورو (عاشق الموليٰ) مواد کڻي هالا مخدوم
صاحب جن جي خدمت ۾ پيش ٿياسين. پاڻ لکيل مواد ڏسي اکرڻ جي
تعريف ڪئي ۽ خوش ٿيا. وڌيڪ صلاح ڪيائون ته هن ڪاپيءَ تي
پڪو جلد ٻڌائي درگاهه تي قلمي نسخي جي حيثيت ۾ رکجي. باقي
ڇپائڻ لاءِ فوٽو اسٽيٽ ڪرائي پريس کي ڏجي. مون کي فرمائون ”اوهان
سوانح حيات لکيو.“ مون عدم فرصت سبب معذوري پيش ڪئي. فورن
محترم انور هالائيءَ کي گهرايائون. ان سان صلاح ڪيائون ته سوانح

حيات لکي ۽ ڇپائيءَ جو ڪم ڪجي. ليڪن انهن به ڪم جي گهڻائي سبب پيش ڪيو. آخر مون کي حڪم فرمايائون ته محترم عبدالله ورياه ۽ محترم محمد خان پرڙي سان ملي اسان جو حوالو ڏبو ته انهن مان ڪوبه هڪ اوهان سان هن ڪم ۾ هٿ وٺڻائي. ٻن ٽن ڏينهن بعد آئون ۽ سائين عاشق الموليٰ محترم محمد خان پرڙي سان، سندس ڳوٺ ملياسين. اتان ٿئي ڄڻا ٽنڊو آدم جناب عبدالله ورياه وٽ آياسين. حال احوال ٿيا. اتي طئه ٿيو ته اهو ڪم محترم محمد خان پرڙو ڪندو. اسان سمورو مواد جناب محمد خان پرڙي جي حوالي ڪيو.

ان بعد سوانح عمريءَ واسطي معلومات حاصل ڪرڻ کان جناب محمد خان درگاهه شريف تي اچي عارف الموليٰ سائينءَ جن جي فرزندن، ڀائرن ۽ ٻين ماڻهن سان به نفس نفيس مليو. اتان ڊائريون، خط خاندان جو شجرو وغيره پڻ ساڻ ڪڍي ويو. عاشق الموليٰ سائين جن جي معرفت ۽ محترم محمد خان جي رفاقت ۾ ڪلامن وارو مواد پريس تائين پهتو.

باقي سوانح عمريءَ بابت عاشق الموليٰ سائين کي سال ۱۹۷۹ع کان وٺي ڏهين جنوري اوڻيهه سو ٿيانوي تائين جملہ چوڏهن سال دلاسن واري دڳ تي هلائيندو رهيو. آخر ۱۶ جنوري ۱۹۹۴ع تي عاشق الموليٰ سائين رسالي ڏسڻ واري آس اندر ۾ ڪڍي مالڪ حقيقيءَ کي وڃي پهتا. ان کانپوءِ سائين حاڪم شاهه محترم محمد خان وٽ پنڌ شروع ڪيا، تانجو ۲۸ جولاءِ ۱۹۹۴ع تي پنهنجي خادم غلام حسين پياري معرفت پيغام موڪلي مون کي گهرايو. افسوس ڪندي فرمايائون ته محمد خان پرڙو اڃا تائين سوانح حيات يا ٻيو گهربل مواد لکي نه سگهيو آهي. هاڻي اهو ڪم اوهان ئي هن مهيني ۾ پورو ڪري ڏيو ته پريس ۾ ڏجي ته رسالو ڇپجي جلد کان جلد ميدان ۾ اچي. مون ٻئي ڏينهن کان مختصر سوانح عمري لکڻ شروع ڪئي. جيئن ته رسالي ۾ ڪلامن جو تعداد محدود آهي. ان لاءِ سوانح عمري لکڻ ۾ پڻ اختصار کان ڪم ورتو ويو آهي. ان کانسواءِ ڪلام تي تبصرو يا مقدمو به

وقت جي تنگيءَ سبب لکي نه سگهيو آهيان. البت ٿورڙو جائزو وٺي،
 ڪلام متعلق چند الفاظ سوانح حيات ۾ شامل ڪيا اٿم. جيڪا به
 غلطي ڏسڻ ۾ اچي ته معاف ڪري آگاهه فرمائيندا.
 گر قبول افتد زهي عزو شرف.

تاريخ ۱۵ آگسٽ ۱۹۹۴ع

بنده ڊاڪٽر اڪبر علي لغاري بلوچ
 شاهه لطيف ڪالوني شهدادپور روڊ سانگهڙ

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده و نصلي علي رسولہ الكريم.

خاندان: عارف المولي سائين جن جو حسب نسب سائين حسن بخش شاه جو رسالو جن جا مؤلف پڻ عارف المولي سائين پاڻ هئا. ۽ سنڌي ادبي بورڊ جو ڇپايل آهي. ان موجب سندن سلسلو حضرت پيران پير دستگير سيد عبدالقادر جيلانيءَ سان ملي ٿو. انهيءَ ڪري پاڻ جيلاني سيد سڏبا آهن.

سندن خاندان ۾ پشت پشت وڏا عالم باعمل ٿيندا آيا آهن. سندن فيض مان ڪئين سيراب ٿيندا اچن ٿا.

اصل وطن ۽ هجرت: سندن خاندان اصل بڙهانيپور جو رهاڪو هو. اتان هجرت ڪري سنڌ ۾ قاضي احمد جي ڀرسان ڀ ڪرن لڳ اچي رهائش پذير ٿيا. ان بعد سندن خاندان فيض عام ڪرڻ خاطر ٿڙي پکڙي ويا. ڪن چئن شاه ۾ آڏاڻا اڏيا.

ڪن وري تعلقه حيدرآباد ۾ گهوٽاڻن جي شهر ۾ اچي ديرا دمايا. ته ڪن اچي احمد آباد شهر ۾ خيما کوڙيا.

انهن مان ڪن اچي ڊنڙي شريف لڳ پير سبحان علي شاه نالي ڳوٺ ٻڌايو. اهو ڪٽنب سائين عارف المولي جن جو هو.

والادت: سائين حاجي شاهنواز عارف المولي (حاجي صاحب) تاريخ ويهين آڪٽوبر اوڻيه سو ٻاويهه عبسويءَ ۾ ڳوٺ پير سبحان علي شاه لڳ ڊنڙو شريف ۾ سائين ڏنل شاه جن جي ڏيڍي تي تولد ٿيا. جيئن ته سائين ڏنل شاه کي نرين اولاد ۾ سندن پهريون نمبر هو. ان ڪري ڏيڍي خواهه راج پاڳ عزيزن قريبن، مريدن خادمن ۾ تمام گهڻي خوشي ٿي. هر طرف کان مبارڪون ۽ سوڪڙيون پاڪڙيون ملڻ لڳيون. چون ٿا ته وقت جا ڳائڻا وڃائڻا، سگهڙ سالڪ شاعر اديب، ملهه رانديگر مطلب ته زندگيءَ جي هر شعبه جا ماڻهو سندن ولادت جي موقعي تي درگاه شريف تي شغل ۾ شريڪ ٿيا.

تعليم و تربيت: جيئن ته سندن والد صاحب سائين ڏنل شاهه جن درگاهه جا سجاده نشين هر لحاظ سان دانا و بيٺا هئا ۽ سندن سنڀال ۽ ديني تعليم لاءِ هڪ مدرسو به ڪم ڪري رهيو هو. جيڪو ”پيرن جو مدرسو“ نالي سان غالبن سڄي ضلع ۾ پهريون ئي ديني تعليم ڏيڻ وارو مدرسو هو. جنهن ۾ وقت جا مشهور عالم عربي، پارسي، فقه، ۽ ٻي تعليم وڌي محنت ۽ جانفشانيءَ سان ڏيندا رهندا هئا. ازانسواءِ درگاهه شريف کان اتر طرف ڊنڙي جو شهر هو. جيڪو انهيءَ وقت ۾ واڻين، لغاري بلوچن، خاصخيلي، ڪنڀار، پڇارن کانسواءِ ٻين قومن جي رهائش گاهه منجهس به ته بازاريون، ٿاڻو، اسپتال، ڍڪ ۽ هڪ بوائز پرائمري اسڪول پڻ هو.

ان ڪري عارف الموليٰ سائينءَ جي عربي، پارسي ۽ فقه اردوءَ جي تعليم درگاهه مبارڪ تي قابل استادن وٽ پنهنجي ئي مدرسو ۾ ٿي. باقي سنڌي (پرائمري) تعليم لاءِ کين ڊنڙو شهر جي پرائمري اسڪول ۾ محنتي استادن جي شاگرديءَ ۾ داخل ڪرايو ويو.

انهن ٻنهي هنڌن تان تعليم حاصل ڪرڻ واري دور ۾ ڪڏهن به عارف الموليٰ سائينءَ جي استادن خواهه عالمن شڪايت ڪانه ڪئي. هر امتحان ۽ مقابلي ۾ پاڻ پهريون نمبر ايندا رهيا.

بي تربيت مٿن دنياوي ڌنڌا، راجداري، مالداري، دوستي ياري ۽ پيري مريديءَ جي رهبري سندن والد بزرگوار جن ڪئي. ان کانپوءِ درگاهه مبارڪ تي ناياب ڪتب خانو جي موجودگيءَ کين مطالع ڪرڻ تي مجبور ڪيو. فرصت واري وقت ۾ رات ڏينهن مطالع ۾ مشغول رهندا هئا.

ويتران وقت جي عالمن مٿن استاد محمد قاسم لاکو، استاد حاجي سومر خان لغاري، مولوي عبدالقادر لغاري جي صحبت سندن تعليم ۽ تربيت کي چار چنڊ لڳائي ڇڏيا.

بيعت: جيئن ته حاجي صاحب جن جا والد سائين پير ڏنل شاهه جن به وڏي درگاهه جا سجاده نشين هئا. سندن ئي زير نظر ۽ صحبت ۾

پرورش پاتي هئي. ان ڪي پنهنجي والد سائين پر ڏنل شاه عرف پير
وڏو يا سائين وڏي کان ڪر جي تلقين ورتي.

شاديون: سندن پهرين شادي خان آبادي، سڪرنڊ تعلقه دنگ ڳوٺ مان
سيد نبي شاه جيلانيءَ جي دفتر نيڪ اختر سان، تقريبن ۲۵-۳۰ سالن
جي ڄمار ۾ ٿي. ان مان ڪين چار فرزند ۽ هڪ نياڻي ٿوڻل پنج اولاد
ٿيا. جي بغضله تعاليٰ حياتي ۽ بااولاد آهن ۽ صرف هڪ فرزند فتح
محمد شاه عاشق الموليٰ قوه جوانيءَ ۾ وصال ڪري ويو.

عشق جي چوٽ: ٿيو هيئن جو پهرين شاديءَ بعد تقريبن
۵۷-۱۹۵۸ع ۾ هڪ حسين عورت جيڪا پنهان علائقي مان اچي سنڌ
۾ ضلع سانگهڙ جي گهندڙ شهر ۾ پنهنجي ڪٽنب سان گڏ ويئي.

سا سندن صورت ۽ سيرت، جي هاڪ ٻڌي پريٽ لئون لڳائي ويئي. ويتر
هڪ پيري درگاهه تي اچي ڪين روبرو ڏٺائين ته وري واپس ورتل لاءِ
باوجود ڪافي زوربار جي به نه وئي. ۽ عارف الموليٰ پڻ گهاٽجي پيا. آخر
نڪاح ڪري پنهنجي زندگيءَ ۾ ڪيس داخل ڪيائون.

انهيءَ مان به ڪين ۳ پٽ ۽ ٻه نياڻيون ٿوڻل پنج اولاد ٿيا. انهن مان
تاحال صرف ٻه نياڻيون زنده آهن.

علم موسيقيءَ بابت: هائو درگاهه شريف تي ڪلاسيڪي موسيقيءَ جا
وڏا عالم جهڙوڪ الهڏنو نوناري، خير خان، سيندو خان، پيارو خان،
بيو خان، منظور علي خان، فتح علي خان، طفيل خان، خورشيد علي خان
۽ ٻيا به ڪئين ايندا هئا. انڪري ڪين راڳ جي پروڙ تمام گڻي هئي.
البت پريڪٽس (رياض) ۾ پاڻ منظور علي خان کان پڇندا هئا ۽ ان جي
اهل اهر ڪندا هئا. فقراءَ مان محمد فقير ڪٽياڻ، منار فقير راجڙ، حاجي
فقير موچي، عيسو فقير مير بحر، امام علي فقير واڍو، غازي فقير، الهڏنو
فقير ماچي، عرس ملنگهه، فقير امير بخش ڪلوئي، چاندي فقير، ديول
فقير، عبدالغفور، انب فقير ابڙو، مصري فقير، حاجي نور محمد لغاري،
جمع خان لغاري ۽ ٻيا تمام سهڻي نموني توحيد، ائڻ وارا، هر موقعي

مهل، عيد، رجبِي ۽ يارهينءَ ڪانسواءِ سائين حسن بخش جي ميلي تي ايندا رهندا هئا. انهن کي ٻڌڻ سٺڻ سان پڻ کين حاصلات ٿي. سندن آواز مٺڙو ۽ سريلو هو. پاڻ ڪڏهن ڪڏهن شوقيه ڳائيندا هئا. ان ۾ ڪلاسڪل خواهه رندي ڪلام سٺيءَ طرح سر ڳري ڳائي سگهندا هئا پاڻ گگهر ياد دلو وڃائڻ جا پڻ قابل هوندا هئا.

شاعري: ابتدا ۾ جيڪو شعر لکيائون ان ۾ پنهنجو تخلص عاجز لکندا رهيا. ڪجهه وقت گذرڻ بعد محمد فقير کٽياڻ درگاهه شريف تي آيا، پاڻ ان وقت هڪ شعر لکيائون، ان ۾ پنهنجو تخلص عاجز ڪم آندل هو. فقير صاحب ڏسي چيو ڪلام ته ”نهایت ئي پلو آهي. ليڪن اوهان به عاجز ٿيا ته اسان ٻهڙن انسانن جو ڇا ٿيندو؟“ پاڻ ٿوري گهڻي رهائڻ بعد فقير صاحب کان پڇيائون ته عاجز نه ته ڇا لکان؟ فقير صاحب جن کين چيو ته اوهان پاڻ کي عاجز نه بلڪه عارف سمجهو. ان بعد پاڻ پنهنجي ڪلام خواهه خط و ڪتابت ۾ عارف لکڻ شروع ڪيو. اڪثر پنهنجي ڪلام کي اصلاح واسطي قبله سائين طالب الموليٰ ڏانهن موڪليندا هئا. هڪ ڀيري پاڻ مخدوم طالب الموليٰ سائين جن وٽ هالا آيا. آئون (راقم الحروف) هالا هاءِ اسڪول ۾ پڙهندو هوس. ليڪن منهنجي رهائش سائين جن جي بلاڪ بنگله ۾ هئي. سامهون اناس بند، ۾ قاضي عزيزالله وسطڙو ۽ ان سان گڏ انور الدين وسطڙو ۽ عبدالحڪيم کوسو ۽ ٻيا شاگرد رهندا هئا. بنگله جي اڀرندي پاسي ان وقت جا شاگرد محمد عظيم لغاري ۽ ڌڻي بخش فقير نوح پوٽو ۽ سندس ڀائر رهندا هئا. بلاڪ بنگله جي حاضري حاجي عباس علي خان نظاماڻي ڏيندو هو. جيئن ته سائين جن (طالب الموليٰ سائين) جي نظر ڪرم مون تي وڌيڪ هئي. آئون هر وقت بنا اطلاع جي پيش ٿيندو رهندو هوس. سائين عارف الموليٰ جن جڏهن به هالا ايندا هئا يا درگاهه تي هوندا هئا ته طالب الموليٰ سائين جن ۽ سائين عارف الموليٰ جن وچ ۾ ماقات، خواهه ٻئي ڪنهن به ڪم ڪار لاءِ پيغام رسائي آئون بجاءِ آئيندو هوس. پوءِ

گهڻو ڪري هر رس رهاڻ ۾ تيستائين حاضر رهندو هوس. جيستائين اختتام پذير ٿئي. عارف الموليٰ سائين هالا ايندا هئا ته کين محمد فقير جي نالي ڪيل بنگلي ۾ منزل انداز ڪيو هو. انهيءَ بنگلي کي محمد فقير کنيان جي رحلت بعد نم وارو بنگلو پڻ چئبو هو. اتي طالب الموليٰ سائين جن جي خاص سواريءَ وارو گهوڙو پڻ ٻڌل هوندو هو. عارف الموليٰ سائين جن سان اڪثر فقير خدا بخش لغاري يا شير لغاريءَ جي ڳوٺ جو ڦوٽو خاصخيلي خادم جي حيثيت سان گڏ ايندا هئا ۽ رهاڻ لاءِ منهنجو والد صاحب جن (حاجي سومر خان لغاري) به رفاقت ۾ ايندا هئا.

اهو ڏينهن به آيو جنهن ڏينهن انهيءَ بنگلي تي عارف الموليٰ ۽ طالب الموليٰ سائين جي رهاڻ ۾ سندن والد صاحب، مولانا غلام محمد گرامي، حاجي شفيق محمد هالائي شهنشاهه خان صاحب سائينداد خان شورو ۽ ٻيا به ڪي معزز حضرات رهاڻ ۾ شامل هئا. موقع مهل پتاندڙ هر هڪ صاحب پنهنجو شعر يا ٻئي ڪنهن درويش جو مقالو پيش ڪندو رهيو. اڃانڪ طالب الموليٰ سائين جن عارف الموليٰ جن کي فرمايو ته ”تمام سهڻو لڳندو اگر عارف جي پويان موليٰ استعمال ڪريو.“

سائين عارف الموليٰ جن جواب فرمايو ”انهيءَ ۾ صرف اوهان (طالب الموليٰ) جي خوشنودي درڪار آهي. ان بعد پاڻ عارف الموليٰ تخلص طور لکڻ ۽ چوائڻ لڳا. هاڻو، عارف الموليٰ سائين جن جي ڪلام بابت عرض آهي ته عارف الموليٰ جن جي شاعري واري دور ۾ ڪافيءَ جي صنف اوج تي پهتل هئي. ته وائي، غزل، مرثيه، بيت ۽ ڏوهيڙي کي به عرصي دراز گذري چڪو هو. ان ڪري پاڻ مڙني احناف تي طبع آزمائي ڪئي اٿن. سندن ڪلام توحيد، تصوف، حمد و ثنا جو سهڻو باغيچو بڻيل آهي. فصاحت، بلاغت جو اثاهه سمنڊ آهي. سوز گذار جون ريهون رڙيون. ڪٿي پرچائڻ لاءِ منٿون ميڙون، ايلاز ۽ پڪارون پڌريءَ پٽ ڏسڻ ۾ اينديون، ڪنهن هنڌ خودداريءَ ۽ خودسريءَ جا دڙڪا دهمان ته وري

ذاتي صفائيءَ جا گس پند پترا ڪيل آهن. ڪٿي نفي خواه اثبات جا اهڃاڻ عمدہ نموني آندل آهن. اميد ته سندن ڪلام تي وڌيڪ تبصرو ديوان، عارف الموليٰ ۾ پيش ڪندس.

روزه مره جي زندگي: سائين حاجي صاحب جن کي ميلي ملاڪڙي جو شوق تمام گهڻو هوندو هو. سند ۾ غالبن هر ميلي تي يا ملاڪڙي ۾ سندن شرڪت لازمي تصور ڪئي ويندي هئي. پاڻ هر ميلي جيئن ته ڀٽائي صاحب، قلندر شهباز، صوفي صادق شاه، راڻي پور کانسواءِ سند ۾ هر ميلي ملاڪڙي جو انتظام سنڀاليندا هئا. ملهن جا جوڙ به پاڻ ئي ٺاهيندا هئا. پاڻ ملهه جي انگن اکرن جا اعليٰ درجہ جا ڄاڻو هوندا هئا. جتي ڪابه محفل موسيقي يا ڪٿي سنڌي ثقافت ۾ شامل راند جو مقابلو هجي. مشاعرو هجي، سگهڙن جي رهاڻ خواه علمي ادبي محفل هجي. اتي سائين عارف الموليٰ جن ضرور تشريف فرمائيندا هئا. پاڻ عاشق مزاج ۽ زنده دل هجڻ ڪري راڳ سان گهڻي محبت رکندا هئا. ان ڪري هر وقت سندن حاضريءَ ۾ ڳائڻا هوندائي هئا. پاڻ پهلوان نواز به هوندا هئا. وڻن وڏا وڏا ملهه ۽ پڇري ڪڻن وارا پهلوان به ويٺل هوندا هئا. شڪار به شوق سان ڪيائون. شڪار ۾ سندن بندوق جو استاد قادر بخش جيڪو پڇريءَ جو سنڌ پهلوان هو. ۽ سندن ئي ڳوٺ جو رهاڪو ۽ پاليل خادم آهي. ان رهبري ڪئي. ان ڪري پاڻ اعليٰ درجہ جا توبجي پڻ هئا. گهڻو ڪري شڪار تي سائين طالب الموليٰ، پير رسول بخش، بخش علي خان لغاري شير لغاريءَ وارو، ۽ ٻين اهڙن جي رفاقت ۾ ويندا هئا.

عارف الموليٰ سائين جن جا طالب الموليٰ سائين جن جي معرفت سنڌ جي ڪيترن ئي علمي ادبي ادارن سان تعلقات هوندا هئا. مثلاً جمعيت الشعراءِ اداره روح ادب سنڌ ۽ بزم طالب الموليٰ، علمي ادبي مجلسن ۽ ڪانفرنس ۾ جتي ڪٿي سائين طالب الموليٰ جن سان گڏ هوندا هئا. صحبت اثر: هر شاعر تي گذريل وقت جي شاعرن جو اثر ضرور

پوندو آهي ته حال وارن سان روبرو ۽ رهاڻيون ڪبيون آهن. انهيءَ کي مدنظر رکندي ائين چوڻ کان ڪونه ٿو ڪيائين ته عارف الموليٰ سائين جن تي ڀٽائي صاحب، صوفي صادق شاهه، نواب ولي محمد، سائين حسن بخش شاهه، خواجہ غلام فريد ۽ حمل فقير جو گهرو اثر هو. سندن حال وارن شاعرن مان سائين طالب الموليٰ، مرتضيٰ ڏاڏاهي، امام علي فقير واڍو، دادن فقير، پير اعجاز جهڙن جو اثر نمايان آهي. انهن جي جواب ۾ ڪافي شعر چيل آهن ته ڪن لاءِ وري ڪي سوالِي شعر پڻ لکيا اٿن خصوصن طالب الموليٰ سائين جن جي صحبت ۽ ڪلام جو اثر وڌيڪ ٿو ڏسڻ ۾ اچي. پاڻ جيڪي به لکندا هئا ته پهريائين طالب الموليٰ سائين جن ڏانهن موڪليندا هئا. ڪڏهن ڪڏهن طالب الموليٰ سائين اصلاح به ڪري واپس ڪندا هئا ته پاڻ بخوشي قبول فرمائيندا هئا.

خصلتون: پاڻ دل جا دريا هوندا هئا. صاف دل صاف گو هوندا هئا. سخاوت کين ورثي ۾ ملي هئي. جيڪو به ماڻهو درگاهه تي ڪيڏي مهل به ايندو هو ته هر وقت ننگر ڪرائيندا هئا.

عارف الموليٰ سائين تمام گهڻو ڪلمڪ ملنساز انسان هئا. عزيز قريب، دوست يار، مريد خادم، مطلب ته هر مڪتبهءِ فڪر جي ماڻهوءَ سان محبت قرب ۽ اخلاق سان ملندا هئا. ڏکويل جي دلجوئي، منڌل ماڻهوءَ جي رهبر لاءِ هر موقع مهل تي تيار هوندا هئا.

پسگردائيءَ جي راڄن سان سندن تعلقات پڪا پختا ۽ سهڻا هوندا هئا. البت مخالفن کي مخالف ئي سمجهندا هئا. پاڻ اڙيلن جي آڌر ۽ ستايلن کان سهارو جو سورج هئا.

حليو مبارڪ: سائين عارف الموليٰ جن سهڻي صورت من موهڻي مورت جا مالڪ هئا. سندن سر ويٺل وار وڏا، پيشاني ڪشادي، پرون سهڻا، نڪ نوڪدار، اکيون وڏيون، شهپر شانائت، سينو ويڪرو، مطلب ته هائي ڪاٺي وڻندڙ هوندي هئي. سلوار، قميص يا پهراڻ پائيندا هئا. سنڌي ٽوپي ڪراڪلي ٽوپي، ۽ ترڪي ٽوپي به پاتائون. مريدن ۾

دعوتن تي ويڻ وقت سائي رنگ جي دستار مبارڪ ٻڌندا هئا. پيرن ۾ سليپر، بوت ڪڏهن وري سئندل به استعمال ڪندا هئا. اڪثر روالور چيلهه ۾ ٻڌل هوندو هون. ٻنين تي گهمڻ مهل ڪهاڙي يا وڏي لٺ هٿ ۾ ڪندا هئا.

ويا سي وينجهار: تاريخ ۲۱ مئي ۱۹۷۸ع صبح جو فجر نماز ادا ڪري پنهنجي ڪار تي سوار ٿي ڪراچي اسريا. سپر هاءِ وي تي ڪار جو ٽائراڊ ٽٽڻ سبب ڪار ڪلتيون کائيندي وڃي جبل سان لڳي کين زخمي حالت ۾ ايل ايم سي جي شعبه حادثات ۾ آندو ويو. ليڪن واٽ ۾ پاڻ موت جي آغوش ۾ اچي مالڪ حقيقيءَ کي وڃي مليا. پاڻ درگاه مبارڪ سائين حسن بخش شاهه جيلانيءَ جا ٻيو نمبر سجاده نشين هئا.

فقط تاريخ ۱۴ اگست ۱۹۹۴ع

الراقم الحروف ڊاڪٽر اڪبر علي لغاري بلوچ
ساڪن لعل خان لغاري حال شاهه لطيف ڪالوني
شهدادپور روڊ سانگهڙ

"تورا ناهن تورا مونتي ماروئڙن جا"

سڀ کان اول الله سائين جا اڻ ميا احسان جنهن مون کي هن ڪم سرانجام ڪرڻ جي توفيق عطا فرمائي. سائين حاڪم شاهه جن جو به شڪر گذار آهيان جن مون جهڙي ادنيٰ شخص کي گهرائي هن رسالي کي تڪميل تي پهچائڻ لاءِ موقع مهيا ڪري خرچ پڪي جو بار به کنيو. سائين جڙيل شاهه جن به چڱي معلومات ڏني ان لاءِ سندن ثورائتو آهيان. اهڙي نموني پريس وارن مڙني جون مهربانيون جن رات ڏينهن جناگشي ڪري، نهايت قليل عرصي ۾ رسالو ڇاپي اسان جي هٿن تائين پهچايو.

بنده ڊاڪٽر اڪبر علي لغاري
شاهه لطيف ڪالوني شهدادپور روڊ سانگهڙ

حمد

هر چيز ۾ ڏسان ٿو، تنهنجو ظهور مٿولي.
ڪعبه ۽ دَرَ ۾ آ، تنهنجو حضور مٿولي.

- ۱- اول ۾ تون ۽ آخر، ظاهر به تون ۽ باطن،
ليل و نهار، تنهنجا، شام و سحر مٿولي.
- ۲- تون ئي لطيف لائق، لائان لهر ۽ زل،
تون ئي قهار، قادر، تون ئي غفور مٿولي.
- ۳- آدم جي پوش ۾ آ ٿو، پاڻ ڪي لڪايو،
ورن هـو توکي ڪهڙو، هن جو ضرور مٿولي.
- ۴- تو خود چيو ”انّ الحق“، پرده حلاج ۾،
منصور جو هـو ڪهڙو، ان ۾ قصور مٿولي.
- ۵- قرآن پاڪ ۾ ٿو، فرمايو آهـ، ”ونحن“
پوءِ ڪيئن چوان ته مون کان، آهين تون دُور مٿولي.
- ۶- تنهنجي ثنا صفت، ۽ ساراهـ هر گهڙي،
شاخ و شجر پڙهن ٿا، ڪـوه طيـوَر مٿولي.
- ۷- غم کان نه دل آ واقف، سڪم پڻ نه آ شريڪ،
باقـي رهـي ٿو تنهنجو، ڪيف و سرور مٿولي.
- ۸- حور و قصور جنت، غلمان جي نه خواهش،
هر ذره ذره آهي، مون لاءِ طور مٿولي.
- ۹- زاهد ۽ رند ۾ آ، جـلـوه جمال تنهنجو،
’عارف‘ جي دل ۾ آهي، تنهنجوئي نور مٿولي.

نعت شريف

محبت غير کان منهنجي ، چڏائج يا رسول الله ،
سچو ڪلمون حقيقت جو ، پڙهائج يا رسول الله .

سڪايل سڀڏا ! آهيان اوهان جي سهڻي صورت جو ،
پيغمبر پاڪ ! پيشاني ، پساائج يا رسول الله .

وڪوڙي حرص ويو مون کي ، نهوڙيو نفس ناداني ،
انهي مڪتار کان مون کي ، بچائج يا رسول الله .

رهان ٿو سنڌ ۾ حيران سرگردان يا سرور !
مديني ۾ منا مرسل ! گهراائج يا رسول الله .

ڪيان ٿو عجز ۽ آزيون ٻڌي ٻانهون ٿو ٻاڪاريان ،
اسان جا عرض لڳم موليٰ اگهائج يا رسول الله .

نہ 'عارف' آ جنت جي نہ حور و قصر جي خواهش ،
فقط پنهنجي پرين چائنٺ ، چماائج يا رسول الله .

باب : "الف"

غزل

اڄ اسان کي عشق دلير جي ڪيو آهي گدا .
بي وطن بي حال آهيان خسته دل ۽ دريلا .

هڪ محبت، محب جي ۽ ٻيو فنا ڪيئڙو فراق ،
ٽيون ملامت لوڪ جي چشمان ترڪيب تي صدا .

زر وڃي تامر وڃي سر وڃي ته به گهوريو ،
پر شهري ! ڪير ٿئي دل جو سچو ڪنهن کان جدا .

ناهم واقف حال جو، هي راز ڪنهن سان اوريان ؟
دل جون دانهون دل اندر، دل جي سڻي دل مدعا .

درد فرقت آ ستايو، ويڃ ويا پڪيون ڪٿي ،
تي چيو روئي عزيزن ، اڄ سنده حافظ خدا .

ٿا پڙهن تسبيح ۽ صلاوة سيراندي ڪنان ،
پر مريض عشق کي نافع نه ملن جي دعا .

جي چواڻين هاڻ کي عاشق ته رهه سڪ سوز هر ،
اهم ڪا مرض محبت جي ادا 'عارف' دوا .

- اسان عشق وارن کي طعنا ملن ٿا .
- چريو چو طرف ۽ ديوانو چوون ٿا .
- محبت جي بيمار تي هر طرف کان ، -۱
نم ڪوئي روئي ٿو ، مگر سڀ کان ٿا .
- تصور جي دنيا ٿي آباد توکان ، -۲
پرڏين ! پور تنهنجا چڙهن ۽ لهن ٿا .
- اوهان جي محبت ۾ هي حال آهي ، -۳
خوشي ۽ ڪيلن ۾ گهڙو ٿا .
- تنهنجي ارمان ۽ غم ۾ اهي پيارا ، -۴
نيمائڻا ننگ نيل پل روئن ٿا .
- ڏسي نبض روئي چيو ٿي طبيبن ، -۵
'عارف' جا سو سال اجهي پڄن ٿا .

- افواج حسن جا سڀ افسر جدا جدا .
- شمشيرزن ، پهلوان ، لشڪر جدا جدا .
- ۱- زندان زلف زهري ، قهري ڪمند جيان ،
ونگڙا سي وار وٽيل ، ورور جدا جدا .
- ۲- خمدار خوب ابرو نرگس جي نوڪ پنڀڻيون ،
نيزه و سنان جدا ۽ خنجر جدا جدا .
- ۳- خال سياه مشڪ جي هڪڙي ڪٽي ۽ ڪئين ،
موهيا هئا ، باز ، ڪپوتر جدا جدا .
- ۴- لب لعل مرڪ موھڻ ٿي ٿي ، ميني سٽي ،
ديوانا ڪئين ڦرن ٿا در در جدا جدا .
- ۵- دندان در عدن جو چمڪو چندن جو پسي ،
شرماڻيا تم موتي ، گهر جدا جدا .

- ۶- جلوہ ٻڌي جمالي جنسار جانين جو،
شمس و قمر ک-ومائڻا اختر جدا جدا،
۷- 'عارف' هزار آباد، زاهد ۽ رند پڻ،
حُسن حبيب جا ٿيا نوڪر جدا جدا.

- لڻي دلڙي سندا ارمان ويڙا،
پڻ ٿي ها ڏينهن سي مهمان ويڙا،
۱- ڪري دل جو چمن ويران ويڙا،
ڏيئي سورن سندا سامان ويڙا،
۲- خوشيءَ جا ويا لڻي سارا خزانا،
ڏکڻ جا ڏيئي ڏوڙا ڏان ويڙا،
۳- ڪيون سين قرب جون، جن سان ڪچهريون،
وڃ-وڙي جا هڻي سي ڪان ويڙا،
۴- غم و حسرت سنديون ڏيئي نشانينون،
ڪٽل دل تي ڪري احسان ويڙا،
۵- وفا تي ناز هو جن کي هميشه،
پڇي-سي سي عهد ۽ پيمان ويڙا،
۶- اٿي اي دل ته ڪنهن ٻئي ديس هائجي،
محبت جا هتان سڀ مان ويڙا،
۷- ڪيو آ عاشقيءَ بدنام ڏاڍو،
سعادت ۽ شرافت شان ويڙا،
۸- هئا فوض و ڪرم جا جيڪي صاحب،
آهي ساقِي چڱي ميخاڻ ويڙا،
۹- هئا روءِ زمين جا شاهه جيڪي،
هتان خالي هٿين سي خان ويڙا.

۷- عجيبا! چا ڪري تعريف تنهنجي 'عارف' الموليٰ،
حقاني حسن جا تو ۾ عجب اسرار ڏسجن ٿا.

*

ج-ي رڻا دلدار سي پرچاڻيا .
گيل سگرهائون، پاند پوتيون پاڻيا .

۱- هر رضائي يار تي خوش آهيون ،
گيل مگر پيا ماهر و جاڳاڻيا .

۲- عشق جي منزل ۾ پرجهي پير پاڻ ،
سور سختيون درد ڏوڻا ڪاڻيا .

۳- بي نقاب آيو آ جاني بزم ۾ ،
گهور هڪ سان اڄ هزارين گهاڻيا .

۴- بادلن جي چانو جي حاجت نه آه
زلف جا نان جا ڪڪر پيا چاڻيا .

۵- جام و ميءَ جي ناه ڪا گهڻي ذرا ،
يار جي قدمن سان لڳڻا لاڻيا .

۶- ميڙ ۽ مينت ڪري راضي ڪيو ،
سو دفعا سهڻا هلي سرچاڻيا .

۷- پنهنجي 'عارف' کي گهرائيندين ته يار ،
تنهنجا لک احسان ٿورا پاڻيا .

- اوهانچي عشق ۾ عربي احمد عليڪڙي سوين دلزار ديونا .
 ڪئين مڃڻون محبت ۾ سڀڪن سردار سلطانا .
 ۱- سنڌ عزت سبب سڄو ڪيو مٽڪن تي آدم ڪي،
 مهل ڄاڻ جي ڪري ڇڏي ۾ سڀ ڪوٺ ايوانا .
 ۲- لقب لولاڪ ٿيو نهنجو ۽ ”سبحان القرآن“ آسري
 ”اڙنا احمد بـلا ميم“ ٿيو ڦـردو آ پنهنجا نـيا .
 ۳- ٻه ٽڪرا چنڊ ٿيو جلدي اڻاري نهنجي ۾ آگر سان ،
 مٽڪن ڏسڻ فلڪ شمس و قمر سڀ زور فرسانا .
 ۴- حورون حيران ٿيون نهنجي ڀسڻ لڻ ڀاڪ ڀيتمبر !
 نهنجي ديودار لڻ در در ڦرن ٿا ، جن انسانا .
 ۵- سوين سڻا سڪن ٿو لڻ اهاري ڀوش ۾ عاشق ،
 نهنجي مٿي وڏا موهي لکين محمود مستاندا .
 ۶- منا مهندار ! شاه ديوان شائق آ سنده در جو ،
 پيارج حشر ۾ سڀ پري ڪوٺر جا پيماندا .
 ۷- سنده در جا گداگر انبيا ۽ اولياء ، ’عارف‘ ،
 ٿيا دربان سي دليان هئا جن ڪي تاج شاهانا .

○

- مٿي محبوب منهنجي جا هي پار هوندا .
 سندس سرخ لب ۽ وڏا وار هوندا .
 ۱- نرسنگ نيٺ نرگس نماڻا ڏسيون
 ڀرون پٽو ڀٽو ڀالا ۽ ڏلوار هوندا .
 ۲- ڊگهو ڏک ڏوري آ ڪنيو ڪان ڦهري ،
 گلابي مٿي لال رخسار هوندا .
 ۳- مهارن ۾ سوندي مڙهيل ماء ڀارا ،
 ڏيـسـڻ تـارن جا آثار هوندا .

- ۴- پسي منهن منور ٿيو شمس شمسي،
سوين چنڊ، چھري ۾ چڪار هوندا.
۵- سندس هٿ هڪڙا هوندا حنائِي،
پرڀڙ جا پدمڻا پيرو پيار هوندا.
۶- س-رو ق-ل-د منسوب-ر سنهين چيلھ، وارو،
آرھ ۾ عجيب جي آزار هوندا.
۷- هوندو ويس ورنهه کي بخل بدن تي،
جواهر جا جانب کي جنسار هوندا.

- * جنهن کي گولي ٿي سندم بيخود نظر سو ڪير آ،
جنهن جي لڻ بيتاب آ قلب و جگر سو ڪير آ.
۱- جيڪو آ منهنجي خيالن جي تہ دنيا تي محيط،
جيڪو مون سان آھم هر دم همسفر سو ڪير آ.
۲- جيڪو مون وٽ رات جي سهارئين ۾ ٿو اچي،
جيڪو خوابن ۾ بہ آھي جالوگر سو ڪير آ.
۳- جيڪو منهنجي آھم نٽس نٽس ۾ سمايو ماھم رو،
جيڪو مون کي ياد آ شام و سحر سو ڪير آ.
۴- جنهن جي نئين ۾ ش-راب بيخودي رقصان آ،
زلف جنهن جا مست سانوڻ جا ڪڪر سو ڪير آ.
۵- جنهن جو سرڪڻ آھ پيغام حيات جياودان،
ڏند جنهن محبوب جا لعل گوهر سو ڪير آ.
۶- جنهن جي اڳيان ٿا نيمن تارا ۽ ڪتيون هر گھڙي،
جنهن جا تابع ٿا رهن شمس و قمر سو ڪير آ.
۷- جنهن جي لڻ فرهاد ٿي ٽاڪيا ٽڪر سو ڪير آ،
جنهن جي لڻ مڃنون ووڙيا بحر و بر سو ڪير آ.

* جولاءِ ۱۹۶۴ع حيدرآباد.

- ۸- جنهن جي لاءِ مومل مٽي ۽ ڪاڪ ڪاري ٿي وئي،
هيئر جنهن جي لاءِ ڪيا هئڻ ۽ حشر سو ڪير آ.
- ۹- جنهن جي لاءِ سڀرن ۾ سهڻي ٿي لڙهي سيڪ سوز مان،
جنهن جي لاءِ سسئي ڪيو سورن سفر سو ڪير آ.
- ۱۰- جنهن جي اڳيان ٿو هلي جبريل باعجز و نياز،
جنهن ڪيو عرش معالي جو سفر سو ڪير آ.
- ۱۱- جنهن جي درشن لاءِ حورون ۽ پرديون حيران ٿيون،
جنهن جي لاءِ مشتاق ٿيا جن و بشر سو ڪير آ.
- ۱۲- جيڪو 'عارف' جو آ موليٰ جيڪو اڙين جو آجهو،
جيڪو آ شافع يوم الحشر سو ڪير آ.

- * اڙانگو عشق جو درياءَ جهاڳي پار ڪرڻو آ.
توڪل جو ٻڌي نرهو نڪو هي تار ٽرڻو آ.
- ۱- اميريءَ کي ڇڏي پاسي، فقيري جو دل ٿي پائي،
پرين جي در سندنو پائي، بلاشڪ يار ڀرڻو آ.
- ۲- اوڙي عشق جي منزل، اڙانگي راه، زنداني،
انهيءَ وراٽ سان جو ويو، وري سو ڪونه ورڻو آ.
- ۳- بديون بهتان بدناميون، ملامت جا ڪٿي ماڻا،
گلا غيبت جي گليمن مان، گلا رو ٿي گذرڻو آ.
- ۴- بقائي جاوداني جي، اڻيئي منزل مقصود،
تو "سو تو اقبل" معنيٰ سان، مرڻ کان اڳ مرڻو آ.
- ۵- اجايا ناز نخرا ٻيو ڪرين ڪوڙي حياتيءَ تي،
مٽي مٽهن تي وجهي ويندا قبر سان نيٺ ڀرڻو آ.

* حضرت طالب الدوالي جو شعر ڏسي چيو ويو فيبروري ۱۹۶۷ع

- ۶- وَرَ وَرَ، وات، ڪاري ٻاٽ منزل دور، مان تنها،
صداقت جو ٻڌي سڏندو سوڀرو ٿي سڀرو آ.
- ۷- غم الفت، غم هجرت غم دوران ڪلي ڪليا،
محبت جي مشاهد لاه ڏکڻ کان ڪين ڏرڻو آ.
- ۸- ٻرين جي پار جي هر چيز چشمن تي چڙهي رکبي،
قربن جي ڪٽن سان پڻ اسان کي قرب ڪرڻو آ.
- ۹- گناهن سان ڀريل آهيان مگر اميد آ 'عارف'
مُحبابي مهر مرسل جي سچن جو سانگ مرڻو آ.

- اوهان جي عشق جي مون کي فقيري، شهنشاھي آ.
ڪندس ڇا تاج زرڻن کي سڏم عزت گدائي آ.
- ۱- سون ڌارا سڪندر ۽ جبر و جهڻيڻ چا خاقان،
اوهان جي در سڏو دلبر سڏي ڪٿان پڻ سپاهي آ.
- ۲- ٿيا زلفن جي قابو بند هر عاشق لکين ڪٽيڏي،
انهن جي حال هوڻي تي ڪٿي راتين سپاهي آ.
- ۳- نه جنهن کي عشق تنهنجو، سون آهي اهل آدم مان،
اگر ڪشور ڪشاهو، ته به حقيقت هر تپاهي آ.
- ۴- ٻيا سڀڪ سوز جي يارو! نه ڪم ايندو هتي هرگز،
هي دنيا ڏينھڙا ها، ٿي، تنهان پوءِ الله واهي آ.
- ۵- خدا کان ٿو گهران هر دم وصال آي، مٽ لقا، تنهنجو،
نه هي دنيا ڪهي دولت، اها 'عارف'! اجائي آ.

- زمین تي قدم آ فاکِ ني نظر آ .
ستارن کان اڳتي اسانجو گذر آ .
- ۱- عشاقن جي منزل نہ هرگز فمر آ ،
اسان جو تہ روح الامين سان سفر آ .
- ۲- زمان و مکان جو وارث مجاہد ،
مطیع مرد مومن سندو بحر و بر آ .
- ۳- فقیر جهان دوز جنهن کان نہ واقف ،
آھا تنهنجي رندن کي ساري خبر آ .
- ۴- آي ملان! تون چو ٿو پڙهين ڪنيز قافير ،
پروڙين تہ هڪڙو ئي ڪافي آکر آ .
- ۵- نہ احتياج سنگ درر يار آهي ،
آني آھ ڪعبو جتي منهنجو سر آ .
- ۶- ڪلهن تي جڏهن ڪيس کولي هو آڏو ،
قمر تي ڪو ڀانيم تہ ڪارو ڪڪر آ .
- ۷- پلي ، تير نيئن جا اي جاني ! هلايو ،
هي سينو سڄر آ ، هي حاضر جگر آ .
- ۸- اسان کي وعظ لاه عزت آ ليکن ،
چيو مست هڪ پئي، تہ هي درد سر آ .
- ۹- هزارن لکن مان لپي ڪونہ اڪثر ،
ڪروڙن مان هڪڙو ڪو اهل نظر آ .
- ۱۰- آئي ، پنهنجي ”الله“ سان اور ’عارف‘ ،
هي دنيا فنا آ ، فروب و مڪر آ .

رَبّ جي نه رام جي ضرورت آ.
هڪڙي گلفام جي ضرورت آ.

تا آبد قيد ٿو رهڻ چاهيان، زلف جي دام جي ضرورت آ.
تير نين جا هڻ تون سڀني ه، مون کي آرام جي ضرورت آ.
ڪول بادل ڪلهن تي زلفن جا، مون کي وصل شام جي ضرورت آ.
خط ته لکندس مان اگرچہ مطلب ناھم، تنهنجي بس نام جي ضرورت آ.
ڪيئن چوان ٿو ڪي ڀار مون وٽ اچ، ڪوڙي انجام جي ضرورت آ.
ڪور ٿو چئي ته سرس ساغر ڏي، لب جي هڪ جام جي ضرورت آ.
عرفت جو مزو ملي 'عارف'!
اهڙي اسلام جي ضرورت آ.

نه هي چنڊ هوندو نه هوندا هي تارا.
مگر مان اوهان جو ٿي هوندس پيارا.

دلاسا ڏيئي دل ڪسي تو،
وري هاڻ ڇا ڪان ڪرين ٿو ڪنارا؟

-۱

ٿيو شمس شرمي، قمر آ ڪومائو،
ڏسي سونهن تنهنجي سڀني ويا ستارا.

-۲

چڱي بادشاهي ڪئي تن گدائي،
اڳل جن جي آيو ڪري عشق آرا.

-۳

سڪان ساريان ه سڙان سوز ه ٿو،
وسن مينهن توڙي پون پرھ پارا.

-۴

ڪسي جي ڪي قربان، ٿيائون تي طالب!
هميشه حياتي، آهي عشق وارا.

-۵

اوهان جي ڪيو عشق اظهار 'عارف'
لڳا نوڪ لڳن جا ناز ڪ نظارا.

-۶

- * نم ڪاشي جا، نم چيني جا، نم سيم و زر سندا ساغر .
 چميا جن تنهنجا لب سافي ، آهي پيمانا گهرجن ٿا .
- ۱- جتان منصور کي مستي ، سرمند کي ملي سرڪي ،
 جتي ماکن ڪيا سجا ، آهي ميخانا گهرجن ٿا .
- ۲- نه مال، دولت، زر جي ، ضرورت آه مرشد کي ،
 سرن جا ساقي ڪوثر ، اڳيان نذرانا گهرجن ٿا .
- ۳- هري ٻيو عشق جو ٻارڻ ، اڏامن ٿا آلا عرشين ،
 پڇي جي هيت ٿين پُرزا ، آهي پروانا گهرجن ٿا .
- ۴- پڇي وڃو عاقل و زاهد ، هتي دانش نه ڪم ايندي ،
 سرن جا جي نه ڪن سانگا ، آهي ديوانا گهرجن ٿا .
- ۵- زماني جي حوادث کان، مسلمان ڪين ڊڄندو آ ،
 جگر تي، دل تي، سيني تي، سڌا نيشانا گهرجن ٿا .
- ۶- ڏنوسين مسجد و مندر کي، ٺوڪي پر نه ڪجهه ورهيو ،
 برهم جي مست ۽ بي پير کي، بيمت خانا گهرجن ٿا .
- ۷- ادا ! اڄ قيس ۽ ليالي سنديون ڳالهيون ڇڏي ڏي تون ،
 شهيدن غازيان ڏين، جا افسانا گهرجن ٿا .

* آلا م طرحي مشاعرو ۱۹۷۱ع

* ڏهڻي پيار ڀوه ڇو جدا ٿي ويا؟
بنا ڪنهن خطا جي خفا ٿي ويا.

۱- وفائن جي آميد جن ۾ هئي سون،
آهي بي سبب بي وفا ٿي ويا.

۲- ملن غير کي قرب ڪوئون، مگر،
اسان لاءِ ته جو رو جفا ٿي ويا.

۳- ورائي ويا ويڃ واپس ٻڌ ڪيون،
سندم درد و غم لاڏوا ٿي ويا.

۴- خوشين جا خزانا مليا عام کي، پر،
اسان کي ته ڏکڙا عطا ٿي ويا.

۵- زماني جي گردش عجب رنگ لائا،
جي هئا شاه، سي اڃ گدا ٿي ويا.

۶- تپست جون بجا يون جو ڪرندي ڏٺئون،
لکون عقل وارا خطا ٿي ويا.

۷- ٻڌو شعر 'عارف' جو يارن جڏهن،
زبان وڌهن پڻ دعا ٿي ويا.

○

دلبر! اچي ڪيو ڪا بيمار جي دوا.

معروح جسم عاشق دلزار جي دوا.

۱- خفقان، ڌڙڪ، سودا، ضئف دماغ و دل،
خسته، جگر، بيتاب ۽ بيدار جي دوا.

۲- پڇي-پڇي طبيب کان ته اي خاذق وڏا حڪيم!
آهي ڪا تير عاشق جي غم دار جي دوا؟

* مارچ ۱۹۶۴ع.

- ۳- مغموم دل چيائين حيران حال ٿي ،
'عارف' ! نه آه عشق جي آزار جي دوا .
- ۴- سهڻا ! ڪريو عنايت شاهن فقير تي ،
بمارا ڀرين ڏيو ڪا ديدار جي دوا .

- * اسين پنهنجا وارا وڃائي وڃون ٿا .
محبت جا ميلا مڃائي وڃون ٿا .
- ۱- ڏکڻ ۽ سڻڪن جا شب و روز ڪاٽي ،
نيسنگ نينهن ڏاڏا نياهي وڃون ٿا .
- ۲- اڱڻ عاشقن جا آڃاري ڇڏياسين ،
ابائون ڪڪن کي وسائي وڃون ٿا .
- ۳- هتي هرڪو مهمان آهي گهڙيءَ جو ،
وطن واپس ورائي وڃون ٿا .
- ۴- رضائي خدا تي رهيا سون ته راضي ،
سدا شڪر جا گيت ڳائي وڃون ٿا .
- ۵- گري گوليڙي گنهگار آهيان ،
پنهل ڏي ڳچيءَ هاند پائي وڃون ٿا .
- ۶- اسين آهيون پنهنجي مولائي جا ته 'عارف' ،
سخن هي سچارا سڻائي وڃون ٿا .

باب : "ب"

- عشق جو آڀريو جڏهن سر، عاشقن جي آفتاب،
جنگ جو گهي سي جهليا، مثل شمع شاطر شتاب،
- ۱- پرت مان ڪوڙين پڇي ويا عشق جي آڙاهه ۾،
سوز، سڪ، سورن جا سيني ۾ لڳن شعلا شهاب،
- ۲- عشق جي آتش آ جهنجي، جي اندر جهودا لڳي،
تن سندا جهرا بڪيون، هيٺڙا جلي ٿيٺڙا ڪباب،
- ۳- نينهين جو ورو نروار نرو جو نيت ناز سان،
عام، عقل ۽ هوش تن جو دور ٿي ويٺو راجا،
- ۴- عشق جا عارف جي ٿيٺڙا تن کي آ سڌ عشق جي،
شوق شاهنواز ٿو زائل ڪري خوشيون خواب،

- تخيم جي تاثير کان آ اثر صحبت جو عجيب،
ٿي ٿي جنهن مان هدايت عشق وارن کي نصيب،
- ۱- کان جو گند تي گذر، ٿان ٿان ڪري اس ۾ سڙي،
ٿي رهي گلزار ۾ گل سان سدائين عندليب،
- ۲- ٿي اچي صلاح مان مڇي واري بدبو مگر،
بست ڀريل باغائي مان خوشبو گلن جي ٿي عنقريب،
- ۳- هڪ هجي سهڻو صبر، سڪ سوز وارن سان سدا،
ڇا ڪندو هو جڳ سچو جيڪر ٿي راشڪ رقيب،
- ۴- درد وارن جو دوا دارون، آ وصل يار سان،
ڇا ڪنديون درمل دوائون ڦرت وڃ موٽي طبيب،

- ۵- ساهم، سِرُ صدقو ڪيان ڀار سهڻي تان سدا،
جي ٿئي هيڪر اچي هن حال هيڪانڊو حبیب.
۶- آ شاه نواز شـائـف عشق ۾ عطشان لب،
مئي محبت جي مصفلي مه لقا پيارو مـتـجـیب.

- آءُ مٺا! اڄ موڪلايون پوءِ ملڻ ٿئي يا نصیب.
ساهم تي ويساهم ناهي موت جي منزل مهیب.
۱- يا خدا! جيڪر وڃي هيي ساه سِر تہ به گهوريو،
بـلـڪـے ڪنهن کان ڪيم ڏڪر جاني جدا پنهنجو حبیب.
۲- گهورُ جا گهايل ويچارا ٿا رهن مجروح دل،
بـيـرـهـم جـي بيمار جـي ناهي دوا دست طبیب.
۳- ناهم تاب گفتگو، فرقت کان ڪجهه ناهي شڪوه،
بستم لب، آزارا لهاء پـڻ نہ آ صبر و شڪیب.
۴- اڄ اچي مل يار جاني مرڻ کان پوءِ ڇا ڪندين؟
آخري آهي گذارش موت پـڻ آهي قريب.
۵- هاءِ دل حيران وهشت کان گريبان چاک آ،
من ڏسي پيارل پڇي آهين ڪٿي جو اي غريب!
۶- ميل اچي محبوب! 'عارف' سان، قدم قربا ڪئي،
پـل ڏسي سڙيا سڙن، ان سور ۾ رتيل رقيب.

عشق چڱي، چيرو، التهاب.
جن کي لڳو سي رٿيڙا ڪباب.

- ۱- شاه، گداگر، پير، پيغمبر، نينهن نمايا نيٺ نواب.
۲- علم، عقل سڀ عشق وڃايا، بـيـرـهـم و ساريـا بـيـتاب.
۳- عشق الشاهي، آگ مچائي، جان جلائي جوش جناب.

- ۴- عشق بنایا ڪوڙين ڪافر، قاضي جيڪي پڙهن ڪتاب،
 ۵- بي خود برهم بنایا بيمشڪ، عشق جو جن تي آيو عتاب،
 ۶- شاه نواز چڻي چا چڻي؟ حضرت عشق سندا القاب.

- * زماني جون چاليون به آهن عجيب،
 ڪو آهي آڻير، ۽ ڪو آهي غريب،
 ۱- رليل روه جو ڪو سڏائي رقيب،
 ڪو همراز همدم حمايت حبيب،
 ۲- ڪري ڪيت دغاباز دشمن فريب،
 ڪري قربداريون ڪتي ڪو قريب،
 ۳- هزارن جي پئي ڪو ٿو هڪ رات مٿي،
 سڪو ٽڪر ناهي وري ڪت نصيب،
 ۴- ڪو بيمار بي وس چاڻ ڪان به چمت،
 ڪو حڪمت جو صاحب سڏائي طبيب،
 ۵- ڪو طالب رهي روز شب طلب هر،
 ڪو مطلوب محبوب، مظهر منجيب،
 ۶- ڪتي رندو ميخوار مدهوش ڏس،
 ڪتي زاهد و عابد ۽ ملا خطيب،
 ۷- ڪتي ڪانٺرا ڪانگ، زاغ و زغن،
 ڪتي ڪوئل ۽ خوشنوا عندليب،
 ۸- آ، هر جاءِ جلوو انهيءَ ڀار جو،
 ٻيائي ڪي ٻوڙيو ته ٿيو خوش نصيب،
 ۹- ڪو بي علم جاهل، چرٻو چٽ صفا،
 ڪو عاقل ۽ 'عارف' ڪو عالم اديب.

حسن وارن کي خدا ڪئي نازَ جي نعمت نصيب.
نينهن وارن کي نيازو عجز ۽ نيوزت نصيب.

- ۱- خشڪ ملان کي غرور و فخر جي زحمت نصيب،
عاشقن کي آه و زاري برهم جي برڪت نصيب.
- ۲- عابدن ۽ زاهدن کي پيل ٿئي جنت نصيب،
حشر ۾ مون کي ٿئي مولِي سنڌي صورت نصيب.
- ۳- ويو لنگهي رمضان سارو عيد پڻ گذري وئي،
ڪانه ٿي منجوس ملان کي مگر دعوت نصيب.
- ۴- شادمانيون ۽ خوشيون دنيا ۾ مايون ٻين کي،
عاشق مهجور کي ٿيو رنج ۽ حسرت نصيب.
- ۵- مينهن جي ڦڙ ڦڙ هجي ۽ رات چانڊوڪي هجي،
اهڙي موسم ۾ ٿئي محبوب سان خلوت نصيب.
- ۶- ٻيا خزانن ٻين کي مولِي پلي ڪر تون عطا،
'عارف الموليٰ' کي ڪر تون عشق جي دولت نصيب.

باب: "پ"

- کيکي کاري دليا لاء کچ کير کپ.
هميشه حبيب سندو نام جپ.
- ۱- لنگهي وچ تون لوھون ڏيئي لنگ سان،
نم گندي گذر گام ۾ پار گپ.
- ۲- ائي ور وکڙ وات ان ۾ گهٽا،
گجهٽا ڳار دل ڌار سَو سِنهن سَپ.
- ۳- تَو کيل سندو تار ۾ کڻ تنبو،
کڻن، کنب کي ساڻ کلمي کپ.
- ۴- شريعت، طريقت سندو هل مچاه،
حقيقت، معرفت سندو ماڻ مپ.
- ۵- جتي پاڻ عربي شفاءت ڪندو،
آني عارقا! ڪيهر بچ ڪيهر ڊپ.

باب : "پ"

- ۱- پيش لاه پُرڪش جي پينار سڀ .
مڙيا مٿ مٿي مست مڙخوار سڀ .
سڪندر ، سليمان ، افرا سياب ،
برهم جا ڏناسين سي بردار سڀ .
- ۲- ڪتيا ڪنڌ ، سينا ستيا سيگهم ۾ ،
حبين جي حيلي هي هڪوار سڀ .
- ۳- سندم يار ، هٿيار ، ڌاريا ڏنگا ،
ڪمان ، تير ، ترڪش ۽ تلوار سڀ .
- ۴- حسنين جي هجر و فراقن اندر ،
رهن نيڻ ، دل ، جان بيدار سڀ .
- ۵- عقل ، علم ، همت ۽ هوش و حواس ،
هڪا يڪ برهم جا هي بيمار سڀ .
- ۶- نه مٿ مه لقا جو ڏنر ڏيهه ۾ ،
گهٽي گهٽ گهٽ ، غار گلزار سڀ .
- ۷- عيسى عليه السلام منو ، مير ، مڪ مصطفيٰ ،
چڏائيندو عاصمي گنهگار سڀ .
- ۸- اکين ۾ عجيبن جي 'عارف' ادا !
ڏنر نينهن جا ناز نروار سڀ .

باب: "ت"

- مون کي محبت ڪيڙو عطا دردِ فرقت،
ڪٿي پاڻ پيارل شهنائي هـي شفقت -
- دڪسي دل دڪايل، صدم لثم سڪايل،
هـي اکيون آڇايل سـڙن لاءِ صحبت - ۱
- ڪنهن سان حال اوريان سڃڻي ۾ سنڊوريان،
هـي چند جان گهوريان ڏسي سهڻي صورت - ۲
- لکان ڪيئن خطرو ڏکي هـا هـڙو،
پسي پيو هـي پـڙو، منجهان آبِ الفت - ۳
- نيچان هـي نياپو ڏڪن جو ڏوراپو،
جـڏائيءَ جـڏو، اڙانگو ۽ آفت - ۴
- ڏيئي غم نيشاني منو ماڻه ٿاڻي،
وڍو يار جـڏائي، وڏي راهِ رخصت - ۵
- پانڌي پير پري تون، مون تي مهر ڪري تون،
قدم تي ڌري تون ڏج 'عارف' عرضداشت - ۶

- ميئي چيز ڏاڍي سهانگي محبت -
- هـي سودو نه سولو سهانگي نه صحبت -
- پسي لاڏايلائي محمل نشين جو،
ٿيو مست مڃئون پريشان فرقت - ۱
- سڻي سهر ۾ سير هـلي صاف سهڻي،
ميئي محبت ميهار جي موهي محبت - ۲

- ۳- سَسْمُئي ڪيئن ويچارِي رُئي روهَ رڻ ۾،
 ڏنڻين ڪاڻ ڪيچين جي سترُ سا سَمَت .
- ۴- ڪيو هيرَ کي هجرَ جهران هڻي هڻي،
 چڏيو تِخت رانجهن ه-زاره ۽ حشمِيت .
- ۵- ادا! عشق 'عارف'! اڙانگو ۽ اوک-و،
 هلي حُسنَ جي شاه سان ڪانه حُجَت .

- ۱- ڀٽن ۽ ڪانگا تون مِيٺڙي لات .
 ايندو صبحَ سچن ڀا رات .
- ۲- ويٺي واجهاڀان واڌن تي،
 ورونهن واري وڪ وصال .
- ۳- ڏيئي ڏاج ڏک-ي ڪي ويٺڙو،
 سانول سورن جي سوغات .
- ۴- هو ته سنجهي مان سنبري هليا،
 پيرَ پڇاڀان پيئي پريات .
- ۵- يا رَب! سيد جي صدقي ڪر،
 سوکي ويل سندي سڪرات .
- ۶- شاهن شال ملان مڃين سان،
 ذوق ظه-ورو ذات صفات .

- ۱- تنهنجي حسن و ناز تي آهي فدا سارو جهان .
 تنهنجي رخسارن تان قربان چنڊ ۽ سج ڏينهن رات .
- ۲- تنهنجي آهي 'لن' تراني ۾ تجلي طور جي،
 تنهنجي شوخي ۾ به آهي عاشقن لڙ التفات .
- ۳- تنهنجي هر 'نغمه' ۾ آهي 'قمر باذني' جو اثر،
 تنهنجي خوش گفتار ۾ آهي عجب روح حيات .

- ۳- تنهنجي زلفن جي سواهي آ شب ظلمات ۾ ،
تنهنجي سهڻا! چاه غمغيب ۾ آنيهان آ بجهتات .
- ۴- تنهنجي هر نقش قدم تان ئي دل 'عارف' نثار ،
روز شب، سائون سيار وائي تنهنجي آه وات .

سنڌڙي جا سلطان سلامت .
سوره، سرت سبجان سلامت .

- ۱- مردن جا ميخان سلامت، خير سلامت خان سلامت .
- ۲- ڪهڙو ڪال پلا آت پوندو؟ هوندا جنهن هنڌ جوان سلامت .
- ۳- هر دم آهي سوپ اسان جي، شوڪت رهندا شان سلامت .
- ۴- اوندها هي اوبهات منجهاران، نوراني نيشان سلامت .
- ۵- ويري ويندا نهٺ ويڃي، ڪوئن جا ڪيڪان سلامت .
- ۶- سنڌڙي تان سر گهوري گهوري، ڏيندا ڏيهي ڏان سلامت .
- ۷- هر ڪ 'دودو'، هر ڪ 'هوشو'، آهن جوڌا جوان سلامت .
- ۸- پنهنجي پرور کان گهرون ٿا، 'عارف' دين ايمان سلامت .

سنڌڙي جا سردار سلامت .
مانجهي مڻيادار سلامت .

- ۱- دريا جا دڪار سلامت، سهڻي ۽ ميهار سلامت .
- ۲- سسئي، بوت، بار سلامت، شال هجي ڪوهيار سلامت .
- ۳- پيجل جا پاڪار سلامت، تند طنهوري تار سلامت .
- ۴- سورٺ جا سڻگار سلامت، راجا راه ڪنگهار سلامت .
- ۵- نيٺ ته ڏهندو ڪوٽ عمر جو؟ رهندا سڀ سنگهار سلامت .
- ۶- ديس اسان جي جاشل هوندا، وڻ ڏس باغ بهار سلامت .

- ۷- ڊوليا ڊينگهر ڍار سلامت، پڪڙڻ ۾ پنوهار سلامت.
- ۸- ڪجهڙين جا هار سلامت، سهڻين جا سينگار سلامت.
- ۹- البيللا اڙپنگ، اسان جا، جوان، پڏيا ۽ ٻار سلامت.
- ۱۰- دودا دهشت دار سلامت، هوشو هشت سلامت ڍار سلامت.
- ۱۱- رند اچن ٿا روز آڏي تي، مـوڪي ۽ ميخوار سلامت.
- ۱۲- علم وادب ۽ فهم، فضيلت، افسانـا افڪار سلامت.
- ۱۳- هر هاري، هر وار سلامت، باجهر، ڪڻڪ جوڻار سلامت.
- ۱۴- چٽا، مـتـر ۽ سـاريـون، هـر لـا، موڪون نار سلامت.
- ۱۵- رهندا رهندي دنيا تاءِ، 'عارف' جا اشعار سلامت.

سندڙي جا گهر گهات سلامت.
جهنگ، جبل، ور وات سلامت.

- ۱- اونداهي اوڀسان آ ڪٽڻي، صبح جي روشن لات سلامت.
- ۲- ناز، نماز غماز سان گهائين، فرسل نوري نات سلامت.
- ۳- ڪوڏمنجهان ڪي ڪان ڪڏائن، اوچائن جا گات سلامت.
- ۴- باهم بره جي پڙڪا لائيا، عشق سندي اوسات سلامت.
- ۵- وڃين ڪي ويا وڃر وڃيندا، ڪائن جا ڪڙڪات سلامت.

سندڙي ۽ ها ته سهاڳ سلامت.
ڀاڳ وندن جا ڀاڳ سلامت.

- ۱- ڌار ڪجل جي ڌاڳ سلامت، هسيون، پان مساه سلامت.
- ۲- گهڙاڪڻي سڀ گهڙني هليون، چوڙيلن جا ڇاڳ سلامت.
- ۳- نيٺ نه ڏهندو ڪوت عمر جو، ماروڙن جا ماڳ سلامت.
- ۴- ڏوٽرا ڏٺ ورهائين ڏوٽي، سر ٽهن، سنگتر جا ساڳ سلامت.

- ۵- لوئي جي لڇ لاڳت سلامت، پتڪي جا وڙ پاڳت سلامت.
- ۶- بره سڻدي برسات وسي ٿي، وحدت جا ويراڳت سلامت.
- ۷- چهرهون پڪتارا، ڪڙتالون،
پٽ ڏٺي جا راڳت سلامت.

سندڙيءَ جا سرواڻ سلامت.
البيلا اڳ-واڻ سلامت.

- ۱- سهڻي سيرن ۾ وٺي چوندي، ميهڙ ۽ مهران سلامت.
- ۲- بيلابن جا پاڻ سلامت، پاڳونڊن جا پاڻ سلامت.
- ۳- مردن جاشل موليٰ رکندو، پڳ جا وڙ پهران سلامت.
- ۴- چوڙيلين جا چاڻ سلامت، محبت وارن جا ماڻ سلامت.
- ۵- نوريءَ جي تہ نماڻ سلامت، ڪينجهر جا ڪلياڻ سلامت.
- ۶- ڪوٽ عمر جو ڪرڻو آهي، مارڻ رهندا ماڻ سلامت.

سهڻن جا سامان سلامت.
ناز نورن نيشان سلامت.

- ۱- زلفن جا زندان سلامت، پنڀڻين جا پيڪان سلامت.
- ۲- اڪڙين جا احسان سلامت، آبڙو، قوس، ڪمان سلامت.
- ۳- نازڪ نون، نشيلا ترگس، ڪڇل فهري ڪان سلامت.
- ۴- رپرت پريا پيمان سلامت، گوهر گل خندان سلامت.
- ۵- لال رخ لائان سلامت، پاڪ لجن تي پان سلامت.
- ۶- ڏلد آسار، جواهر داڻا، موتي ۽ مرجان سلامت.
- ۷- درد مند جا درد سلامت، دلبر جا هي دان سلامت.

’عارف‘! دل ۾ رهندا هر دم،
زخمن جا نيشان سلامت.

باب: "ن"

- ۱- رات ساري ٿيون رهن منهنجيون اڪيون بيدار نيت .
طول محشر آھ چڪيو انتظار يار نيت .
دل تي سودا آھ وينو گيسوئي ختمدار جو ،
زلف خم خم جو ڏنگي ويو ھا! مون کي مار نيت .
- ۲- زهد ، تقويٰ سڀ وڃايم عشق جي واپار ۾ ،
نقد جان ڏيئي مون ورتو جعد جو زُٺار نيت .
چشم جي تصوير سرنامي تي مون آھي ڪڍي ،
ٿئي پلي معلوم ان کي حسرت ديدار نيت .
- ۳- سوز ، سک ، دلدار جي مجبور ۽ رنجور ڪيو ،
درد ، فرقت ، آھ ، الفت ، برھ ڪيو بيمار نيت .
رنج و غم ۾ آھ پوشيده مسرت ۽ خوشي ،
ٿو خزان جي بعد ٿي سائو ٿئي گلزار نيت .
- ۴- عشق جي درياءَ ۾ وجهه پاڻ آچلي 'عارف' !
جي پڏين ، ڄاڻج تہ پيڙي آھ تنهنجي بار نيت .
شاهنواز کي شوق وصال ماهر و ،
دلربا دلبر ڪرائيندو اچي ديدار نيت .

باب : "ت"

قاصدا ! وچ جلد تون دلدار وٽ .
عرض ڪج پانهون ٻڌي هي يار وٽ .

1- ٿي سدا ساري ، سڀڪي دلڙي مڏام ،
ڪا گهڙي گهاريو اچي بيمار وٽ .

2- دل جي دلبر ! موڪليان ٿو سو ڪڙي ،
پيو تم ڪجهه ناهي ريتيل پينار وٽ .

3- هر قدم تي ٿا ڏکن منهنجا قدم ،
منهنجي منزل آهـ هر ديوار وٽ .

4- زاهد ! ڪر فخر ٿورو زهد تي ،
عاصمين جي گهرج آ غفار وٽ .

5- ڏس ته ڪنهن جا عيب ٿو ڏوليو ڏيکي ؟
اچ ته ٻڌي گڏجي هلون ستار وٽ .

6- آي ملائڪا ! ناهم مون جنت قبول ،
مون کي پهچاءِ دلدار جي هسوار وٽ .

7- 'عارف' ! بالله جي عظمت ڏسو ،
هر گهڙي ڪنهن طالبِ ديدار وٽ .

- ۶۶ رَهم^۱ عشق کان ڪوئي جنات گهٽ .
 غم^۲ هجر کان حشر هيتهات گهٽ .
 -۱ آي^۳ زاهد! سدا يار جو نام پڙهم .
 انهي ورد کان وات ربي تات گهٽ .
 -۲ عجب عيد آهم . ديد دلدار جي .
 شب وصل کان آهم برات گهٽ .
 -۳ ڏنيون سور جون سوکڙيون دلربا .
 جهانن پنهنجن جي بي سوغات گهٽ .
 -۴ رهي ٿو رقيب سان رانيون . سڄيون .
 مگر مون سان شوق ملاقات گهٽ .
 -۵ وڻي جنهن کي؟ تنهن کي ڪري بخششون .
 خدا جي اڳيان ذات کان ذات گهٽ .
 -۶ ڏسي سرخ اکيون عجيب پڇيو؟
 سئو آهين 'عارف' متان؟ رات گهٽ .

ڪري صورت جو سينگار .
 سخي سردار ٿي آيو يار اسان وٽ .

- ۱ مرسل موڙ ٻڌي ماهتابي . چٽ لولاڪ جو پائي شتابي .
 محب خدا مهتدار . مٺو منار ٿي آيو يار اسان وٽ .
 -۲ طُور تي جلوہ نور جو ٿيئڙو . هوس ڪليم الله جو ويئڙو .
 شاهد شعلہ بار . نسلنگ نروار ٿي آيو يار اسان وٽ .

- ۳- ڄام جو مت ڄمندو نه ڇاپو، در جنهنجي جبريل هو دايو
- ڪامل ڪلنگي دار، ميه انوار ٿي آيو يار اسان وٽ
- ۴- آحد منجهان ٿي احمد آيو، بندي برقعو بشري پايو
- وحدت جو وٽجارو، وره وينجهار ٿي آيو يار اسان وٽ
- ۵- آلتحيات ليکڻه ڪٿي ويو، وصلوات جو ويس وٿي ويو
- وصل سندي وٽڪار، ”هو“ هو هڪار ٿي آيو يار اسان وٽ
- ۶- حورن، پيرين سهره ڳايا، ملڪن واڌن نيٺ وڇايا
- عرش مٿي اظهار، پاڻي پيزار ٿي آيو يار اسان وٽ
- ۷- شان سندس قرآن پڌايو، خالق خود جنهن کي سارا هيون
- گوهر گل گلزار، شڪر گفتار ٿي آيو يار اسان وٽ
- ۸- مرصع تاج مبارڪ پاڻي، تخت هزار جو شاه سڏائي
- ڪيچ ڏئي ڪوهيار، اڙين آڌار ٿي آيو يار اسان وٽ
- ۹- سيد کي مليون ٻئي سرائون، اچو ته گيت خوشي جا ڳايون
- محبت ميگه ملار، وصل وسڪار ٿي آيو يار اسان وٽ
- ۱۰- ’عارف! اڳو، گدلو، گولو، حشر حساب جو ڀو نه ڀولو
- محشر جو مختار، پرين پڳدار ٿي آيو يار اسان وٽ

درد جو ناه درمل الغياث .
بره ڪيٽرو اهم بيدل الغياث .

- ۱- ڪئين ٻڏي ٻيڙا ويا تيڪ تار ۾ ،
عشق جو دريا بي ساحل الغياث .
- ۲- تير چشمن جا لکين گهايل ڏنڻ ،
ناز ڪي-ٿيڙا نير بسمل الغياث .
- ۳- درد فرقت جي ڪيو عاجز گهڻو ،
ٿيو نياڻن نينهن مشڪل الغياث .
- ۴- روز و شب آهيان پريشان هجر ۾ ،
گل کان وڇڙيل جيئن بابل الغياث .
- د- بوسه طلبي ۾ ٿو 'عارف' ! هو ڪٿي ،
الغياث از-جور قاتل الغياث .

باب: "ف"

- ۱- عشق وارو پڙه، ادا عارف! الف،
چڏ قدوري، قافو، نچو و صرف.
- ۲- بي سدا مويخانه ۾ جام شراب،
محاسب، قاضين ڪنان تون لائيف.
- ۳- ٿي در جانان جو تون ساجد سدا،
ست وظائف ورد روزا برطرف.
- ۴- عمر آ فاني نه تنهن تي اعتبار،
ڏس نه ويا ڪيڏهن سنڌ اهل سلف.
- ۵- گرم آهي آفتاب روزگار،
تو پگهاري زندگي واري برف.
- ۶- "موتو قبل الانت موتو، موج ماڻ،
مرد ٿي ميدان ۾ آ سر بڪف.
- ۷- مختصر ٽڪرو هي منهنجي شعر جو،
گر قبول افتد زهي عز و شرف.
- ۸- روز محشر جو نه 'عارف'! خوف ڪر،
عاصمين آهي آجهو حضرت شاه نجف.

* سنڌ جو سينگار آ سرور لطيف .
واقف اسرار حق آنور لطيف .

۱- علم و عرفان کي اچي جنهن ڪيو عوان ،
نينهن جا نڪتا ڪيا سهڻي بيتان ،
شاعران سنڌ جو روح روان ،
عاشقان حق جو آ افسر لطيف .

۲- ورهه جون وايون ٻڌايون جنهن اچي ،
پتنگ جان پرزا ٿيو پڙ ۾ پچي ،
رمز روحاني اندر ويٺو رچي ،
بره جو بيشڪ لتاڙيو بر لطيف .

۳- ٿي سسئي جنهن ڪيچ ڏي آ ڪاهيو ،
سهڻي ٿي سير سڀرن اندر لوڙاهيو ،
روئي رانجهن رمز سان ريجهاڻيو ،
سو سچو عاشق ٿيو اظهر لطيف .

۴- نڪتہ دان نڪتہ نواز و نڪتہ رس ،
جنهن ڏنو الله جي رحمت جو ڏس ،
ٿو ڪلام شاه قلبي لاهي ڪس ،
دولت داور جو آ دفتر لطيف .

۵- جنهن سنڌ جي علم و ادب کي جيتاريو ،
نغمه توحيد جنهن جهونگارڻو ،
جام حافظ جو اچي جنهن پيارڻو ،
رومي و سعدي سندو هي سر لطيف .

* لطيف سائون جي سالياني مهلي ۱۹۵۲ع تي پڙهيو ويو .

گئل زرد جيان آھ ٿيو عاشقن جو رنگ .
رنگ حينا مثال ٿيو گلبدن جو رنگ .

- ۱- لعل و گوهر جان آھي، غنچم دهن جو رنگ ،
گئلتر گلاب جيان ٿيو، سنهڙن لبن جو رنگ .
- ۲- گلشن ۾ يار جي ڏسي، حسُن و جمال کي ،
جهت سبز و سرخ ٿي ويو، خوشتر گلن جو رنگ .
- ۳- زخم جگر جي خون وهڻ، کان آي دوستو !
گاڙهو رتول تي پيو، منهنجي ڪفن جو رنگ .
- ۴- شايد اي قوم! تو ۾ اهو، اڳيون نه جوش آھ ،
جنهنڪر آ تومان گهٽجي ويو، همٿن جو رنگ .
- ۵- دنيا ۾ آج به آھن، 'عارف' گهڻا مگر ،
منجھي ويو آ اڪثر، اڄ طالبن جو رنگ .

* چارڻ! چور وري ڪو چنگ .

گاپون سورن جو سارنگ .

- ۱- اکرين ميگھ ملار مچايا، پريو عشق سندو آڙنگ .
- ۲- چاڪ چڪن ٿا سيني اندر، سورن کان ساڻو انگ انگ .
- ۳- کاتن کان ٿي خبرون پوندون، عشق سندو آ ڏکيو ڏنگ .
- ۴- سوري جاسي سِرُ ڪندا جن، وحدت وارو پيڙو ونگ .
- ۵- ڏونگر ۾ ڏهڪار ڏکن جا، دردن جو ناھي ڪو ڏنگ .
- ۶- آڇڪلھ جوھي ناھي ناتو، آھ ازل جو توسان انگ .
- ۷- نس نس ۾ آ، مون ته نپايو، نرمل تنهنجو نينھن نستانگ .
- ۸- پنهنجي پيار محبت وارو، پاڻ ھيٺي ويو بهڳڻ پنگ .

* ۱۱- سونهنبر ۱۹۷۶ع ڏنڙو

- ۹- ڪوهر چڙهي وڃ ڀار چهر ۾، نينهون پنهنجي جو رکجان ننگ.
- ۱۰- ڪلفت ڪاوڙ ڪيئون ڪاٺي، قرب جو سک ڪو ڏوليا ڍنگ.
- ۱۱- نيٺن جا انداز نرا، ابرو اعليٰ تيز ڏنگ.
- ۱۲- ستر يا سهسين سترن رکن ٿا، عاشق ڪو ڪو آڙ ڍنگ.
- ۱۳- ماس هڏا چتر چهر ڪاٺي، شينهن شڪاري نينهون ڍنگ.
- ۱۴- هند ڪتون ۽ طول وهان، ڀرت وارن لڻ پهن ڀانگ.
- ۱۵- شمع جلي هروانو بهي؟ پاڻ بچائي سو ڪيئن پتنگ.
- ۱۶- خلق الا دم صورت ساڳي، بيرنگ جو هي آهي رنگ.
- ۱۷- هنجهم هان ٿا موتي ميڙڻ، ڪين ڪچڙ ۾ ڪانڊر ڪنگ.
- ۱۸- صبر سڪوت ۾ سالڪ آهن، پيئڻن جو آ پاڳ پڙنگ.
- ۱۹- گرن سرن جو مان مٿاهون، ليلائي پيو لال لانگ.
- ۲۰- 'عارف' مولوي! تنهنجو آهي،
مرد مڙهي مست مانگ.

سارنگ ڪري سانگ الا سانگ الا

آيو آجائن تي سارنگ ڪري سارنگ

- ۱- چوڙيلين چس چاهم مان، سهڙي وڌا سانگ.
- ۲- ٻن وهارن پٽن تي، چوڙيا چيان چانگ.
- ۳- پيڙا ٿيو پاڪ رين، چورا ڏين چانگ.
- ۴- آيا اتر ٻار ڪان، ابرو اڳين ٻانگ.
- ۵- آڏمان ڏيئي آپ تي، نڪتا نيلا نانگ.
- ۶- نچن سائي ڏي تي، ڪوئل، مور ڪانگ.
- ۷- وڏي تيئن ويجهي گهڻو، محبت سنڌي مانگ.
- ۸- 'عارف' عجيبن جي، اچي ڪر ڪا خبر ڪانگ.

باب : "شڻ"

مون پئي ڪنڊيو ته هر ڪهڙي توسان اي يار! سَنَڻُ ،
پر تو پئي چئو آه م-ون کان ٻار ٻار سَنَڻُ .

۱- مضطرب دل سان آه رکيو درد يار سَنَڻُ ،

چشمان ترسان ان جي رکيو انتظار سَنَڻُ .

۲- مفلس جو نام ڪوبه جهان ۾ عزيز و يار ،

هيئي جو هر ڪنهن کي لڳي ناگوار سَنَڻُ . *

۳- صحرا نور سان رکيو وحشت فرار سَنَڻُ ،

بيچين دل کان ويا چني صبر و قرار سَنَڻُ .

۴- زلفن ۾ منهن لڪائي پيو ماهرو اچي ،

ڪيئن آقمر سان جوڙيو ڪڪرن قطار سَنَڻُ .

۵- صورت منهن جي 'عارف' هن دم به ياد آه ،

تا مرگ پ-ڻ نه ٿوڙهو تصوير يار سَنَڻُ .

باب: "ک"

آھ اکٿڙين ۾ اڃان دم ساڦيا!
مسيٰ^۱ هرستن جي اڳيان پٺر جام رکڻ.

۱- ڏي مٿي نـوشن کـي وڙين تي وڻيون ،
پنهنجي ميهخاني جو ساڦي نام رکڻ .

۲- پنهنجي ئي ڦندي ۾ ڦاسي پٽين مٿان ،
پنهنجي زلفن جو سنڀالي نام رکڻ .

۳- خود شنائي ۾ ستايش کي ڇڏي ،
برهم ۾ تون پاڻ کي بدنام رکڻ .

۴- ٻيا وظيفا ورد سڀ واري وسار ،
نام احمد ورد صبح و شام رکڻ .

۵- رؤءِ جانان کي بناڻي سجده گاه ،
عشق جو 'عارف' ادا احرام رکڻ -

باب : "ي"

- * بيمار محبت جي نه پڇو ڪيئن عمر ڏڪن ۾ گذري ٿي.
بيتاب جگر بي خواب اکيون روئي رات غمن ۾ گذري ٿي.
- ۱- منحوس آهي يار گهڙي اها جا ته ملن ۾ گذري ٿي ،
آهي سا غنيمت ساعت جا مست رندن ۾ گذري ٿي -
- ۲- ساحل جي تمنا سي نه ڪندا گرداب جو جن کي آيو مڙو ،
سهڻي کان پڇو سڀرن جي خبر ڪيئن ڪيف ڪن ۾ گذري ٿي -
- ۳- شورين جي ڏنو هو شوق سبق فرهاد کي ڏونگر ڌارڻ جو ،
ڏس اڄ به صدائي عشق ادا ڪيئن ڪوھ دمن ۾ گذري ٿي -
- ۴- جنت جي تقاضا ڇو ڪريان جنت جي زينت پڻ تون ان
فردوس کان وڌ آ ساعت جا سهڻن جي صحن ۾ گذاري ٿي -
- ۵- سونهن سکن جي دُڪھ ٿيڻ ڏک ڏاج مليا سڪ وارن کي ،
معراج محبت 'عارف' آ جي رنج و مڻهن ۾ گذري ٿي -

- * ڪيون سين قرب وارن سان رهاڻيون راز رستن تي .
 وڇايا سين روڙهه وارا سرود ۽ ساز رستن تي .
- ۱- ڪيا ٿي حُسنَ حملا هر طرف کان عشق وارن تي ،
 رڏواسين نازنين نرم مل سندا نيت ناز رستن تي .
- ۲- ويٺا دونهان دکايون ها ڪيئن درويش دل ڦٽيا ،
 اللهِي عشق جا جن ٿي ڪيا آواز رستن تي .
- ۳- حبيبِ جي هاڻ هاڻي ، ڊيلون ۽ مورَ سڀ موهيا ،
 اُٿي بيٺا ادب سان هنجهي ڪونجون ۽ ڪاز رستن تي .
- ۴- جهڪايو سِرَ زمين ۽ آسمان الله اڪبر چڱي ،
 پست خاطر پرين جي ڪن مٿاڪَ پرواز رستن تي .
- ۵- پيرهم بيوس ڪيا تنهنجي لکين ديدار جا طالب ،
 مثل 'عارف' عقيدت مند ڪئين شهباز رستن تي .

- خُلُقُ ۽ اخلاص رک نادان نه ٿي .
 آي ادا! انسان ٿي حيوان نه ٿي .
- ۱- جيڪو ايندي آڇ نه ويندي ويه چئي ،
 اهڙي بداخلاق جو مهمان نه ٿي .
- ۲- ڪر تصور جي ذريعي وصل يار ،
 دلربا جي هجر ۾ گريان نه ٿي .
- ۳- غير جي محفل ۾ هردم ٿو وڃي هو ،
 منهنجي دعوت مستجب ڇا کان نه ٿي .
- ۴- روئي اکين حال ڪيو سارو عيتان ،
 درد دل جي ڳالهه ڪا پنهنجا نه ٿي .

* جناب طالب الموليٰ ۽ پاڻ سکر ويندي .

- ۵- هن جو آهي ڇهه ڇٽو بس ڇند روز ،
 * هن جي رنگ و ناز تي حيران نه ٿي .
- ۶- بي وفا دنيا هي آهي چار ڏينهن ،
 مال مايا جي مٿان مستان نه ٿي .
- ۷- ڏک ۽ سک هر ڪنهن تي ايندا ٿا رهن ،
 مون ستايل جي مٿان خندان نه ٿي .
- ۸- پنهنجي فاني جهم و حشمت جي مٿان ،
 او تونگر ! ايترو نازان نه ٿي .
- ۹- ناچ ، ناڙڪ ، ميل ميل ڏينهن ڏون ،
 شهر ۽ شاديون ڏسي شادان نه ٿي .
- ۱۰- مرد تي مشڪل کي منهن ڏي سرڪندي ،
 منجهه مصيبت مورتون نالان نه ٿي .
- ۱۱- 'عارف الموليٰ' ٿي رک عشق خدا ،
 جنت ۽ حورن سندو خواهان نه ٿي .

- منار تان صد بار ڪريان گهور ڦر ڪي .
 سج تارا ڪٽيون ، حور مٽڪ ، رجن و بشر ڪي .
- ۱- دربان اڃان چو نه آهي کوليو در ڪي ؟
 آي نالو دل ڇا ٿي ويو تنهنجي اثر ڪي .
- ۲- زلفن جي سياهي ۽ ظلمات انڌيري ،
 گردش ۾ وجهي آه ڇڏيو شام سحر ڪي .
- ۳- لکت عاشق مشتاق لقاء روئندا وتن ٿا .
 مهتاب مٿان ڪل آي مٺا ! ڪيس ڪڪر ڪي ،
- * مصرع طرح

- ۴- اکوئن مان وهي ٿو هي سدا خون محبت ،
 ثابت ٿيو ته آءِ لڳي چٽو جگر کي .
- ۵- مون ۾ تون آهين مٺا توکي مٺان تنهنجو لڳي ،
 جهل جهل آي مٺا جاني ! انهي تير نظر کي .
- ۶- الله جي قدرت جو سندم چشمر روان مان ،
 هر بار رسائي ٿي فضا آب آبر کي .
- ۷- هن ۾ آهي 'عارف' مضطر جو دفينو ،
 هنن روئي چيو محب ڏسي منهنجي قبر کي .

- قاعدا نام خدا ڪڇ عرض هي دلدار کي .
 پڇ هلي پيرا پري پنهنجي پرين ! بيمار کي .
- ۱- تنهنجي زلفن جي سياهي رات ۽ ظلمات ۾ ،
 روئي خندان کان ملي آ تازگي گلزار کي .
- ۲- تنهنجي قسمت ۾ لکيل هو قيد ۽ رنج و قفس ،
 بابلا ! ڪر ياد دل ۾ ئي گل و گلزار کي .
- ۳- وڃ ورائي ويڃ پنهنجا ٿي نه حاذق ! تون هلاڪ ،
 چٻا ڪنڊيون تنهنجون دوائون درد جي دلزار کي .
- ۴- بيڪسن ۽ مفلسن جو ڪوبه داور و يار ناهي ،
 ٿو سڏي سڀڪو ابو ، چاچو ، ادو زردار کي .
- ۵- نشتم ديدار کان ٿيو مست زاهد ايترو ،
 جو سنڀالي ڪين سگهيو جڳم و دستار کي .
- ۱- واعظ ! پنهنجي نصيحت کي خدا را بند ڪر ،
 آري الله جي ڇڏ قسمت مڃڻ وار کي .
- ۷- خانم دل ۾ خدا کي گوليو گڏجي وڃي ،
 زاهدا ! تسبيح ڇڏ ، ڇڏ برهمڻ زنار کي .

- ۸- هر طرف هر چيز ۾ هڪ ئي خدا جو نور آهي ،
 پر فقط دل مان دوئي جي پيچ ادا ديوار کي .
- ۹- هيسجي ويا هنجهر ، هاڻي ، مور سونجهاري ۾ پيا ،
 رڪجي زمانو ويو ڏسي رانول سندي رفتار کي .
- ۱۰- ”موتو اقبال الموتوا“ وڃ مري مرڻا اڳي ،
 ’عارفا! پوءِ تون سگهندين پسي هن عشق جي اسرار کي‘

- * يار سان گڏ زينت محفل وئي .
 زينت محفل سان گڏ هي دل وئي .
- ۱- لطف چاندوڪي ۽ جو نازن جو راڳ ،
 سير ڪيشتي ، زينت ساحل وڻي .
- ۲- اڳ تـ هٿسون گڏ ره آفت ۾ پـر ،
 بعد فرقت دور ٿي منزل وڻي .
- ۳- جنهن نيگهه سان يار ٿي ويندي ڏٺو ،
 سا ڪري سهڻي نظر گهاٽل وڻي .
- ۴- حد کان مشڪل مندر ويئي وڌي ،
 هاڻ ازخود حل ٿي هر مشڪل وڻي .
- ۵- نوحه خوان آهن گل و غنچا ٿيا ،
 باغبان وٽ قيد ٿي بلبل وڻي .
- ۶- منهنجي زينت مون کي واپس ڏي خدا !
 اي ڌڻي ! ڪا ڏي؟ سنڌو رحمت وڻي .
- ۷- جيئن جانب کان سواءِ ’عارف‘ تـم آه ،
 زندگاني زهر ٿي زائل وڻي .

مان آهيان تنهنجي ٿي ديدار جو تهنائي ،

نگاهه ڄام افگن کڻ شراب ڪونه ڪڍي . *

پري پري آي ساقِي ! پيار ڄام تي ڄام ،

فنا ڏوئي ٿي پرده حجاب ڪونه ڪڍي .

چڙي ڏي زاهد تسبيح جي تون ڦيرڻ ڪي ،

حساب يار سان ڪهڙو؟ حساب ڪونه ڪڍي .

گناهگار محبت، شفا جو آ لائق ،

گناه عشق ڪندس، بس ثواب ڪونه ڪڍي .

لڪان ٿو خط جو اٿم تنهنجي نام سان آلفت ،

جواب ڏيو نه ڏيو، بس جواب ڪونه ڪڍي .

سندم حبيب جو فردوس پڻ ٿيو شائق ،

گلاب ڪي مان ڪيانه چاه؟ گلاب ڪونه ڪڍي .

تقاضا وقت جي آ نيزه و سنان ڪهڙي ،

خوش مضطرب، چنگ و رباب ڪونه ڪڍي .

پري ڏي زهر جو ساغر ته پي ٿيان سقراط ،

قدح ڪي پور پيچي ڪر شراب ڪونه ڪڍي .

جبين 'عارف' باب محمدي تي جهڪيل آ ،

بغور باب محمد جي ڪو باب ڪونه ڪڍي .

تصوير خواب ۾ مون ڏٺي ڏاربا سنڌي ،
پنهنجي پياري، محبت، مٺي مه لقا سنڌي .

بیمار عشق آهيان اچي تون علاج ڪر ،
حاجت نه آ ڪيم جي دارون دوا سنڌي .

ناصر ته ڪر نصيحت نادان عشق کي ،
مون کي نه گهرج حور و جنت شما سنڌي .

دلڙي منهن کي مون ڏٺي وعده وصال تي ،
مون کي نه خبر هئي ان جي دغا سنڌي .

پيل هو ڪري جفائون، پر! 'عارفا! ڪڏهن،
هرگز نه تون نتائج عادت وفا سنڌي .

لڳي تنهنجي لاري جا جانب! جڏري ،
چپر ۾ ڪري تو چو؟ چوري چڏري .

هي سورن غمن جي ستايل سڙي ،
آي جانب! چياريو اچي دل جڏري .

جتي نور، تي غمن تقابل ٿئي ،
اتي عاشقن آ عمارت اڏري .

خطوط حسنين، تصاویر يار ،
مريض محبت سنڌي آ مڏري .

اچي ڪو اچي 'عارفا! سر ڏئي ،
اجهو ڪات آهي اجها هي اڏي .

مرڻ کان نه منهن ڪونه ٿا موڙيون ،
وڇوڙي جي پر واردات آ وڏي .

ساقی پری کو ساغر مستن کی مہر مان ڏي .
جنهن جي پيٽ سان ڪريان پرواز آسمان ڏي .

۱- جلوہ جمال جاني پنهنجو پساہ پيارا !
ناز کڻي نگاهون نرمل نہار مان ڏي .

۲- هر حال ۾ شراب پيئڻ آ منع مگر ،
چامان ڪيان جي ساغر سھڻو سندي هٿان ڏي .

۳- ڏيکار، عشق جي ڪيٽ منزل ۽ ڪيٽ مڪان آ ،
اڄ پنهنجي رهبري جو اي خضر امتحان ڏي .

۴- چڏ تون مڪان کي، آ فاني مڪان هي آخر ،
لاھوت جا پکي! ھتل اڏري تون لامڪان ڏي .

۵- جھڪو وري ھلائي، اڳين جي نقش پا تي ،
موٽي اسان کي مولائي! اھڙو ڪو پاسبان ڏي .

۶- گمراھ، راھي آھيان منزل کان دور بلڪل ،
اي قافلي جا رھبر! منزل جو ڪو نشان ڏي .

۷- جھيڙن جھڻن کان دنيا آزاد ڪر اسان جي ،
منهنجي وطن کي ڀارب! تسڪين جاودان ڏي . *

۸- پلي قيد ڪر ليڪن گل سازن ملڻ ڏي ھيڪر ،
مون کي فقط اها تون مھلت اي باغبان ڏي .

۹- رب خير ڪو ڪري شل تنهنجي ڪڪن جو بلبل ،
ڪرندي اڄ مون ڏني ھئي بجلي تہ آشيان ڏي .

۱۰- مون بي وطن ۽ بيھل مسڪين تي ميارون ،
پنهنجي تہ گھر ۾ ويھي بي درد ڪو متان ڏي .

۱۱- گرداب ۾ مزو آ ساحل کان رھ پري تون ،
موجن سان ٽڪرجڻ ڪجھ، پيڙهي اوڪشتيھان ڏي .

ڪانگل! ڪلي ڏي ڪيرون توکي ڏکي ڏيان مان،
محبوب ماهتابي ايندو ڪڏهن اسان ڏي. -۱۲

حورن جي آرزو ۽ جنت جي ناه، خواهش،
مون کي وٺي هلو بس مڏني جي آستان ڏي. -۱۳

منهنجا هي شعر ناهن پر سچ ٻڌو او سهڻا،
پنهنجي ئي دل جا ڏک ڪرا تهنفو مڪم اوهان ڏي. -۱۴

تنهنجو ئي آهيان طالب، تنهنجو ئي مولائي 'عارف'
محتاج ڪر نه ڪنهن جو پنهنجي گهران دران ڏي. -۱۵

دلڙي نه ڪجي دلير! ناشاد ڪنهن جي،
ٻڌجي ته مٺا جاني! فرياد ڪنهن جي،

او، نياز و ادا وارا، فرقت ۾ ستائي،
هرگز نه ڪجي زندگي برباد ڪنهن جي. -۱

انجام محبت جو ٿيو نيٺ هي ثابت،
دل مٽجي وئي پر نه وئي ياد ڪنهن جي. -۲

مون ته چيو، ظلم و ستم ويا سڀيئي مگر،
دنيا مان نه هرگز ويهي بنياد ڪنهن جي. -۳

هر شخص غم و رنج ۾ آ مبتلا 'عارف'
هن دار فنا ۾ نه آ دل شاد ڪنهن جي. -۴

چو؟ نه محبوب خدا در هرجهان يکټا هجي.
جنهن جي اوصافن تي هر دم خود خدا شهيدا هجي.

۱- هرطرف ٿو نور مولیٰ جوئي مان چمڪو ڏسان،
بحر چا جهنگل هجي توڙي جبل صحرا هجي.

۲- جنهن جي دل ۾ عشق تنهنجو ٺاه سو بدبخت آه،
سرهو سوئي آه جنهن سير ۾ تنهنجي سودا هجي.

۳- تون ئي ٿي آئين يا احمد ”رحمت لِّلْعَالَمِينَ“،
حشر ۾ ڪيئن تنهنجو طالب سيدار سوا هجي.

۴- سو ڀلا ڪيئن مشڪلاتن ۾ گذاري دوستو!
جنهن جو رهبر رهنما مشڪل ڪشا مولیٰ هجي.

۵- هاھ حسرت!! جو شهيدن کي نه پاڻي ڏيک مليو،
جن جو نانو ساقي ۾ ڪوٺري، علي بابا هجي.

۶- حسرت آهي انجي حال زار تي هي ڪٿي ادا!
جنهن جا سڀ ساٿي ويا باقي رهيو تنها هجي.

۷- محفل عشاق ۾ اڃ ساهرو آڀو وري،
چون گردش ۾ ڀلا اڃ ساغر و مهنا هجي.

۸- يا خدا! جنت ۾ حور و قصر جو ٺاهي خيال،
هجان مان شال آت، منهنجو جتي آقا هجي.

۹- ’عارفا! تنهن کي ڀلا ڪهڙو قيامت جو خطر،
جنهن جو والي جنهن جو مرشد سيد الهدى هجي.

* حسُنَ تنهنجو جناب! ڇا چئجي؟

چنڊ، ڇا آفتاب؟ ڇا چئجي!!!

- ۱- واھ! رُخ تي نقاب ڇا چئجي؟ رُخ تي چڻ سحاب ڇا چئجي؟
- ۲- سِيه زلفن جو دوش تي ڪولڻ، ڏانڊو ڪارا سحاب ڇا چئجي؟
- ۳- هن پگهر جي حسين قطرن کي، شينر بر، گلاب ڇا چئجي؟
- ۴- هڪ ئي سر کي سدا ڪهو منجهور، لعل لب جو شراب ڇا چئجي؟
- ۵- تنهنجي فرقت جي آڳ ۾ سهڻا! دل ڀڳل جو ڪباب ڇا چئجي؟
- ۶- زندگي ۽ جي اداس برهت کي، رُخ، سِيخ ۽ سراب ڇا چئجي؟
- ۷- تنهنجو مون وٽ اچڻ، ملڻ، مرڪڻ، حقيقت يا خواب ڇا چئجي؟
- ۸- سڏڪرڻ ۽ ڇري ڪرڻ ڀرڻ واھ! واھ! هي جـڻـاب ڇا چئجي؟
- ۹- منهن مٿڻ ۽ ٻيانه سازي کي، رنج، ڪاوڙ، عتاب ڇا چئجي؟
- ۱۰- جهٽ ۽ نهيو ٿو پئي هنيون، جهرا، عشق وارو عتاب ڇا چئجي؟
- ۱۱- زاهدن سان عشق جون ڳالهيون!!! ڏيڏري کي حلاب ڇا چئجي؟
- ۱۲- پيڇي سان خبر ڪرڻ غم جي، ايڏي اڳيان ڪتاب ڇا چئجي؟
- ۱۳- هن فنا جي جهان کي ڀارو! خواب چئجي حباب ڇا چئجي؟
- ۱۴- مرد مولائي سندو ڪرڻ ڏيڏار، حـجـڻ، برڪت ثواب ڇا چئجي؟
- ۱۵- مالڪ الملڪ جي نه مهمان سان، آھ جبريل ھم ڪاب ڇا چئجي؟
- ۱۶- آب ڪوثر چوان يا آب حيات، سرخ لڙڻ جو آب ڇا چئجي؟
- ۱۷- عقل ۽ هوش تي ڪريل بجلي، تنهنجي زلفن جو تاب ڇا چئجي؟
- ۱۸- تنهنجي زلفن جي مھڪ کي مٽڙا، مشڪ و عنبر گلاب ڇا چئجي؟
- ۱۹- آھي 'عارف' ازل کان نان به ابد، طالب، بو تراب ڇا چئجي؟

* حسن عالم پنام چا چئجي ؟

پر ضيا جاوه گاه چا چئجي ؟

۱- ٿا فرشتا به هن هي در تي تمن ،
جانبن جو ته جا-اهم ! چا چئجي ؟

۲- برق پرور نگام چا چئجي ؟
مهتر و انجر يا ماه چا چئجي ؟

۳- دشمن خرد و هوش عالم آه ،
تنهنجي جادو نگاه چا چئجي ؟

۴- عشق جو جرم بار بار ڪيم ،
اهڙو رنگين گناه چا چئجي ؟

۵- غير سان گڏ ۽ دور پنهنجن کان ،
دوستي جي هي رسم و راه چا چئجي ؟

۶- ٿي رسي ۽ رش اعظم تي ،
دل فگارن جي آه چا چئجي ؟

۷- ڪعبه خود محو جستجو آهي ،
عشق جو سجدو گاه چا چئجي ؟

۸- غزل 'عارف' سڻي چيو سھڻ ،
شعر تنهنجو ته واه واه چا چئجي ؟

- عاشق بي زر کان دلبر دور ٿيندو ٿو وڃي .
هر سخن رزدار جو منظور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۱- جيئن ٿا دانهن ڪن تيئن زخم ٿو وگهري وري ،
زخم دل جو دوستو! ناسور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۲- عرض ۽ آزيون سٺي پيو ڪونه سٺي کي قياس ،
ويتر وري گهايل سان گهنڊ ۽ گهور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۳- درد فرقت جي ٽڪاوت ۽ ملڻ جو شوق هاءِ !
هن گران باريءَ کان سنڌ سنڌ سور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۴- بوسي جي تمنا ۾ وڃان رڙهندو مگر ،
دلربا جو در اڃان پي دور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۵- بي خوابي ، شعر گوئي رات جو تارا ٽڪڻ ،
عاشق ناشاد جو دستور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۶- سِرُ لڪايل جان سانڍيان پار کان دل جو خيال ،
حسن جو هر وار اڃ پريور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۷- تنهنجي ميخاني جي ساقي! ڪهڙي مان ڪريان ٿنا ،
جام جنهن پيتو ، اهو مخمور ٿيندو ٿو وڃي .
- ۸- 'عارف الموليٰ' جون اڪيون مڃيو جانان ٿي ويون ،
ذرّ ذرّ هان جلوه طور ٿيندو ٿو وڃي .

به تير نيمر ڪش، تو ڪئين ڪيا دل ۽ جگر زخمي،
ملائڪ، ديو ۽ حورون، ٻريون، رجن ۽ و بشر زخمي.

۱- لب لالا جي سرخي کان ٿيا شام و سحر زخمي،
مبارڪ ڏند سهڻي جا، ڏسي ٿيڙا گهر زخمي.

۲- ڪلهن تي ڪيس کولي، جنهن گهڙي جانب ڪيو جلو،
نمي پيا نانگ قدمن تي ڪڍي ٿيڙا هڪر زخمي.

۳- جمال يار جي اڳيان ٿيا تابع ڪتيون تارا،
نگاه برق پرور کان ٿيا شمس و قمر زخمي.

۴- صبا! پيغام ڏي منهنجو وڃي منهنجي مسيحا کي،
ته صحرا ۾ پيو آهي سندن آ شقم سر زخمي.

۵- ڀلي دربان ڪر تون دلربا جو بند دروازو،
ڪندو جوش جئون سر چور، دلبر جه در زخمي.

۶- ڪري ڇا حسن تنهنجي جي ٿاهي 'عارف الموليٰ'،
نظر تنهنجي ڪيا ڪئين نازور اهل نظر زخمي.

* هي هر شي مسافر، هي ۽ هر چيز فاني.
زمين تي هجي ڇا؟ توڙي آسماني.

۱- او غافل! نه رک ڀروسو تون جهان تي،
هي ڦوڻي مثل آ ادا زندگاني.

۲- زماني جي دولت ۽ راحت منجهاران،
ٿئي نيٺ حاصل غم جاوداني.

۳- اٿئي زهد، تقويٰ اجائي ادا سڀ،
نه پائڻي جي گل ۾ محبت جي گاني.

* طالب الموليٰ سان خطاب.

- ۴ جيڪو وڇڙي ڏيو سو ڏيارو ڏري، پنهنجو قرب ڪو ڪياري لڌال ڪري،
اچي اڳن پرين ٻئي پير پري، مونکي پنهل ملي ۽ پيار ملي.
۵ ڏس ڪوئل هوءَ ڪو ڪاري ٻئي، پوي ٻيئي ٻيئي جي ٻي ٻي،
اڄ سيني لڳاءَ مونکي ٻئي نوسي، تنهنجو درشن اي دلدار ملي.
۶ ڇڏي دوزخ جنت جا جهيڙا، وڃي مڃين ساڻ ڪجن مهڙا،
مڃو حشر، قيامت ۾ پيڙا، اهڙو 'عارف' کي اختيار ملي.

اڄ اسان جو دلربا دلبر ڀلي آيو ڀلي.
مه لقا محبوب مه انور ڀلي آيو ڀلي.

- ۱- سُرخ ساغر ۽ صراحي ساڻ ساقبي سرفراز،
سچن سهڻن جو صمير سرور ڀلي آيو ڀلي.
- ۲- روح افزا، راحت جان، خوش بمان، شيرين زبان،
سو پرين پير مڱان، پرور ڀلي آيو ڀلي.
- ۳- سيم تن، ناز ڪ بدن، غنچم دهن، سيب دقن،
جعد جيئن مشڪ ختن، خوشتر ڀلي آيو ڀلي.
- ۴- سر و قد، خورشيد گلزار الفت جو نهال،
لعل لب، دندان در، گنجينه گوهر ڀلي آيو ڀلي.
- ۵- عاشقن جي بزم، رفتار زنداني رزم،
عشق جو استاد ۽ افسر ڀلي آيو ڀلي.
- ۶- دل سندم جنهن لاه ٿي دم دم سڳي شام و سحر،
ابر رحمت جو آجهو ۽ اظهر ڀلي آيو ڀلي.
- ۷- ٿي رهيا جنهن لاه آداسي نيٺ هي غمناڪ تر،
سو جنابم! جان من در دلبر ڀلي آيو ڀلي.
- ۸- ٿا مبارڪ، مرحبا ماڻهو ميلي مون کي ڏين،
محب اهڙو ماه پروين، مٿر!! ڀلي آيو ڀلي.

- ۹- هو ته جنهن جو شوق 'شاهنواز' کي شام نگاه ،
 سو دل مجروح جو دلير پلي آيو پلي .
 ۱۰- تڪيا جنهن لاه 'عارف' رات جا تارا تمام ،
 سو سچڻ رشڪ مٽه واختر پلي آيو پلي .

- * ازل کان هي اکيون آداسي آداسي .
 اوهان جي پستل لڻم پياسي پياسي .
 ۱- تمنائون ويران پا مال آميدون ،
 رلي روح ٿو چڻ جيتل ۾ سنياسي .
 ۲- ڏکن ۾ ٿيڙا ڏور ساڻي سڪن جا ،
 نه ڪو پاء پيڙو نه ماء پيء ماسي .
 ۳- علاج غم دل نه لقمان وٽ پي ،
 ٽپي ورق ويا ته ملان مچاسي .
 ۴- زمانو سندھ زلف ۾ آ مٽيند ،
 پيا پير پينو ، گدا ، شام قاسي .
 ۵- سچو ڏيهه آ حسن تنهنجي جو ڏاني ،
 سندھ مٽهڪ مشڪي ، آوڻڪار واسي .
 ۶- ملي ويو جتي نقش پائي حسينان ،
 آنيئي اسان لاه ڪعب ۽ ڪاسي .
 ۷- ڏسي سڳ نه تومن سچڻ پار لاڻم ،
 رهي دل رنجايل دلاسن ۾ داسي .
 ۸- به ٿي ڏينهن آهي حياتي ويچاري ،
 ڪري قرب آڇ پار ڪامل قياسي .
 ۹- بنا بيرهم بيڪار باڪل آ بندو ،
 بنا عشق انسان خـرڻ ، خام لاسي .

ستن آسمانن کان منزل مٿي آ،
مقام مجاهد نہ کعبہ نہ کاسي .

-۱۰

نہ کر 'عارف' راز مخفي کي ظاهر،
اجورو "اننا الحق" جو آ قيد قاسي .

-۱۱

نہنگ يار ناتي نپاڻن تان صدقي .
پرین! پيار جا پيچ پاڻن تان صدقي .

بیرہم جي بلاڻن بچاڻن تان صدقي ،
کري نات نانگو نچاڻن تان صدقي .

-۱

محببت سندی مچ مچاڻن تان صدقي ،
دُونهان درد وارا دکاڻن تان صدقي .

-۲

سڏي يار! سڀني لڳاڻن تان صدقي ،
چپن جي مڻي چڱس چڪاڻن تان صدقي .

-۳

منا مَحَبَب! ماري مچاڻن تان صدقي ،
مٿاڻن تان صدقي بناڻن تان صدقي .

-۴

سڪايل کي سهڻا! ستاڻن تان صدقي ،
سڏاڻن تان صدقي تڙاڻن تان صدقي .

-۵

پَسائِي پيشاني کسي دل کڻي وڻين ،
وري گهوت گهورن سان گهاڻن تان صدقي .

-۶

ڪَـيـم عرض آزيون ملڻ لاءِ منا! پر،
کري نات نٿڪا نٿاڻن تان صدقي .

-۷

کري قرب 'عارف' جي آئين اڱڻ تي ،
انهي دلربا! روڪڻ وڌاڻن تان صدقي .

-۸

- چٽنڊَ کي هر گهڙي زوال آهي .
 حُسنَ جانب جو باڪمال آهي .
- ۱- ڪمبي ۾ ٿا ڇون حجڙ آسود ،
 سو ته سهڻي هي رُخ جو خال آهي .
- ۲- ساري دنيا جي ذره ذره ۾ ،
 منهنجي محبوب جو جمال آهي .
- ۳- ڇا ٿيو ؟ جي فيدا ڪٿي سِر ساهه ،
 هي ته محبن سنڌوئي مال آهي .
- ۴- هڪڙي بوسي سنڌو سوال آهي .
 شاهِ خوبان ! نه بڻيل هيڏو ڪر ،
- ۵- ٿا ڇون مٽي حرام آهي مگر ،
 يار سان گڏ پيئڻ حلال آهي .
- ۶- عاشقن لاءِ جشن جڏاڻي آ ،
 گرچہ وٺندڙ گهڻو وصال آهي .
- ۷- دوستي هن سنڌي منجهان حاصل ،
 رنج و حسرت غم و ملال آهي .
- ۸- ٿو ڏکين عيب ۽ گنهہ بخشين ،
 هي پلارا ! اوهان جو پيال آهي .
- ۹- چنڊ گلشن ۽ ڪيفِ زار رسات ،
 اهڙي موسم ۾ ڇا خيال آهي ؟
- ۱۰- تنهنجي فرقت، فراق ۾ سهڻا !
 مون لاءِ هڪ هڪ گهڙي به سال آهي .
- ۱۱- پنهنجي 'عارف' تي ٻاجه ڪر بهڳڻ ،
 توکي معلوم سارو حال آهي .

تو بنا زندگي - حرام آهي .
صبح محشر فراق - شام آهي .

- ۱- تنهنجي زلفن جو دوش تي ڪولڻ، درد مندن جي لاءِ دام آهي .
- ۲- منهنجا منڙا! هي تنهنجو مرڪڻ ڇڻ، زندگاني سندن پيام آهي .
- ۳- آڄ ته قسمت جو فيصلو ٿيندو، تيخ ابرو جي بي نيام آهي .
- ۴- واه ساقي! سنده هي فياضي!! غير جي ٿي لين تي جام آهي .
- ۵- مون کي بدمست ڪرڻ لاءِ سهڻا، تنهنجي ڀيڻ جو ڪافي جام آهي .
- ۶- جيڪو شاهي ۽ تي رهي نازان، سو اڃان عشق ۾ ته خام آهي .
- ۷- رنگ و بڻو جي جهان ۾ نه اڙو، عاشقن جو مٿي مقام آهي .
- ۸- ڪر نه تبليخ زهد جي زاهد! ورد مون کي صبر جو نام آهي .
- ۹- تنهنجي ساري نماز پوري ٿي، عشق کي جنهن ڪيو امام آهي .
- ۱۰- ڪعبه ۽ ڪنشت ۾ هڪ آ، ڪٿ رحيم آهي ته ڪٿي رام آهي .
- ۱۱- جنهن ۾ آهي تعصب ۽ تصادم، اهڙي مذهب کي بس سلام آهي .
- ۱۲- هڪڙو 'عارف' ته ڇا مگر جاني!! تنهنجو سارو جهان غلام آهي .

شعر منهنجو سڻي چيو سچڻ ،
واه 'عارف'! سنده ڪلام آهي .

دل نادان سمجهه ۽ هوش ڪر توکي ٿيو ڇا هي ؟
دڪايل دل جي آخر ڀلا ڪهڙي دوا آهي ؟

- ۱- چيم سهڻا! اچي مل يا ورائي دل ڏيو واپس ،
چيائين واه هيءَ ڪهڙي عجب نئين النجا آهي ؟
- ۲- نگاهه لطيف ڪر آخر مان به ته آدمي آهيان ،
پنهين کي ساهه هڪجهڙو پنهنجن جو هڪ خدا آهي .
- ۳- نه ٿي مغرور هن جنسار جوڀن ۽ جواني تي ،
ڪرين جنهن حسن تي ٿو ناز سو سهڻا فنا آهي .

- ٤- قیامت جو ٻڌون ٿا ڏينهن ٿيڻو سخت آهي پر ،
 اسان کي درد فرقت کان هتي مجتهد ٻيا آهي .
 ٥- ڪنهن ٿا شوق سان شاهد شهيد عشق کي 'عارف' ،
 مريض عشق لاءِ ڪهڙي نه سهڻي هي دوا آهي .

- غم هجران سنڌي دولت اڃا تائين آها آهي .
 وصال يار کان غربت اڃا تائين آها آهي .
 ١- ڏکڻ سون ڪيو آ وقت کان اڳ ادا پوڙهو ،
 خيالن ۾ مگر همت اڃا تائين آها آهي .
 ٢- غم آيل ۽ فرقت سندن دل کي جلايو آ ،
 حسنين سان مگر الفت اڃا تائين آها آهي .
 ٣- ڪيا هر قسم جا ظلم و ستم آهن ستمگر پر ،
 اسان جي نياز ۽ نوڙت اڃا تائين آها آهي .
 ٤- دوا دارون ڪيا ڪيئي حڪيمن حاذقن هر دم ،
 مريض عشق جي حالت اڃان تائين آها آهي .
 ٥- پتنگن جي ڪمي پيئي ويا گهٽجي جمل وارا ،
 جمال يار جي دعوت اڃان تائين آها آهي .
 ٦- ڪري ٻيو چند تي پيرا اڏامي حضرت انسان ،
 غريبن جي مگر حالت اڃان تائين آها آهي .
 ٧- هنيو جت هور جو نعرو چون ٿا هر طرف سڪم آ ،
 مگر چوري، دغا، رشوت اڃان تائين آها آهي .
 ٨- ويئون منجي مڇهان ماڻهن مرادون ۽ سچايون پر ،
 سخي سرور سنڌي برکت اڃان تائين آها آهي .
 ٩- ويا افعال انسانن جا حيوانن کان ابترئي ،
 'عارف' الله جي رحمت اڃان تائين آها آهي .

* مڃيٽ موت سان مرڻي نه آهي .

صنم جي ياد ڪا هرڻي نه آهي .

۱- سڄڻ سان سُر سڀ سڻبا سڻپالي ،

ٻئي سان ڳالهه هي ڳرهڻي نه آهي .

۲- پتنگ پڙ ۾ ويا جهڙو جلاڻي ،

ته هاڻي شمع پي پڙڻي نه آهي .

۳- سر تسليم خم آ پار اڳيان ،

ٻئي اڳيان جهين ڳهرڻي نه آهي .

۴- لکين پدمين ڪجن قربان ليڪن ،

ويل جا ويل سا ورڻي نه آهي .

۵- ويا ڪوندر ڪيئن وارو وڃائي ،

قبر جي ڪڏ مگر پڙڻي نه آهي .

۶- اوهان جي وڻي سري سهڻا اسان ري ،

اسان جي تو بنا سرڻي نه آهي .

۷- جلاڻي جانين جيڪا هٿن سان ،

اندر جي آڳ سا ڏرڻي نه آهي .

۸- حقيقت حال پنهنجي جي ته 'عارف'

قربين کان سواءِ ڪرڻي نه آهي .

* ننڍڙي نور چشم لعل ڏلي جي وفات تي ۱۹۷۶ع

ڪير چئي ٿو هو بي وفا آهي .
 ٻار منهنجو ٿم ٻاوا آهي .

۱- تنهنجي پيرن جي خاڪ اي جاني ،
 منهنجي هر درد جي دوا آهي .

۲- پنهنجي سامهون ويهڻ گهڙي کن ڏيو ،
 منهنجي اها بس ! الڻجا آهي .

۳- منهنجي ڏوهن ڏي دلربا ! نه ڏسو ،
 تنهنجي عادت سدا عطا آهي .

۴- مٿي ۱ حرام آه پر مٿا ! ساقِي ،
 تنهنجي هٿ کان پيئڻ روا آهي .

۵- گڏ حسيمن سان جا گهڙي گذري ،
 سا گهڙي چٽ ٿم بي بها آهي .

۶- هن جو زلفن کي دوش تي کولڻ ،
 سحر جادو ، ڪڪر ، بلا آهي .

۷- تنهنجي حسن جو مان ٿيئس عاشق ،
 منهنجي بس ايتري خطا آهي .

۸- لال لبڙن جو جام ڏي ساقِي ،
 هر وٻا لئم اهو شفا آهي .

۹- حشر جو ڪهڙو ڊپ پلا 'عارف' !
 شافع حشر محمد مصطفيٰ آهي .

غمر هيجران سڀندو ڪو رنگ ناهي .
 بچيل زخمن کان ڪوئي انگ ناهي .

۱- بلاڻي عشق جو ڪاڌل نه بچندو ،
 هي زنبور و مگس جو ڏنگ ناهي .

۲- هي ڪاڪل جو ڪمند آ ڪين ٿڌندو ،
 رسي يا نوڙ جو ڪو رنگ ناهي .

۳- نشووي نينهن جو هرگز نه لهندو ،
 شراب عشق آهي ، پنگ ناهي .

۴- وڙن اکيون سياري ۽ اونهاري ،
 ٽين چو بند ؟ هي سارنگ ناهي .

۵- صدائي دل ، فلڪ ڌاري ڇڏيندي ،
 هي آواز رباب و چنگ ناهي .

۶- انهي سان بهار ! پاراني آ ڪهڙي !!
 جنهن کي دوستيءَ جو رنگ ناهي .

۷- محبت ۾ گدا ۽ شاهه پڪسان ،
 هتي انداز نسل و رنگ ناهي .

۸- چڻي مهراڻ جا ٿو هنجڻ موتي ،
 ڇڪڙ ۾ ڪيئن چڻي؟ هي ڪنگ ناهي .

۹- ڪري ٿي تنگ دستي تنگ 'عارف' ،
 دماغ شاعران نه به تنگ ناهي .

نگاه ڪ-رم ڇو هٿائي ڇڏي اٿيئي .
 مٺا ! دل اسان کان مٿائي ڇڏي اٿيئي .

۱- ڏيئي پيار پهرين ڪري قيد قابو ،
 وري ڇو محبت گهٽائي ڇڏي اٿيئي .

۲- اٿيو روز شب ٿو ڏسان تنهنجون راهون ،
 سنڊيم نند نازڪ ڦٽائي ڇڏي اٿيئي .

۳- جڏهن پي ڪئي وصل جي ڳالهه هونديم ،
 ته سا گهٽ پائي نٿائي ڇڏي اٿيئي .

۴- نئين نينهن جي آڳ لائي ڇڏي اٿيئي ،
 آجهائي وري پوءِ دڪائي ڇڏي اٿيئي .

۵- محبت جي آتش مچائي ڇڏي اٿيئي ،
 سنڊيم جان جاني ! جلائي ڇڏي اٿيئي .

۶- مٺا ! دل جو گهورن سان گهائي ڇڏي اٿيئي ،
 طبيعت ۾ هلچل مچائي ڇڏي اٿيئي .

۷- اچي آهين شايد حسنين سان ڦاٽو ،
 اي زاهد ! ڇو ڏاڙهي ڪٽائي ڇڏي اٿيئي .

۸- پنهنجي يار 'عارف' سنڊي زندگاني ،
 سڄي درد غم ۾ لٽائي ڇڏي اٿيئي .

۹- اٿي اور الله سان ڪجهه ته 'عارف' ،
 گهٽ ۾ حياتي وڃائي ڇڏي اٿيئي .

- هر شب ٿي تنهنجي ياد ۾ ڦٽڪي سحر ٿئي .
صبح مٿس ٿي درد الم ۾ بستر ٿئي .
- ۱- گلڙن جي هار کان ٿو آرهم تي پگهر ٿئي ،
زلفن جي بار کان ٿي لڇڪ ڪمر ٿئي .
- ۲- هر ذره خيشت خاڪ جو لعل و گوهر ٿئي ،
منهنجي قبر کان جيڪر تنهنجو گذر ٿئي .
- ۳- منهنجو هي سر اوهان جو شها! سنگ در ٿئي ،
منهنجو زهي نصيب جي منظور سر ٿئي .
- ۴- درد حبيب ۾ جو مري سو مري ٿئي ،
ناهي فقط حيات مگر ٿو 'آمر' ٿئي .
- ۵- افسرده آرزو ۽ تمنائون پائمال ،
توڪان سوا ڪر منهنجو چاره گر ٿئي .
- ۶- جنت کي ڇا ڪيان؟ جي مليو مون نه مٽ لڦاء ،
دوزخ به آه قبول جي 'هو' هم سفر ٿئي .
- ۷- آهي عجيب جي ته اچڻ جي خير ملي ،
جنت جو رشڪ ڇو نه ڀلا منهنجو گهر ٿئي ؟
- ۸- زلفن ۽ روء يار جو ڪهڙو ڏيان مثال ،
گستاخ پاڻ ۾ ٿو ڪڪر ۽ قبر ٿئي .
- ۹- هُن جي ٿي نور مان آ مليو نور شمس کي ،
محبوب جي مقابل ڪيئن ٿو قبر ٿئي ؟
- ۱۰- توحيد و عشق جا سوين دفتر ڪٿي پون ،
حاصل جي ڪنهن کي پير مغان کان اکر ٿئي .
- ۱۱- تيسين ته خاڪ ۾ ٿي ملي ويندو هي وجود ،
جيستين اسان جي حال کان هو باخبر ٿئي .

- ۱۲- ٻچڙا بڻڪن ۾ پيا ٿا هڪڙن جا ٿون ،
 ٻئي طرف هزارن سان هڪڙي ”ٻڌڻر“ ٿئي .
- ۱۳- انسان جو خُون ٿو انسان ٿي ڪري ،
 يا رب ! تنهنجي خدائي ۾ اهڙو قهر ٿئي .
- ۱۴- غُرباءَ تي آه ظلم و ستم بدعاش جو ،
 افسوس ٿو عَدُوَ بشر جو بشر ٿئي .
- ۱۵- ’عارف‘ ! مرڻ بنا نه ٿو ڪو علاج غم ۾ ٿئي ،
 جلدندي شمع رهي ٿي جيسين سِجَر ٿئي .

- اي خيال ڀار تنهنجو شڪريه .
 عاشقن آڌار تنهنجو شڪريه .
- ۱- توڻي مون کي بخشي آهي زندگي ،
 اي ڀرين جا پيار تنهنجو شڪريه .
- ۲- توڻي مون کي آشنائي غم ڪيو ،
 اي نگاهه ڀار تنهنجو شڪريه .
- ۳- تنهنجي ڪري آيو ڀرين مون کي پڇڻ ،
 اي دل ڀيمار تنهنجو شڪريه .
- ۴- تنهنجي مٽي^۱ گون چشم جا ساغر ڀري ،
 ٿا پيئن مٽي^۲ خوار تنهنجو شڪريه .
- ۵- ٿو جيارو آه شهيد ناز کي ،
 ابروءَ خمدار تنهنجو شڪريه .
- ۶- تنهنجي زلفن جا ڏسي هي پيچ و خي ،
 مست ٿيو هر مار تنهنجو شڪريه .
- ۷- تنهنجي سهڻي سونهن مان سوڀيا وٺي ،
 ٿو پڙهي سنسار تنهنجو شڪريه .

- ۸- قدر گُلاشن جو ٿيو تنهنجي ڪري ،
آي گل بي خار تنهنجو شڪر ۾ .
- ۹- توڻي سهڻي ۽ کي چهارڀو سِير ۾ ،
اي مڻا ميهار تنهنجو شڪر ۾ .
- ۱۰- تنهنجي ٿي سنڪ مان سسئي سرشار ٿي ،
ڪيچ جا ڪوهيار تنهنجو شڪر ۾ .
- ۱۱- جي اڳڻ ايندين ته سَر پيرين ٿري ،
صدقي ڪندس سَوَ وار تنهنجو شڪر ۾ .
- ۱۲- جي ڪندين انڪار ته به آ شڪر ۾ ،
جي ڪندين اقرار تنهنجو شڪر ۾ .
- ۱۳- 'عارف الموليٰ' نه هڪ ٿوري پڻجي ،
ٿو ڪري هر ٻار تنهنجو شڪر ۾ .

باب : " د "

- درد دل جي واسطي درمان لب آهي مفيد .
محفل جانان ۾ ديدار جي خوش ٿئي خريد .
- ۱- سال ويا سيڪ ۾ لنگهي سهڻا صبر سردار ميل ،
اڳڻ منهنجي تون اچين شل سا اچي ساعت سعيد .
  - ۲- ٿا چون احباب مون کي ڪر خوشي، پر چو ڇو پلا؟
مان ملي ڪنهن سان ملهائين تو بنا اي يار! عيد .
  - ۳- روز شب مخمور تنهنجي عشق ۾ عاشق ٿيا ،
عاشقن کي تو ڪيو پنهنجي محبت سان خريد .
  - ۴- "مونوا قبل الانت موتوا" جي مٿا مرڻان اڳي ،
سي مٿل هرگز نه چڻبا عشق جا 'عارف' شهيد .

- عشق پنهان ڪيل ڪوڙو قصيد .
ورد وظائف روزا رکڻ .
- ۱- قلب پنهنجي مان ڪي تون ڪاڻي ،
ڪينو بغض رياءُ حسد .
  - ۲- نحو صرف سڀ نينهن روجايا ،
شوق روجايا شد ۽ مد .
  - ۳- زاهد! ڇڏ تون زهد عبادت ،
اڄ ته ميه خاني ۾ پيون مد .
  - ۴- عرب-ي احمد بلا ميه ،
احمد مان آيو ٿي احمد صالح .

۵- عشق جو درياء آلت اوڀارو ،

لاحد حد حد جي ٿيڻ ٿي حد .

۶- عشق جي آئيني ۾ 'عارف' ،

صورت ساڳي نيڪ ۽ بد .

مست ميڪش کي محبت جو ٿيو مڃڻ پسند .

طالب توحيد جو ڪيو ڀرت سان پيمان پسند .

۱- زور زاهد جو ٿيو ظاهر عبادت زهد تي ،

وره وارن کي ٿيو باطن بيان بنهه پسند .

۲- فڪر ري فرقان مان فائق نه ٿيندين فيض ياب ،

"قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ" ڪرتون قلب سارو قرآن پسند .

۳- سڪ ستي سختيون سهي سانباھ سڪ وارو سفر ،

سالڪن کي آھ سورن سوز جو سامان پسند .

۴- وڃ ورائي ويڃ پنهنجا ٿي نه اي حاذق هلاڪ ،

برھ جي بيمار کي ٿيو درد بي در مان پسند .

۵- 'عارف الموليٰ' کي آھي جلوھ ڀرڻ پسند ،

زاهدن کي باغ جنت حور ۽ غلامان پسند .

باب: "ز"

- ع-رض ۽ آزيون سندن اي يار ٻڌ .
درد دل جا دلربا دلدار ٻڌ .
- ۱- پوءِ مڃين يا نه مڃين تنهنجي خوشي،
پر عجبها التجا هڪ وار ٻڌ .
- ۲- آه لب تي سوز دل ۾ چشمه تر ،
عاشقن جا مختصر آزار ٻڌ .
- ۳- خواه مخواه پنهنجو ڪپائين پيو مٽو ،
واعظا! ٻئي جي به ڪجهه گفتار ٻڌ .
- ۴- تو چيو ٿي آه اڄ راضي ٻرين !!!
قاصدا! پرهائ هي تڪرار ٻڌ .
- ۵- ڪالھ هُو اقرار ها 'عارف' مگر ،
اڄ عجبين جا نوان انڪار ٻڌ .

باب: "ڏ"

- دلربا! بهر خدا ريتيون رسڻ جيون يار ڇڏ.
طالب ديدار سان پنهنجا ڀرين! تڪرار ڇڏ.
- ۱- ڏس! ته تو ويران ڪيئڙيون ڪئين دليون آي بيون!
ڪيستائين ستم هي ظالم! اها رفتار ڇڏ.
- ۲- دست نازڪي نه ڏي تڪليف قبضه سيف جي،
قتل عاشق لئه ته تيغ ابروئي خمدار ڇڏ.
- ۳- لطف حق پڻ آه وقت صبح وقف سائلاڻ،
صبح جو سهڻا نه خالي تون به ڪو پينار ڇڏ.
- ۴- ڪيم ڪر هرگز نصيحت مست ۽ بي بهر ڪي،
حق جي رحمت تي آي زاهد! قسمت ميخوار ڇڏ.
- ۵- هن مريض عشق جو حاذق نه ڪر ڪجهه پي علاج،
آسري الله جي هي ٻره جو بيمار ڇڏ.
- ۶- روز محشر جي نه آ پرواه ڪا 'عارف' پر،
دست پنهنجي ڪان نه دامن شه ابرار ڇڏ.

وچي ويجهڙو گهر عجيبن سان آڏو .
رُٿيل رافضي ۽ رقيب ڪان لڏو .

۱- چڱل چور بد چال ڪان پڇ پري ،
هيٺون حال واقف حبيب سان گڏو .

۲- حسد هوڏ وارن ڏي هرگز نه وڃ ،
سدا سالڪن سوز وارن کي سڏو .

۳- تون پنهنجي لاءِ چيڙج نبيرج ادا ،
پراڻ ۽ پنهنجن سنڌي پڇر چڏو .

۴- ايندو موت 'عارف' اجل اوچتو ،
چڏيندو نه شاهه و گداگر کي هڏو .

باب : "ح"

- دست ساقی کان پھل آهي مباح .
جنهن دو جڳ جو ادا! آهي فلاح .
- ۱- عشق جو درياءَ بي ساحل ڏنم ،
جنهن ۾ سڀڻهه نه پيڙي نه ملاح .
  - ۲- عشق شهزور شـاطـر شـير سان ،
سوز ۽ سڪ سور جو کڻ تون سلاح .
  - ۳- آڇ ته زاهد! ٻئي گڏجي پيئون شراب ،
آه هيءَ ڏاڍي ادا سهڻي صلاح .
  - ۴- نيم بسمل کي وري قاتل! ڪهڻي ،
هيءَ نه ايندي چوڻ ۾ تنهنجي سماح .
  - ۵- روز ازلا ميه لقاء محبوب سان ،
نينهن وارن جو ويو پڙهجي نڪاح .

- دلربا! توکي وساريان مان ڀلا ڪهڙي طرح .
پنهنجي جند ۽ جان کان ٿيندس جدا ڪهڙي طرح .
- ۱- مٿون رکي آهي ادا! آن ۾ وفائن جي آسند ،
جنهن کي ناهي ڪا خبر ٿيندي وفا ڪهڙي طرح .
  - ۲- جنهن کي جاني پاڻ پيارو سور جو ساغر هجي ،
تنهن مريض عشق جي ٿيندي شفا ڪهڙي طرح .
  - ۳- جنهن جي دل ۾ آه تاريڪي اندارو جهل جو ،
سو ڏسي سگهندو ڀلا نور خدا ڪهڙي طرح .
  - ۴- هڪ دفعي واعظ ڏسي حسرت منجهان هيئن ٿي چيو ،
تو ڏٺو 'عارف' ادا جلوه خدا ڪهڙي طرح .

باب: "ج"

- درد دل جي لاه ٻين^۱ دلبر نه ٻيو دارون علاج.
- ۱- نينهن جو نانو نياڻ سخت ۽ دشوار آهي،
عشق آفت گهٽ ٿيا باقي رهيو رسم و رواج.
  - ۲- عشق جو آهي اڙانگو پُر خطر پنڌ پيڇرو،
سوز سک مان سڄ سولي^۲ تي چڙهيو ڏس ڪيئن علاج.
  - ۳- مرد مولائي جا مذكر دين دنيا کان پري،
عشق وارن کي نه جنتا^۳ عدن جو احتياج.
  - ۴- عشق وارن جي حقيقت عاشقن تي ٿي عيان،
مئي پرستي جو مزو ڄاڻي نه ڪجهه زاهد مزاج.
  - ۵- پاڻ کي مٿ پاڻ 'عارف' تان محشر ۾ چڻهن،
دشت ويران کان نه ڪنهن حاڪم ڪڏهن ورتو خراج.

باب : "ج"

من سڀئي سهڻو سندم فرياد اڃ .

درد منهنجي جو ڪري ڪو داد اڃ !

۱- ڀرت ميان پيارا ڀرين پورا پري ،

خانمءِ دل ڪي ڪيو آباد اڃ .

۲- هن غريب و بي نوا مسڪين ڪي ،

دلربا دلبر ڪيو دل شاد اڃ .

۳- موسم وصل چمن آ اي صياد ،

جلد ڪر تون عندليب آزاد اڃ .

۴- ٽيون اچن مون کي هي هڏڪو يون مدام ،

آه شايد يار ڪيڙو ياد اڃ .

۵- شوق 'شاهه نواز' شيرين جو ٿو ،

جسم ويو سارو جلي فرهاد اڃ .

باب ”ج“

منڊا محبوب اڄ مشتاق ڪي منھڙو ڏيکاري وڃ،
ڪنل دل ٿي ڪري دانهون جڏي جانب جهاري وڃ.

۱- آڇايل عشق جو آهيان بکايل پيرھ تنهنجي جو،
پيالو پاڪ هٿڙن سان ڀرين پڳدار پياري وڃ.

۲- رهيو محبوب مون کان عمر ساري پر مٺا هائي،
نقاب از رخ مٺائي ناز سان نرمي نهاري وڃ.

۳- اڳيئي مجروح تن آهيان بدن بيجان آ باقي،
وري ماڻا ڪري مشتاق ڪي منڙا نه ماري وڃ.

۴- رقيب سان رهين گڏجيو سدائين سنگدل سهڻا،
لڄان ڪلڄان ڪڏهن هڪڙي گهڙي مون وٽ به گهاري وڃ.

۵- سڻي هي عرض ۽ آهون اچو ’عارف‘ اڳي جاني،
ڪيل سڀ قول ۽ انجام پنهنجا يار پاري وڃ.

سراپا حسرت ديدار ٿي وڃ.

نمنائي وصال يار ٿي وڃ.

۱- حقيقت جي تجلتي گاه بنجي،

جهان ۾ قابل ديدار ٿي وڃ.

۲- تون ڪنهن جي قلب جي تسڪين ٿي وڃ،

۽ ڪنهن جي درد جو غمخوار ٿي وڃ.

- ۳- ریا جا زهد ۽ تقوي چڙهي ڏي ،
 محبت جو مگر ميخوار ٿي وڃ .
- ۴- اجايو دهل وانگر نه ڪر دانهون ،
 مگر تون صاحب ڪردار ٿي وڃ .
- ۵- حياتي آهه ، ٿوري بهار باقي ،
 مريض هجر کان هڪ وار ٿي وڃ .
- ۶- جي چاهين 'عارف الموليٰ' ٿيان مان ،
 ته پهرين طالب ديدار ٿي وڃ .

باب ” چ “

منهنجا مڃڻ منڙا تون منهار اچ .
پري پيار سان پير پڳدار اچ .

۱- اڻم شوق دل ۾ شب وصل جو ،
تون کولي ڪلهن تي وڏا وار اچ .

۲- کڻي جام و مينا صراحي صم ،
لبن جي مٺي مٺي منجهان پيار اچ .

۳- چڙي ڏي جڏائي ۽ جورو جفا ،
ڪري وصل جا يار ونهوار اچ .

۴- لبن ساڻ لب، دل کي دل سان ملا ،
هنين هار اکڙين سندا ڌار اچ .

۵- سڪن نيڻ تو لاه سائين ! سدا ،
ڪري هار هڪار سينگار اچ .

۶- ڪيا سهڻي سڃڻ ۾ سڌڪي تہ سڌ ،
سگهو محب مومن ۾ ميهار اچ .

۷- وندر ۾ ٿي واکا سسئي جا سڻا ،
جتن جاڙ ڪئي ڪانڌ، ڪوهيار اچ .

۸- سڄي عمر گولي ٿي رهنديس مٺا ،
ڪري قرب سائين تون هڪوار اچ .

۹- اگهايو مٺا ! عرض ’عارف‘ سندو ،
چڙي تاه ۽ تاب تڪرار اچ .

باب "ج"

- غمر عشق جي بيمراري نه پئج .
اکين مان آثم آب جاري نه پئج .
- ۱- گذاريم روئي ڏينهن ۽ راتيون ،
شب وصال جي انتظاري نه پئج .
- ۲- سدا سوز سک مان چڙهن دار تي ،
عجب عاشقن جي سواري نه پئج .
- ۳- روئي وارو مسڪين لئم ڪوبه ناهي ،
غريبن سندي غمگساري نه پئج .
- ۴- رُني رات ساري جلي جوش ۾ ،
تون دل جي شمع جي نراري نه پئج .
- ۵- بوقت نزع پـڻ نه دردن ڇڏيو ،
غمر هجر جي پاڻڌاري نه پئج .
- ۶- ڏواڻن سان منهنجو سروڪار ناهي ،
آهيان عشق جو بس ڏوهاري نه پئج .
- ۷- سلاٽڪ منجهي پيا حسابن ڪندي ،
اسان جي ادا گنهگاري نه پئج .
- ۸- ڪري بخش بديون ڏلايون ڏيکي ،
سپاهي سڄڻ جي ستاري نه پئج .
- ۹- گهڙي ڪن جو هي چهچتو آهي 'عارف' !
دهر جي چمن جي بهاري نه پئج .

غم دل جو دلبر ! فسانو نه پڻج .
 محبت جو آوڻ ڪو ترانو نه پڻج .

- ۱- جتي پري پيئي رات ويهي وهامي ،
 فقيرن سهندو آستانو نه پڻج .
- ۲- قفس ۾ ئي آهي گذارو هنن جو ،
 عنادل سهندو آشيانو نه پڻج .
- ۳- ويو رنج و حسرت ۾ گذري سحرور ،
 عشاقن جو زاهد ! زمانو نه پڻج .
- ۴- هي ٿوري گهڻي تي رسن ٿا هميشه ،
 حسينن جو 'عارف' بهانو نه پڻج .

باب: "ع"

چا لڳي ميخوار ۽ حڪم شرع .
مٿي پيڻ کان ڪر نه آي ناصح منع .

1- ناهم جائز تن ڪي روزو ۽ نيماز ،
جن ڪيو محراب ابرو ۾ قبح .

2- آسمان بار امانت کان ڏنو ،
۽ سندم نالي ڪيائون هي قريع .

3- دوستي نه ، ته دشمني آهي قبول ،
پر نه ڪر مون کان تعلق تون قطع .

4- مٿي پرستي جو مزو ڄاڻي نه سو ،
جو هجي مشغول منجهه وردو و رکع .

5- جي تون چاهين عشق جو 'عارف' ٿيان ،
ترڪ ڪر دنيا ۽ عقيلي جي طمع .

6- 'عارف' ! ڪر عشق وارن جي مقال ،
شوق مان پڙهه 'شاهنا' ! تن جي شجع .

باب: "ر"

- * خدا جو فڪر هر دم آي بڻ ڪر.
نم ٻاهر ڳول پر دل ۾ نظر ڪر.
- ۱- پرين پاسي نم هڪ پتل آه 'توکان'،
"وَهَوَ مَعَكُم" سندن سوجهي ٿمر ڪر.
  - ۲- نم پڙهه باب ٻيا بلڪل گهڻا،
مگر اثبات هڪڙو ئي آڪر ڪر.
  - ۳- عبادت زاهد! ظاهر جا چڱي ڏي،
وچي وحدت سندن واصل وڪر ڪر.
  - ۴- نم ڪر خيالت نشيني زال وانگر،
وليڪن مرد ٿي سولي سفر ڪر.
  - ۵- مرڻ کان اڳ مري، پوءِ جيءُ جڳ ۾،
مٿي مرقد جي پٺڻ رشڪ گهر ڪر.
  - ۶- روئي ريجهاء پنهنجو يار ياقبي،
عجيبن لئه اڪيون روئندي آبر ڪر.
  - ۷- ٻڌي محبوب خود مفتون ٿي پئي،
هئو پيدا آه ۾ اهڙو اثر ڪر.
  - ۸- خدا هڪڙو ۽ دل پڻ آه هڪڙي،
نم دل هڪڙي ڪي هرجا منتشر ڪر.
  - ۹- توڪل جو ٻڌي تهرهو گهڙي پتو،
محبت ڪي بحر ۾ همسفر ڪر.

* مصرح طرح

۱۰- "فنا في الله" تي وڃ ڀار جهڙي ،
 "بقا بيا الله" جو گڏ مال و زر ڪر .

۱۱- نيڦتي ، ثابت ڪري قلبي ڏي ڪاهج ،
 "سرتي" "روحي" "خفي" "اخفي" ۾ گهر ڪر .

شرابِ عشق پي 'عارف' هميشه ،
 حياتي بيرهم وارن سان بسر ڪر .

ادب ڪر اي دل نادان ادب ڪر .
 حبيب جي اڳيان خاموش لب ڪر .

۱- "بم عشق مصطفیٰ" روشن قلب ڪر ،
 زبان کي ذڪر احمد صلى الله عليه وسلم سان طرب ڪر .

۲- وري هيڪر چمن چائنٺ حرم جي ،
 خدايا اهڙو ڪو مون لاءِ سبب ڪر .

۳- رهان ٿو سنڌ ۾ سائل سوالي ،
 سندم مرقد اي موليٰ ! منجهه عرب ڪر .

۴- گذاري زندگي ڇڏ جسته ٿجو ۾ ،
 ٿي طالب ره هميشه پيو طلب ڪر .

۵- هڪڙو سچ ۽ پاڇا پم آهن ،
 زماني جي نه گردش تي عجب ڪر .

۶- اهڙي ڪار ساز آهي ۽ قادر ،
 خدا جو شڪر 'عارف' روزو شب ڪر .

- گذر ڪر هن زماني کان گذر ڪر .
 نه هن فاني جهان ۾ يار گهر ڪر .
- ۱- نه هت ڪو مان ۽ عزت آ هاڻي ،
 آڻي اي دل ! ستاڻي جو سفر ڪر .
- ۲- وڏي يارن مان ياراني ۽ آلفت ،
 پيڻي روڻي انهن جي لاءِ پيتر ڪر .
- ۳- محبت ۽ مروت ويڻي ويچارِي ،
 هڻي هت هاڻ 'هي هي' هٿ حشر ڪر .
- ۴- نه جنهن مان چاهه چس ۽ مان مليو ،
 تون اهڙي شوخروڙي ڪيم پر ڪر .
- ۵- هڻي تنڪا ۽ طعنا توڙي عالم ،
 تون سهڻن لاءِ سيني کي سڀر ڪر .
- ۶- گذاريم جن سان گڏجي سال سارا ،
 جدا تن کان نه اي موليٰ ! مگر ڪر .
- ۷- سڻي آهون اچي من يار پيارو ،
 منهنجي آهن ۾ اهڙو ڪو اثر ڪر .
- ۸- نه چيڙ آي هميشين ! تون هاڻ مون کي ،
 پنهنجي اڻڪلن کي درگذر ڪر .
- ۹- مان بيزار آهيان پنهنجي ئي بدن مان ،
 نه اي باد صبا ! منهنجي پچر ڪر .
- ۱۰- اڳي سون سندنو آهيان ستايل ،
 ڏکويل سان نه ڏاڍايون ڏس ڪر .
- ۱۱- بنان جانب جيئڻ جنجال آهي ،
 حياتي، موت ، منهنجي مختصر ڪر .

- ۱۲- سيگهو اي موت! اڄ تون هاڻ مون ڏي،
نه ايڏو هاڻ مون کي منتظر ڪر.
- ۱۳- سيگهي ٿو سند ۾ تنهنجو سڪايل،
ڪريما! قرب جو تنهن تي هڪ ڪر.
- ۱۴- اٿئي ملڻو، ته ميل نه ته هي مري ٿو،
اها قاصد! ڦرين سان خبر ڪر.
- ۱۵- گهڙي کن جو هي مهمان آهي 'عارف'،
مسافر تي محبت جي نظر ڪر.

ناز وارا پنهنجي نازن تي پلي تون ناز ڪر.
نازنين نازڪ بدن پيل ناز باانداز ڪر.

- ۱- دل ڦرڻ جي واسطي دستور تنهنجا دل پذير،
عشق وارن لاءِ عجيبا! نيت نوان اغماز ڪر.
- ۲- تنهنجي فرقت ۾ فقيرن جيان ڦيران ٿو روزِ شب،
قرب و شفقت جي نيگهه، شيدا مٿان شهناز ڪر.
- ۳- زندگي جي راز سمجهڻ لاءِ ڪڍي ٿو رازدان،
* زندگي هڪ راز آهي راز کي تون راز ڪر.
- ۴- جي تون چاهين معرفت جو ماڳ منزل ماڻيان،
بند ڪر ظاهر اکيون چشم حقيقت باز ڪر.
- ۴- دل جي دنيا ۾ ڪٿا سيڪ سوز وارا ساز ڪر،
موت کان اڳ تون وري "انحد" سندا آواز ڪر.
- ۶- ڪيم ڪانگن جان هتي، ڏوندين تي ڍرڪي ويهه ڍول،
شاهين جي شاين، آت افلاڪ ڏي پرواز ڪر.
- ۷- چند گهڙين جو هتي مهمان آهين 'عارف'!
آت سفر جي ڪر تياري ترڪ حرص و آز ڪر.

* مصرع طرح

- درد دلبر جي ڪيو آ بيمقرار .
 هڪ وچوڙو ٻيو آلم تيون انتظار .
- ۱ سنگدل سهڻو ته ويو غم ۾ چڙهي ،
 هاھ ! پڻ دل تي نه آهي اختيار .
- ۲ ڪيئن ٿيان مدفون مرقد ۾ مگر ،
 دل غم جانان جي خود آهي مزار .
- ۳ چو رهين محجوب ٿو ، مون کان مٺا !
 نيڻ نوراني ڪٽي نازڪ نهار .
- ۴ دلربا دلبر اچو مسڪين وٽ ،
 جان و دل ، قدمن اوهان جن تان نهار .
- ۵ تنهنجي مزگان مست چشمن کان مون کي ،
 بي خوديءَ جو خوب چڙهيو آ خمار .
- ۶ تشنم لب بهمار فرقت کي اچي ،
 ساقيا ! هڪ جام لڙن جو پيار .
- ۷ ٿو سوين مردن کي بخشين زندگي ،
 هيءَ به هڪ جانب چڙهي ! دلڙي جهار .
- ۸ وات تنهنجيءَ تي ته وينو آهيان ،
 عاشقن کي يار ويندي نا رسار .
- ۹ ناهي 'عارف' باهم دوزخ جو خطر ،
 آ شافع محشر "پڻ" مختيار .

تنهنجي جڳهه جي تير ته ڇڏيو نه ڪو شڪار
ڦٽڪي ٿو گهر ۾ قبله نما مرغ بار بار.

- ۱- تنهنجي فراق ۾ آ مون کي ڇا نصيب؟ هٿ!
دل ۾ آ سوز آه لهن تي ۽ انتظار.
- ۲- جيڏهن وڻي تي ڏهن وڻي هل مون کي مينا!
هت تنهنجي ۾ آ منهنجي قسمت سنڌي مهار.
- ۳- مان ڪيئن چوان ته ايندين! اسان وٽ صبحان نون،
ناهي حبيب تنهنجي ڪو واده تي اعتبار.
- ۴- غنچو نه منهنجي دل جو ڪٺيو اي! فلڪ ڪڏهن،
هن سال جي به گذري وئي بس ائين بهار.

- ۱- ايندو اڃ اسان وٽ منو، مهر، منور،
ڏسڻ سان جنهن جي ٿئي روح خوشتر.
- ۲- ايندو يار ياق، صبر سرخ ساق،
پري جام ڏيندو منجهان آب احمر.
- ۳- لکن کي پيارو ڪري مست ”موڪيءَ“،
”محمد“ مدامي ”بلا مهر“ مظهر.
- ۴- وهڻ لڻ وڇاين واري وار پنبڻيون،
اکڻن ۾ اوطافون عجيبن لاه اظهر.
- ۵- قدم تان مان قربان، سر ساهه صدقو،
نجوين ڪي ڏيندس نذر نيل نستر.
- هي ’عارف‘ سنڌا درد ڪل دور ٿيندا،
اڳي يار ايندو جڏهن درس دلبر.

- راتيان ڏينهن رڻان ٿو، جنهن لاه، شال اچي سو پار.
 عشق اوهان جي ڪيو ديوانو، چريو چوَن چوڌار.
 ۱- درد فراق ڦٽي آ دلڙي، سور ڪيو سنگسار،
 گهڙورون گهائڻ، گهنڊڙا پائڻ، پاڻ هڻن بيهار.
 ۲- ڪونه طبيب، ڪيمر ڇڏائي، برهم سهندو بيمار،
 درد ڏکوي، ڏاهيا ڏکوي، عشق سندي آزار.
 ۳- ختم ختم ابرو، خُون ڪرڻ لاه، تيز ڪنان تلوار،
 ڪاڪل ڪنڊڙا، ور ور ونگڙا، واه! ونگين ٿا وار.
 ۴- شاه، گدا، ڪئين شاطر ٿيڙا، 'شاهنواز' شڪار،
 درد، دوا تين لاه شفا آ، دلبر جو ديدار.

- اي ادا! تون ياد "قالو" جو اقرار ڪر.
 نفس نادان کي ڪڍي قلب مان بيدار ڪر.
 ۱- ست وظائف، ورد واري پڙهم محبت جو سبق،
 زهد، تقويٰ کي ڇڏي تون عشق کي اختيار ڪر.
 ۲- عشق جي ديوانگي ڪن، عقل کان پڇ تون پري،
 خرد جي دامن کي دستِ جنون سان ٽار ڪر.
 ۳- مست ميگون چشم جا، مون کي پري بيالا پيار،
 پنهنجي هـن بد مست کي تون ساقيا سرشار ڪر.
 ۴- ڪر نفی، اثبات 'عارف' عشق واري اوت سان،
 ورهم جو وينجهار ٿي، وحدت سهندو واپار ڪر.

دل ڏکي ٿي هاءِ! دلبر کان اچي ٿي ڪا خبر،
خون دل ۾ ڇاڪ سينو، جوش ۾ جليو جگر،

۱- اي صبا! تو ۾ ته آ آج هيءَ ٿڌي دليڏير،
آهيءَ شايد تو ڪيو اڄ ڪوئي جانان کان گذر.

۲- قاصدا! نام خدا، پهرين ٻڌاءِ هي ڳالهڙي،
ٿي ڪئي ڪا ٻار مون ڏي ورڻ وائي خوبتر.

۳- تو ڏٺو ڇا؟ دلربا ايندي اڳڻ مسڪين جي،
ڇو ڪرين ٿو نالهه فغان اي زاغ! اڄ وقت سحر.

۴- ڇو پيلا سڪرات ۾ هر هر ٿي هيڏڪوئي اچي؟
يار ياد شايد ڪيو! اي موت! ٿوري دير ڪر.

۵- هيءَ وڃي نياپو ڏجان قاصد آءِ! هٿڙا ٻڌي،
تو رهي 'عارف' عجيبا! درد ۾ با چشم تر.

* طالب! طالب آ تنهنجي يار.

آڇ اچي مل مون سان مٺا منڌار.

۱- الف، آه آڪير آس اندر،

عشق تنهنجو اچي ٿيو اظهار.

۲- لام، آهين نون لائقن ڀريو،

لئون لالچ لڳائي تو ته لغار.

۳- ب، بلاشڪ برهه جي باهه لڳي،

ساهه سڪه ۾ سڙي ٿو سو سو وار.

۴- قاف، قابو اوهان جي قرب ڪيو،

نونهن تنهنجي ڪيا لکين ته نثار.

- ۵- ري، رهاڻن سان روح رهيو نو،
تنهنجي موهيو منا! مٺي گفتار.
- ۶- ي، اوهان جي لاءِ يادگيري اٿم،
قرب کان وڌ نه ڪو ٻيو ڪم ڪار.
- ۷- ش، شائق اوهان جو 'شاهنواز'،
تنهنجي صحبت سندن اٿم سينگار.
- ۸- ي، يڪي يار توهان ياري آه،
دل جو هڪڙوئي آه، باقي يار.
- ۹- ع، 'عارف' جي آڇ اڳڻ جاني،
تنهنجي وڪ وڪ مٿان ٿيان ٻلهار.
- ۱۰- الف، ايندين ته تنهنجا لک ٿورا،
پيرين پنبڻيون هندين وڇاڀان وار.
- ۱۱- ر، رُسڻ جي نون ريت ڇڏراڻا!
پرچ پيارا ته ڪريون ڀرت پچار.
- ۱۲- ف، فنا آه زندگي ساري،
پر مرن ڪين مرد مٽيادار.

باب: "ز"

- * مون کي پنهنجي بيڪسي تي آه ناز،
تنهنڪري دنيا کان آهيان بي نياز.
- ۱- مٽي^۱ پرستي جو مزدو رندن کان پڻج،
زاهدن کي ڪهڙو ان جو امتياز.
- ۲- ناه دنيا ۾ رهي بانگِ بلال رضه،
ناه شبيري ادا! ذوقِ نماز.
- ۳- هڪ ئي سجدي ۾ ٽٽي پوري نماز،
جي ٽٽي شامل طريقت سان مجاز.
- ۴- ڏس شهيدِ ناز جو رتبو ادا!
ٿا ملائڪ پڻ اچن بهر نماز.
- ۵- بنده محڪوم کان بيزار رب^ﷻ،
خواجہ افلاڪِ مردِ جان باز.
- ۶- ٽي دلِ محڪوم افسرده تپاه،
دلِ آزاد، پُر از سوز و ساز.
- ۷- ٿو رهي محڪوم پابند و ذليل،
ٿو رهي آزاد هردم سرفراز.
- ۸- بوالهوس بلبلِ قفس ۾ قيد ٿي،
دستِ شاهان، آشيانه شاهباز.
- ۹- امتِ مرحوم جي لئه ڪا خبر،
”سيّد“^{۱۱} برابر يا شاه حجاز.
- ۱۰- بين لقبن جي تم مون کي گهرج ناه،
منهنجو نالو آه ”عارف شاهنواز“.

* شهباز اخبار ۾ شايع ٿيل - ۱۹۵۴ع

باب: "م"

تنهنجي عشق ڏنو آزار منهن
روڻندو روز وٽان لاچار منهن

1- تنهنجي تاب حسن بي تاب ڪيو،
پيڇي جگر شتاب ڪباب ڪيو،
جاري آب اکين مان شراب ٿيو،
جنهن خوب ڪيو آ خمار منهن

2- تنهنجي هجر جي هير، سڌير سڌر،
جنهن اڪور آسیر ڪيو اظھر-ر،
پاڻان هر دو جهان کان بهتر،
تنهنجا نيڻ ننگ نروار منهن

3- سڪي ساهه سداين شام و سحر،
چا ٻر و بجر چا شهر سفر،
چا سمهڻ ويهڻ، چا هلاڻ هنر،
سڙان ڪامان، سدا مدد بار منهن

4- دُڪ روز سهڻا، دل جا تم دُڪن،
تنهنجي صورت ساري، نيڻ ٿين،
جيروا جان بڪيون، منجهه جوش جان،
تنهنجا باد ڪري رخسار منهن

5- تنهنجي درد ڪئي دل ديوالي،
ميجرُوح مدامي ۽ مستاني،
هليو هنر نه ڪو هت لقمانِي،
ڪو به ڪو به تنهنجي بيمار منهن

هي 'عارف' تنهنجو آھم گدا،
تنهن جي خبر وٺو اوهين نام خدا،
زر مال جي آھم گھرج نہ ڪيا،
بس! ديڏ جي آ درڪار منهن.

* دلداري دنيا مان لڏي ويئي ياري نام يارن ۾.
نام سون ۾ ڪو سڪ وارو ڪو ڪو آھم هزارن ۾.

- ۱- محبت، ساءُ ويا ويچارا، ميٺ محبت مٿس آھم.
* واڻ وري ڪو اهڙو ويو، جو ڪانهي موج بهارن ۾.
- ۲- ڏور ٿئي ٿو ڏک ۾ سڀڪو، ڪونهي ڏيڏ ڏڪارن ۾،
سڀڪو ساڻي سڪ جو آھي، سوڻ سوين ته سڪارن ۾.
- ۳- سڪ ها ساڻي، سڀج سندا پر! ڏک ڏونگر ۾ ڏيڏ ٿيا،
سڪن منجهان سٽو سٽو سريا، آرام مليو آزارن ۾.
- ۴- قاتل ڪيف، ڪڪور يا ڪوپل، ڪات اڏي تي ڪونڌ ڪڏن،
مٽڏسي مٽ ۾ 'موڪي' جي، مستي پئي مٽارن ۾.
- ۵- سهڻي يار ڪئي دل قابو، قرب جا بند، ڪمند پها،
صبر سڪون هوش وڃايم، نهڻن جي ته نظارن ۾.
- ۶- لوڪ سڄو، چپ چاپ ستل هو، مست فضا خاموش هئي،
يار جي ياد ۾ جاگيس ٿي مان، تارا لڳل ها تارن ۾.
- ۷- سڄ، چنڊ، تارا، ڪتيون تابع، سونهن ڏسي سڄي ۾ پها،
هورون، ملڪ ڪهڙان ٿيا، ڏسي جانب ڪي جنسارن ۾.
- ۸- خوف رقيب جو آ ڏايو، چور ڇڪار هان چوڌار،
حال اندر جو اوريو سارو، سهڻل ساڻ اشارن ۾.

* ۱ نومبر ۱۹۵۴ع هالن ۾ طرهي مشاعرو.
* طرح مصرع

- ۹- چند کڙيل، سرمست فضا، هي گلڙن جي گلڙاري ڏس،
 وصل جي رات وڃاءَ نه سهڻا! تون طالب سان ٽڪرارن ۾.
- ۱۰- عشق جا ڪئين قيدي ٿيڻا، نينهن اڳيان ڪئين ذات نچن
 ڪاڪل ڪنڊڙن ڪارن ۾، شاهه امير ٿيا ڪئين قابو،
- ۱۱- 'عارف مولوي' عشق اڙانگو، وحدت جي وهنوارن ۾،
 علم و عقل جا انگ ويا سڀ، شاد، شالا آباد هجي،
- ۱۲- "طالب مولوي" بچڙن سوڌو، جوان، پٺن ۽ ٻارن ۾،
 پرين پچارون هجن هميشه، طالب يار جو قرب ڪنهي اڃ، آه ڪٿي هت آيو ادا!
- ۱۳- ورنه اچڻ جهڙو نه هيس، جو بچڙا ها ته بخارن ۾.

- هڪ مان نه آهيان ڦاٿل، ڪاڪل جي ڪڇ ڪڙي ۾،
 ڪئين شاهه قيد ٿيڻا، زلفن سنڌيءَ لڙهي ۾.
- ۱- هر هر سندم ڳلي تي، ڦاٿل پري وهائج،
 ڏاڍو ڪو لطف آهي، تنهنجي مڏي چڙهي ۾.
- ۲- منهنجي روڻ کان مٿا! هرگز نه ٿڃ خفا تون،
 * ڳوڙها ڳڙهي پون ٿا، اڪثر خوشيءَ خوشيءَ ۾.
- ۳- ڪهڙو ڪيان بيان مان، ميلاب چار لب جو،
 ڦاڪي قرار آهي، چپڻن جي چم چم چمي ۾.
- ۴- هاڻي نه هي ڪليو پئي!!! چاڪا کان وري خفا ٿيو؟
 گستاخي مون ڪا شايد، ڪمي آه بي خوديءَ ۾!!!
- ۵- دشمن ٿيو زمانو، پنهنجا ٻم پيا ٽڪارن،
 پُرساڻ حال ناهي، ڪوئي به بيڪسي ۾.

* طرح مصرح

- ۶- 'موسي' کي 'طور' تي ٿيو، ارشاد "الاه" جو ٿا ،
 پر، عرش جي هئي عزت ، جانب سندي جيتي ۽ ۾ .
 ۷- تنهنجا عمر! ڀلا ڪيئن ، تنهن ريون ، طعام ڪاوان ؟
 مون کي مزو اچي ٿو ، ڏوٽرن ، لسي ، پسي ۽ ۾ .
 ۸- آهي هنن کي طاقت ، ازلي عطا ٿي ڀارو ،
 درياء ٿا وهائن "شاعر" ، هڪڙي ننڍي ڪسي ۽ ۾ .
 ۹- وس ڪونه ٿو هلي ڪو ، مجبور سان ڪيٽڙي ،
 اٺن بم بار چڙيا ، آهن بي وسي ۽ ۾ .
 ۱۰- پنهنجي خوديء کي 'عارف' ڪر تون بلند و بالا ،
 اڪيون نه وجهه ٻين جي ، شان ڪندري ۽ ۾ .

- ۱- * ونڱي وارن ڪيو قابو ، ڦٽي دل تير نيٺن جي ،
 هٿيون هرگز نه گهورون ، گهوت جون گهائل بنائڻ ۾ .
 ۲- ڏنگن ٿا ۽ ونڱن ٿا هي ، سنڌ سهڻا سيم سنڀل ،
 رکي تو رمز ڪهڙي آ ، ڪنڊا ڪاڪل بنائڻ ۾ .
 ۳- نه ڪر ڪو ڪار آي دل! درد جي درياء ۾ هرگز ،
 خدا وٽ دير ناهي ، قمر کي ساحل بنائڻ ۾ .
 ۴- اچو، هن 'بزم طالب' کي ، بنايون بزم دنيا جي ،
 * مزو آهي "مہنتو" کي ، مٿي ڪامل بنائڻ ۾ .
 ۵- هٿي قسمت ڦٽل هُن جي ، نه آيو سور ميخاني ،
 وڏا وس مان دلایا ، شيخ کي شامل بنائڻ ۾ .
 ۶- فقيرن جي ڦٽي دلڙي ، ڀرين ! تو چا پرايو آ ،
 مليو توکي مٺا ڪهڙو ، مزو بسمل بنائڻ ۾ .

* ادبي ڪانفرنس هالا ۾ پڙهيو ويو .
 * طرح مصرح

- ۷- هميشه هل پيو حب ۾، نه وڃ تي ويسلو ويهڃ،
 نه موڳا! منجهه مانجهادي ڪي منزل بنائڻ ۾،
 ۸- سنڀالي پور ڪڻ هن ڀرت، واري پنڌ ۾ 'عارف'!
 گهڻا جيءَ-لا هلائي، نفس ٿو غافل بنائڻ ۾.

- * تنهنجي طلب مچائي آه طالبن ۾ ڏور.
 عشق جناب جي آ، هيتي عارفن ۾ ڏور.
- ۱- سڀڪو مچي مچائي ٿو يارو سڪن ۾ ڏور،
 مردن مگر مچائي آهي ڏوري ڏڪن ۾ ڏور.
- ۲- غيرن جا محل ماڙيون ڪڏهن به ڪم ڪين ايندا،
 مردان ٿي مچايو پنهنجي ڪن ۾ ڏور.
- ۳- ڪنهن جي اچڻ جو آهي صبا، آندو اڄ پيار؟
 ڇا کان مچي ويهي آهر سو چمن ۾ ڏور؟
- ۴- يوسف تي هڪڙي مفتون زليخا هئي مگر،
 حسن حبيب جي ٿي، زمين و زمين ۾ ڏور.
- ۵- ڪرها قطاري ڪيچ ڪوهيارل وٺي ويا،
 سسئي ڪي سور لاتي آهي ڏونگرن ۾ ڏور.
- ۶- شاعر ٿيا ڪنا لڳي محفل ۾ موج آ،
 * شيرين سخن جي آه ٿي بزم سخن ۾ ڏور.
- ۷- ڪاڪل ۾ قيد 'عارف الموليٰ' ڪي اڄ ڏسي،
 آهي مٽي حبس جي دار و رسن ۾ ڏور.

* مشاعره جهوڪ شريف ۱۳۷۲ هجري.

* طرح مصرح

حاصل ٻڌلا ڪٿي سو مزو وصل يار ۾ .

جيڪو اچي ٿو لطف شب انتظار ۾ .

۱- قيد و قفس ڪمند آ ، دامن وفا به آ ،

ظلمات ٻر ضرر آ زلف نگار ۾ .

۲- پهرين پيار ڏيئي مينا ! پوءِ پري ٿئين ،

شل ڪو اچي نه ڦاسي زلفن جي چار ۾ .

۳- صياد جي گلا نه قفس جو آ ڏوه ڪو ،

قسمت ۾ قيد هو لکيو فصل بهار ۾ .

۴- پنهنجو وطن ڇڏي مان آيس فقير ٿي ،

دلڙي لٽائي مون اچي تنهنجي ديار ۾ ،

۵- تون جو لٽي وئين سڀ آرام سک نه پوءِ ؟

فرحت اچي ڪٿان ٿي دل بيهزار ۾ .

۶- موسم گلن جي آئي چمن سبز تر ٿيو ،

ساقسي ڪٿي آ ساغر دور بهار ۾ .

۷- ماڻهو خدا کي ڳولن ڪعبه ۾ ، دير ۾ ،

عارف خدا ڏٺو آ ، تصوير يار ۾ .

* ڪراچي ڏسي ، ڪوٽڙا ياد آيو .

ٻراڻا ، پکا ، پوٽڙا ياد آيو .

۱- ٻڏي ساز ، آواز ، سرندا ستارون ،

چم چيريون ، چنگ چٽڙا ياد آيو .

- ۲- ڏسي مڃل ماڙيون ٿيو ساھ ساڻو ،
چَچَر ، ٿوڻيون ۽ چڙا ياد آيم .
- ۳- ڏسي روڊ تي رش ٿيو روح ماندو ،
پيلهاڙي جا ھَر ۽ کڙا ياد آيم .
- ۴- نہ من، موٽرن، لارين سان لڳي ٿو،
وطن جا وچيرا جڙا ياد آيم .
- ۵- پڇي پور ڪريان صراحيون ۽ ٿرماں ،
مٿي گھيڙ گھونگھٽ ۽ گھڙا ياد آيم .
- ۶- غرارا ڏسي گول ۽ گهاگھريڻ کي !
پنوهاڙن جون پوتيون پڙا ياد آيم .
- ۷- ڏسي واٽلا ، چيٽ ۽ اٽلس ،
اجرڪون چُريل ، پوتڙا ياد آيم .
- ۸- ڏسي تنگ باريڪ ”بي لڇ“ لباسن ،
چڱا چُنِيُون ، چولٽا ياد آيم .
- ۹- نہ فرمائش ۽ قورمن رُوح ڦيريو ،
مگر ڏي، مکڻ ۽ ڊوڙا ياد آيم -
- ۱۰- ڪلفتن ڪنارو ڏسي ڏيل ڏکيو ،
پَتُون ، واريون ۽ دڙا ياد آيم -
- ۱۱- وري جھٽ ورِيَس ’عارفا‘ آڃ اباڻي ،
دَرَس ديس جا داستا ياد آيم -

* تنهنجي قدمن ۾ سيرُ جهڪايو اٿم .

توڪي پنهنجو خُدا بنايو اٿم .

مبتلا ڪـشـمـڪـش ۾ آھـن ٻئي ،

حُسن ۽ عشق کي لڙايو اٿم .

-۱

تنهنجي قدمن ۾ جـان مان ڏيندس ،

پنهنجي قسمت ۾ ائين لکايو اٿم .

-۲

ظالم مون پي گهٽئي سٺا ها مگر ،

حُسن وارن کي اڄ ستايو اٿم .

-۳

گردش دهر کان تـم آجو ٿي ،

تنهنجي زلفن جو طوق پايو اٿم .

-۴

ياد تنهنجي ۽ جيڪو دم گذري ٿو ،

زندگي ۽ جو سو دم سڃايو اٿم .

-۵

تنهنجي ڳولڻ جي لاءِ او جاني !

پنهنجي دل جو ڏيو جلايو اٿم .

-۶

سڀ زماني سنڌا چيني رشتا ،

تنهنجي دامن ۾ سيرُ لکايو اٿم .

-۷

عارف مضطرب جي لـهـو ڪا خبر ؟

تنهنجو ڳوٺو گدا سڏايو اٿم .

-۸

باب : "ن"

- محبت ۾ سدا معمور آهيان .
 بنا مٿي جي به مخمور آهيان .
- ۱- ڪڏهن اول ، ڪڏهن آخر ٿي آيس ،
 ڪڏهن ظاهر ، ڪڏهن مستور آهيان .
  - ۲- ڪڏهن ”ارني“ چوان ڪڏهن ”لن تراني“
 ڪڏهن موسيٰ ڪڏهن ڪوه طور آهيان .
  - ۳- ڪڏهن غافل ، ڪڏهن همراز آهيان ،
 ڪڏهن ظلمت ، ڪڏهن پرنور آهيان .
  - ۴- ڪڏهن عابد ۽ زاهد ذوق وارو ،
 گناهين ۾ ڪڏهن مجبور آهيان .
  - ۵- ڪڏهن پير مڻغان ، بي پير ڪڏهن ،
 ڪڏهن ملان ، ڪڏهن منصور آهيان .
  - ۶- ڪڏهن دارون دواء درد آهيان ،
 ڪڏهن زخمن کان ڇڪتا چور آهيان .
  - ۷- ڪڏهن حاذق ، هلايان حڪمتون ٿو ،
 ڪڏهن خود نينهن جو ناسور آهيان .
  - ۸- ڪڏهن خوشنود ، ڪڏهن خوشحال آهيان ،
 ڪڏهن سڙيل سڄوئي سور آهيان .
  - ۹- ڪڏهن خوشتر ڪلان ٿو ٽهڪ ڏيئي ،
 ڪڏهن رازهو روڻ زنجور آهيان .
  - ۱۰- ڪڏهن آهيان هٿين خالي گداگر ،
 ڪڏهن محبت سان پرهور آهيان .

- ۱۱- ڪڏهن سلطان ، صاحب سوپ وارو ،
ڪڏهن موڳو ، منڍل ، مزدور آهيان .
- ۱۲- ڪڏهن گمنام ۽ گوشه نشيني ،
ڪڏهن ملڪن اندر مشهور آهيان .
- ۱۲- ڪڏهن طالب ، ڪڏهن موليٰ جو 'عارف' ،
ڪڏهن ناظر ، ڪڏهن منظور آهيان .

* غم عشق جي ماجر ڇا ٻڌايان ؟

محبت جا رنج و بلا ڇا ٻڌايان ؟

- ۱- خطا ڪار آهيان خطا ڇا ٻڌايان ؟
عجبين جا لطف و عطا ڇا ٻڌايان ؟
- ۲- سندن هر ستم دل ڪي ڏاڍو وڻي ٿو ،
حبيبن جا جوڙو جفا ڇا ٻڌايان ؟
- ۳- چيو نيٺ حائق هي مجبور ٿيندي ،
غم لا دوا جي دوا ڇا ٻڌايان ؟
- ۴- اشد موت کان انتظار هجيها !
شب هجر جي انتها ڇا ٻڌايان ؟
- ۵- ٽين هر ادا تان فدا ڇنڊ تارا ،
ٻڌايو ته يارو ڀلا ڇا ٻڌايان ؟
- ۶- سڀه نانگ ڄڻ ماهر ڪامل کي ويڙهيل ،
بي تعريف زلف دوتا ڇا ٻڌايان ؟
- ۷- ڇوڻ کان عجبين جا احسان اگرا ،
ٻڌايو ته يارو ڀلا ڇا ٻڌايان ؟

* هالا نوان ڊسمبر ۱۹۶۲ع

- ۸- بنا عرض جي غرض جن وٽ ٿين ٿا ،
انهن کي ڇا پڇي ٿو ؟
۹- خدا کان پوءِ 'عارف' نه سٺ مصطفيٰ جو ،
حبیب خدا جي ٿيڻا ڇا ٻڌايان ؟

- ۱- دُکي دل کي پون ٿيون ياد ، وصل يار جون گهڙيون ،
وساريان ڪيئن آهي مان ؟ قسمت بيدار جون گهڙيون ؟
۲- بهاري هئي صبر هو بختل ۾ ، ساغر لٽن تي هـ و ،
پتون ٿيون ياد سي هر هر ، گل و گازار جون گهڙيون ،
۳- فراق يار ۾ آخر ، ڪري ڳڻتيون مري ويندس ،
اڪيلي ڪيئن گذاريان ، عشق جي آزار جون گهڙيون ،
۴- ڪڏهن ايندين مٺا جاني ! ڇڏي مسڪين سان ماڻو ،
انهي کي ياد تنهائي ۾ ، سندي اقرار جون گهڙيون ،
۵- سگهو سهڻو اچي يا ؟ موت پڻ منظور آ مون کي ،
خدايا ! جلد پوريون ڪر ، دل بيمار جون گهڙيون ،
۶- گهڙو هٿ ۾ کڻي سهڻي ، گهڙي درياءَ جي موجن ۾ ،
ڪندي وڻي باد لڙهندي پڻ ، مٺي ميهار جون گهڙيون ،
۷- رهين ٿوهر گهڙي خوش تون ، مٺا ! محفل ۾ غيرن سان ،
مگر گذرن ڏکيون ٿيون ، 'عارف' ناچار جون گهڙيون ،

- سندم تنهائين ۾ ، ناز فرمائڻ ڪڏهن ايندين ؟
 ڪڏهي قسمت جي آونداين کي چمڪائڻ ڪڏهن ايندين ؟
- ۱- ڪڏهن ايندين دل مضطر کي ريجهاڻڻ ڪڏهن ايندين ؟
 سندم سرد ۽ گرم آهن کي ، شرمائڻ ڪڏهن ايندين ؟
- ۲- بصود ناز و ادا محفل کي ، گرمائڻ ڪڏهن ايندين ؟
 مٺا ! خاموش جسمن کي نه ، ڌڙڪائڻ ڪڏهن ايندين ؟
- ۳- روتا تو ورهر وارا ور ، گلي منهنجي ۾ جيئن جاني !
 پريسي پيچ سي پهري ، پرين ! پاڻڻ ڪڏهن ايندين ؟
- ۴- منيون گالهون مٺا ! تنهنجون ڪري دل ياد روئي ٿي ،
 محبت جا مٺا نغمان ، وري ڳائڻ ڪڏهن ايندين ؟
- ۵- روچيادس وار واڌن تي ، آڏاڏس جا اڪين ۾ ،
 اڳي 'عارف' جي مهماني ، کيلي ڪاڻڻ ڪڏهن ايندين ؟
- ۶- لڪايو مون خزانو دل ، سندو دنيا جي دردن کان ،
 چپئن جي چاه چس ڏيئي ، سو چورائڻ ڪڏهن ايندين ؟

- ڪرم فرمائي دلربا آه اڃ گهاٽل جي گهر تائين .
 سندم "آه رسا" پهتي وڃي دلبر جي در تائين .
- ۱- ويو وڃي ڏهن جاني ، ته دل مان آه وٺي نڪري ،
 تعاقب ۾ نيڪهه ويئي ، سندم حد نظر تائين .
- ۲- لب لالا جي سرخي کان ، شفق رنگر حنا ورتو ،
 سياهي زلف جي پهتي ، قيامت جي ڪڪر تائين .
- ۳- همت و موت جي آ ، ڪشمڪش ۾ زندگي جڪڙيل ،
 خدا چاڻي رهان يا نا رهان ؟ تنهنجي خبر تائين .
- ۴- اچي يا نا اچي هي شب ؟ غنيمت آه او ساقسي !
 پري ساغر هٿن سان پيار ، پيائن ڪي سحر تائين .

- ۵- وڪوڙي وٺي سڀاهي، ظلمتن گهرو ڪيو ڇوڏس،
لٽاڪسڪي ڪنڊاڪاڪل، جڏهن ڪارا ڪمر تائين.
۶- ڪٽل ڪنڀڙاڻيون، بازو ٽٽل، دام ۴-۵-رن ۾،
ڪٽل قسمت سنڌي هيءَ ڪونج، ڪيئن پهچي وڳر تائين.
۷- اڃان تون جڳهه و دستار ۾ واعظ آهين ويڙهيل،
مگر انسان اڇڪل، جو تہ، پهتو آ ڦير تائين.
۸- ضياع ٿي حُسن جانان، هر طرف ٿيو جلوهر آهي،
نہ هي محدود آهي ڀرتو، شمس و ڦير تائين.
۹- شيعيد ناز ڪي 'عارف'، ٿيو معراج هي حاصل،
هليو رڻندو هنن سھڻو، جنازي سان قبر تائين.

منا محبت مجلس سندا مور آهن.

هزارن دلين جا مگر چور آهن.

- ۱- سڪندر ۽ دارا جي حُجّت نہ جت ڪا،
زورآور زبردست شھ-زور آهن.
۲- نجيبن سنڌي نور پرور نيگهہ نان،
سج ۽ چند، ماڻهو ملڪ گهور آهن.
۳- بنا عشق بي نور آهي حياتي،
محبت بنان آدمي دور آهن.
۴- اٿئون زاهدن لئم ادب پر ادا ڙي!
اندا عشق کان هي ڪٿا ڪور آهن.
۵- اٿمي ويڙي 'عارف' پڇارون ڀرين جون،
حسنن جا هر دم هنين هور آهن.

پنهل ساڻ پيو ٿو پائي ڏٺوسون .
سڪيو روح رڻ ۾ رلائي ڏٺوسون .

- ۱- هڻو عشق جانان اسان جي ڪرم ۾ ،
مقتدر جو لکيو پڙهائي ڏٺوسون .
- ۲- نه پئي ڪهل ٻرينءَ کي پائيءَ برابر ،
اثر ”آءُ“ جو آت هلائي ڏٺوسون .
- ۳- شب وصل روشن نه هئي ڪاش ٿيئي !
وچوڙي جو ڊپڪ جلائي ڏٺوسون .
- ۴- نه مت ماک ۾ محبت جو آهي مٽورنهن ،
هي سنسار سارو چٽائي ڏٺوسون .
- ۵- نه ڏک ۾ ڏٺو سات ڪنهن يار سنگتيءَ ،
زمانو سچو آزمائي ڏٺوسون .
- ۶- چيو يار ثابت قدم آهين ’عارف‘ !
گهڻوئي اوهان کي ستائي ڏٺوسون .
- ۷- وڏو لطف آيو ۽ فرحت ملي آ ،
غزل تنهنجو ’عارف‘ ڳائي ڏٺوسون .

- ۱- مٺا محب تنهنجيون لکين مهربانيون ،
کڇيءَ گل ڳرهائيون، پيا ڳوپ ڳانيون .
- ۲- سدا ساهم سڀني ۾ سهڻان ٿو سانديان ،
هنهيءَ جي هٿن سان ڪشي قرب ڪانيون .

کين خان ڪئين نان ، تنهنجي ٿڌي تي،

-۲

هين هوت هر جاءِ سنڌه موڪل مانيون .

هجين شاد ، آباد هر دم حبيبا ،

-۳

مٺا شال ماڻي هي جوين جـوانيون .

سڪندر ۽ دارا ڪندا همسري ڇا ؟

-۴

هين هر جڳهه تي سنڌه حڪمرانيون .

اکين نار ، 'عارف' جا احسن عجيبا !

-۵

اچو تا ڪيون ڪي قرب جون ڪهانيون .

باب: "ل"

- ناز تنهنجي جا لکين عاشق قتيل .
تنهنجي صورت تنهنجي سيرت بي دليل .
- ۱- لعل لب تنهنجا دوا ٿيا درد جي ،
چشم بشارت ڪيو مون کي دليل .
- ۲- نفس ۾ حرص و هوس جا ڪمين شڪار ،
مگر آهن عشق وارا ڪي قليل .
- ۳- عشق جي راه ۾ ادا! گهر عقل ٿيو ،
بي ثبات و بي نشان و بي دليل .
- ۴- رحمت حق بي شمارو بيوڪران ،
جنهن ڪيو هو باه کي باغِ خليل .
- ۵- قرب ري ٻيو ڪير هي سختيون سهي ،
ڪات هيٺان ڪيئن آيو اسماعيل .
- ۶- جُسم ، دستار ، تسبيح ، و عصا ،
عاشقن جا ويا لڙهي درآبِ نيل .
- ۷- 'عارفا' بيمار فرقت جا نشان ،
چشمِ تر ، فرياد ، آهون ، رنگ پيل .

- عشق کعبه، عشق قبله، عشق آ ایمان دل .
 عشق مذهب، عشق مشرب، عشق آ قرآن دل .
 عشق اول، عشق آخر، عشق اظهار ۽ نهان ، -۱
 عشق میوو لا مکانی، عشق آ بستان دل .
 عشق اسرار "انالحق" ، عشق اسرار خودی ، -۲
 عشق تفسیر محبت ، عشق آ دیوان دل .
 عشق آ هم من ۽ عشق آهی همه اوست ، -۳
 عشق آ میخانه دل ، عشق آ پیمان دل .
 عشق آ باغ ارم ۽ عشق پرواز فلک ، -۴
 عشق زاد راه آ ۽ عشق آ سامان دل .
 عشق مقصد، عشق مطلب، عشق رهبر رهنما ، -۵
 عشق هادی آ، 'عارف' عشق آ عرفان دل .

- * عشق جي دور عزیز و منزل ،
 کي آت کاهي پهچن کابل ،
 عشق آویژو، جیء جو جهیژو ، -۱
 عقل نہ آيو نہین کي تیژو ،
 بڌ سڌ جو پیو پار ۾ پھڙو ،
 عاقل پی آت تیڙا جـ اھـ مل .
 عشق جو دریا آلت اوپارو ، -۲
 پیو نہ کنھن کي یار پـسارو ،
 کو کو طلبي طوفان طوفان ،
 سوین پـکارین ساحل ساحل .

* ۱۵ سپٽمبر ۱۹۵۱ع 'ریڈیو اسٽیشن حیدرآباد جو افتتاح'

عشق اگڻ تي پير گهمايا ،
 زهد ، عبادت ، ذوق وچاڻيا ،
 لاشڪ ڪنهن نظرارا لايو ،
 برهم بنايا ڪوڙين بيدل .

نيٺ نسننگ ، ڏنگ ڏنگ سان مارن ،
 ڪج آبرو ، تلوار آلارن ،
 سهڻا پنهنجو پاڻ سينگارن ،
 گهوت گهورن سان ، ڪن ڪنهن گهايل .

عشق عقل جو دنگ ڀڳو آ ،
 سچ آيو ۽ ڪوڙ ڀڳو آ ،
 نال طريقت جو تم وڳو آ ،
 حق حق آ ۽ باطل باطل .

”و في انفسكم“ ڀار آلايو ،
 گهات انهيءَ دلڙيءَ کي گهايو ،
 گيت ”انالحق“ جو ڪنهن ڳايو ،
 ڪير ڪسي ٿو ڪير آ قاتل .

”ونحن اقرب“ ويجهو ماهي ،
 عشق جي ’عارف‘ اوڳاهي ،
 برهم جي بالا شاهنشاهي ،
 وحدت جو ٿي ڏس تون واصل .

باب : "س"

- * رهان ٿو سوا آن جي دائم آداس .
- اکين کي عجبين جي آمد جي آس .
- غم ۾ يار ، حسرت ۾ ارمان وياس .
- رفيقان دل همنشين آس پاس .
- ٿيان مست مخمور مٽي ۾ هي مينا !
- پتر ساقيا ! آب آتش لباس .
- اڇايل دهن تشنه ڪام کي ،
- پري پيار لب لعل شيرين گلاس .
- ڪريو داد فرياد ناشاد جو ،
- ٻڌي عرض ، آه و فغان التماس .
- محبت جي بيمار بي جان ڪي ،
- ڪهڻ آه قاتل ! خلاف قياس .
- "زمشڪين جعد" ماھرو يار جي ،
- اچي باغ ۾ هر طرف ٻوھ باس .
- اچين جي مزار غريبان تي ،
- تم مرحوم دل جي آجهامي پياس .
- مجازي محبت ، منجهان مرد ٿي ،
- شريعت ، حقيقت ، طريقت شناس .

* پهريون شعر 'اديب سنڌ' ۱۹۴۲ع

پلي لاش منهنجو رڙن ۾ رکي ،
ڪٿا ڪيچ وارا کين منهنجو ماس .

قيامت ۾ شافع محمد منو ،
نه ڪر 'عارفا' حشر ڪو جو هيراس .

حياتي ۽ تائين توسان دلربا ناتو نپائيندس .
قدم راه محبت مان ، نه هر صورت هٽائيندس .

- ۱- جي آبرو عزت ۽ مال مايا وئي ته چا ٿي پيو ؟
سچن تنهنجي پٺيان سر ساهه جو سودو لڳائيندس .
- ۲- پائي جامون ، ٻڏي چيريون وڃائي ورهه جي ونجهلي ،
نه مان هڪڙو ، مگر تو لڻ سچي دنيا نچائيندس .
- ۳- جفائون جي ۽ منهنجي تي پلي لالڻ ڪري ليڪن ؟
چهر جنهن کي سچن سائين ! نه تنهن سان سينو ساهيندس .
- ۴- جتان جيرا ، ڦٽڙ ڦٽڙ ، جدائي ۾ مينا جاني !
اکيون جي آب سان دل جان جي آتش آجهائيندس .
- ۵- ٻڏڻ وارا جي ٻڏڻ چاهين ، منهنجي دل سنديون دانھون !
نه هڪ هڪ سور سيني جو ، سچن ساري سٽائيندس .
- ۶- ڪيمي ڪو داد منهنجي دانھن جو ته بهتر ورنه ؟
محشر کان اڳي دنيا اندر محشر مچائيندس .
- ۷- پلي مون کي وساري وڃ ، مگر تون ياد ٿي رهندين ،
وئي واٽون وندر واريون ، ورهه واري وسائيندس .
- ۸- اچين جهڪر اڳل جاني ته اکين ۾ ڏيان جايون ،
ويھڻ جي واسطي ، هي وارڙا واري وچائيندس .
- ۹- ترڪارين جي ڌوتارين سڀ سنڌه وس ۾ مٺا آهي ،
نڙائون جي پنهنجو طالب نه ته به منھڙو مٽائيندس .

- ۱۰- نه تنهنجو ڏوھ آ سھڻا! نه ڪي رولو رقيب جو،
هي ساريون حسرتون، پنهنجي قتل قسمت کان پائيندس.
- ۱۱- پورئي من ٻاجھ، ٻاروچل، سٺي 'عارف' سنديون آھون،
اھي سڪ سوز جون ڳالھيون نه ٻئي کي ٻڌائيندس.

- هر دو جڳ جو تون جلوھ مائيندين،
دل جي آئيني کي آجاري ڏس.
- ۱- مون لھ مستي اھاڻي ڪافي آ،
پنهنجي نيل جو جام ٻياري ڏس.
- ۲- تنهنجي چشمن تان جان نثار ڪندس،
نيل نازڪ ڪٽي ٻياري ڏس.
- ۳- نا حياتي غلام ٿي رھندس،
قول پنهنجو ٻرين تم ٻاري ڏس.
- ۴- ڪانه ھاڻي ڪندس ڪا گستاخي،
پنهنجي پٽ ۾ منا! ويھاري ڏس.
- ۵- پاڻھي تر تي پتنگ ٿيندا فدا،
پنهنجي دل جي شمع نه ٻاري ڏس.
- ۶- رات قيامت سندي اچي ويندي،
زلف پنهنجا پلي سنواري ڏس.
- ۷- زندگيءَ جي دوام چاهين ٿو،
پاڻ جيئري ئي ڀار ماري ڏس.
- ۸- تو لھ 'عارف' اڳڻ ٻياري پيو،
رات هڪڙي اچي گذاري ڏس.

* ڪنهن زماني ۾ دوستو! مان ماه ڪنعان ٿي رهيس.
۽ ڪڏهن قسمت سان يارو! قيد زندان ٿي رهيس.

۱- آه، سندن ۽-رش معالي ٿي تصور زاهد!
گرچہ ميخانه جو ظاهر خاڪ افشان ٿي رهيس.

۲- مون نه دلبر جي شڪايت ڪئي، نه دنيا جي گلا،
بهر صورت پنهنجي قسمت تي نه خندان ٿي رهيس.

۳- منهنجي دل مان مريجي ويا رنج و خوشي وارا خيال،
عید ۾ توڙي محرم ۾ به يڪسان ٿي رهيس.

۴- گهر بنايم مال ميڙيم ۽ ٿيم اولاد پر؟
بي بقا دنيا ۾ مانجهاندي جو مهمان ٿي رهيس.

۵- دل ڏنيم دلدار کي ۽ جان پڻ حاضر ڪيم،
سر نوائي سربسر پيش حبيب ٿي رهيس.

۶- عشق درياءَ جي ڪاڻي ڪندي ڪانهي ڪپر،
پن وانگر بـجران ۾ مست حيران ٿي رهيس.

۷- منهنجو وارو اڃ به آيو ڪونه، صد افسوس آه!
قتل گهم ۾ تيغ قاتل لاءِ پريشان ٿي رهيس.

۸- ڪڇ ادا جي ڪوٺ تي پي ڪونه ويندو آهيان،
قرب وارن وٽ ته اڻ ڪوٺيو پي مهمان ٿي رهيس.

۹- * منهنجي وحشت منهنجي چريائي ڏسو اي دوستو!!!
* جنهن کيو پنهنجو مون کي بس دور آن کان ٿي رهيس.

* شاعرو ۲۷- مئي ۱۹۵۱ع، هالا * گرہ - * طرح

۱۰ - مون کي ٻئي ڪنهن شان شوڪت سان نه آهي واسطو،
آءُ بس پنهنجي تخلص تي نه نازان ٿي رهيس.

- ۱ - 'عارف الموليٰ' کان ڪهڙو ٿا پڇو وحدت جو حال،
وعلي واري وات ۾ خنقان و خيزان ٿي رهيس.
- ۲ - هڪ ته جڏهن تون آئين، محو لقا خاموش هوس،
ٻيو جڏهن مون کان وئين اي دلربا! خاموش هوس.
- ۳ - هو صبر خاموش محفل ۾، حجاب و شرم کان،
مگر آءُ مست مخمور لقا، خاموش هوس.
- ۴ - ڪجهه چيائين ٿي بيزيراب تبسم سان مگر،
حسرت فرقت ڪري مان بي انتها خاموش هوس.
- ۵ - ها، 'عارف'! فرقت و اندوه ۾ ٻيا چشمه تر،
* هو جدا خاموش هو ۽ مان جدا خاموش هوس.

- قرب سان ۽ پيار سان يا ظلم ۽ آزار سان.
- * منهنجي دنيا هن لڳي ٿي، مان مگر خاموش هوس.
- ۱ - منهنجي گستاخي ڪنا، هرگز نه ٿيجهڻ خفا،
رات مان تنهنجي محفل ۾ گهڻو مدهوش هوس.
- ۲ - گرچ خوف مستاسب هو، نه به حضور دار ۾،
رقص بربط تي ڪيم، مست ۽ مي نوش هوس.
- ۳ - آج ته آهيان دور نا منظور، محروم وصال،
بلڪه هي! ڪا گهڙي همراز هم آغوش هوس.
- ۴ - آي غم دلدار! تون ٻي ڇو اچي مون سان رئين،
مان ته اڳيئي بي وطن ۽ خانمان بردوش هوس.

* طرح اختر هلائي. - * مصرع طرح

- ٽي چيو مون کي عزيزن، مرگ دم چا حال آه؟
 ترجمان درد دل بيا نالو خاموش هوس.
 -٦-
 ناه منهنجي لاش کي گور و کفن جو احتياج،
 مان نه اڳي دامن رحمت ۾ پرده پوش هوس.
 -٧-
 ٽي ڪئي ناصح نصيحت، مٿي نه پي اي 'عارف'!
 پر بچڪر ماهر و مان بي خبر بي گوش هوس.

- بزم الفت ۾ جڏهن پيتم محبت جو شراب،
 برهم جي برسات کان بيحال ۽ بيخوش هوس.
 -١-
 مست ۽ مخمور اهڙو، عشق ۽ الفت ڪيو،
 گرچ واعظ ڪئي نصيحت، مان مگر خاموش هوس.
 -٢-
 ٿيو جڏهن همراز شاهه حسن مون مسڪين سان،
 محتسب اڳيان به مست و محو نوشان نوش هوس.
 -٣-
 اڄ هي جامون عشق جو، آزيب منهنجي جان کي،
 هئي حقيقت ۾ تباهي، گرچ ريشم پوش هوس.
 -٤-
 ري ٿنائي "ذوالجلال و مصطفى" بي آه بڪ،
 خواستخواه تعظيم مجازي ۾ نه ڪوشان ڪوش هوس.
 -٥-
 اڄ نه آهيان چشمتر، مان آن گهڙي جي ياد ۾،
 وصل جي دربار ۾، دلبر سان هم آغوش هوس.
 -٦-
 ماه عارف! ستمگر افلاڪ جي ظلمن ڪنا،
 * هو جدا خاموش هو ۽ مان جدا خاموش هوس.

* مصرع طرح

باب ” ش “

- * شب روز آھ تنهنجي ديدار جي تلاش .
- مون کي آھام حسن جي دربار جي تلاش .
- ۱- سيني ۾ شوق تير ٿيڻ جو ٿيو مگر ،
گردن کي آھ ابروءِ تلوار جي تلاش .
- ۲- ڪافر اڳيئي آھيان عشق جناب جو ،
باقي آ زلف يار جي زٽار جي تلاش .
- ۳- * مون کان وڌيڪ ڪير آ دنيا ۾ بد عمل ،
* رحمت کي آھ ڪهڙي گنهگار جي تلاش .
- ۴- جنهن کي نہ آ عشق ، حبيب خدا ادا !
تنهن کي نہ آ دوزخ جي نار جي تلاش .
- ۵- ”خيرالوري“ چيو ٿي خير جي جنگ ۾ ،
فتح کي آھي دلدار ھسوار جي تلاش .
- ۶- روئي چيو قضا ٿي اصغر جي موت تي ،
حرمل جي تير کي ھئي ھن ٻار جي تلاش .
- ۷- ڪوئل ۽ عندايب جي مٺڙي زبان کي ،
آھي صبر جي شھرين گفتار جي تلاش .
- ۸- حالت حقير اھڙي ٿي جو خود چيو حبيب ؟
مون کي آ پنهنجي ’عارف‘ بيمار جي تلاش .

* ’اديب سنڌ‘ ۾ - * گرھ - * طرح

مون کي آ پنهنجي ٻار جي ديدار جي تلاش .
 بلبل مثال حسن جي ، گلزار جي تلاش .

۱- بي پير و رند آهيان ، خرابات جو نشين ،
 مون کي عصا نه ڇڏي و دستار جي تلاش .

۲- شيرين لبن جو ساغر ، ساقي ! ڀري پيار ،
 آهي اها اوهان جتي بيمار جي تلاش .

۳- مشڪ عنبر کان پياري پيرن سنڌي پٽي ،
 اکين کي دلربا سنڌي پيار جي تلاش .

۴- ڪعبه ۽ دير جو نه ذرا آه مون خيال ،
 دل ۾ فقط آ مون کي در يار جي تلاش .

۵- 'عارف' نه باغِ جنت ، حورن سنڌي طلب ،
 ليڪن آ دل کي ، احمد مختار جي تلاش .

باب: "و"

- ۱- نچي نينهون نيسنگ نروار ڪبو .
تنهنجو عشق عجب اظهار ڪبو .
چڏي زهد ، عبادت ، تقويٰ کي ،
گئل ، زلفن جو زنتار ڪبو .
- ۲- چڏي خام خوشيون ۽ عيش و طرب ،
سر سورن جو سينگار ڪبو .
- ۳- سچ چوڻ کان مڙبو ڪين مگر ،
سير ، نيزي تي هسوار ڪبو .
- ۴- اڄ فيض عام آ ساقين جو ،
هٿر ملان ڪي ميخوار ڪبو .
- ۵- جهر جهنگ ، جبل ، بـرپـٽ جهاڳي ،
هلي دلير جو ديدار ڪبو .
- ۶- 'عارف' ! عشق جي آڻ مڃي ،
سير 'صدق'ي ، تڙ کان ڌار ڪبو .

ڪيئن ڪنهن سان ، ايڏو پيار ڪبو ؟
پنهنجي پاڻ کي ڪين خوار ڪبو .

- ۱- پل سهسين سڳن ، سنسار ۾ ڀر ،
هڪ ڀاڱو رهاڪي ڀار ڪبو .
- ۲- لب ، لپڙن سان چسپان ڪري ،
سينو ، سيني سان هموار ڪبو .

۳- دل، دل سان ملائي، پاڪر پائي،

پيارل ساڻن ٿي پيار ڪيو.

۴- اي نادان دلڙي! هوش ٿي ڪر،

ڪيئن پرده نشين کي خوار ڪيو.

۵- جي سھڻو ساقبي! ساغر ڏئي،

پوءِ 'عارف' ڪيئن انڪار ڪيو؟

ڪيئن ڪنهن سان ايڏو پيار ڪيو؟

پاڻ کي پاڻهين ٿي خوار ڪيو.

۱- ٿي چڪو پنهنجو پير-رهن پيرزا،

هڻن جو دامن به تار تار ڪيو.

۲- اڄ ته پنهنجن مٿان به پڪ ناهي،

ڪيئن پيراون تي اعتبار ڪيو.

۳- جيڪو نازان آ خانڊاني تي،

عشق ۾ ڪين سو شمار ڪيو.

۴- سڀني سان، لب سان لب جوڙي،

حسڻ وارن کي همڪار ڪيو.

۵- محفل پيار ۾ هلي پيو،

ڏوهه اهڙو ته بار بار ڪيو.

۶- هڻن جي ظلمن جا داغ ڌوئڻ لاه،

پنهنجي اکڙين کي اشڪبار ڪيو.

۷- هڻن جي وعده وصال جو همدم،

تا دم مرگ، انتظار ڪيو.

- ۸- ”رب“ ارني ”جو سوال ورجائي ،
 ”لن تراني“ کي آشکار ڪيو .
- ۹- تنرڪ دنياڻي دون ڪري يارو !
 عشق موليٰ جو اختيار ڪيو .
- ۱۰- پتل سوين پيا سڪن مگر ’عارف‘؟
 زندگاني ۾ هڪڙو يار ڪيو .

- ۱- دل ٿي چوي ته توکان نه هرگز جدا ٿيان .
 پر ڇا ڪيان؟ جو قسمت آهي جدا ڪيو .
- ۲- هجر و فراق جي چوڻاڪايت پلا ڪيان؟
 انهن نه آهي مون کي، درد آشنا ڪيو .
- ۳- تنهنجي لب ۾ آهي مسيحاڻي جو اثر ،
 منڙي ڏيئي مسيحا ! دل جي دوا ڪيو .
- ۴- عاشق جو آهي ڪم ته وفادار ٿي رهي ،
 آءُ ڪندس وفا، اوهن پتل پيا جفا ڪيو .
- ۵- موليٰ جو آهيان ’عارف‘، حسين جو مطيع ،
 مرشد مون پنهنجو ، مالڪ هر دو سر ڪيو .

- * خدايا داد ڪر تون ، اسان جي التجائي جو .
 اسان جي بيڪسي، غربت سندن ۽ نارسائي جو .
- ۱- اسان کي چؤطرف مارين ٿيون ، اڄ ڌاريون قومون ،
 اسان جي حال تي ڪنهن کي به ڪونهي رحم پائي جو .
- ۲- ڏسو اڄ قوم جا ليڊر، حڪومت ڪيئن هلائين ٿا ،
 غريبن کان وٺن رشوت ، هٿن ۾ پار سائي جو .

* بزم مشاعره هالا ۳۱ سيپٽمبر ۱۹۴۷ع

- ۳- جوانن مان جواني ويڻي، نه تن ۾ جذبه همت،
طريقو ٿو وڻي تن کي، اڄ مگر دلربائي جو.
- ۴- ويو اڄ شاعرن مان قوم جي بيدارگي جو غم،
وڻي تن کي به ويو زالن جيان، نغمون جدائي جو.
- ۵- فقيرن پڻ چڏيو هي هي! نه ره وحدت جو،
ڪري پيا ٿيڻ ۾ ٿيڻا، لڳو تن پنکڻ پيائي جو.
- ۶- وڻي اسلام جي عزت، مسلمانن منجهان نڪري،
نه ٿين ۾ جوش ايماني، نه جذبو ڪيرائي جو.
- ۷- زماني مان وفا ويڻي، جفا ۽ جنگ هر گهر ۾،
ڏٺو شايد فلڪ آهي سبق هي بيوفائي جو.
- ۸- ڪپت ۽ ڪوڙ پيو ڪاهي، گلا غيبت گهڙي ٿي،
زمانو ويو ادا 'عارف'! سچائي ۽ صفائيءَ جو.

- ۱- دنيا ۾ ڪوبه ناهي همسر فقير جو،
موليٰ ڪيو آ مرتبو، برتر فقير جو.
- ۲- عرش عظيم آهي منزل فقير جي،
ظاهر اگر آ مؤمن ۾ سر فقير جو.
- ۳- ظاهر آگرچ، مفاسي ۽ بيڪسي مگر،
سارو جهان آهي گداگر فقير جو.
- ۴- محب فقير آهي، خدا جو حبيب پر،
بدتر ذليل آهي، منڪر فقير جو.
- ۵- محشر ۾ فيض جاري آهي فقير جو،
اذن شفا ۽ چشمه ڪوثر فقير جو.
- ۶- جي توکي آهي ڏسڻي دربار رب جي،
تهدل تون پيٽ طالب بس، در فقير جو.
- ۷- سارو مان ڪهڙي 'عارف' ڪريان فقير جي،
الله پاڻ آهي ٿناگر فقير جو.

- جـداڏي جانين جيءَ ۾ ، جـڏو جـڙو جـلي منهنجو .
 حـميد حـسن وارن سان ، نه هـي هـي ! وس هـلي منهنجو .
- ۱- سـڪان ساريان سـدا سـهڻو ، پـچايان پـور ٿـو پـلپل ،
 سـجڻ کي سور اي ساڻي ! سـڏاڻج سـپ سـلي منهنجو .
  - ۲- وچي چئجان نه ويچارو ! فـراقـن ۾ مـٽو ڦـنڦـي ،
 اڏر ڪانگل عـجين ڏي ، ڪنڀن کي رت لـي منهنجو .
  - ۳- آهيان مان جيستائين يار جيئرو ، تيسين مون وٽ ره ،
 مرڻ کان پوءِ پل وڃجان ، سـجڻ سانگو پلي منهنجو .
  - ۴- مديني ۾ مران 'عارف' ! چـڻمي چـانڊـڻ محمد جـي ،
 عرب جـي پاڪ جهنگل ۾ ، رلي لاشو پلي منهنجو .

- پري ڏي جام اي ساقي ! شراب ارغواني جو .
 ڪيان حاصل پيڻ سان ، سير ملڪ لامڪاني جو .
- ۱- نه ڪر آزاد تون مون کي منا ! زلفن جي زندان مان ،
 رهاڻي کان مزو آيم ، ڦڦس جي زندگاني جو .
  - ۲- ڪيو مون پاڻ کي بدنام ۽ سر تي سنم سختيون ،
 ڪيو پورو مون حق آهي ادا پنهنجي جواني جو .
  - ۳- سگهو ڏي ساقي ! ساغر ، وچان مدهوش ٿي جنهن کان ،
 ٿي غم دور دل مان ، حشر ۽ هن دور فاني جو .
  - ۴- مرڻ کان اڳ مري وڃ ، ”موتوا قبل الموتوا“ ٿي ،
 مرڻ بين ناهي ، 'عارف' ! لطف عمر جاوداڻي جو .

* هر طرف الله جو جلوو نظر ايندو رهيو .
دم بدم دلدار جاني، دل اندر ايندو رهيو .

۱- خط مليو اڃ آه مون کي، مس اوهان جو آي مينا!
ورنہ؟ پئي خالي هٿين، نام بر ايندو رهيو .

۲- دلربا جي حسن جو مٿ ڀلا ڪيئن يوسف ٿئي؟
سر جهڪائي با ادب، شمس و قمر ايندو رهيو .

۳- جيئن ڇڏائڻ جي ڪيم ڪوشش ته چٽڪان دام مان،
ڪنڌ ۾ تيئن قرب جو، وروڙ سچر ايندو رهيو .

۴- هجر جي شب جو ڪيان اي دوستو! ڪهڙو بيان،
شمع وانگر دل جو دونهون، تا سحر ايندو رهيو .

- مون ته پانيو ته وسڻ ويجهي آهي، اجهو ٿو جهٽ رسان،
پر محبت جو اڳيان ٻر، پُر خطر ايندو رهيو .

۶- درد فرقت جي ڪيا ايڏا ته گهيرا گهاءَ جو؟
مرڻ کان پوءِ پڻ، مون کي خون جگر ايندو رهيو .

۷- ڪيئن سنڀالي آت سگهان ها پاڻ کي اي هم نشين!
وار حسن يار جو، هر با اثر ايندو رهيو .

۸- دلربا منهنجي عيادت لاءِ، نه آيو هاءِ! هاءِ!!
ڇا ٿيو گڏجي ٻيو سڀ ڏيهم، اگر ايندو رهيو .

۹- ڪين ماڙين تي مٽايا، جهانگين جا جهوپڙا،
مارئي کي ياد مارو، وڙ، وگر ايندو رهيو .

۱۰- نور حق سان 'عارفا' پُر نور اڪيون ٿيون ته پوءِ؟
هر طرف الله جو جلوو نظر ايندو رهيو .

* ۸ جماد الاول ۱۳۷۰ هـ . مهيني جي موقعي تي طالب مولائي جي
مذارت هيٺ ٿيل مشاعره ۾ پڙهيل .

- صفا تون ڪر ڀار پنهنجو سينو .
 رهي ٿو جهڙيءَ طرح آئينو .
- ۱- ادا ! عداوت کان پاڪ ٿي ۽
 ڪڍي منجهان قلب ڇڏج ڪينو .
- ۲- مڙهي محبت عجيب آهي .
 نه اهڙو فضل ٻيو ڪو گنجينو .
- ۳- گلاب و عنبر کان وڌيڪ اهم سرهو .
 بٽ حسنين سندن پسينو .
- ۴- رهي ٿو درويش جي ٿي دل ۾
 خدائي الفت سندن خزينو .
- ۵- فقير ، رندن جي لاءِ يڪسان ،
 ڪلاڪ ، هفتو ، ورهيه ، مهينو .
- ۶- اٿم آميدون الله ۾ شل !
 ڏسان نجف ، ڪربلا ، مدينو .
- ۷- آڪار احسان سان ڀيا الله !
 ٻڌل هي ٻيڙو ، ڀڳل سفينو .
- ۸- نه ڪيڏو دل منهنجي سان اي دلبر !
 هي آهي نازڪ تر نگينو .
- ۹- فراق موليٰ علي ۾ هر دم ،
 رهي ٿو 'عارف' جو چاڪ سينو .

تون ٻيڳانو ٿو ڄاڻين، پر مون توکي آشنا سمجهيو؟
 نو مون کي آه، ڇا ڄاتو؟ ۽ مون توکي ڇا سمجهيو؟

۱- هزارن آدمين ج-و آهيان حاجت روا ليکن،
 نه تو پنهنجي سڪايل کي، ڪڏهن در جو گدا سمجهيو.

۲- ڪري ڪجهه ۽ مسجد ۾ ٿو زاهد، شوق سان سجدو،
 مگر مون تنهنجي صورت کي صبر! سجدو روا سمجهيو.

۳- محبت تنهنجي سان آباد آ دنيا تصور جي،
 نه مون آغوش دل مان، ڪنهن گهڙي توکي جدا سمجهيو.

۴- ڏسي محفل ۾ ماڻهن کي، تڙايي ۽ ٿي مينا! مون کي،
 اگر تو ٿي جفا ڪئي، مگر مون ٿي وفا سمجهيو.

۵- سڻي نالم و فغان منهنجي، زياده تو ڪئي سختي،
 مون ان انجام حسرت کي، نتيجو التجا سمجهيو.

۶- هوس گمراه، پيٽيل، بيخبر، بي راه يارو! پر؟
 تيس 'عارف' جڏهن مون مصطفيٰ کي رهنما سمجهيو.

جنهن کي سمجهائي خدا، تنهن کي منجهائي ڪير ٻيو.

جنهن جو حق هادي ٿئي، تنهن کي پيٽائي ڪير ٻيو.

۱- هين آڏي جي آر تي ايندا ڪڏي عاشق ادا!

قرب وارن کان سواءِ، ڪنڌڙو ڪپائي ڪير ٻيو.

۲- ٿيون اچن پلپل پوڪارون، ٿا ٻرن مڇ عشق جا،

درد وارن کان سواءِ، دونهان دڪائي ڪير ٻيو.

۳- سوز فرقت جا ستايل ٿي ڪندا ريهون رڙيون،

گهور جي گهايل سوا، ڳوڙها وهائي ڪير ٻيو.

۴- نينهن جا ناچو نچن ٿا، عشق جي آڍان ۾،

رورهم وارن کان سواءِ، ونجهايون وڇائي ڪير ٻيو.

- ۵- برهم جو هي باره باري، ڪي ڪنن نانگا نهال،
 نينهون جي نيهي ۽ بنان، ناتو نپائي ڪير ٻيو،
 ۶- انگ ازلي هر طرح آهي ادا! پرڻو ضرور،
 قلم قسمت جو لکيو، تنهن کي مٿائي ڪو ٻيو،
 ۷- دم ”انالحق“ جو هڻي ٿو، مرد ڪو منصور ٿي،
 ’عارف الموليٰ‘ بنان هي گيت گائي ڪو ٻيو.

- ۱- ناز مان نرگس ڪٽي، نازڪ نهاريندو ويو،
 تير نيئن جا هلائي، محب ماريڻدو ويو،
 ۲- سڀني سڀني سان ملائي، لب رکي لڙڻ مٿي،
 پرت جا پيارل پيالا، پُر پياريندو ويو،
 ۳- ٻئي وجهي ٻاهون گلي ۾، چاهه مان چپڙاچمي!
 ڏٺي دلاسا دل جڏي ڪي، جانب جياريندو ويو،
 ۴- مون چيو ايندين ڪڏهن، روئي چيائين يا نصيب!
 گات ڳوڙهن سان پري، لس لڙڪ هاريندو ويو،
 ۵- سڀ اميدون آرزون، ’عارف‘ رهيون اڌ ۾ مگر،
 غم سڄڻ جو، جان ڪي ڳاريندو ٿي ويو.

- مھتاب منهن تان برقع هٽائي هليو ويو،
 محفل ڪي محور خواب بناڻي هليو ويو،
 ۱- ڏيئي نگاهه ناز سان، پيغام آرزو،
 دل جو تـم انتظار وڌائي هليو ويو،
 ۲- دشمن جي خوف کان نه ڪجهه ڪچيو زبان سان،
 اڪيون مگر اکين سان ملائي هليو ويو،
 ۳- سوز و فراق، درد سان ۽ انتظار سان،
 دنيا هو منهنجي دل جي وسائي هليو ويو.

مون کان اه-ڙي خطا ڪانه ٿي مگر؟
 محبوب جانان، منهنجو مٿاڻي هليو ويو.
 منهنجي جگر کي، دل کي، ساه کي، سيني کي،
 'عارف'! حبيب، گهور سان گهاٽي هليو ويو.

مست نظرن جو اشارو ٿي ويو.
 راز دل ظاهر ٿي سارو ٿي ويو.
 پاڻ کي جنهن بحر الفت ۾ سڻيو،
 تنهن لاءِ هرڪن ۾ ڪنارو ٿي ويو.
 زخم ڪاٺڻ جي ٻئي عادت اٿم،
 هر ستم تنهنجو نه پيارو ٿي ويو.
 اڃ وري آيو عجيبن کان عتاب،
 رات هڪڙيءَ جو گذارو ٿي ويو.
 هن چيو مر ڪين مان ايندس ضرور،
 زندگي جو ڪجهه سهارو ٿي ويو.
 ٿي ويا تنهن جا ٻئي روشن جهان،
 جيڪو 'عارف' عشق وارو ٿي ويو.

محبت ۾ جي سر، تن کان جدا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟
 هي هڪڙو بار الفت جو، ادا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟
 ۱- بنايو پاڻ کي سورن سهڻ جو آه مون عادي،
 هي منهنجو درد فرقت، لادوا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟
 ۲- پلي محبوب منهنجو خوش ٿئي، رت مان رڱي هٿڙا،
 هي منهنجو خون دل، رنگ حنا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟
 ۳- هزارين سر هجن جيڪر ته گهوري گهوت تان گهوريان،
 هي سر سهڻل جي قلمن تان، فدا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟

- ۴- ڪري گستاخين هوندي به جيڪو مهربانئون ٿيو،
 آهو جي هڪ دفعو، ٿورو خفا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟
- ۵- ڪيو مظلوم ۽ محتاج جي ڪا يادري يارو!
 اگر ڪو پاڻ لاءِ حاجت روا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟
- ۶- سچي دنيا سنڌ آ طالبِ ديدار او سهڻا!
 هي 'عارف' هڪڙو مشتاق لقا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟
- ۷- سوين داراءِ سڪندر ٿا سنڌ در تي رهن سوالي،
 هي 'عارف' پي اگر تنهنجو، گدا ٿي پيو ته ڇا ٿي پيو؟

- ۱- محبت جو ناز و گلستان هوندو .
 خزان جو انهي ۾ نه نيشان هوندو .
 غم عشق جنهن جي ادا ناهم دل ۾ ،
 آهو آدمي ناهم ، حيوان هوندو .
- ۲- پلي ڏس تون چيري جگر منهنجو جاني!
 منجهس قرب تنهنجي جو ڪان هوندو .
- ۳- چتا ٽوڙ چانيل ، گريبان ڦاٽل ،
 اهو سوز وارن جو سامان هوندو .
- ۴- پلي ڪو آڏائي ڪٿي محل ماڙيون ،
 مگر چند گهڙين جو مهمان هوندو .
- ۵- هتان هرڪو يارو! لڏي ويندو آخر ،
 سڪندر يا توڙي سليمان هوندو .
- ۶- بدليجي زمانو ڪٿي ڪوڙئين پيرا ،
 مگر پاڪ مٽيجل کان قرآن هوندو .

خدا جوئي ڄاڻو اهو حڪم ڀارو!
 ۽ ۷
 ۸
 اسين ڇو ڊڄون؟ ٻاهر دوزخ کان 'عارف'
 اسان تي پنجن جو تہ احسان هوندو.

ڪٿي پي ڪٿي جي سندن يار هوندو؟
 تہ سهڻن سڀن جو، سو سردار هوندو.
 ۱
 بهارين سان ڪهڙو، انهيءَ پيار هوندو؟
 قتل جنهن جي دل جو تہ گلزار هوندو.

۲
 انهيءَ کي نه وڻنديون زماني جون خوشيون،
 ادا! عشق جو جنهن کي آزار هوندو.

۳
 اکيون آليون، وارلتيون ۽ ڪفني،
 اهو عشق وارن جو سينگار هوندو.

۴
 پلي منهنجو سينو تون چيري مينا! ڏس،
 تہ تير نگر، دل منجهان پار هوندو.

۵
 انهيءَ کي نه حورون ۽ غلمان وڻندا،
 ڏڏو جن حبيب جو ديدار هوندو.

۶
 سنده وصل جو، جنهن پيالو تہ ٻيٽو،
 سو هر حال ۾ مست سرشار هوندو.

۷
 ڪيڙيل چنڊ، گلشن، منم، دور ساغر،
 پيڻ کان آئي، ڪنهن کي انڪار هوندو.

۸
 مٺا! پنهنجا لب آرسِيءَ ۾ ئي چمڪان،
 اهو هن مسافر سندن پيار هوندو.

۹
 اوناصح! قيامت ۾ پي ياد رکجان،
 اسان جو اوهان کان جهڳو ڌار هوندو.

- ۱۰- «شراباً طهوراً» آني ڪيئن پيئندو؟
جو هيٺ ٿي نه ٻيڪش نه ميهڙوار هوندو.
- ۱۱- ڪندو ناز، پيري ۽ اميريءَ تي جيڪو،
اهو عشق ۾ چڻ اڃان ٻار هوندو.
- ۱۲- اوهان کي نه اعمال تي آسرو آ،
اسان جو آجهو لطف ستار هوندو.
- ۱۳- ڀلا ڪهڙو؟ 'عارف'! آني خوف خطرو،
جتي مير مڏهي مددگار هوندو.

- * حڪيمن وٽ غم هجران سٺو درمان ڪونهي ڪو؟
علاج درد دل آي هم نشين! آسان ڪونهي ڪو؟
- ۱- ڪيو سون عشق بازي ۾ وڏو واپار ورهن جو،
سڪايل دل ۾ سورن کان سواءِ سامان ڪونهي ڪو؟
- ۲- هتي سِرُ ساهه، دنيا، دين، سڀ ڪجهه يار سٺو آه،
ادا ڙي! عشق جو واپار ڪو آسان ڪونهي ڪو؟
- ۳- سوين راتيون گذاريون سين، لڳي ڦٽڪي، ٽڪي تارا،
عجبين جي اڃ به، اچڻ جو ڪو امڪان ڪونهي ڪو.
- ۴- هزارين ڦٽڪندا عاشق رهن ٿا، مرغِ بسمل جان،
نيگهه جي تير جهڙو، ٻيو ڪو قهري کان ڪونهي ڪو؟
- ۵- اسين پنهنجي ئي قسمت کان ٿا سمجهون، هي پلو لاڏون،
زمانن جي ڏنگائي جو، ذرو ارمان ڪونهي ڪو؟
- ۶- اسين رند باده نوش آهيون، ساقي صراحي ڪن،
اسين ٻڪري ٿي پيئندا سون، اگر پيمان ڪونهي ڪو؟

* ۲۸ جون ۱۹۶۷ع بزم طالب الموليٰ حيدرآباد ۾ پڙهيو ويو

- ۷- اسان کي پنهنجي آب چشم تي، 'عارف' توقع آهي،
اسان ني ابر باران جو ڪوئي احسان ڪونهي ڪو؟
- ۸- "وطن جي حب ايمان آھ" فرمايو سچي سرور،
نہ سڪ ساڻيھ جي جنھن کي، آھو انسان ڪونهي ڪو؟
- ۹- اڳئين کان آھ اڳري سنڌ، تہ بہ ھٿڙا ٿين ھاڃا!!
اسان ۾ ڪاش! ھوشو ۽ دريا خان ڪونهي ڪو؟
- ۱۰- ويا ويڙهي لوبا، رشوت، دغا، دولاپ ڪاھي پيو،
لڏي ويا لوڪ مان شرم و حياءِ ايمان ڪونهي ڪو؟

- ۱- اڄ اسان جي حال تي، ساري دنيا روئي ڏنو،
بوند ٿي برسات پئي، ابر عطا روئي ڏنو.
- ۲- جھڙ ٿيا، بادل ٿيا، گوڙيون ٿيون گجگوڙ ڪن،
کيڻ جا تجلا ٿيا، ڪاري گهٽا روئي ڏنو.
- ۳- موسم برسات ۾، لالڻ لڏي ويو لوڪ مان،
ٻوڏي زلفن کان معطر ٿي هـوا روئي ڏنو.
- ۴- رات جو رڙيون پڏي ۽ ڏينھن جو ڏسڪا سڻي،
سور وارن جي مٿان، صبح و مسا روئي ڏنو.
- ۵- ال احمد ڄام تي، ڪي مھنھن ماتم جا وڻا،
ڪوس ڪربلا جو ڏسي، قدر و قضا روئي ڏنو.
- ۶- 'عارف الموليٰ' اڪيون آليون ٿيون رهن رات ڏينھن،
عاشقن جي حال ھيڻي تي شفا روئي ڏنو.

باب: "ق"

- آه، مون کي پنهنجي دلبر، دلربا جو اشتياق،
 مڃب" مڙي، ماه، انور، مڻ لقا جو اشتياق.
- ۱- برهم، جو بيمار آهيان، بي وطن ۽ خستہ دل،
 آه، مون کي لعل لب، شيرين دوا جو اشتياق.
- ۲- طالب، ديدار آهيان، جستجو وصال آه،
 ناه، مون کي باغ جنّت خوشنما جو اشتياق.
- ۳- نازنين ڪڻ نيڻ زرگس، تير مڙگان هڻ پلي،
 آه، دل کي تو سندي مشق جفا جو اشتياق.
- ۴- عشق جو ڪافر مان آهيان، عشق منهنجو دين آه،
 آه، زنتار صبر، زلف دوتا جو اشتياق.
- ۵- زاهد! تو ۾ ۽ 'عارف' ۾ فرق آيترو،
 توکي حورن جو هوس، هنکي "خدا" جو اشتياق.

- * منهنجي يارو! زندگي جو اڄ وريو آئون ورق،
 ٿي ويس دريائي الفت ۾ س-راپاء غ-رف،
- ۱- حسن جو حملو ٿيو، لتجي ويا هوش و حواس،
 عقل جي پٽي پڪي ۾، برهم جي برحال برق.

- ۲- ويا وظائفِ وردِ وسري، ڪٿم پيا روزا نماز،
دمدم دلدار جو نالو اٿم دل ۾ درق.
- ۳- برهم جي بيمار تي، آيا مڙي حاذق حڪيم،
پر ورائي ويڄ ويا، ڦڪين ڪيو ڪجهه پي نه فرق.
- ۴- شهنشاهي کان گداڻي، عشق جي مون کي وٺي،
زيب زينت عاشقن کي، عشق جو دهر و دلچ.
- ۵- جامِ وحدت جو پي 'عارف'! محو ٿي محبوب ۾،
بن پياڻي کي ڏيئي ڇڏ، پوءِ پسين هر جاءِ حق.

باب: "ص"

- 1- ساهي! پيار مون کي جـاـمـ شـراـب خـاص ،
جنهن ۾ هجي ملال عرق گلاب خاص .
- 2- عالم ڇـون ٿا شـرع جـو دشمن شـراب آهي ،
اهڙي عـدو کي نه ڪواڻ صواب خاص .
- 3- محفل مڃاڻون خاص محبت جي مڃڻي !
جلدي کڻي مردنگ ، چنگ و رباب خاص .
- 4- شب روز ٿا ، رقيب جا مهمان ٿي رهو ،
مون کان مگر ڇو آهي؟ هيڏو حجاب خاص .
- 5- چنڊ تي اچن ٿا جيئن ، ڪڪر ڪست مان ڇڙهي ،
زلفن جو ٽيڻ ، حبیب جي رخ تي نقاب خاص .
- 6- دنياڻي بيونا جو ڪهڙو ڏيان مثال ،
جر تي هلي ٿو جيئن گهڙي کن حباب خاص .
- 7- نوريت جا زبور ۽ انجيل يا تـرـقـان ،
آهن اهي پلا ، پر دل جو ڪتاب خاص .
- 8- آهي نماز عشق ، هي سلا جو ڪم نه آهي ،
گهرجي وضوء لاءِ چشم و جگر جو نه آب خاص .
- 9- واعظ! نه مون کي خوف قيامت سندو ڏيار ،
منهنجو سيلو آهي ، سخي بڻو شراب خاص .

- ۹- منهن تي هڪ به ڳالهه ڪري ڪانه ٿو سگهان،
پر پٽ چيم، ڪنڊس ڪي سوال و جواب خاص.
- ۱۰- الله نظر بدڪا بچائي، سندم حبيب ڪي،
آهي عروج تي اڄ حسن و شباب خاص.
- ۱۱- مرسل جو و مرتبو ڏسو، معراج تي ويو،
جبرئيل جنهن جو خادم ۽ همريڪاب خاص.
- ۱۲- رفرق به روڪجي وئي، احمد ويو آني،
روح الامين ڪان به جتي هئو حجاب خاص.
- ۱۳- افلاڪ جي ٿي زينت، جانب سنڌي جتي،
موسيٰ ڪي طور تي پڻ آيو عتاب خاص.
- ۱۴- قلزم ڪئي ڪشش ته اچي قطرو بچر ۾،
احمد ڪي احد مليو، مگر به حجاب خاص.
- ۱۵- جيئن هو ڏٺو زلخا نند ۾ حبيب ڪي،
مون ڪي ائين سهڻا پسايو خواب خاص.
- تنهنجو ته نظم 'عارف الموليٰ' عجب آ،
آندو آ شاعرن ۾ جنهن انقلاب خاص.

باب : "ض"

- ۱- جلي هي جسم سندن، خاک ٿيو لهو جي عيوض،
نماز لاءِ تيمم ڪيم، وضو جي عيوض،
گلي ۾ ڪفني پائي، ڦران ٿو گليين ۾،
وڻيم عشق جي خواري ٿي، آبرو جي عيوض،
- ۲- رهيو رقيب سان هر بار هر سڏجن سهڻل،
ڏنائين مون کي اشارا ٿي گفتگو جي عيوض،
- ۳- نه آهه ڪابه تمنا ۽ جستجو هاڻي،
رهي ٿو تير نظر دل ۾ آرزو جي عيوض،
- ۴- ڏسان ٿو خواب ۾ هر بار پنهنجي دلبر کي،
اچي ٿو روز تصور ۾ روبرو جي عيوض،
- ۵- خيال دل تان لهي ويو چمن جو 'عارف' کي،
رهي ٿو ذوقِ قفس هاڻي رنگ و بُو جي عيوض.

باب: "ن"

- ۱- ايندو عجيب منهنجي اڱڻ يار اڃ صبحاڻ .
پنهنجو ڀرين ڀسائڻ ديدار اڃ صبحاڻ .
آي دل ! نه ڦٽڪ ڇنجر ڦاٽل لئم هيٿرو ،
تنهنجو به جلد آيو اجهو وارو اڃ صبحاڻ .
- ۲- ڇاڪان ٿئي ٿي درخت، منهنجي ته پيار جي ؟
وينده لهي هي دل تان مگر بار اڃ صبحاڻ .
- ۳- پنهنجو انجام ڪڏهن پارڻو اٿئي ؟
جي پارڻو اٿئي ته ڀرين ! پار اڃ صبحاڻ .
- ۴- پڇڻو اٿئي ته جلد پري پهر اڃ ڀرين !
ورنه ؟ مري ويندو هي بيمار اڃ صبحاڻ .
- ۵- آڃ يار ! موڪلايون ملڻ پوءِ يا نصيب !!!
قسمت ڪندي اي محب منا ! ڌار اڃ صبحاڻ .
آهي اميد 'عارف' لطيف حبيب ۾ ،
سهڻو ته لهندو منهنجي سگهو سار اڃ صبحاڻ .

باب : "ط"

غير جي در تي وڃڻ آهي غلط .
داربا جو در ڇڏڻ آهي غلط .

۱- محب جي محراب ابرو کي ڇڏي ،
پهڻ کي سجدو ڪرڻ آهي غلط .

۲- بزم، جنهن ۾ ناهم جاني جلوهرگر ،
تنهن مڪان ۾ مٺي پيڻ آهي غلط .

۳- دل جي ڪعبه کي ڇڏي زاهد ادا!
ديرو مسجد ۾ وڃڻ آهي غلط .

۴- دوستيءَ جي ناهم قابيل سنگدل ،
بيوفيا کي دل ڏيڻ آهي غلط .

۵- جي آهي آغوش ۾ دلبر ته پوءِ ،
منهن ڇڏي پيرا چمڪڻ آهي غلط .

۶- مرد مؤمن لاه جز مردانگي ،
هڪ گهڙي جڳ ۾ جڙيل آهي غلط .

۷- "لانتمش في الارض مرحاً" ياد ڪر ،
نور ٿيڙيءَ سان ٽلڻ آهي غلط .

۸- 'عارفا'! ڪر باد هڪ الله کي ،
غير جي اڳيان جهڪڻ آهي غلط .

باب : ”هم“

بتزمر جانان ۾ سدا مسرور ره.

نشتر دربار کان مخمور ره.

مست ٿي مٿي پي سدا ميخانه ۾ ،

ماهروين جي اڳيان معذور ره.

لعل لب جي ساغر سرشار کان ،

محو ۽ مدهوش و چڪنا چور ره.

مڇ ڏسي مڙڪيم، پڙ ۾ پڻو ٽپي ،

دم انا الحق جو هٿي منصور ره.

دل گهري ٿي دائما او دلربا!

ديد منهنجي کان نه دلبر! دور ره.

سر سٽي سهڻيءَ مثل مهراڻ ۾ ،

مٽ لقا! ميهار سان معمور ره.

اي غم جانان! عمر شل هجڻي دراز ،

پڙ عروج اي نينهڻ جا ناسور ره.

چاڪنديون عارف! ڏنگاپون ڏيه جون،

محب جي اڳيان فقط منظور ره.

- گرچہ توکي وصل منهنجو دلربا منظور ناھ ،
 پر خدا جيڪر گھري هي ڏينھن پڻ ڪو دور ناھ .
- ۱- ڪيئن لڪي سگھندين ، سندن چشمر تصور کان مٺا!
 دور آھين جسم کان ، پر دل تہ پيارا! دور ناھ .
- ۲- ھين کي ڪوئي پي سگھي ، ھرھڪ سندنو مقدور ناھ ،
 هي شراب عشق آھي ، بادء انگور ناھ .
- ۳- واقف اسرار ڪو ھوندو جو هيءُ دعويٰ ڪري ،
 ڪيئن ”انّ الحق“ جو ھئي دم ، جو ادا منصور ناھ .
- ۴- وصل جي تدبير سھڻا! ڪا ، نہ ڪا ڳولڻ ڪپي؟
 مان تہ ڏس معذور آھيان تنهنجي تہ دل مجبور ناھ .
- ۵- سڙده دل سو آھي ۽ انسانيت کان پڻ پري ،
 جنھن جي دل ۾ درد ناھي ، سوز ناھي ، سور ناھ .
- ۶- ذرہ ذرہ ۾ ڏسان ٿو جلوہ مولوي عيان ،
 ڪير آھي؟ جو چوي ٿو ھت خدا جو نور ناھ .
- ۷- شڪوہ ديدار نو جھڙو ڪري؟ حيرت اٿم!!
 هي ادا ’عارف‘! سچي عاشق سندنو دستور ناھ .

- دنيا ۾ ڪوبہ ڪنھنجو همساز ڪين آھ .
 پنھنجو بہ پنھنجي جو اڄ دمساز ڪين آھ .
- ۱- اڇڪلھ جا يار ، اڪثر اغيار ٿا رھن ،
 دل شڪن ٿيا گھڻا ، پر دلساز ڪين آھ .
- ۲- اي مرغ سحر عشق تون پرواني کان ئي سيڪ ،
 جليل کي جان ٿي ، پر پرواز ڪين آھ .
- ۳- سيني ۾ آھ ، پنهان ، نغمہ فراق پر ؟
 دل جي شڪستہ ساز ۾ آواز ڪين آھ .

پڇري جو در، نه کول اي صمڻاڏا! چو ته هاڻ؟
 پر ڇا ڪندا؟ جي لذت پرواز ڪين آه.
 دعويٰ رکن ٿا عشق جي، عاشق گهڻا مگر،
 عشق ڪندو ڇا؟ جي آهو جانباز ڪين آه.
 غزني مان ويو لڏي اڃ محمود 'عارفا'!
 ۽ پڻ جهان ۾ سيرت آيتاز ڪين آه.

- ۱- جلوھ انوار موليٰ، صورت دلبر ۾ آه.
- ۲- ماه تابان، شمس دو عالم رخ انور ۾ آه.
- ۳- جام ۾ جگر ٿي ڏنو ڪو مختصر ٽڪرو مگر،
 جلوھ ڪون و مڪان هن دل سندي ساغر ۾ آه.
- ۴- ٿي ٿئي دل جي صدا عرش موليٰ تي قبول،
 طاقت پرواز پنھان نالڻ بي پر ۾ آه.
- ۵- مرحب و عنتر کي مارڻ فتح خير کي ڪرڻ،
 اهڙي طاقت، قوت پرور علي حيدر ۾ آه.
- ۶- گھوٽ وسيون ڪير گوليج؟ ورت وڙجن ويجهڙو،
 دور دم دلدار ناهي، گھوٽ تنهنجي گهر ۾ آه.
- ۷- زاهد! ٻيچار مون کي ڪير، دوزخ کان ادا!
 منهنجو هٿ دامن مرسل شافع محشر ۾ آه.
- ۸- گلشن دنيا ۾ آڏي آ بهاري 'عارفا'!
 * اڃ فقط بلبل نه، پر خود باغبان ڇڪر ۾ آه.

* طرح

اڄ ڪيو مون عشق جو واپار آھ ،
ھڪ آلمو ٻيو ھيجر ٿيون آزار آھ .

۱- سير ڏيئي صورت ڳڏيم سھڻل سڀني ،
سو به بي پرواھ بي اختيار آھ .

۲- گھڙور جا گھاييل هزارين ، مان نه ھڪ ،
ڪو ڦٽيل دل ڪو سٺيل سنگسار آھ .

۳- لوڪ جا طعنا ، بدليون ۽ تنھمتون ،
عاشقن جو اصل کان سينگار آھ .

۴- ويڇ وڃ پنھنجا ورائي حاذاقا!
بس دوائي درد وصيل يار آھ .

۵- درد وارن جي مسيحا! ڪر دوا ،
لقب لائق تو سڏو غمخوار آھ .

۶- آھ 'عارف' عشق تنھنجي جو اسير ،
جو ھميشه چشمتر دلزار آھ .

عاشق مضطرب ھردم خسته دل حيران آھ ،
قيس جي تصوير ڪاغذ تي به ڏس عريان آھ .

۱- رھن موتين سان ڀريل جو چا ڏيان آڏو مثال ،
غنچيءَ آسپد آھي ڀرت جو پيمان آھ .

۲- ڪھڙي مذهب ۾ آ جائز دل رنجائڻ دوستو!
هي اٿو توريت هي انجيل ۽ فرقان آھ .

۱- پيوفا دلدار جو اي دل ! نه ڪر تون انتظار،
 هو نه اڃ ڪلھ ٻين ٿي يارن سڏو مهمان آھ.
 ۲- چو هڻي ٿو خيضر هيٺو رهبري جو دم، ٻڌاء؟
 عشق جي منزل ڪٿي ڪٿي، عشق جو ميخان آھ.
 ۳- حالت مستي ۾ هاڻي ڪيئن ڪندو دست جئون؟
 تار تار آ پيرهن، ڦاڙي پيو دامن آھ.
 ۴- ٿي چيو دوستن خطرا ۽ تصويرون ڏسي،
 هاء! 'عارف' جي ادا هي گهر سڏو سامان آھ.

۱- عشق جو اسرار سامايل ختم ڪاڪل ۾ آھ.
 عرش تي آڏڻ جي طاقت گهور جي گهايل ۾ آھ.
 ۲- محب منڙي جي ڏيان تشبيھ ڪهڙي حسن سان؟
 برتو و پرين جو سج ۾ آھ مٿه ڪامل ۾ آھ.
 ۳- هر جڳهه جلوھ نما آهي جمال حسن يار،
 ڪير ٿو چئي؟ ماهرو مستور ٿيو محمل ۾ آھ.
 ۴- ٿي فرشتن پڻ ڪيا سجدا جهڙي تعظيم سان،
 نور حق پوشيده آدم جي ته آب و گل ۾ آھ.
 ۵- شال تنهن منار کي هرگز نه ويران يا خدا!
 ياد جنهن دلدار جي شب روز منهنجي دل ۾ آھ.
 ۶- زندگي منهنجي تي آهي هن کي پورو اختيار،
 * دم سڏم خنجر ۾ ۽ خنجر ڪف ڦاٽل ۾ آهي.

* طرح

- ۶- ٻئي سنڌم آميد جي ڪشتي ڪناري تي پيڇي ،
منهنجي قسمت جو اچي ٿيو فيصلو ساحل ۾ آه .
- ۷- چو نه کائي رشڪ تنهن محفل تي فردوس برين ،
محب "منهنجو" طالب الموليٰ " نه جنهن محفل ۾ آه .
- ۸- عيش و عشرت ۾ رهي سرمست ٿو سرمائيدار ،
جو ڪري مزدور محنت سو سدا مشڪل ۾ آه .
- ۹- هڪ طرف مزدور ۽ هاري رهن اخلاس ۾ ،
ٻئي طرف مٺي ناچ گانا، صاحبن جي بيل ۾ آه .
- ۱۰- 'عارف' غريبن جا آگهاڙا ٻار سڙديءَ ۾ ڏڪن ،
۽ سٽل صاحب جو ڪتو بستره مخمل ۾ آه .

باب "ڪ"

- قدرتِ حق را به بين ، اي حضرت موسيٰ به ڪوه طور ،
"لتن" تراني بعد ٿيو ، پُر نر هڪاري وڌيڪ .
- ۱- مان نازر خوبان کان اڳيئي ، هوس مستان پر وري ؟
خمار جي چشمن ڪيو ، مخمور هڪاري وڌيڪ .
- ۲- بيمار فرقت جو ڪيو ، جيئن جيئن حڪيمن ٿي علاج ،
نونهن جو ٽيئن ٽيئن وڌيو ، ناسور هڪاري وڌيڪ .
- ۳- مضطرب 'عارف' اڳيئي ، ملڪ ۾ مشهور هو ،
آه و زاريءَ کان ٿيو ، مشهور هڪاري وڌيڪ .

باب ” ۽ “

- * اڳڻ منهنجي طالب مينا يار - آءُ !
 ڪري ميهڙ محبوب مٽنار - آءُ !
 سيڪان ساريان ۽ پوڪاريان پيو ،
 ڪيان روز دانهون ، اي دلدار آءُ !
 مٺا مهم لقا ، محب مام مٽير ،
 مٽل ڪي نه ماڻا ڪري مار - آءُ !
 چوي دل نديءَ جي ڪناري هلي ،
 وري گڏ گهمون سبز گلزار - آءُ !
 اوهان جي اچڻ لاءِ اڳڻ ٿيا آداس ،
 ٽڪا نيڻ روئي ته نروار - آءُ !
 نه زر مال ، دولت جي خواهش اٿم ،
 فقط وصل جي آهم درڪار - آءُ !
 مان تنهنجي محبت جو آهيان گدا ،
 ڪڇي مونکي تنهنجو ٿو ديدار - آءُ !
 نه هر روز توکي ٿو تڪليف ڏيان ،
 ڪڏهن ڪا گهڙي گڏجي گهار - آءُ !
 سايان سُر ساراهي سوني سندا ،
 ڪيان عرض احوال اظهار - آءُ !

اکين ۾ اوطارا اوهان لئڻ عجيب ،

-۹

وچاڀان ويهڻ واسطي وار - آءُ !

اوهان لئڻ اڏاڀان ڪنڀاتا پيو ،

-۱۰

پڇان پاندين ڪان پيو پار - آءُ !

”تون، آءُ“ ٿيان - ”آءُ، تون“ ٿي وڃان،

-۱۱

هرگز چوان ڪونه پيهار - آءُ !

ڏسي ڀل ته دشمن سڙن ساڙ ۾ ،

-۱۲

ميلون پاڻي پاڪر پريا پار - آءُ !

نه ڪر دير جهڻ پنهنجي ’عارف‘ اڱڻ،

-۱۳

چڏي طالبا ! تر ت ڪرار - آءُ !

سھرا

پڙهي توکي اَلْحَمْدُ سِھرا ٻڌن ٿا،
مٿئين مينهن رحمت سندا شها! وسن ٿا.

۱- ستن ٿي سموندين مڪا م-وت-ي ميڙي،
مگر تاج تنهنجي منجهان ته به ڪڍڻ ٿا.

۲- ٿييا سج ۽ چنڊ قربان توتان،
فلڪ تان ستارا سلامي اچن ٿا.

۳- گلي ۾ گلن جا بهون هار بهڪن،
رهي سون جا مينهن ورنهه وسن ٿا.

۴- ڏسي حسن حورون به حيران ٿيڻيون،
پرين جي پسڻ لاءِ فيرشتا اچن ٿا.

۵- ڏسيو سونهن سيد جي دشمن سڙن ٿا،
مگر نوڻ منجهن سندا خوش ڪيلن ٿا.

۶- تون شاهه جهان، شاه مردان سونهارو،
سوڍن تنهنجي در تي سوالِي پرن ٿا.

۷- وڏا پاڳ تنهنجا ڪراچي! ٿيا جو،
منجهه لال لائان لائون لهن ٿا.

۸- مليون پاڻ ۾ اڄ مينڙهه جوانيون،
ملاڪ به صلاوة دم دم پڙهن ٿا.

۹- چيو تنهنجو سهر وهي موليٰ جي 'عارف'،
ٻڌي جنهن کي ماڻهو، پکي پڻ نچن ٿا.

سهر و

- پڙهي آلهي محمدُ ٿا سهڻي سڄڻ کي سڀ ٻڌن سهرڙا .
حورن ڀريون محبت مان ملڪ، ماڻهو پڙهن سهرڙا .
- ۱- گلستان دهر جي هر ڪٿي مڙده سڻائي ٿي ،
پڙهن ٿا شوق مان بَرّ و بحر، دشت و چمن سهرڙا .
  - ۲- زري، زربفت، گوهر لعل ۽ موتين منجهان مڙهيل،
رخ دلدار تي ڪهڙا نه سهڻا ٿا لڳن سهرڙا .
  - ۳- حورون حيرت ۾ پيئڙيون ۽ ڀرلون پيرا چمڪائون،
ٻڌا بهگڻ جڏهن جاني، گوهرن جا گلبدن سهرڙا .
  - ۴- آبي آيو ادب کان، چنڊ ۽ سورج سلاسي ٿيو،
نه اڳ اهڙا ڏٺا هوندا ڪڏهن چرخ ڪنهن سهرڙا .
  - ۵- قبائلي سروري جو آه ساڻو ساري دنيا تي ،
پلا پوءِ هميشن چؤ ڪيئن دامن کان وڌن سهرڙا .
  - ۶- ڪٿي سبقت زمين، افلاڪ کان اچ 'عارفا' ويٺي، چو؟
اچيو ٿا ساڪنان، عرش، سرور جا چمن سهرڙا .

سهره

- پڙهي آلتيمندُ ٿا سهڻي ڪي پڌائين سهره.
- حورون ٻريون به خوشيءَ مان ٿيون ڳائين سهره.
- پکي، ماڻهو مسرت مان نچن ٿا هر هر،
هڪ ٻئي ڪي ملائڪ به ٿا سڻائين سهره. -۱
- ساري دنيا جي گلستان جا گل آيا پَر،
نه ٿا ته به ماهروءَ جي منهن تي جيڳائين سهره. -۲
- هفت قلزم به نه پڙهين ڪري موتي سگهيا،
تنهنڪري رهجي آڏورا ويا آهن سهره. -۳
- پڇيو ڇنڊ، ڇو ٿا وڃن تارا گهٽيا؟
ڇيو سج، شايد ڪنهن لاءِ ٿا بنائين سهره. -۴
- ڏسي شرمندو ٿيو شمس، رخ روشن ڪي،
مٽ انجم ڪي ٿا سرور جا لڄائين سهره. -۵
- ڏسي ڏوران ٿا ٿين سرها سڄڻ ۽ خوشتر،
پَر ٿا دشمن جي جان جلائين سهره. -۶
- مڻي منڀار جو منهن پاڪ پگهر جي پيٽڙو،
سڀني سرور جي ڪي هر هر ٿا ڏکائين سهره. -۷
- صوفي سرمست ۽ شعراءَ و گويڻا گڏجي،
پڙهي سي پاڻ ۾ پلپل ٿا پڄائين سهره. -۸
- جيڪي دنيا ۾ سڃنور ٿا سڏائين 'عارف'،
سي ته هين ريت ٿا سڀرن سان ملائين سهره. -۹

مخمس

* گجھو آھن جو طوفان آھي ھاريءَ جي پسيني ۾.

۱۔ عجب حال آھ ھاريءَ جو، ھميشہ ھتر ھلائي ٿو،

ويدي جھنگ ۽ ڏٺي ڦريا، ڌڙا واريءَ جا ڊاهي ٿو،

نتيءَ ۾ ڇا ٿئي ٿي ۾ هو، ھلڪو ھر وار ڳاھي ٿو،

کٽي کڙي ھڻي ڪوڏر، سڄي ڪيتي سنباهي ٿو،

اکين کي اوجھراڻيون ۽، رکي حد چاڪ سيني ۾،

گجھو آھن جو طوفان آھ ھاري جي پسيني ۾.

۲۔ لتاڙي ٿو لڻنديون لوڙھا، نہ پيرن ۾ چينل ٻادر،

ڪپھ ٻوڪي جو دنيا ۾ ۽ اڳھاڙو سو رھي اڪثر،

لڻي آن ٿي واڙي ڳاھي، مگر بڪ ۾ آھو بدتر،

ڪري پل عيش پيو سڀڪو، مگر ھاري رلي درد،

گذاري ڏينھن پڻ ھڪ ڪونہ، ٿو سڳيو مھيني ۾،

گجھو آھن جن طوفان آھ ھاريءَ جي پسيني ۾.

۳۔ ٽڪل بازو، چينل ڪپڙا بڪيو آ پيٽ ھاريءَ جو،

پلي ٻيا موٽرون ماڻن، تہ ھنڪي خرچ لاريءَ جو،

بتي تنھنڪي ميسٽر ناھ، روج ري رات ڪاريءَ جو،

اھو آھي فسانو آن جي، پڙغم عمير ساري جو،

سندس حسرت جو درياءُ، ٿورھي بند آب گيني ۾،

گجھو آھن جو طوفان آھ ھاريءَ جي پسيني ۾.

هي شڪو ويا شڪايت ناهي، پر دل جي هدا آهي،
 -۴- نم ”شاهوڪار ۽ هاريءَ سندن هڪ ئي خدا آهي.“
 مگر ڇو؟ حڪمران هڪڙو، ۽ ٻيو آنجو گدا آهي؟
 ”ٻئي هڪ ئي وڃن موليٰ!“ سندن هي التجا آهي،
 خدايا! آهي ڪا رحمت؟ سندن پنهنجي خزيني ۾،

گجهو آهن جو طوفان آهي هاريءَ جي پسيني ۾.

-۵- آميدون ’عارفا‘ آهن، آهي پرور پڄاڻيندو،
 آميرن ۽ غريبن کي ڪري يڪسان هلائيندو،
 فلڪ پيما، در احمد ص سندن چائنٽ چمائيندو،
 رسول الله جو روضو، مون کي موليٰ پڄاڻيندو،
 محمد مصطفيٰ مون کي گهرائيندو مديني ۾،

گجهو آهن جو طوفان آهي هاريءَ جي پسيني ۾.

مثنوي نوائي وقت

پري پيار ساقي، ڪهنو شراب.
تم اڻيان زماني ۾ نئون انقلاب.

ڪٿي جام جم آڻ او جام ور،
پيش ساڻ جنهن جي ڪٿي پئي نظر.
پري پيار ڪو زندگي بخش جام،
هياتي سڄي تنهنجو هوندس غلام.
شراب محبت جو ساغر پيار،
لهي تاقياست نه جنهنجو خمار.
سندھ فيض جو غلغلو عام آه،
سندھ جام، ڪوثر سندو جام آه.
پري پيار او ساقي! بيمثال،
طبيعت ۾ آيو اتم نئون خيال.
ڏنم زندگي جا هزارين شراب،
وسارڻ گهران ٿو پراڻا خواب.
پيچڻ چاهيان ٿو مان چنگ و رباب،
نوان دل ۾ آهن آڻيا پيچ و تاب.
ڏسان ٿو ستل جهڪي پير و جوان،
انهن کي اٿارڻ جو آ امتحان.
ويا قوم جا فرد ٿي سرد تر،
انهن کي اٿارين هڻي ٿو پٿر.
وڪوڙي ويا غير منهنجو وطن،
آجڙ ٿي ويو هاءِ! سارو چمن.

پکي ديس وارا پيا رت روئن ،
پسيو حال تين جو ٿا جيرا جلن .

ڪٿي مارئي ۽ ڪٿي آ ملير ،
هلائون ڪري اڃ به ويٺو همير .

عمر جو ڪوت اڃ ٻاهڻو آڻم ،
مڪ تان قيد هي لاهڻو آڻم .

خوديءَ جو چڙهي اڃ ويو آ خمار ،
نه خوف خزان آ نه شوق بهار .

طبيعت ۾ آءُ عجب انتشار ،
مٿان يار مون تي رڪو ڪا ميار .

آڻو اي وطن جا جوانو آڻو ،
ٿيو سر بڪف پهلوانو آڻو .

ڪٿا ڪاڇ ۽ عيش و عشرت ڪريو ،
خدارا آڻيو چست همت ڪريو .

ڏسو پيا زماني سندنو حال زار ،
ڪٿي پي نه ڪنهن کي ملي ٿو قرار .

زنا ظلم چوري ۽ رشوت ڀريا ،
هٽلي عام ۽ جام ٿو جابجا .

وزيرن وڏيرن ڪيا ڪئين ڪلور ،
آميرن ۽ پيرن ڏنا ڪئين سُرور .

مٿان مولوين ڪئين منجهائي ڇڏيا ،
انهن کي آڇا مرد ناهن گڏيا .

ڇڏايو غريبن کي هن چار مان ،
ڪيو اڃ اهو جهن کي آزار مان .

مزدور: ڏسو حال مزدور مجبور جو ،
سڻو داستان تنهن سٽدي سور جو .

ڪمائي سڄو ڏينهن ۽ رات جو ،
 هيجي وقت سياري ڇا برسات جو .
 بچي پر نه پائي ٿي مسڪين کي ،
 آڻو ۽ لٽو ٺاهه غمگين کي .
 هاري : هاري ڏسو ٻيو هلائي ته هٿر ،
 هي بي گهر پري ٻيو وڌين جو نه گهر .
 لتاڙي لنڊيون روز ڪوڏر هڻي ،
 ٻچن لاءِ مگر ڪونه ٿو ”ڪل“ ڪئي .
 بدن تي نه پورو اٿس ڪو لٽو ،
 ڪيٽ لاءِ گهر ۾ نه هوندس ڪو آڻو .
 ڪتان کير ماني ملي ٻار لاءِ ،
 نه جنهن کي آ پائي بيمار لاءِ .
 ڊاڪٽر : پڙهي پُر اسان جا ٿيا ڊاڪٽر ،
 غريبن جي پر ڪيئن لهن سي خبر .
 بنان ”في“ نه ٻاهر ڪين ٿا قدم ،
 ڀلي ڪو ڏئي ڦٽڪي مسڪين دم .
 وڪيل : ڏسو هو هلن پيا سڳورا وڪيل ،
 هزارين پٺيان ٽين جي آهن اصيل .
 سندن هر سڏن ۾ هزارين فريب ،
 ڪٽيندا رهن ڀاڙن جا ته جيب .
 واپاري : هو واپار وارو ڏسو ”سودخور“ ،
 ملاوت جو متن آه سوار سور .
 ”چئرن“ جيان ٿا ماڻهن جو رت پيئن ،
 ٽڪي جي شيءِ چئين اٿن ڏهن .
 آفيسر : هو آفيس وارن سندن حال ڏس ،
 وڻن قرب اخلاص جو ڪال ڏس .

عدالت جي ڪرسي تي ڏسي بي عدل ،
آهي علم جي آڙ ۾ بوجھل .

وٺيو رشوتون ٿو رڀاڪار ٿئي ،
زبون زندگي لاءِ گھنگار ٿئي .

فريادي ويچارو ويو جيل ۾ ،
ڏوهاري ڇٽو پيو وڃي ريل ۾ .

ٿئي خون انصاف جو پيو ادا ،
شـرم و حياءِ آ نه خوف خدا .

ملان : هو ملان ڏسو محض ريش دراز ،
بظاهر پڙهائي ٿو خطبه و نماز .

وٺيو پئسا فتوائون ڪوڙيون ڏئي ،
حسيني ڪمايو بيزدي ٿئي .

دنيا ڪاڻ وڪڻي پيو دين کي ،
پڙهي صرف ميت لاءِ ياسين کي .

سندس ٻانگ ۾ ناهي سوز بلال ،
نه شوق شهادت نه جاه و جلال .

گهڻو ملڪ آهي منجهايو ملان ،
تڏهن دربدر پاڻ پيا ٿا رلن .

صوفي : هو صوفي ڏسو چوڪرن سان گڏ ،
ڪاٺي خوب ڪا نا مانين جو منڏ .

ڪري چانهن جون چار ڪٽليون ٿو چٽ ،
پئي چرڻ چنڊو ۽ پنگڙيءَ جو مٽ .

مڙيئي ملڪ جنهن لاءِ منصور آ ،
هجي ڪو لسو يا ڪسو نور آ .

ٻڌي چير ڇمڪار ٿو مست ٿئي ،
سبق طالبن کي سمهڻ جو ڏئي .

پير: پريان پير صاحب مهري سوار،

مريدن جا ڊوڙندا آچن ٿا هزار،
 نه ”الله اڪبر“ نه ڪلمي تنوار،

زبان تي آ پئسي سنڌي پچار،
 ڪٿا ۽ ڪڪڙ ڪاڇ سڻيا ڪين،

غريبن جي دولت رندين کي ڏين،
 خليفه ڪڙا خوب ڪايو ڪين،

مريدن جا ٻچڙا بک ۾ مرن،
 رتن کي ڏين فيض ٿا رات جو،

نه ڊپ تن کي محشر نه سڪرات جو،
 ايڊيٽر: هو ايڊيٽر آهي اخبار جو،

سڏائي ٿو صاحب خبرچار جو،
 وٺيو چار پئسا ٿنائون لکي،

وڏيرن جون ڪوڙيون ڪٽائون لکي،
 آئو هي وزيرن جو بي زر غلام،

خلاف ان جي هرگز نه هوندس ڪلام،
 اچي ويو ڪو مسڪين وٽس دادگر،

بنا پئسي چوندس ته هل هل ٻاهر،
 اديب: ڏسو هو اديب الوطن پيو وڃي،

اوپاسيون پيو ڏئي ۽ ڪتر پيو پڇي،
 ڪري ڪنهن جي تعريف، ڪنهن جي ڪيلا،

سڃاڻي سندس حوصلا ڪها خطا،
 نه ملڪ و ادب لاءِ قلم کي ڪٽي،

سڄو ڏينهن ٻاڙون ٺاهيون پيو هڻي،
 لکي ڇا لکان ملڪ جو حال مان،

ڇوڪر ٺاهڻ ڇارو آ ڪونگي زبان،

بينان پاڪ ڀرور کان ٿو آڻن و امان ،
 طفيل شهنشاھ ڪون و مڪان .

اي ساقي! ڏيو سُرڪَ ڪاڀر سُرور ،
 ٿئي جنهن سان حاصل حقاني حضور .

وڃي غير و غفلت ٿئي دل صفا ،
 ٿئي راضي الله ۽ مصطفي .

هي مولوي در 'عارف' جي آ التجا ،
 خطا درگزار و صواب نما .

پڙهن نظم 'عارف' ته هر خاص عام ،
 ٿين قوم جا جان دل سان غلام .

گیت

مان توسان محبت کریان ٿو

او جانِ جهان! او نورِ نظر! او شاهِ زمانِ سرتاجِ بشر.

مان توسان محبت کریان ٿو.

تنهنجي حسنِ کیا حیران لکین،

چا حور و ملاک انسان لکین،

ٿیا تابع تنهنجا شمس و قمر،

مان توسان محبت کریان ٿو.

تو کي ”کون و مکان“ جو شاهِ چوان،

تو کي خاص حبیبِ الله چوان،

کیو عرشِ معالي جو تو سفر،

مان توسان محبت کریان ٿو.

هي مال، مڙيئون، گهر، بار بچا،

سير، ساه، سچڻ سڀ توتان فدا،

تنهنجي تارِ طلب آ شامِ سحر،

مان توسان محبت کریان ٿو.

نون شاه! ترڪارين، ڌارين جي،

تون پنهنجو ڪرين پارين جي،

تم به کانہ چڏيندس تنهنجي پڇتر،

مان توسان محبت کریان ٿو.

هڪ بار وري ديوار کڻي،

جنتِ زم کڻي پر بار کڻي،

چمان چاه منجهان اچي درِ مهر،

مان توسان محبت کریان ٿو.

تون مجتب وسين ٿو متديني ۾ ،
 سيڪي ساهه ڏڪي دل سيني ۾ ،
 سيڪان ساريان سوڌ سنڌ اندر ،
 مان توسان محبت ڪريان ٿو .

سڻ 'عارف' جو هڪ سوال شها !
 ڪر پال پنهنجي تي پال شها !
 تنهنجي پيرانديءَ ٿئي شال قبر ،
 مان توسان محبت ڪريان ٿو .

او جان جهان ! او نور نظر !
 او شاهه زمان ! سرتاج بشر .

آءُ سهڻا ! آءُ سهڻا !
 پئي گڏجي گهاريون يار !

ٿو ٻين منهنجا حال فقيري ،
 عيش ، خوشيون ويا شوق آموري ،
 هاءِ ! هجر ۾ ٿيئي حقيري ،
 دردن کان ٿي آ دل گيري ،
 تنهنجي عشق ڏنو آزار ، آءُ سهڻا ! .....

عشق اوهان جي ۾ دل آڏي ،
 گهورن منهنجي جان گنواڻي ،
 ڪانه لڳي ٿي درد دواڻي ،
 هٿي هٿي ! اکين ٺنڊ ڦٽائي ،
 رت رتان زارون زار ، آءُ سهڻا ! .....

توکان جدا آءُ هت ڪيئن گهاريان ،
 ڏينهن سڄا ۾ راتيون ساريان ،
 هجر ۾ هاءِ ! هنجھون ٿو هاريان ،

وس ناهي نه ته پاڻ کي ماريان ،
 ڪيئن گذاريان ڌار ، آءُ سهڻا !.....
 تنهنجو 'ء-ارف' عاشق آهي ،
 پانهون پ-ٽي-و ٿو پ-ٻاڏائي ،
 جلد وڌو تنهن کي ته گهراڻي ،
 آب اکين مان وي-ٺو وهڻائي ،
 ڀرت منجهان ڪ-ر پيار ،
 آءُ سهڻا ! ٻئي گڏجي گهاريون يار !
 آءُ سهڻا ! آءُ سهڻا !

اجهي ڄاڻ مسافر آيا!

* رات سونهاري ، چوڏهين واري .
 چنڊ چارا چمڪايا! اجهي ڄاڻ مسافر آيا!

۱- هُو جي سفر سنباهي ويٺڙا، ٿر جي ٿاڪن ٿن پڻ پيٽڙا،
 چٽر چڙي گوندر ۾ گڏي ويا، پيراڳي گهر، ڀر ۾ اڏي ويا،
 ڀرين ڪانه ڪئي پوئواري، ڏاڍا ڏينهن لڳايا!
 اجهي ڄاڻ مسافر آيا!

۲- ٿڌڙي هير سِيرير سيمائي، وصل وصال جي وير وڌائي،
 تن، من تاسون، اکين آسون، جَر-ٿَر ۾ مون باسيون باسون،
 ڏيل ڏڪن کان ٿيو ڏڪياري، سڪڙا سور ڦٽايا!
 اجهي ڄاڻ مسافر آيا!

۳- چنڊ چوڏس جو چڱو چمڪارو، سهڻو، من منهنو، دل پيارو،
 مان ميرن ۾، جيل جهنگن ۾، پکين وٽن ۾، گهرن ڀرن ۾،
 چپ چوڌاري، ننڊ نر ناري، پَر-مُون، نير وڌايا!
 اجهي ڄاڻ مسافر آيا!

* ۱۹۶۶ع مهراڻ رسالي ۾ شايع ٿيل .

۴- من محبوبن لئم تن نائي، اللهم عجيب اكل شل آئي،
سهڻل ساريان، هجهڙون هاريان، تارا تڪيان، چنڊ نهاريان،
ڏيندو دوست اچي دلداري، ورهين ورت ورايا!
اجهي ڄاڻ مسافر آيا!

۵- پير پچاين فالون پايان، 'عارف' دلبر لئم واجهاين،
دل ڦٽڪي ٿي اک ڦرڪي ٿي، هر هر هڏڪوئي به اچي ٿي،
پرهم ڦٽي ٿي پياري پياري، سڀ ٿيا سانگ سجايا!
اجهي ڄاڻ مسافر آيا!

۱- او چنڊ! او ستارا! نه ڪريو اشارا.
دل کي وٺڻ ٿا هي، رنگين نظارا.
ڪيلو ۽ ڪڏو ٿا فلڪ تي لڏو ٿا،
ڪيو ٿا تبسم اوهان کي نه آ غم،
اسان کي خوشيون ۽ ڪاڇ ڪارا. او چنڊ!.....

۲- اوهان وٽ نه رنج و الم جو گذر آ،
اسان وٽ ڏکڻ ۽ غم جو گهر آ،
اوهين خوش رهو ٿا، اسين سَور سارا. او چنڊ!.....

۳- اوهان وٽ محبت جو مذڪور ناهي،
اسان کي فراقن ڪيو چور آهي،
ڪيو نينهن ناسور، دل پارا پارا. او چنڊ!.....

۴- اوهان وٽ نه حسن ۽ محبت جون ڳالهيون،
چڪن چاڪ اڪيون اسان جون ته آليون.
حبيب جي حب ۾ وهن نيڻ نارا. او چنڊ!.....

اوهان سان ڪن ٿا ڪر لڪ لڪوڻي،
اسان جي عجيبن ٻڌي اڃا اڪوڻي،
ڪلهن تي قريبن ڪيا ڪيس ڪارا، او چنڊا.....

جنبي کي آ سانڀر سدائين سڪن جي،
انهن ڪهڙي ڪل آسان جي ڏڪن جي،
جلي جان ساري جگر آه جارا، او چنڊا.....

ڪيل قول پارو نه ورنه وساريو،
جڏي دل جيارو اچي منهن ڏيڪاريو،
سوين ماه سانوڻ پيا پوهه پارا، او چنڊا.....

محببت ڪان آهيو اوهين غير واقف،
اسين عشق و الفت جا عاشق ۽ عارف،
اوهين آهيو بي غم اسين درد وارا،
او چنڊا! او ستارا! نه ڪريو اشارا،
دل کي وڻن ٿا هي، رنگين نظارا.

اڏي رت برسات ۽ ساجن!

اڏي رت برسات.

ڪارا ڪارا بادل چاڀيا،

مڪنا هاڻي ٿيندا آيا،

ڪنوڻ ڪنوي چمڪات ڪري ٿي،

گوڙ گجي ڪڙڪات ڪري ٿي،

بيوندون برسن، جهرمر جهنگن،

تون تون تاري نات. ساجن!....

ڪاريون ڪڇليون ڪڪريون آيون،
 نيايون ، سونھري ۽ سايون ،
 آءُ تہ ڀرين ! ڳل پاڪر پايون ،
 هڪ ٻئي کي سڪ ، سور سڻايون ،
 مَرڪي مَنڙا محب ملهائون ،
 سَهڻي سانوڻ رات. ساڃن !...

-۲

ڪو ، ڪو تارو اک ٽيمڪائي ،
 ڪنوار نئين جان ، چند واجهائي ،
 ڪتيون ڪر مـوڙي ڪوماڻيون ،
 ٽيڙو پڻ لايون لائيون ،
 توکي ساريندي او سهڻا !
 پرھـم ڦٽي ڀرپـات. ساڃن !...

-۳

مورَ چڪورَ ، چتون ۽ چيها ،
 بلبل ڪوئل ، کانھ ، پيها ،
 جهرمر جهرڪين لاتي جهو جهو ،
 لتون سڀاجهي لات. ساڃن !...

-۴

چوڏس ٿي چانڊاڻ چمن م ،
 مونجهم گهڻيري منهنجي من م ،
 توکي ساريان ، هنجهڙيون هاريان ،
 وات نهاريان ، ڪانگ اڏاريان ،
 جي تون اچين 'عارف' گهر جاني ،
 هٿي وڃن حـسـرات !

-۵

آڏي رت برسات ساڃن !
 آڏي رت برسات .

* اڃ ڳايو هور ملهار

ڪو ڪو ڪوئل جي سٺ ڪيفي، تازي ڪمي تنوار .
ادا ! اڃ ڳايو هور ملهار .

منڊ مينهن جي آڏي موٽي ،
جهر جهنگ ٿيو جهنڊسار ،
هیر وٺي جي وري ٿڌيري ،
بر، ٿر ٿيا ٿڌڪار ، ڳايو ....

ڪاريون ڪچليون ڪڪريون ڀريون ،
نيلينون ٿيون نروار ،
آندران، ڏکڻان، اولهه، اوڀر ،
ڪڙ ڪڙ ڪا رونيوار. ڳايو ....

ڪٽ ڪٽ ، ٿر ٿر ، چر چر ،
چوھن جا چمڪار ،
گگ گگ، ڌڌ ڌڌ، ڌڌڪار لايو،
گوڙين جي گجگار. ڳايو ....

ساوا گاهه گسن تي ٿيڙا ،
سونهن ڪٽي سنسار ،
گم ڳنڍير ، ڳمولا ڳانڌا ،
گولاڙن گلاڪار. ڳايو ....

لاڻا، لنب، لار لاڪيڻا ،
لوهيڙا ۽ ليار ،
ڦٽڙا ڦوھ ڏيئي ڦڙتي سان ،
ڦڙ ڦڙ ڪن ڦڙڪار. ڳايو ....

* ۱۹۴۹ع ”الھلال“ تندي الھيار ۾ شايع ٿيل .

مڪئيون ، موٽ ، منگها ، مانڊاڻا ،

-۶

ميرت ٿيا موچار ،

ڪيهڙ ، ڪيرولي ، ڪنڀيون ، ساڻون ،

سائينءَ ڪيا سهنج سڪار. گايو ....

خوش ٿي سال ڇهه چوڙن ،

-۷

مهل مينيءَ ميهار ،

ڪاريون ڪنڍيون ، پوريون ، پلون ،

چوٽريون ، ٽونريون ڌار. گايو ....

بهگڻ پيا ھڻن ، پڪ پٽائن ،

-۸

پوريون ڪن بڪرار ،

بريون ، ڪاموريون ۽ ڪريون ،

ڪاڇيلن ڪڏ چار. گايو ....

هڪ جيڏيون سرنهيون ساھيڙيون ،

-۹

سهيڻ ڪن سينگار ،

ڏونرا ، ڏٽ روراهن ، پٽائن

پسڻ جا گل هار. گايو .....

گهڙا کڻي ڏس گهيڙ تي هليون ،

-۱۰

چوڙيلون چوڌار ،

چنبا چنبن ۾ ڪلهو ڪلهي سان ،

ڪونجن جي تہ قطار. گايو .....

گڏجي گيت خوشيءَ جا گائڻ ،

-۱۱

جوان ، ٻڌا ۽ ٻار ،

ڏک ڏولاوا ، ڏور ڪيا سڀ ،

ڏيهه ڏٺي ڏانهن. گايو .....

عارف! احمد چام جي صدقي ،
ٿيڻ ٿا سنڌ سڪار ،

شاهه نواز! پڙهو شڪرانا ،
يارو گڏ يڪبار ،

ادا! اڃ ڳايو مور ملهار ،
ڪو ڪو ڪوئل جي سڻ ڪيني ،
تازي ڪمي تنوار .

* مان تـوسـان ڪيـان ٿـو پيار سـهڻا!
مـحـبـب مـنـا مـنـار پيارا! ماڻن سان نه مار سـهڻا!

تات سنڌ ڏينهن رات آ مون ڪي ،
تنهنجي وائي وات آ مون ڪي ،
ياد اوهانجيءَ هر او جانبي!
سڀ وسريم ڪم ڪار. مان تـوسـان .....

جوڙ هجڻي شل!! ننڍڙي جواني ،
موهي ڪمي تـو دل مستاني ،
پنهنجي سهڻي سير جي صدقي ،
پيرت جو پيالو پيار. مان تـوسـان .....

تـوـن البيلي عشق نه ڄاڻي ،
اسان ڪيو سنگ تـو سان سڃاڻي ،
آءُ ته پریم جي دنيا وسايون ،
آڏري هليون هُن پار. مان تـوسـان .....

تون گئل ۽ مان بلبل آهيان ،
پيار جا توکي راڳ سڻايان ،
آءُ ته ميلايون دل سان دلڙي ،
دم نه مٺا ٿي ڌار. مان تـوسـان .....

* ڪراچي ذوالعقد ۱۳۷۳ هجري

دیس چڙهي پرديسي ٿيڻ ٿيس
تنهنجي پياري، پيارا پيڙس،
ڳل ۾ ڪفني عشق جي 'عارف'!
پاڻي ٿيس پيار مان توسان ....
مان توسان ڪيان تو پيار سهڻا!
ماڻن سان نه مار سهڻا!

* اڃا عيد ڇا ملهائين!

ٺوڪان سواءِ او سهڻا! اڃا عيد ڇا ملهائين!
ماڻهو ٿا ڪن خوشي پر، غم جا مان گيت ڳايان.

۱- دردن ڪيو ديوانو، خوشين جو ويو زمانو،
لڙڪن جو هار ڳل ۾، غم جو به لب ترانو،
بنجي صدائي ڪ-وئل، بلبل جيان غل مڇايان.
اڃا عيد ڇا...!

۲- ٻانهون وجهيو گلي ۾، ج-وڙا پريان وڃن ٿا،
آڏو ڏسي انهن کي، ڳوڙها ڳ-ڙي پتون ٿا،
پاڪر مان ڪنهن کي پايان، ڪنهن کي گلي لڳايان.
اڃا عيد ڇا...!

۳- هر گل تي آه، تبسم، بلبل به اوج ۾ آ،
ڪشتي لڳي ڪناري، درياءُ به موج ۾ آ،
هڪ آڏو وينو نولم، ورهين ۾ ج-رڻ وهائين.
اڃا عيد ڇا...!

* هالا 'بزم رفيق' ۱۳۷۳ هجري.

۱- آج آج نه عيد ڪريون، گڏجي بيهي او جاني!
 توکان سواءِ آجڙ ٿي، 'عارف' جي زندگاني،
 ڪجهه نون سٺا پنهنجي، ڪجهه سور مان سڏايان.
 توکان سواءِ او جاني!
 آج عيد چا ملهائين!

انسان ٿيو، انسان ٿيو.

دنيا ۾ ڪو نيڪيءَ جو ڪريو اي ادا ڪم ڪار.

۱- هن باغ ۾ سورج به ٿو اُڀري، نه کنيو غم،
 شبنم به ٿي روئي ڏسي گلزار کي پرنم،
 ڪجهه دير خوشي آه، نه ڪجهه دير آ ماتم،
 ڇو نٿو ۾ آهيو سٿا؟ غافل ٿيو بيدار. انسان ٿيو.....

۲- ڪئين شاه ڇڏي شاهي ٿيا راهه روانا،
 رهجي ويا انهن جا ته زبانن تي فسانا،
 وڃي ڏوڙ ۾ ڌريا، سي ڇڏي خان خزانا،
 ڪو صبح جو آيو ڪو ويو شام ٿي هسوار. انسان ٿيو.....

۳- ڇو ظلم ڪيو ٿا ڇو غريبن کي ٿا ماريو،
 ڪجهه رحم رکو روح ۾ ڪجهه ڌيان ڪو ڌاريو،
 هڪ ڏينهن آڻو مرڻو، ٿي غافل نه گذاريو،
 ڪجهه خوف خدا جو ڪيو قادر آهي قهار. انسان ٿيو.....

۴- غارت ۽ غصب کي ڇڏي ڪو قرب ڪمايو،
 ڪلفت کي ڇڏي گام ڪا آلفت ڏي وڌايو،
 غربا جو ڪيو قياس ڪو، تن کي نه ستايو،
 الله جي يار گهڻي سخت آ سرڪار،
 انسان ٿيو، انسان ٿيو.

دنيا ۾ نيڪيءَ جو ڪيو اي ادا! ڪم ڪار.

ڏي ڙي بابا! هاڻي! انڌي ڪي

- ڏي ڙي بابا! ماڻي! انڌي ڪي،
 سَوَن لکن جو سوالِي ناهي، اَنو، پَسُو پاڻي،
 ۱- اڪيون نعمت آهن-ن بابا! جن سان جڳ آ روشن،
 تارا ڪٿيون، چنڊ بهارون، پنهنجا پـرايا پـسن،
 هاڻ! اکين ريءَ نعمت جڳ جي، آهي ڪل آجائي. ڏي ڙي!...
- ۲- اکين سان آبا! ڙي آهن، خوشيون، ڪاڇ خريدون،
 هاڻ بکين ڪيل ڪهڙي ايندي؟ ڪهڙيون انڌن عيدون؟
 سَوَر ٻچن جا ساڙين بابا! پيڙا پيڻ نه پائي. ڏي ڙي!...
- ۳- ڏيندين تان ڏک ڪين تون ڏسندين، شال جواڻي ماڻين،
 ”چانو خدا جي توتي“ توهان سڀ هوندو ساڻين،
 مولِي تنهنجي مصيبت موڙي، ڪاڏي مرض اگهاڙي. ڏي ڙي!...
- ۴- انگ اگهاڙو، پيٽ بکيو، هي انڌو! ٿو ليلائي،
 انسان جي ابتر حالت کان، شيطان پيو شـرمائي،
 ’عارف مولِي‘ آهي اوهانڪي، سچي گـالهم سـڻائي.
 ڏي ڙي بابا! ماڻي! انڌي ڪي،
 سَوَن لکن جو سوال ناهي، اَنو، پَسُو پاڻي.

- * مَندَ ملڻ جي آڻي ماڳين،
 آءُ مَڻا! تـون مـوڙي،
 ۱- سانوڻ جي رت آڻي ساجن! مينهن ڪيا مـانڊاڻا،
 ساوا گاهه گسن تي ٿيڙا، ٿوهر، ڦـوڳـ ڦـلاڻا،
 تازون تون تند تنواري، ڪوئل ڪو ڪون ڪيو پوکاري،
 وڃ چمڪي ٿي گوڙ گجي ٿي، ڪڪرن ڪئي آ چوڻي،
 آءُ مَڻا! گهر موڙي.

* رسالي مهراڻ جنوري ۱۹۵۴ع ۾ شايع ٿيل.

۱- نديءِ وهيءَ کان ٺينهن اوهانجو، سندن منجهه سمايو،
 ڏاجُ ڏکڻ جو مليو مهندان، سـورن سانگ بنايو،
 پيوند پيچ پريمي پيٽڙا، ورهه جا ونگ وڪوڙي ويٽڙا،
 سيڪ جي سـئي سان ساهه سڀيو تو، عشق جي ڏيئي اوڻي.
 آءُ منا! گهر موٽي.

۲- طعنا ٽٽڪا، لوڪ جون لوڻون، ميهڙا ۽ مهميزون،
 مرڪُ اهو مشتاقن اصلاً، ڀرت ۾ چا پرهيزون،
 لڙڪ لڙي گڻل ڳوڙها آيا، ڏک جا دل تي بادل چايا،
 توله پورب پنڌ پچايم، لال ڪڍي لانگو ٿي.
 آءُ منا! گهر موٽي.

۳- چو ٿو مرڪين؟ چوتم؟ تهين ٿو، نيڙي آءُ دل جاني،
 قرب جا بند، ڪمند پيا، گڻل ڳوپ ڳنڍيون گٽ ڳاني،
 توڙي ڌڪارين در نه ڇڏيندس، محب اوهان کان منهن نه مٽيندس،
 درد وارن سان ڇڏ او دلبر! عذر گهڙا دل ڪوٽي،
 آ منا! گهر موٽي!

۴- ساري رات سنڀاريو سهڙا! ڏسڪيو ڏينهن ڪيان ٿو،
 تارا تارن سان اٽڪايو، نياپا چنڊ ڏيان ٿو،
 هر رڌيائيءَ جي وٽ سوريان، ٿيڙو ڪتين سان ڏک اوربان،
 'عارف' سان ڪر ڪير عجيبا! نازڪ يار! نيچوڻي.
 منڊ ملڻ جي آئي ماڳين،
 آءُ مينا! گهر موٽي.

آءِ تہ ھلئون ھن پار . او ساڻي !
آءِ تہ ھلئون ھن پار .

۱- ھن جڳ ۾ آ جانب جھيڙو ،
ناھم محبت جو ڪيٽ ميڙو ،
پيءُ ، پيءُ سان ناھي پھڙو ،
پيءُ ، پٽ آھن ڌار - او ساڻي ! ...

۲- جور و جفا ھت آھي جانسي ،
ناتق خون ٿين انساني ،
ماڻھو ٿا ڪن ڪار حيواني ،
لٽ ، ڦر ، مارو مار - او ساڻي ! ...

۳- ھن جڳ ۾ آ ظلم ۽ زوري ،
ڪوڙ ، گيلا ، ڊولاب ۽ چوري ،
ناتق ، نافت آھم نسوري ،
مسڪينن سان مار - او ساڻي ! ...

۴- ھيت ٿا ھيٺن ڪي ايڏاڻن ،
مزدورن جو ماس ٿا ڪاڻن ،
ھارين کي ھر حال ھيسائين ،
ظالم زميندار - او ساڻي ! ...

۵- روز وڪامي ٿي ھت عصمت ،
آھم ضعيفن سان وڌ ذلت ،
ناھم سلامت ڪنھنجي عزت ،
آھم شرافت بنھم بار - او ساڻي ! ...

۶- ھن جڳ جي آ جوڻي پاري ،
ڪنھن بہ ڪنھن سان پرت نہ پاري ،
جوڀن جو واني عمر اڏاري ،
فاني سڀ سنسار - او ساڻي ! ..

آء! ته هلي نئون ديس وسايون ،
قرب سندا ڪي ڪوت اڏايون ،
محببت وارا محل بڻايون ،
ڪريون پرت پچار - او ساڻي ! ...

ڪڙو مٺي مٺهن مان نه آلاڻج ،
نئينهن جو نئون يار - نپاڻج ،
'عارف' جو هي عرض اگهاڻج ،
محببت مٺا منار - او ساڻي !
آء ته هليون هن پار - او ساڻي !
آء ته هليون هن پار .

”وسارج نه هرگز“

محببت جي پر ڪيف دنيا پيارا ،
فضا مست ، سانون جا رنگين نظارا .
هو بجليءَ جو چمڪو ، ۽ ڪڪر ڪارا .
وسارج نه هرگز !

۱- ڪيون سين ڪنڌيءَ تي ويهي رس رهاڻيون ،
سدا قرب واريون قريباً ! ڪهاڻيون ،
دلين جون صدائون ، اکين جا اشارا . وسارج نه هرگز ! ...

۲- ڪلفتن جي رستي ، سمندر جون چوليون ،
پيهي جي پي-پي ۽ ڪوئل جون لوليون ،
جيهيز جون ٽوليون ، ڪنڌيون ۽ ڪنارا . وسارج نه هرگز ! ...

۳- چمن ۾ هڻي چانڊاڻ چوڏهين جي چم چم ،
مٿان بادلن جي بهاري ۽ رم جهم
ٿي ڪڪرن سان گڏ رانديڏيا ستارا . وسارج نه هرگز ! ...

۴- هي دنيا گذر گاه آهي او جاني !
 گهڙي گڏ گڏاريو وڏي مهرباني ،
 هتان ڪئين لڏي ويا، هلي حسن وارا. وسارج نه هرگز!
 ۵- ٻڌي باجهه ڪر يار ! 'عارف' جيون آهن ،
 عنايت ڪري آڇ عجبيا ! اوراهون ،
 به ٿي ڏينهن گهاريون وري وصل وارا ،
 محبت جي پُر ڪيف دنيا پيارا .
 وسارج نه هرگز !

هو بچائيءَ جو چمڪو، ڪڪر ڪارا .

* منهنجو ڏج پيغام . صبا ! هي ؟
 منهنجو منج پيغام . .....

۱- مڃب ڪي منهنجو ڏج هي ڏوراپو ،
 ڪونه مڪڻي ڪو يار ! نياپو ،
 منهنجو منڙا تون آن جياپو ،
 سهڻن سان چا سنگت سڀاپو ،
 ڪهڙي اهم حياتي جـانـب ،
 توريءَ جيئن حرام . صبا ! .....

۲- ماڻهن مڙڪي عيد ملهائي ،
 گهر گهر خوشين جي واڌائي ،
 قسمت مون سان ڪانه رهاڻي ،
 لکيل هئي ڪا يار ! جڏاڻي ،
 ڪاڇ خوشيون سڀ ويڙها وسري ،
 عيد ٿي مـاـاـم . صبا ! .....

روئندي ڀارُ جدا ٿي ويٺو ،
 ڪنهن کي قياس ٿياس نه پيو ،
 ليڪي ليڪي پڙائين ليٺو ،
 جلي جدا ٿي ڪان ٿو جيٺو ،
 ويا وسري سڀ ڪم ڪاريون ،
 وردُ سَندَھ آ نام . صبا ! .....

رات سڄي ٿو تڪيان تارا ،
 آءُ ، ته ملون او جيءَ جيتارا !
 اکين آب نيمون ، نيسارا ،
 آهنون سـرد وڏا سڏڪارا ،
 نيرُ وهائي ڏينهن ڪيان ٿو ،
 نيٺين ننڊَ حـرام . صبا ! .....

جن ته وڏو هي حـزنُ وڇوڙو ،
 تن تي شال ! چڙهي ڪو گهوڙو ،
 مردودن ۾ پئي ڪـو مـوڙو ،
 سولي ڪندو هي جوڙو سڄوڙو ،
 حضرت پـير حمايت ٿيندو ،
 آهيون سڀيڏَ جي سام . صبا ! .....

نينهن جا آيا نيزا نيسري ،
 ورد وظائف ويا سڀ وسري ،
 طعنا ، ٽنڪا ، ساڪي ، مصري ،
 'عارف' نيت نيت ويٺو نجهري ،
 درد مندي دل کي ويو پئجي ،
 دلبر تنهنجو دام . صبا ! .....

صبا ! هي منهنجو نيچُ پيغام .

تنهنجي ڀاڳ ستاڻي. ساجن!
تنهنجي ڀاڳ ستاڻي.

دُور وڃي ٿو ڏينهن لڳائڻ،
ڪاڻ لڏيم ڪنل سُهڻل سائين!
چڻبي تڻمنا آس آجهاڻي،
قري آميدن تي ويو پاڻي،
ڪامل! ڪر نه ڪنارا هاڻي،
بيحد برهم بچائي. ساجن!...

-۱

ساگر جي چاڻي چلڪي ٿي،
رات جي راڻي ڏس جهلڪي ٿي،
اچن اوپاسيون، ڪر ٿو موڙيان،
انگ ازل جو لکيو لسوڙيان،
ساريون رانيون سڏڪيو گهاريان،
نيٺن نير وهائي. ساجن!...

-۲

پيرن تي پتر ٽڪس باسي،
عمر گڏاڻيم تنهنجي دلاسي،
سَر نَسريا ۽ ڏياري آڏي،
تو نه ورائي وصل جي واڻي،
ڏيائيءَ جي وٽ سوريان هر هر،
تنهنجي آس لڳائي. ساجن!...

-۳

سارو سيارو ولهم ۾ گهاري،
آس جو ڊپڪ دل ۾ ٻاري،
انـب پوري آڏي بهاري،
پر تو ڪاڻ ڪئي پوڻواري،
تو کي ساريندي ويو گڏري،
ساوڻ مينهن وسائي. ساجن!...

-۴

'عارف' وٽ آڇ دلبر جـماني ،
 هـجـهـئي نـيـهـه نـنـڍـڙي جـوانـي ،
 دنيا عـقـيـل مـدـقـي كـريـان ،
 ڪـنـد ڪـڏي پـيرن م ڌـريـان ،
 هـيـڪـر پـنـهـنـجـي دـلـڙي ڌـريـان ،
 توکي سـور سـڻـاڻي سـاجـن ! ...
 سـاجـن ! تـنـهـنـجـي يـاد سـڻـاڻي .

سـهـڻـو مـڪـڙو سـاجـن تـنـهـنـجـو ،
 سورج کي شـرمـاڻي ! چـنـدر مـنـهـنـڙو لـڪـاڻي .
 ڪـارـيـون قـاتـل ڪـيـف ڪـٽـاريـون ،
 سـهـڻـيون سـرمـي رـي سـونـهـاريـون ،
 نـازـڪ دليـون يـار پـيـارل ،
 گـهـورن سـان وـيـو گـهـاڻي ،
 قـتـيل کي قـتـڪـاڻي ! چـنـدر مـنـهـنـڙو .....

ڪـارا ڪـنـڍـڙا زلف زوراور ،
 تـيـز تـلـيـهر ، نـانـگ وـسـيـهر ،
 لـوـهـون لـامـارا ڏيـئي لـهـريـون ،
 وـنـگ وـجـهـي وـيـا وـراڻـي .
 پـيـچ پـريـمي پـاڻي ! چـنـدر مـنـهـنـڙو ....

ڏـنـد مـبارڪ مـوٽي ڏاڏا ،
 سـاري عـالم کي سـيـڻـاڏا ،
 مـرڪـڻ تـنـهـنـجـو مـجـتب مـنا ! ٿو ،
 بـجـلي ڪـي قـتـڪـاڻي ،
 نـارن کي نـڙپـاڻي ! چـنـدر مـنـهـنـڙو .....

ٿورَ پَسِي پيا مورَ مونجهاري ،
هائين چڏيو هلا وساري ،
قدم قدم ٿو تنهنجو جانب ،
هنجهن کي هر ڪاڻي .
بيٺا ڪنڌ جهڪائي ! چنڊر منهنڙو .....

-۴

پاڪ پيشاني ، نور نوراني ،
جوت جواني ، حسن حقاني ،
'عارف' سهڻا ! تنهنجي در تي ،
بانھون ٿو ٻاڏائي ،
ويج نون ديد پساڻي !
سهڻو منهنڙو ساجن ! تنهنجو ،
سورج کي شرمائي !
چنڊر منهنڙو لڪائي .

-۵

* اڃا هُو نه آيا

ويو صبح ۽ شام پاڇا ورايا ، اڃا هُو نه آيا !
لتو سج ۽ رات ڏيرا لڳايا ! اڃا هُو نه آيا !

ڪٿي ڪَر ڪٿي ، چنڊ چانڊون چاري ،
مئٽر هوا جي لنگهي وڻي ساري ،
ستارن محبت سندا گيت گايا !
اڃا هُو نه آيا !

-۱

ڪٿي ڪوڪ ڪوئل ۽ تازي تنواريو ،
ڪري رعد گوڙون ٿي آڪاش ڌاريو ،
وري مينهن سانوڻ جا سائينءَ وسايا !
اڃا هُو نه آيا !

-۲

۳- ويو ستوز سڪ ۾ سيارو به سارو،
 نه هئي ننڊ نيهين پيو خوب پارو،
 جهايو پور انهن، سيرهم گئل ٿلڙيا!
 اڃا هو نه آيا!

۴- وئي ڦٽڪندي هاءِ فصل بهاران،
 اچي ڪيئن آرام دلدار ڌاران،
 وچوڙي اندر ۾ مگر مڇ مڇا!
 اڃا هو نه آيا!

۵- آبائون اڻهي ڪانگ قربئون اڏايم،
 مڪم ميڙون، مينٽون ڪئين خط لکاييم،
 صبا ڪي سڀئي سڏڪي سڏايا!
 اڃا هو نه آيا!

۶- محبت جا آهن وڏا ڪي معارف،
 اچي عمر جي ٿي پڇاڙي نه 'عارف'،
 ٽين شال دلڙي جا لايا سجايا!
 اڃا هو نه آيا!

* اجهي ڄاڻ آيا

نه ڪر دل چري، روج راڙا اڃا! اجهي ڄاڻ آيا!
 ٻرين پاڻ ڪانگل اسان ڏي اڏايا! اجهي ڄاڻ آيا!

۱- ويا حسرت، رنج و غم جا زمانا،
 مسرت جا بلبل پڙهي پئي ٿرانا،
 نچي مور خوشين سندا گيچ گايا!
 اجهي ڄاڻ آيا!

خزان ختم ٿي آئي موٽي بهاري ،
برهم جي بڻڪايل جي وٽي بيقراري ،
ڏکڻ پاڇ آئي سڪن سانگ آيا !
اجهي ڄاڻ آيا !

-۲

رنا نيٺ جنهن لئه ٿي، جانب سو آيو ،
سڪايل کي سهڻن اچي ڳول لڳايو ،
وچوڙيل وري محب ، مولي ملايا .
اجهي هاڻ آيا !

-۳

پرينءَ جي مان 'عارف' پڇان هڪ نه ٿوري ،
ڏيان گهوٽ تان مال، سر، ساهه گهوري ،
اڳڻ ٿي اچي پهر پيارل گهمايو !
اجهي هاڻ آيا !

-۴

تو کي دلڙي ساري ، ساجن !
تو کي دلڙي ساري .

رات انڌاريءَ ۾ تنهنجي ،
زلفن جي ڪاراڻ ڏسي ،
منهن مهتاب مبارڪ منجهه ،
شمس ، قهر چانڊاڻ ڏسي ،
دنيا عقهه جي ڪي اورانگهي ،
وينس پاڻ وساري . ساجن !...
تنهنجي جدائيءَ ۾ او جاني !

-۱

ڏکيا ڏينهن گذاريان ،
صبح سويرو ڪانگ آڏاريان ،
ور ڏيو وات نهاريان ،
وڻ ٿيڻ ۾ واجهه دلڙي ،
ڪوئل جيئن ڪوڪاري . ساجن !

-۲

قرب جي ڪشتي لهرين لوڏي ،
پيئي منجهه پاتار ،

مڪڙي مڙئي ، وڻجهه وساڻان ،
ميڙيا مڇڙ هزار ،

پاجهه منجهان هيءَ بهڳڻ! پيڙي ،
وڃ تون پيار آڪاري . ساڃن !

نيرمل ! ناز منجهاران نڪري ،
جڏهن هلي ٿو جاني ،

جن و ملڪ ، انسان ، پريون ،
حيوان ٿيا قرباني ،

دو جڳ موھيا تنهنجي جانب !
ادسي ايڪ اشاري . ساڃن !

ڪو جهو ، ڪارو ، اڱلو گدلو ،
'عارف' تنهنجو آهيان ،

اڪيون اوهان جي پار اڙاير ،
ٻئي ڏي ڪيئن واجهائين ،

ڪين چڏيندس محبت مينا ،

ج-و تنهن جي پيس پٺاري ،

ساڃن ! توکي دلڙي ساري .

گهور ڪيان سر گهور الاء گهور ڪيان سر گهور .

پنهنجي پياري پاڪ وطن تان ،

منهنجي ملڪ جا ماڻهو مٽڙا ،

سهڻا سهڻا ، سنڌو سنڌو ،

منهن موچارا مور الاء ! گهور ڪيان .....

- منهنجي ديس جي منڙي ٻولي ،
-۲- جنهن ۾ جيئڙا ڏنيم لولي ،
- آيم نند اگهور الاء ! گهور ڪيان .....
-۳- وٺڙا مينهن ، ملاريون ٿيئڙيون ،
بر ، ٿر ، باغ بهاريون ٿيئڙيون ،
آن ۽ گاهه آنور الاء ! گهور ڪيان ....
- وٺڙا مينهن ملير وطن تي ،
-۴- ساوا ٿيئڙا گاهه گسن تي ،
ڍاوا ڍٽ جا ڍور الاء ! گهور ڪيان .....
-۵- روز سهيلين ڪسي ٿي ساريان ،
ماروٺڙن لڻ هنجھڙيون هاريان ،
هنڀڙي ٽن جا هور الاء ! گهور ڪيان .....
-۶- عمر ادا ڙي ! محل ۽ ماڙيون ،
تنهنجا طاق ، طنبيل ، تازيون ،
پيڇي ڪيان سڀ پور الاء ! گهور ڪيان .....
-۷- عارف موليٰ آس پڄاڻي ،
منڙا مارو شال مالاڻي ،
جيء ۾ جن جا جهور الاء !
گهور ڪيان سر گهور الاء !
گهور ڪيان سر گهور !

* سڪت ڦٽائي ڏک- وهائي ،
سورن جا سينگار ڪندو ڪو ؟

-۱ چارڻ چنگ چونگار ڀو آهي ،
ڌڙ سسيءَ کان ٿار ڪندو ڪو ؟

-۲ نيٺين نيٺر وهائي نيٺ نيٺ ،
اڪڙيون ميگهه ملار ڪندو ڪو ؟

-۳ سسئي وانگر سير سھسائي ،
ڏونگر ۾ ڏھڪار ڪندو ڪو ؟

-۴ سھڻي وانگر سير جي اندر
محبت سان ميهار ڪندو ڪو ؟

-۵ مارئيءَ وانگر ڪوٽ ڪنبائي ،
جهانگين جي جھونگار ڪندو ڪو ؟

-۶ سڪت ڦٽائي سانگين خاطر ،
پنوهارن سان پيار ڪندو ڪو ؟

-۷ مَوَجَ مستي مهراڻ ۾ آ موٽي ،
ويرين سان وهنوار ڪندو ڪو ؟

-۸ عيش و طرب ، آرام ڦٽائي ،
دردن کي دلدار ڪندو ڪو ؟

-۹ دار مٿي هسوار ٿي يارو !
دلبر جا ديدار ڪندو ڪو ؟

-۱۰ ڪات هيٺان ڪنڌ ڪپائي ،
اڏيءَ اچڻ جا آر ڪندو ڪو ؟

- ۱۱- سڀڻڻ سڀڻڻ وريءَ خاطر يارو!
سڀڻڻ وريءَ سڀڻڻ هسوار ڪندو ڪو؟
- ۱۲ منصوري ميدان ملهائي،
”انتاليحق“ اظهار ڪندو ڪو؟
- ۱۳ دودي شير ڏلاور وانگر،
دشمن تي دهڪار ڪندو ڪو؟
- ۱۴ ”هوشو“ وانگر حڪم هلائي،
نيزي سڀڻڻ نروار ڪندو ڪو؟
- ۱۵ هوش و خرد کان آجا آهيون،
مستن تي به ميار ڪندو ڪو؟
- ۱۶ ڪثرت وارا ڪوت ڪيرائي،
وحدت جا واپار ڪندو ڪو؟
- ۱۷ ”عارف مولوي“ اچي آڏيءَ تي،
ڪنڌ ڪپائڻ ڪار ڪندو ڪو؟
- سڪ ڦٽائي ڏک وهائي،
سورن جا سينگار ڪندو ڪو؟

ڏسي ڪو

- سڀڻڻڙيءَ جا سينگار ڏسي ڪو،
جيءَ جيل جا جنسار ڏسي ڪو؟
- ۱- سيوهڻ ۾ شهباز قلندر،
سڀڻڻڙيءَ جي سرڪار ڏسي ڪو؟
- ۲- سرور، ساجن، پيچ پٽائي،
جهوڪ سڀڻڻڙي جهار ڏسي ڪو؟

- ۳- راڻي پور ، ڊنڙو ۽ روھڙي ،
معصومي مينار ڏسي ڪو ؟
- ۴- مصري مهدي ، بيدل ، بيڪس ،
سچل ، سچ سچار ڏسي ڪو ؟
- ۵- واٽر ، شاخون ، ڪڙيا ، ڪسيون ،
هـرلا ، موڪون ، نار ڏسي ڪو ؟
- ۶- ٻاجهر ، ڪڙڪ ، مڪائي سائون ،
ساريون ، وونڻ ، جـوار ڏسي ڪو ؟
- ۷- ساوڻ آيو ٿيون سرھائون ،
بوندن جي تہ بهار ڏسي ڪو ؟
- ۸- ڪوئل ڪوڪي ، مور ٺڄي ٿو ،
ٽاڙي جي تہ تنوار ڏسي ڪو ؟
- ۹- متوجہ مـتي مھراڻ چڙهي جي ،
دهشت ۽ دڌڪار ڏسي ڪو ؟
- ۱۰- سھڻي سيرن ۾ ٿي سـماني ،
لهرين جي لـلڪار ڏسي ڪو ؟
- ۱۱- سـسئي سنگ ڪيو سورن سان ،
ڪيچ ڏئي ڪوھيار ڏسي ڪو ؟
- ۱۲- نيٺ تہ ڊهندو ڪوٽ عمر جو !
مارئي تي نہ ميار ڏسي ڪو ؟
- ۱۳- هڪ جيڏيون ڪن هـل ھنگا مان ،
ڪونجن جي تہ قطار ڏسي ڪو ؟
- ۱۴- ”مرويسون پر سنڌ نہ ڏيسون“ ،
”هوشوءَ“ جي هاڪار ڏسي ڪو ؟
- ۱۵- ويرين تي ڪئين واڄت ٿيڙا ،
دودي جا دهڪار ڏسي ڪو ؟

۱۶- هاري ناري، ڪڙمي ڪسبي،
آئن جا تہ انبار ڏسي ڪو؟

۱۷- سنڌڙيءَ جي ساراهه ۾ سائين!
'عارف' جا اشعار ڏسي ڪو؟
سنڌڙي جا سينگار ڏسي ڪو؟
جيڄل جا جنسار ڏسي ڪو؟

* آءُ تہ ڪيون ڪا روح رهاڻ،
ساهه سڪي ٿو توله سائين!

۱- اسين اڇايل آهيون آهستي،
رند، فلاش رهون منجهه مستي،
سافي ساغر ان ئي آن. سائين آءُ تہ .....

۲- اوڀاريون لهواريون لهريون،
آونهيون گوناگون ۽ گهريون،
مٿو ج مٿي آ منجهه مهراڻ. سائين! آءُ تہ .....

۳- مست اسين پنهنجي مستي ۾،
برهم بهادر جي بستي ۾،
ڪانه ڪيون ڪنهن ٻئي جي ڪاڻ. سائين! آءُ تہ .....

۵- پاپي دنيا پاپ نپائي،
ننهن وارن سان ڪين نپائي،
پيار محبت کان ان ڄاڻ. سائين! آءُ تہ .....

۶- سورن جا سٽوڊاگر آهيون،
سڪڙا ڏيئي سور پرايون،
سور سان هر دم سان. سائين! آءُ تہ .....

چار گهڙيون ڪي گڏجي گهاريون،
 ورهه وڇوڙا ڏي-ار واريون،
 آءُ ته ڏڪن جا توڙيون ڏاڻ. سائين! آءُ ته.....

روئي روئي مَن ريجهايون ،
 آء تہ پرین گل ڪي پئي لايون ،
 پرچون پيارل پاڻهي پـاڻ . سائين! آء تہ ....

ڪنهن کي ڏيون ۽ ڪاڏي ڪريون،
سورن جون سِر سڻيل پريون،
آه ڏڪن جي ان ڪٽ ڪاڻ. سائين! آءُ نه.....

عصر ، عشا ، چا آدي مانجھي ،
سانوڻ سياري صبح ۽ سانجھي ،
'عارف' ڪـاـھـج ڪـيـچـن ڪاڻ ،
سائين ! آءُ تہ ڪيون ڪا روح رهاڻ .

9-5 9-9

* از حد بین وچائی ویو کو ؟

گھاپل دلثري گھائى ويو ڪو؟

بہارِ برہمہ جی پڑکا لایا

من؟ مہیج مچائی ویو کو؟

کوری کاسی ہی چند جیڈیون

لالی لئون آ لائی ویو کو؟

کنول کے رومانا کا مکمل جائزہ

رائل روح رنجائی ویو کو؟

* مارچ ۱۹۵۶ء

- نورئيءَ سان ڪيئن ڄام تماچي ،
پيچ پيارل پائي ويو ڪو ؟ -۴
- س-اھ-ڙ، سھڻي ويچارِيءَ ڪي ،
پھرين منجھ لوڙھائي ويو ڪو ؟ -۵
- ھاھ ! سسئي ڪي يار ڪوھيارل ،
روھن منجھ رلائي ويو ڪو ؟ -۶
- مارئي ڪي ڏس ڄام عمر ڪيئن ،
ڪوئن منجھ ڪنھائي ويو ڪو ؟ -۷
- ال نبي اولاد علي ، ڪيئن ،
ڪربل قرب ڪمائي ويو ڪو ؟ -۸
- شمس الدين ڏسو تير-زي ،
ڪيندي ڪٽل ڪلائي ويو ڪو ؟ -۹
- ڪين مڙيو منصور مرڻ ڪيان ،
سوريءَ سر لٽڪائي ويو ڪو ؟ -۱۰
- شاھ عنايت صوفي س-الم ،
نازڪ نينھن نپائي ويو ڪو ؟ -۱۱
- بره م يارو ! شاھ ب-الاول ،
گھائي پاڻ گھمائي ويو ڪو ؟ -۱۲
- سچل، س-اسي، بيدل، بيڪس ،
روحل رنگ رچائي ويو ڪو ؟ -۱۳
- مصري شاھ ، حسن بخش ه-ردم ،
مھدي م-ام ملائي ويو ڪو ؟ -۱۴
- ”عارف متوالي“ عشق الٰھي ،
محبت مينھن وسائي ويو ڪو ؟ -۱۵
- انحد بين وچ-اڻي ويو ڪو ؟
گھايل دلڙي گھائي ويو ڪو ؟

کلیو حسُن حقیقی آهي .
منهنجي یار جا ڳلڙا گل ڦل جيان ،

۱- آهي نيٺ نيسنگم نوراني ، آهي ابرو تيغ ايراني ،
ليڪ دليون گهنڊ سان گهاٽي . يار جا .....

۲- آهي ڪاڪل ڪنڙا ڪارا ، ڪن مشتاقن سان مارا ،
لڪ عاشق چڙهيا ڦاهي . يار جا .....

۳- ڏنڊ ماڻڪ موتي مڙهيا ، منڊ محبت جا جن پڙهيا ،
ويا مَرڪي منڙو منجهائي . يار جا .....

۴- سهڻي يار ڪيو سِيلاني ، ڏيئي نيھن سنڌي نيشاني ،
ڳڻ 'عارف' هر دم ڳاڻي .
منهنجي يار جا ڳلڙا گل ڦل جيان ،
کلیو حسُن حقیقی آهي .

* او .... آءُ! پرين اوطاري .
تو کي ساهه ٿو ساري .

۱- ڏاڍا ڏينهن ڏني مون ٿيڙا ،
هي هتي ! وره وڪوڙي ويڙا ،
گنگهر دلڙي گهاري . او .... آءُ !

۲- اوسيڙي ۴ اوجاڳن ۾ ،
روح نه راضي رنگ راڳن ۾ ،
گچ ڳڻتي ٿي ڳاري . او .... آءُ !

۳- راهون روز نهاريان پيئي ،
الله اڳ ۾ تي شل ٿي پيئي ،
ٽڪيس ڪانگ آڌاري . او .... آءُ !

* ”طالب الموليٰ“ لنڊن ۱۹۶۹ع آسهي ، تن جي ياد ۾ .

سترو ر! سونهن سچين جي آهين،
 نازڪ نازو و شال نپائين،
 تنهنجي پيس پئاري. او .... آءُ!

-۴

ديس سچي جون توسان دعائون،
 خير سان آءُ ڀرين نون پاهون،
 ويهڃ ڪيم وساري. او ... آءُ!

-۵

عارف سان ميل محبت موچارا،
 جانب جانبي جيءَ جيتارا،

-۶

ساري آهيان مونجهاري.
 او .... آءُ! ڀرين اوطاري.
 توکي ساهه ٿو ساري.

پيار رسي ويو

* مون کان منهنجو پيار رسي ويو.
 نازڪ نازڪ نرم نرم نديڙو، مٺو يار رسي ويو.

تون جو رئين سڀ رنگ رسي ويا،
 آس، اميد ۽ آهنگ رسي ويا،
 نيت ناموس ۽ ننگ رسي ويا،
 سونهن ستم سڀنگار رسي ويا.

-۱

تون جو رئين سڀ راز رسي ويا،
 ساز ڀڳا، آواز رسي ويا،
 نازڪ دل جا ناز رسي ويا،
 جوڀن ۽ جنسار رسي ويو.

-۲

* نديڙي لعل ڏني جي ياد ۾.

مـوـمـل کان جیئڻ راڻو ویئڙو ،
 ساھ سـوـرن ۾ ساڻو ٿیئڙو ،
 کنھن لھ ٻاریان هاڻي ڏیئڙو ،
 کامل اڃ قـرـار رُسي ویو .

-۳

هـي ! هـي ! اديون منهنجي قسمت !
 محـب رُسي ویو ڏيئي فـرقت ،
 ڏاڍن ساڻ هـلي چـا حـجـت ،
 صـبـر و سـڪـون یـکـبار رُسي ویو .

-۴

سـاـنـوڻ سـوـر کڻي اڃ آيو ،
 رـهـن جو جنهن مينهن وسايو ،
 ڪوئل ، مـوـرن مرثيو ڳايو ،
 مون کان مينگهه ملار رُسي ویو .

-۵

مـنـدون موٽيون محـب نه آيا !
 سـوـرن سرتيون ! سانگ رچايا ،
 عـارـف روئي نغما ڳايا ،
 محـب ميو منڀار رُسي ویو .
 مـوـن کان منهنجو پيار رُسي ویو .

-۶

نازڪ نازڪ نرمي نرمي ننڍڙو، مٺو يار رُسي ویو .

ڀاڳـ رُسي ویو

* مون کان منهنجو ڀاڳ رُسي ویو .
 تون جو رُسي وڃين سهڻل سائين !
 تون جو رڻين برساتيون رڻيون ،
 ٿڌيون ٿڌيون راتيون رڻيون ،
 مـوـرن مينهون لاتيون رڻيون .
 روح رتل جو راڳ رُسي ویو .

-۱

* ننڍڙي لعل ڏني جي ياد ۾

تون جو هٿين تان سڀ ڪجهه هٽيڙو ،
تون جو ويڻن سڀ لڻججي ويٺڙو ،
هيٺون حال ڏکن ۾ ٿيڙو ،
چئنيچل من جو چاڳ رسي ويو .

-۲

سجدا ڏيئي مان رب ريجهايان ،
پَرَ توکي مان ڪيئن پرچايان ،
سيس نه وايان نيرَ وهايان ،
محبت وارو ماڳ رسي ويو .

-۳

زيور ، زريون ، هيرا هارين ،
نٿ ، بولو ۽ بيسر ٻارين ،
ڪهنبي رتڙا ڪپڙا ڦاڙين ،
لائن وارو لاڳ رسي ويو .

-۴

تون جو ويڻن سڪ ساڻ وٺي وٺين ،
ڏاج ڏکن جو يار ڏيئي ويڻ ،
عارف منجهه آزار وجهي ويڻ ،
مون کان سونهن سهاڳ رسي ويو .
مون کان منهنجو پاڳ رسي ويو .
سهڻل سائين !

-۵

آءُ ! اڳي هڪ وار پيارا .

محبب منا مننار پيارا .

عشق جون فالڻ فوجون چڙهيون ،
دل ۾ دردن لاتيون ڌڙيون ،
سرجي سور ڦٽا سيني مان ،
لاتي رڳو رهم بهار پيارا .

-۱

وہوا! ور ور وار وٹن ٹا ،
ونگ وجھن ٹا ڈنگ ھٹن ٹا ،
کُنڈِڑا کُنڈِڑا ، کارا کارا ،
مُوٹي مَسلسل مار پيارا .

پاک پيشاني جوت جواني ،
ڏيھ سچو آ تنهن جو ڏاني ،
شمس و قمر ، افلاک ، زمينون ،
تنهنجا تابعدار پيارا ،

نرگس نيٺ ، گلابي گهائڻ ،
پنبٽيون پيچ ، پريمي پـاڻـن ،
قوس قزح ، کچ ، ابرو قاتل ،
نير ھٺن ، تلوار پيارا .

چشم غزاله ، حور شمائل ،
گھورون ، کَن کيئي گهائڻ ،
حورون پريون ، جن ملائڪ ،
ماڻهو ، مير گهم هزار پيارا .

ڏند مبارڪ ، موتي دائيا ،
نمازڪ لڳڙا ، ساهه ميبائيا ،
کُنڈِڑو ڏڪ ۽ تنگ دھن آ ،
رنگ عجب رخسار پيارا .

پهڳڻ بول عجائب ڀم ڀم ،
کنڊ کيڻ ۽ تهڪا ٿم ٿم ،
مٺڙا مٺڙا ، پيارا پيارا ،
شڪر گفتمار پيارا .

گوش ٻئي بي گوش بڻائڻ ،
 هوشيارن جو هوش وڃائڻ ،
 عاشق ، عشق جي مالها پائڻ ،
 زاهد چنو زُٺار پيارا .

-۸

خال ڪيا بي حال هزارين ،
 مَرڪيو مشتاقن ڪي مارين ،
 تنهنجا ڪَر مَوڙن او ڪامل !
 آهن ڪيف ڪٿار پيارا .

-۹

بازو بخمل ، دست حنائِي ،
 گردن صاف ، شفاف صراحي ،
 چاهم ذقن ۾ آب حَيائي ،
 سڀني سرخ انار پيارا .

-۱۰

سنهڙي چياھ ، منع سبجاني ،
 نديڙا پير ، پدم نيشاني ،
 گنير گام ڏسي ٿيا صدقي ،
 رشڪ ڪپڪ رفتار پيارا .

-۱۱

نازڪ ناف ، نهر نـوراني ،
 عقل منجهي ويو آت انساني ،
 پيٽ ڀرين جو پٽ کان ڪـنـهـرو ،
 ريشم رُوح قرار پيارا .

-۱۲

حورون ، ڀريون ، مِلڪ موچارا ،
 توتان صدقي ڪـتـيون تارا ،
 مـور نه مٺ محبوب اوهانجا ،
 سڄ ۽ چند هـزار پيارا .

-۱۳

نالاٿق سان ڪريو لائق ،
 رنج قدم فرمايو فائق ،
 اڪڙين سان اوهان جا 'عارف'
 پاڪ چمان پوزار پيارا .
 آه ! اڳل هڪ وار پيارا .

-۱۴

توڪي ساريان

- * ورد زبان آ تنهنجي دلام .
 توڪي ساريان صبح و شام .
- ۱- تنهنجي نيهن نهوڙيو آ ، تنهنجي وره وڪوڙيو آ ،
 زلف جا پيٽڙا دل ۾ دام توڪي ساريان .....
  - ۲- توسان جانب جڙيو جيءُ ، سيني لاءِ لڳي ٿو سيءُ ،
 سهڻل آهيان تنهنجي سام توڪي ساريان .....
  - ۳- اڪڙين ۾ دم آه اڃان ، ڪيئن چڏي ميخانو وڃان ،
 ڏي ته پري ڪو ساقي! جام توڪي ساريان .....
  - ۴- دل ڦٽڪي ٿي ساهه سڙي ، جانب! وڻين تون جيءُ جڙي ،
 لڻجي صبر ڏيو آرام توڪي ساريان .....
  - ۵- دوشن تي ڪولي بادل ڪارا ، قيد ڪيو تو مونکي پيارا ،
 غمزن سان ڪيئي ته غلام توڪي ساريان ....
  - ۶- 'عارف مولوي' عشق عجيب ، نينهن ٽٽي شل! ڪنهنڪي نصيب ،
 برهه جو بالاتر آ بام ،
 توڪي ساريان صبح و شام .

* آگسٽ ۱۹۷۶ع سانوڻ جي شام .

سائين ! سٽج سوال .

ڪيم ڪجانءِ محتاج ڪنهنجو ،

- ۱- توکي معلوم مولائي سائين ! آھ اسان جو حال .
- ۲- ھرجا حاضر ناظر تنهنجو ، جلاو آھ جمال .
- ۳- رڳو رحيم ، ڪريم تون قادر ، جامع جاھ و جلال .
- ۴- تون تہ قدير ۽ قائم دائر ، قادر ! تون تہ ڪمال .
- ۵- تون ئي اول آخر آھين ، ٻي سڀ شي کي زوال .
- ۶- ڪير ڪنڊون ، پٽ ، مال مرادون ، بخشين هوت جلال .
- ۷- گھوڙا ٻيڙا ، دولت ، عزت ، پيادڙ ھجن بحال .
- ۸- ميٽ مڊايون مون سنڊيون ، ڪر تون ڀلارا ڀال .
- ۹- احمد ڄام جي اولي 'عارف' ڪلمون قهل مقال .

سائين ! سٽج سوال .

ڪيم ڪجانءِ محتاج ڪنهنجو ،

آءُ ٽولاءِ شعر چوان ٿو . ساڃن !

ٽولم شعر لکان ٿو .

- ۱- منهنجي سڀن جي تون راڻي ،
جانب ! مال جوڙائي مڙهي ،
سهڻي ھورت ساهه سڀاڙي ،
توکي ھر دم ياد ڪيان ٿو .

- ۲- آھ تہ مياؤن او ! مٺڙا جاني !
مڙڪي ڪاءُ اچي مھمانِي ،
سانوڻ جي رت آھ سھائي ،
قاصد روز منجان ٿو .

لَبَّوْنَ سَانِ لَبَّ آءُ تَه مَلایون ،
 سینون سینی سان لڳایون ،
 گڏجي گیت خوشیون جا گایون ،
 سیک ۾ یار ! سکان ٿو .

هٿي هٿي هي برسات جیون راتیون ،
 ڪوئل جون سڻ منڙیون لاتیون ،
 قرب تنهنجي جون ڪهڻ تیون کاتیون ،
 ڀرت ۾ محبت پڇان ٿو .

یار ! عزیز ! اڳڻ ڪر پیرو ،
 ڏیل ۾ آه ڏکن جو ڏیرو ،
 نڪریو زهاریان سنجھ سوڀرو ،
 پاپل پیر پڇان ٿو .

عارف جا جاني ! اچ تون اوري ،
 هڪ به تنهنجي پڇان نا ٿوري ،
 سٺو وار سیر صدق ڪیان گهوري ،
 آس اها آمید رکان ٿو .
 ساجن ! تولم شعر لکان ٿو .

كافيون

عارف الهولي

[راڳڻي ڪلياڻ . تار : ڪلواڙو]

آهي پـاڻ الله .

احد بنا ٻيو ، ڪجهه ٻي ناهي .

۱- احمد منجهان ٿي احمد آيو ، ابن عبدالله ،

عبداليت جو اولو آهي .

۲- پاڻ فتح ڏئي پاڻ شڪستون ، پاڻ ٿي اسدالله ،

پاڻ حسين ٿي ڪنڌ ڪپائي .

۳- ٿي منصور چڙهي سُولِي ڏي ، پاڻي ڪڇ ڪلا ،

گيت ”انالحق“ جو خود ڳائي .

۴- سوئي راهان رد ڪري ، سوئي لائي راه ،

سوئي پير فقير سڏائي .

۵- شهر رڳت کان شهر ويجهو آهي ، ”ونحن“ جي ويساه ،

ڪڪ پن ۾ رتب پاڻ پساڻي .

۶- ”الانسان سري و اناسره“ ڳجهه اندر جي ڳاه ،

ڳجهڙي ٻولي ، ٿو ڳالهائي .

۷- گهوت آنهي تان گهور ڪيان ، هي صدقو ساه پساه ،

بهرنگ آيو رنگ رچائي .

۸- سوئي ’عارف‘ سوئي طالب ، سوئي عابد آه ،

سوئي عاشق ، عشق ڪمائي .

[راڳڻي ڪلياڻ . تار : ڪلواڙو]

سڄي عالم جو س-ردار ٿئين .
دو جڳ جو تون جنسار ٿئين .

تنهنجو نور خدا جو نور ٿيو ،
تنهنجو حسن تجلّٰ طور ٿيو ،
جنهن مڃيو س-و مغفور ٿيو ،
تون تـم اڙين جو آڌار ٿئين .

تنهنجا تـابـح تـاراءِ شمس و قمر ،
مشتاق فرشتا ، جن و بـشـر ،
صلوات پڙهن سڀ شام و سحر ،
مولائي جو بـم مـنـدار ٿئين .

ڪيان ڪهڙي سنده تعريف شهـا !
خود آهـم ٿـنـاگـر تنهنجو خدا ،
تنهنجو هر جاءِ هادي ! فضل و عطا ،
تون تـم محشر جو مهندار ٿئين .

جبريل سنده دربان ٿيو ،
مـراج مـقـدّـس مان ٿيو ،
تـو تـي نـازل آـ قرآن ٿيو ،
”اذا احمد“ جو اظهار ٿئين .

”لَوَ لَآكَلَمَا“ جو توکي لقب ،
بنان عيـن جـي آيين شاه عرب ،
تنهنجا ٿيا سلامي شرق و غرب ،
تون تـم سهڻ جو سهنگار ٿئين .

ڪر ’عارف‘ تي پنهنجو تـم ڪـرم ،
پا ”ختم الرسل“ پا ”شاه آسم“
رکين هيـت هـيـت جو شال پـرـم ،
غمگينن جو غمخوار ٿئين .

[راڳڻي ڪلياڻ . تار : ڪلواڙو]

منهنجو ٻار به تون، دلدار به تون،
منهنجي نن، مَنَ جو منٺار به تون.

منهنجو محب تون محبوب به تون،
منهنجو مطلب تون مطلوب به تون،
مَنَ منهنجي جو مرغوب به تون،
منهنجو مالڪ تون مهندار به تون.

منهنجو قال به تون ۽ حال به تون،
منهنجي دوايت، مقصد، مال به تون،
ڪندين مون تي ڀلايون ڀال به تون،
منهنجو صاحب تون ستار به تون.

منهنجو دين به تون ايمان به تون،
منهنجو ڪعبو ۽ قرآن به تون،
منهنجو سرور، سر سلطان به تون،
آهين آڙين جو آڌار به تون.

توڻ، حورون، ملڪَ حيران ڏٺم،
تنهنجا تابع رجن و انسان ڏٺم،
تو مان روشن ٿئي ته جهان ڏٺم،
آهين ملڪن جو مختار به تون.

توڪي تاج لقب لتو لاکَ ڏٺم،
جڏي سان مٽي افلاڪ ڏٺم،
توڻي عاشق خود حق پاڪ ڏٺم،
آهين صفتي عالي سردار به تون.

تنهنجو 'عارف' گولو اهم گدا،
مَنَ شام، صدا تون نام خدا،
ڪر پنهنجي در ڪيان ڪيئن جدا،
ڪندو آهين، پٺر پٺار به تون.

[راڳڻي ڪلياڻ ، تار : ڪلواڙو]

ڪنهن سهڻل جو سينگار آهيان .

ڪنهن جانب جو جيسار آهيان .

ڪيو شيڊا جنهنجي شـوخ نـظـر ،

-۱

ڪارا جنهن جي ڪلهن تي ڪيس ڪڪر ،

جنهن جا تابع تارا ، شمس و قمر ،

تنهن هاديءَ جو حيدر آهيان .

ڪنهن جي نيٽن جو تہ خمار آهيان ،

-۲

ڪنهن جو ميڪش ۽ ميخوار آهيان ،

ڪنهن جي آبرن جي تلوار آهيان ،

ڪنهن مٺڙي جو منار آهيان .

ڪنهن جي هجر ۾ چند جان جلي ،

-۳

ڪٿي بيموس آهيان وس نہ هلي ،

ڪنهن مـون کـي لاـتـو آھ گلي ،

ڪنهن جي سيني جو مان هار آهيان .

ڪنهن قابو ڪيو آ قـربـن سان ،

-۴

ڪنهن دؤر نہ آهيان مان تنهن کان ،

ڏسي رخ روشن ، دل ويئي هٿان ،

ڪنهن جي برہ سندو بيمار آهيان .

ڪنهن جي دردن جو درمان ٿيس ،

-۵

ڪنهن جي نينهن سندو نيشان ٿيس ،

ڪنهن جو ترڪش تير ڪمان ٿيس ،

ڪنهن جي شوخ نگہ جو شڪار آهيان .

ڪنهن جي مٿان دل جان ڪيان ،

-۶

فدا جنهن جي مٿان ٿو تنهن لہ مران ،

ڪنهن لہ جيٿان ٿو تنهن قرب ڪيان ،

ڪنهن ٻانهون وجهي ، هن سان قرب ڪيان .

ڪنهن جي زلفن جا ويا نانگ ڏنگي ،
 ڪنهن قابو ڪير وارن سان ونگي ،
 ڪنهن کان 'عارف مولوي' عشق منگي ،
 ڪنهن طالب جو تڪرار آهيان .

○

[راڳڻي ڪلياڻ. تار : ڪلواڙو]

- ۱- سمايو سالڪن سڀني ، سراسر سڀير سڀجاني .
 سدا سرمست ڪن سردار ، سوليءَ سڀج سلطاني .
  - ۲- شريعت جا ٻڌي شمسلا ، شهادت جا رهن شائق ،
 شجاعت جي شهر ۾ شيردل ، ڪن شوق شاهاني .
  - ۳- توڪل جا ٻڌي تڙها ، طريقت ڏي تڪو ٿاڻ ،
 تندون تن جون ٽپاڻ ، تون ئي تون جي ڏيئي تاباني .
  - ۴- ڪري حق حال کي حاصل ، حقيقت هُل هلائين ٿا ،
 هڻن "هو، هو" جو دم هر دم ، نه هت حاجت هريغاني .
  - ۵- 'موتو اقبل الاموتو' ٿي ماڻن ، مري معرفت جو مزو مانجهي ،
 محبت جي ڪين مرڪي ، مڏامي مرد مهماني .
  - ۶- 'وَهَو معكم' وسي ويجهو ، وڻي وڪ وار جي ٺاهي ،
 وسي ورنهه ، وڻهن ، ووڙج ۾ وسيون واه ، ويراني .
  - ۷- اچن 'عارف' اڏي ٿي ، دم آنسا الحق جو هڻي عاشق ،
 ايلهي عشق جي آسان ، انهن جي لاءِ عرفاني .
-

[راڳڻي ڪلياڻ. تار : ڪلواڙو]

تنهنجيون ڳالهيون سچن آڻ ڳايان پيو .
 پنهنجو روح رجهي ان پيو .
 روڏي

- ۱- نوکي سڏ ڪيو، سڏ ڪيو ساريان ٿو،
لک لڙڪ هنجهن مان هاريان ٿو،
تنهنجون راهون روز نهاريان ٿو،
گئل گهڙهن گهات وهايان پيو.
- ۲- سنجهي ساري، آڏي جو آهون ڪيان،
اٿيو عصر جو درد مان دانهون ڪيان،
صبح ٿو ٿئي ڪيچ ڏي ڪاهون ڪيان،
ٿو لاء وڻ وڻ ۾ واجهايان پيو.
- ۳- تنهنجي تار اندر ۾ يار اٿم،
سند سند ۾ تنهنجي سار اٿم،
ڪنيو سير تي باري بار اٿم،
تنهنجو نازڪ نينهن نپايان پيو.
- ۴- آڇ، 'عارف' جي دلدار اڱڻ،
منهنجا محب مندا منار سڄڻ،
ويا وسري ڪاڇ، خوشيون ۽ ڪيٽڻ،
ٿو لڻ روز آءُ ڪانگ اڏايان پيو.

[راڳي ڪاڻ. هي لڻي پيروي. تار ۽ ڪلواڙو]

- ۱- اڪيون پوريه گهڻي، پر، نه نينهن کي ننڊ آئي،
سنجهي ٿي سور جي سرجيا،
اچي جي ۽ ۾ تم جانب جا،
اٿيو آڏي ڪيان آهون،
وڌيل جي متن سڻي واڏي.
- ۲- لڇي ڦٽڪي عصير ٿيڻ ٿو،
مگر آيو نه من گهريو،
اچي ۽ رپاٽ ٿي ۽ ر،
وصل جي ٿي ڪانم واڏائي.

-۳ اچي سون جو سچ ٿي اڀريو،
 ڪنڀا مون پير ۽ رين جا،
 ليکي لوڪان، لکين لوڪون،
 ڏنر ڪل ڪان، پئي ڪائي.
 -۴ لڙهيون لڙڪن سنديون لڙيون،
 پسي ۽ ٻيا طول ۽ ٽڪي،
 جهڪورون جهڙ سنديون جهم جهم،
 ۽ ۽ رسات آ لائي.
 -۵ چڙهي ويا جوءِ جي جوڳي،
 انهن جي جي ۽ اندر جهوري،
 اچي ننڊ ڪيئن پلا 'عارف'!
 چڙهي و و همن اندر ڪائي.

[راڳي ڪلياڻ. هي لئي پيروي، تار: ڪلواڙو]

تون ته ڏاڍا ڪرين ٿو ڏاڍايون، الا!
 سهڻل چو ٿو يار! ستائين.
 ڪاڪل ڪنڌڙا، قهري ڪارا،
 لوڪون لک لک ڏين لامارا،
 انهن ڏنگڙن کان ته ڏنگايون الا!
 وري پيچ ڀريم، پايو ٿو پائين.
 نيڻ شرابي جا ۽ ۽ رالا،
 تيغ ڀرن جا بڻچون پالا،
 اهي اعليٰ چشم آڏيون، الا!
 گهورن سان لک دليون گهاٽين.
 نور ڏسي مٿه مٿو ڇن ٿا،
 شاخ و شجر منجهه رقص اچن ٿا،
 سچ، چنڊ وچن شرمايون، الا!
 نازڪ نيڻ جڏهن ٿو ڇاٽين.

محبت من ۾ - پچ مچايس
عشق جي - ڪورن جنگ جلايا
سا ڪيئن آگ آجهايون الا!
جا دلبر تون پاڻ دکائين.

-۴

اگلي، گولي، ڪوجهي ڪاري،
تو در آيس ڏي دلداري،
منڙا! ميٺ مڍايون، الا!
'عارف' ڪي شل ڳلڙي لائين.

-۵

[راڳي ڪاڀان تار ڪلاوڙو.]

ڪنهن سانولڙي جو ساز آهيان.
ڪنهن جي آهڻ جو آواز آهيان.
ڪنهنجي زلفن جو پيوند پيو،
پيچي عقل و خرد هوش ويو،
ڪنهنجي ناز ڪنهن نه هوڙي نيو،
ڪنهن نرميل جو مان ناز آهيان.
ڪنهنجي آس ٿيس، ارمان ٿيس،
ڪنهنجي سورن جو سامان ٿيس،
ڪنهن "مهرو" جو مستان ٿيس،
ڪنهن دلبر جو دمساز آهيان.
ڪنهن سهڻل جو تڻ سرور آهيان،
ڪنهن جي نيٺن جو مخمور آهيان،
ڪنهن جو سوز مان، ڪنهنجو سور آهيان،
ڪنهن جي روح سندو مان راز آهيان.

-۱

-۲

-۳

ڪنهن پورنگ جو مان رنگ آهيان ،
 ڪنهن چارڻ جو مان چنگ آهيان ،
 ڪنهن ماه لقا جو ملنگ آهيان ،
 ڪنهن شاهه جي هٿ جو باز آهيان .
 ڪيٽ 'عارف مولائي' عشق مندو ،
 ڪٽ بيخود بهوس به ره به بندو ،
 ڪنهن جو دارون ڪنهن جو درد مندو ،
 ڪيٽ شائق شاهه نه واز آهيان .

○

[راڳڻي ڪلياڻ . تار تين تار .]

تو سان دلدار دل ڦاڻي .
 پڇي سنگتي ، نه ڪو ساڻي .

جڏهن تون دور ٿين دلبر ،
 سهڙي ڪاهي ٿيس آجگر ،
 ڏڪن ۾ حال ٿيا آبتن ،
 اندر ۾ عشق چر لاني .

نيسٽن جا ناز ڏيکاري ،
 روئين دلڙي تون ڏوتاري .
 مندا ! گهٽي سنڌه گاري ،

جلاڻي جي جوش جسماني .
 دُڪي دل جون سڻي دانهون ،
 اچو اي يار ! اوراهون ،
 ٻاڏايان ٻڏي ٻئي پانهون ،
 هيٺا ڏس حال هيٺاهاني .

ورڻ جي پار ! ڪر واڻي ،
 نه ٿوريءَ واهه هي ڪاڻي ،
 ڏسي هي حال هيٺاڻي ،
 پڇي سڀ ٿيا پري پاتي .

-۴

اچو 'عارف' اڳڻ جاني ،
 ڪيان چند جان قرباني ،
 نماڻا نه ٿي نذراني ،
 پڇان راهون ڏينهان راني .

-۵

[راڳي ڪلياڻ تار ڪلواڙو.]

ڏکن ۾ آ مڙو ڏاڍو، سڪن کي ڪين ساريان ٿو .
 سڪن کان سڄو دفعا سرهيون گهڙيون گوندر ۾ گهاريان ٿو .

هئا سڪ سڄا ساڻي ،
 ۽ ڏک ڏونگر ۾ ڏي ٿيڙا ،
 وندر جي وات کي ووڙي ،
 پنهل سان پرت پاريان ٿو .

-۱

آداسي دل عجيبن لئ ،
 سدا اڻ ٿي آ جاري ،
 ڏين انارڻ لئ ٿي ٻيڻ ،
 هنجهون هيٺي تي هاريان ٿو .

-۲

ڏنيون جي سوکڙيون سورن سنديون ،
 سهڻل ڪري سعيو ،
 سي سوغاتون سڄڻ جون ،
 ساهه سيني ۾ سندياريان ٿو .

-۳

اجهي ايندا سڄڻ سائين ،
 ٽڪيءَ تي اڄ ڪري ٿورو ،
 عجيبين لاءِ عصر آيو ،
 اڳڻ 'عارف' بهاريان ٿو .

[راڳڻي بهارڳ . تار دائرو.]

بيزر غلام آهيان ، بردار عشق جو .

ساقِي سرخ سروقِ شرشار عشق جو .

۱- هڪ مان نه آهيان عاشق، ههڙا مثل مون مڃئون ،

سڪندر، سليمان، يوسف، خريدار عشق جو .

۲- سنسار ۾ سهڙو ، سردار جي ڪيو صورت ،

جلوه نما ٿيو جڳ ۾ ، جنسار عشق جو .

۳- حور و قصور ، غلامان ، سڪ و فلڪ هي شجران ،

شمس و قمر و نجران ، اڻڻار عشق جو .

۴- يعقوب ، نوح ، يونس ، عيسيٰ ، ايوب و سليمان ،

ڳڻل پاڻو آ ڳڻو ، زُٽار عشق جو .

۵- مجروح عشق جي لاءِ ، مفروح ناهم معجون ،

پر برهم جي بخار لاءِ ، ديدار عشق جو .

۶- 'عاجز' جي انتظارِي ، سڻ يا خدا تون ياؤز ،

پورو ٿئي رهرت مان ، اهرار عشق جو .

[راڳڻي پيم . تار ڏيڍو.]

ڪيائي سهڻيون اڪيون مون ڏي ڪڍ ته سهي ،
 مون کي ڏو تي ڏي تون ڏس ته سهي .

- ۱- رُخَ پاڪ تان پردو هٽاءِ ڪڍي ،
 سڀنيون سڀني سان ملا ڪڍي ،
 ٻانهون ٻيئي گلي ۾ پاھ ڪڍي ،
 مٺا! منهنڙو ڏي تون چوڻ ته سهي .
- ۲- تنهنجا ڪارا ڪنڊڙا وار چمان ،
 ڀرون ڀونر چمان ، رخسار چمان ،
 تنهنجا نيڻ خماريل يار چمان ،
 لب نازڪ ڏي چوسڻ ته سهي .
- ۳- ڀلي لوڪ سڙي تون ميل ته اچي ،
 منهنجي اڱڻ تي سهڻا ڏيل ته اچي ،
 هٿ هٿ ۾ ڏيئي ڪيل ته اچي ،
 منهنجو مڇ يار چوڻ ته سهي .
- ۴- ۾ ٿي ڳالهائون يار ٻڌائيندس ،
 توکي دل جا سڀئي سڻائيندس ،
 پاڻي پاند ڳچي ۾ ڀرجائيندس ،
 گڏگوڏي ڏي تون ويهڻ ته سهي .
- ۵- تنهنجو سهڻا حسن سوايو آ ،
 خدا توکي هٿن سان ٺاهيو آ ،
 تنهنجو 'عارف' گيت هي ڳايو آ ،
 ڏي پنهنجي اڳيان سو پڙهڻ ته سهي .

[راڳي پيروي، تار ڪلواڙو .]

- اي دلبر چو ، ڪرين ماڻا ٿو پنهنجي در فقيرن سان .
 عاجز ، مظلوم ، بيڪس ۽ پيراڳي بي نظيرن سان .
- ۱- مٺا! توکي آهي لائق ڪرڻ خوش دلي غريبن جي ،
 نه دريائي آلم ۾ وجهي ٻڌي محڪم زنجيرن سان .

- ۲- ڏني سون دلبا دلڙي دلاسي وصل جي توکي،
مگر حجت نه آهي حسن جي ڪا شاه ميرن سان.
- ۳- ٻڌو سون ڪين ڪي ڪڏهن ڪنل ڪي ڪهڻ دوباره،
ڪيو ايجاد تو ڪاڏان ستم آهي اسيرن سان.
- ۴- هدف دل آهي 'عارف' جي مٺا تنهنجي نظر اڳيان،
پلي پوءِ صيد ڪر تنهن کي تفنگ تلوار ٿيرن سان.

* [ڪافي پيروي . تار ڪلواڙو.]

- مون کي لاني عشق لغار، لڳڙا هيٺڙي هٿور هزار .
سورن ساه منهنجي مان، سرتيون ڪيدا سَو سَو ڌار .
- ۱- ور ته وٺي ويا ڏير واهيءَ جو، ڏونگر ٿي ڏوريان،
مال مڏيون سڀ محبت مٺي تان گهر ۽ سير گهوريان،
واٽ وندر جي وٺيو ووڙيان پڇيو پنهل جا پار .
- ۲- ڏاج ڏڪن جو ڏير ڏيئي ويا، گهايل دلڙي گهاڻي،
زوري زور ڪري ويا، ظالم آڏيءَ هوت رٺائي،
سڏ ڪيو ساجن کي ٿي ساريان، نيٺين وهائي نار .
- ۳- ڏينهن ڏڪن جا ڏور ٿي ويندا، سرتيون ! ايندا سٽڪ،
ڍول ڍڪيندو عيب اُگهاڙيون، دور ڪندو سڀ دڪ،
آري ڄام اڱڻ تي ايندو، سڀيڏ لهندو سنيار .
- ۴- عشق اوڙو 'عارف' بازي، سورن ڪيٽڙا سانگ،
لڏندا لهريون ڏيندا آيا، نيهن سنڌا ڪئين نانگ،
قنيل ڪمندا نيٺ، فراقن جا ڪي باري بار .

[راڳڻي پيروي. تار ڪلواڙو.]

- هڪ تنهنجو ڪڇي ديدار. اسان کي ،
 ٻيو نه ڪڇي ڪم ڪار . وو يار .....
 -۱ دلڙي روز ڪري ٿي دانهون ،
 جيئن وڇڙي ڪونج قطار وو يار .....
 -۲ لوڪ جون لوڀون جهيڙا طعنا ،
 عشق وارن گل هار . وو يار .....
 -۳ وڻڙا مينهن ملارون ٿيڙيون ،
 لائي رهره بهار . وو يار .....
 -۴ آءُ ڪي اڪيلي ڪريان آءُ-ون ،
 ساجن لهج سنجار . وو يار .....
 -۵ ڏوھ گناه ڪروڙين ڪيڙم ،
 بخشج بخشج هار . وو يار .....
 -۶ پنهنجو پاڻ سڃاڻج سپرين ،
 مون ۾ عيب آڀار . وو يار .....
 -۷ وار وصل جون ورنهه وايون ،
 ڇڏ 'عارف' سان انڪار . وو يار .....

[راڳڻي پيروي، تار ڪلاواڙو.]

اچي محب منا ميل جاني ،
ڪ-ري عین ڀرين احساني
تنهنجي نينهن نهوڙي نيٽڙا ،
ويا جنگ جلائي جيٽڙا ،
سڀڪي سانوڻ ، گذريا سيٽڙا ،
ڪڇ ڪاڪل ڦيڏي ڪيٽڙا ،
هيٺا حال ف-راق ۾ ٿيٽڙا ،
ونگي وره وڃ-وڙا ويٽڙا ،
پڪ پيچ ڀ-ري-سي پيٽڙا ،
ڳل ڳات ڳڻن جي ڳائي .

ٽولم دلڙي سڪي دلدارا ،
منهنجا محب منا منارا ،
نيٺين نه-ر و-ن نيمسارا ،
جلي آه جگر ٿيو جارا ،
سڪ سور ڦٽايا سارا ،
تڪي راتيون گذرن تارا ،
اڇ آڱ-ڻ اسانجي پيارا ،
جند جان ڪيان قرباني .

سڪان سڏ ڪيو سهڻل ساريان ،
ٽولم پلپل ڀرين پوکاريان ،
اڪيون مهڻيو ڪانگ آڏاريان ،
ويهي واڻ-ن وار وڇاپيان ،
تنهنجي اچڻ جي راه نهاريان ،
هنجون هجر ۾ هر دم هاريان ،
گهڙيون سوز غمن ۾ گهاريان ،
دل درد ڪمي دڀ-واني .

تنهنجي 'عارف' عشق ستاڻو ،
 تنهنجي گهورن دل کي گهاڻو ،
 تنهنجي محبت مڃ مڃاڻو ،
 تنهنجي نازڪ نينهون نچاڻو ،
 پنهنجو گولو گهوت گهرايو ،
 نيتِ نرمـل نور پساڻو ،
 گهمان عشق جي ڪفني پاڻو ،
 اها نيهن وارن نيشاني .

[راڳڻي پيرويءَ تار ڪلواڙو.]

لڳي بيدردن سان ياري .
 ڪمي ڪانه ڀرين پوءِ واري .

- ۱- ڏينهن ڏکڻ جا ڏسڪيو گهاريان، تارا تڪيوارات گذاريان،
 مون رڻندي عمر گذاري .
- ۲- رانيون رانول لاه رڙان ٿي، سڪم سهڻل لاه سڙان ٿي،
 لائي آتش وڙو آري .
- ۳- عشق اويڙو اديون آيو، سير جو سانگو وره وڃاڻو،
 بار ڪئن ڪي باري .
- ۴- پره جو آڻيو پير نهاريان، باسون باسيان ڪانگ آڏايان،
 منجهان وره وسايان واري .
- ۵- 'عارف مولائي' عشق اڙانگو، محبت جو ملهه محض مهانگو،
 ست سِر ته ڪا ٿئي ساري .

* [راڳڻي پيروي. تار ڪلاواڙو.]

توسان چٽڙن جي ياري اٿم .
سا ته ساه کان سه-رس پياري اٿم .

تون ڌارين توڙي ڌڪارين جي ،
تون مارين توڙي جمارين جي ،
توڙي ياد ڪرين يا وسارين جي ،
گڻ گات گڻن جي گاري اٿم .

توسان نازڪ نينهن نپاڻيندس ،
گڻ گڻن گڻن گڻن گڻن گڻن گڻن ،
تون رسندي-ن آءُ پرچائيندس ،
توتان جانب ! جندڙي واري اٿم .

متان ماڻهن جي چوڻ تي لڳين ،
متان پ-ورل پيرو يار پڇين ،
توڙي مھڻا طعنا محبت هڻين ،
ته به تولم دل هي ڌاري اٿم .

مان تنهنجو آهيان يار ! سڄڻ ،
پنهنجي 'عارف' کي نه ڌڪار سڄڻ ،
کڻي نه-ازڪ نيڻ نهار سڄڻ ،
تنهنجي نات اندر هر طاري اٿم .

[راڳڻي پيروي. تار ڪلاواڙو.]

تنهنجي نهر نظر ، ڪيو زخمي جگر .
دل گهايل آ .

چڏي يار وڏو پتو ڪونه پيو ،
هيڏو حال ٿيو ، ڪهڙي وات وڏو ،

ووڙيان بتر و بحر، ڏک ڏاج ڏونگر. دل گهايل آ.

- ۲ نيٺين نير وه-ن ، هنجوني هار ٿين ،
 لس لٽڪ لڙن ، ڳل ڳوڙها ڳڙن ،
 مليا سور ٿمر ، جلي جان جگر ، دل گهايل آ .
- ۳ بنا يار جيٺ ، آهي زهر پيٺ ،
 پيچي پاڻ ٿيٺ ، ڪهڻا ڪاڇ ڪيٺ ،
 لکيو انگ اکر ، تري ڪين مگر ، دل گهايل آ .
- ۴ تو لاه قيد ٿيس ، ڪلفن ۾ پيس ،
 دوجڳ کان ويس ، تو ڪاڻ چيس ،
 سيٺي ڏينهن سکر ، جي مان بند اندر ، دل گهايل آ .
- ۵ مولجي ميل مٺل ، پرين يار پنهل ،
 نه ته اڻ آجل ، جيٺي آه جنجل ،
 آهيان بند اندر ، ڪانهي ڪا به خبر ، دل گهايل آ .
- ۶ ڪندو ميلو خدا ، توسان محب منا ،
 'عارف' سندي صدا ، سٺي سچا سچا ،
 توتان شمس و قمر ، فدا رجن و بشر ، دل گهايل آ .

[راڳي ڪامياڻ . ٿار : ڪلواڙو.]

دوست ڪيائون دل ٺارڻ لاءِ ، پر ويا درد دکائي .
 ٿند پڪيڙي بند ڪيائون ، پوءِ ويا پاڻ ڇڏائي .

۱- دردن ، سـورن جو سمجهيو سون ، دوست ڪندا درمان ،

هاه ! آڏورا دل ۾ سارا ، رهجي ويا ارمان ،

پاڻ ڏاڍن سان پيار ڪري ، پوءِ ويٺائون پور پرائي .

۲- ساريون راتيون روڙي روڙي ، ڏسڪي ڪاٿيم ڏينهن ،

مون ته مڙهي جا مستحب نه موٽيا ، موليٰ آيا مينهن ،

پنهنجن ، پاند ڀسائيم پنهنجا ، ٺيڻين زير وهاڻي .

۳- چئن ڏينهن جي يارو آهي ، اڄ ڪلهه جي ياراني ،

بيوس ٿي آ بيحال ٿيڻون ، تنهن ڪرڻ ناداني ،

خالق جي خواري وٺي آهي ، عزت مال لٽائي .

۴- جن ، ملائڪه ، حورون ، پريون ، ڪن ته اداڙي ! آهون ،

ڪوئل ، قمريون ، مور ۽ بلبل ، ڪوڪون ڪن ۽ دانھون ،

جنهن کان پڇيم ، تنهن ته ڪٿي ٿي 'هاڻي ! هاڻي ! هاڻي !'

۵- 'عارف موليٰ ! ازلي ناتو ، موت سگهي ڪيئن ٿوڙي ،

جي ۽ جسو تنهن جانب سان ، مون آهه رکيو جٽ جوڙي ،

داڙي پنهنجي دلبر کي ڏنيم ، ڪيئن ته وٺان سا ورائي .

[راڳڻي پيروي. تار: ٽيڊو ۽ ڪلاواڙو.]

دور نه آهيان دم دلبر کان ،

پنهنجي بهاري پرين پرور کان .

”وَتَحَنُّنِ اقرب....“ واري وادي، شوق شهادت، شاطر شادي،

ڪيان ڪڏهن جي گوهر گادي، نرمل نازڪ، ناز نظر کان.

سُرخ صـراحي، ساغر ساقِي، محبت بهاري، مٺي ٿي ملائي،

مامَ ملي ڪا مون ”ميشافي“، ستگر جي سرگر ۽ سرڪان.

پيچ پست جي و هائي وـورو، سـرت، نـرت جو ساز سمورو،

ذات، صفت جو ذوق ظهورو، عشق الشاهي عين آڪر کان.

شاه نواز، آواز ٿي آيو، ’عارف‘ جنهن کي عشق بنايو،

مير مغان جو ماڳ ملهيو، محبت مدامي مٽه مظهر کان.

[راڳڻي پيروي. تار: ڪلاواڙو.]

موٽي مان ملن، شال اچن،

پرديسي منهنجا پـرين .

۱- روڊو راهون ٽڪيان، نيٺين نير ٽن .

۲- ڦهل تي تـم فراق جا، مـونجهن مينهن وسن .

۳- اديون آديسين جا، پاپل پـور پتون .

۴- سورن ساڙيو سام کي، دل تي دود دڪتن .

۵- هئي! هئي! حبيب جا، هينئر هـول هـرن .

۶- جن کي عشق آجاريو، سي مورهن ڪن مرن .

۷- سڏ ڪو ساريو سڀرين، ڳڻي ڳچ ڳرن .

۸- هٿن پهرين هوت لڻ، سسي پر سرڪن .

- ۹- واکا ڪريو وَرُ لڏ ، ڪاٺيون هٿ ڪڍن .
- ۱۰- هئي! هئي! هوت پنهل لڏ ، ٻانهن چڪَ هٿن .
- ۱- وَهَن ويچارين ڪي ، ڳوڙها ڳاٽ ڳڻين .
- ۱۲- 'عارف مولوي' عشق جا ، من ۾ مڃ پرن .

[راڳڻي پيرويءَ تار: ڪلواڙو.]

- برهم بهادر باز ، ڪري پرواز ،
آيو اظهار آڏامي .
- ۱- حضرت حسن ڪڙي هساري ،
زخمن کان دل چور ويچاري .
تڪو تيرانداڙ . ڪري پرواز آيو .....
- ۲- گهونگهٽ ڪوئي دليون گهائي .
مرد ميدان ۾ ماري مچائي ،
شير بجر شهباز . ڪري پرواز آيو .....
- ۳- عشق عجائب جن تي آيو ،
سولي لڏ تن سِر سنڀاليو ،
آندا الحق آواز . ڪري پرواز آيو .....
- ۴- نينهن نوابن کي ٿو ٺاڻي ،
راڻا ، راجا راج رٿاڻي ،
آه رباني راز . ڪري پرواز آيو .....
- ۵- ”وَنَحْنُ اقْرَبُ“ ورق ورائي ،
”وَ فِي أَنْفُسِكُمْ“ رمز رٿائي ،
صورت جو سر ساز . ڪري پرواز آيو .....
- ۶- ڪاٺي طالب ، طلب حقيقي ،
'عارف مولوي' عشق عميقي ،
مثنوي شاه نواز . ڪري پرواز آيو .....

[راڳڻي ٻيروي ، تار ؛ ڪلواڙو]

آءُ تـم سـڀيتـس تنهنجي نـالي
پوءِ ڪو جهي آهيان توڙي ڪاري .

عشق آ جنهنڪي تنهنجو اندر ۾ ، سا ته جدا ڪيئن جالي ،
دل گهٽين آهي گهاري .

روح اندر ۾ رکيم رائل ! تنهنجا سور سنڀالي ،
آهي دردن دلڙي آجاري .

وڏا ڪيا مون وره اندر ۾ ، پور اوهان جا پالي ،
ڏاڍي لاتي برهم بهاري .

مست ڪيو مخمور نئين جي ، پر ڪش پاڪ پيالي ،
چڙهي خاص الخاص خماري .

پرزا ڪيٽڙو پيار پيارا ! پرئن سندي هڪ پالي ،
لڳو ڪنڊڙو کان ڪاپاري .

منڙو منهنجو سوھيو تنهنجي ، چست چٽل جي چالي ،
لڳي قرب جي پيار ڪٿاري .

ڪاڇ فوشيون وت ويس وڃايا ، گهاءَ اندر جي آلي ،
ڪر پيارل ! ڪا پوئو واري ،

'عارف' پنهنجي هاڻ ڪي ڪيٽڙو ، خاڪم ! تنهنجي حوالي ،
ڪر سهڻا پيار ! ستاري .

[راڳي پيروي، تار: نين تار]

دل يار لڏي ويو دڳ ۾ .

لاڻي رمز ويو رڳ رڳ ۾ .

برهم بهادر بانگ سڻائي، نينهن ذواب نماز پڙهائي،

اچي عشق ٿيو آ اڳ ۾ .

يوسف يار جي مٿ ڇا ايندو، شمس، قمر، آت شرمي ٿيندو،

جهڙس ناهي جڳ ۾ .

ورنهر ويجهو 'وَنجن اقرب'، محب وسي ٿو مشرق، مغرب،

وحدت واري وڳ ۾ .

'عارف' يار ڏٺوسون گولي، 'و' في 'انفسِكم' واري اولي،

صورت واري سڳ ۾ .

[راڳي پيروي . تار: ڪلاوڙو]

پهرين پنهنجو پاڻ وڃاء .

پوءِ گل ڪفني عشق جي پاء .

ٽرڪ ڪري دنيا ۽ عقيي،

سير تي واري ور وساء .

فڪر، فراق، فقري ڪڻ تون،

درد جو دل ۾ دود دڪاء .

سير سوليءَ تي سهڻون چاڙهي،

گهٽ انا الحق جو پوءِ گهاء .

نفي ۽ منجهان، اثباتي ڪر تون،

هردي "هو"، "هو"، هونگ هلاء .

- ۵- شڪ، شيطان، حسد ۽ هٿ ڪي ،
پير ماني پياڻو جلد پڇاڻ .
- ۶- ڪوڙ، غلا ڪير، ڪپٽ، ڪينو ،
سچ سڀ ڪنهن کي ٻار سڏاڻ .
- ۷- شاه نواز ! ٿي عشق جو 'عارف'
انهن مڙهي رهن وڃاڻ .

[راڳي پيروي . تار ۽ ڪلواڙو]

هي دنيا عبرت خانو آ .
هڪ ساعت جو افسانو آ .

ڪٽ بابل ۽ بستان ڪٽي، ڪٽ محفل ۽ مڙخان ڪٽي ،
ڪٽ ساقِي ۽ پيومان ڪٽي ، ڪٽ شمع ڪٽي پروانو آ .
ڪٽ ٻار سڏاڻ دلدار ويا ، ڪٽ دوست دلي غمخوار ويا ،
چڏي مال سڏيون گهر ٻار ويا ، تن ٿر ٻٽ منجهه ته ٽڪاڻو آ .
ڪٽ خانن جي خوش خاني آ ، ڪٽ جوڀن جوت جواني آ ،
ڪٽ شهزادي، ڪٽ ٻانهي آ ، سڀ خاڪ اندر خسخانو آ .
ڪٽ تخت سلیمان تاج ادا ، ڪٽ حسن يوسف ماه لقا ،
سڀ آه فنا توڙي شاه گدا ، تپ سور سڏو ته بهانو آ .
ڪٽ نازڪ، ناز، غماز ويا ، ڪٽ 'عارف' شاه نواز ويا ،
ڪٽ شاه ڪٽي شهباز ويا ، ادا ! سڀ ڪو راه روانو آ .

[راڳڻي پيروي، تار : ڪلواڙو.]

اچا ننڍڙو پاڻ سڏائين ٻيو ،
ڪري ڪيس آچن کي لڪائين ٻيو .

هٿڏ هٿڏا ٿيا ڏکي ڪنڌ ٻيو ،

ساڻو سستي ڪان سنڌ سنڌ ٿيو ،

مزو گهمڻ ڦرڻ جو بار وٺو ،

ته به پوڙها ! پاڻ ٻڌائين ٻيو .

ڏند ڏانئون ڀڳا ڪي آلڙن پيا ،

مزا ڪيڻ رپيڻ جا جائِي روبا ،

وڃي نقلي وجهائِي ڏند پيا ،

نلهي چاڙي ڄام ڏڪائين ٻيو .

گهٽيچ منهن ۾ پياگري ماس وٺو ،

گهٽ نيرت ٿي ۽ چٽ لڙڪي ٻيو ،

اچي عمر جو آه آجهائو ڏيو ،

ته به حرص ۽ هوس هلائين ٻيو .

چڏي عمر گذاري آجائي تو ،

سمهي ساري حياتي وڃائي تو ،

ڪٿي ڪانه چڱي ته ڪمائي تو ،

اچان به موڳا ! وقت وڃائين ٻيو .

ڪو مامون ، ڏاڏو، نانو چٽي ،

مڙهه آه منجي ڪل ڪانه پئي ،

لنگهي عمر نوي، ٻيو ڪانگ لٿي ،

ڪانو قبر جو اڳ ٿي ڪچائين ٻيو .

آئي 'عارف'! ترت تياري ڪر،
 سير، داور اڳيان ٺهي ٿو،
 "مونو اقبل از الموتو" مرڻا اڳ تون مر،
 سدا سالڪ ڪر ٻول سڻائون ٻيو.

[راڳي پيروي، تار: ڪلواڙو.]

- ۱- منا مڙجڻ تنهنجون لکين مهربانيون.
- ۲- گچيءَ ڳل گرهائيون، ٻيا ڳوپ ڳائيون.
- ۳- سدا سام سمهي ۾، سهڻا ٿو سانديان،
 غنيمي جي هٿن سان، ڪشي قرب ڪائيون.
- ۴- کين خان ڪمين نان، تنهنجي ٺڏي تي،
 هان هوت هر جاءِ سندن موڪ مائيون.
- ۵- هجين شاد آباد هر دم حبيبا!
 منا! مال ماڻي هي جوڀن جوانيون.
- ۶- ڪندر ۽ دارا ڪندا همسري ڇا؟
 هان هر جڳهه تي، سندن حڪمرانيون.
- ۷- اکين تارا 'عارف' جا احسن عجيبا!
 اچو، تا ڪيون، قرب جون ڪي ڪهانيون.

[راڳي پيروي، تار: ڪلاوڙو.]

منهنجي ٻار جو حسن ڪلاڻي .
لب لڙڪ، رنگ عتابي .

ڪڇ^۱ ڪيس ڪڪر ڪارا، ڏو لڙوھون ڪن لامارا،
وجهيو رنگ واسينگن وارا، ڪن مشتاقن سان مارا،
رنگ ڏنگ هنيو ڪن ڌارا، وبا وڃي ڪنهن ويچارا،
سوين شاه، ڪندر، دارا، ٿا ٻرھ، اندر بيمتابي .
اهي ڪڇايون اڪيون ڪاريون، ڪڇ^۲ ڪنڊيون، ڪات ڪٽاريون،
لڏم ڌاڙي دلجو ڌاريون، لڏڪ ڏايون وڃن ڌوٽاريون،
ڳل ڳوپ وجهن ڳٽ ڳاريون، ڪنهن عاشق وٽن اوساريون،
اهي خاص الخاص ڪماريون، ٻيچ نرڪس، نيڻ شرابي .
پرون پونر، ڏنگا ۽ ڌوڙا، جڻبي جانب آيا جوڙا،
وڏا ورھ، جانن واديوڙا، ٻسي مڙگانن جا موڙا،
ڪن عاشق ڪهوڙا اڪهوڙا!!، ڏک ڏيل ۾ ٿيڙا ڌوڙا،
سڪي سائل ٿيا، ستو سوڙا، لڪ عاشق ٿيڙا عتابي .
ٻسي پرين جي پيشاني، ٿيا شمس و قمر شرماني،
ملي حورن کي حيراني، ٿيا دٻو، ٻريون قرباني،
مڃي ملڪ و فلڪ فرماني، جبريل ڪئي درباني،
رکي ٻاور خود ٻاراني، ٻسي نرميل نور ليجابي .
توڪي سھڻ جي سرداري، ملي فلڪن جي مهنداري،
ڪر سھڻا ٻار! ستاري، دلدار ڏي ڪا دلداري،
تنهنجي محبت دل ڙي ماري، ڳل 'عارف' جي ڳٽ ڳاري .
سون تو لڏم سوچ سينگاري، آڇ شاه! ڪري ته شتابي .

[راڳي پيروي. تار: چئنچل.]

بيوفا دلدار ڪان، دلڙي ڦرائي ٿو وڃان.

رڀرت جا پنهنجي گلي ۾، ٻيڇ پائي ٿو وڃان.

۱- هنجي هر ظلم و ستم تي، آسِر تسليم ڪم،

نازنين سان نهن جو ناتو، نڀائي ٿو وڃان.

۲- هن ڪيا جبر و جفا، پر مون ڪئي تنهن سان وفا،

زندگي جو ساز و سامان، سڀ لٽائي ٿو وڃان.

۳- 'عارف الموليٰ' ان جي، عشق جو آهي آسِر،

گڻ ڀرئي جي گڻ جا، گڻچ گڻي ٿو وڃان.

[راڳي پيروي. تار: ڪلواڙو.]

اچي محبت مڻا ميل جاني.

ڪري عين ٻرين احساني.

تنهنجي اچڻ جي راهه نهاريان، هنجون هجر ۾ هر دم هاريان،

گهڙيون سوز غمن ۾ گهاريان، دل درد ڪئي ديواني.

ونگيو دور ره، وڇوڙا ويٺا، هيٺا حال فراق ۾ ٿيڻا،

پڪ ٻيڇ، پر ريمي پيڻا، گڻ گهڻ جي گاني.

تولم دلڙي سڳي دلدارا، منهنجا محب مڻا منارا،

اڄ اڳڻ اسان جي پيارا، جند جان ڪيان قرباني.

تنهنجو 'عارف' عشق ستايو، تنهنجي گهڙورن دل کي گهاٻو،

گهمان عشق جي ڪفني پايو، اها نينهن وارن نيشاني.

[راڳڻي پيروي. تار: تين تال.]

ٽالھ:

مٿي ٻن ٻئي مخمور اڪيون، موهن مهميرن کي.
 مخفي مامون ڏٺي مهميزون، مارن ڪئين منصور اڪيون.
 متواليون، مخمور موچار يون، سانجهي ڪن مهجور اڪيون.
 ماريو ماريو مشتاقن کي، مٿن مگر نه، سور اڪيون.
 چوري چاڪ، چڱيريون چڙهيون، چڙهيو ڪن دل چور اڪيون.
 ڪجل بنا پڻ ڪاريون ڪيفي، ڪهڻيون ڪن ڪلور اڪيون.
 تاب تڪا ڏسي تارن وارا، تـرت جـلائـن طور اڪيون.
 نـيـنـ نهوڙن، نازڪ نرگس، نـاز ڪـريو، پر نور اڪيون.
 ٻڪ وجهيو ٻئي پاڻ هڻن ٿيون، ٻهڪيلون ٻهڪور اڪيون.
 اچو امالڪ 'عارف' سر تي، ساز ڪڙا ڪن سور اڪيون.
 شاهنواز شڪيلا شامل، دلريش دليون، ڪن دور اڪيون.

[راڳڻي پيروي. تار: دائرو.]

عمر! ڪونه قاصد ابـاڻـن جـو آيو.
 جيڏين جي جدائي، سندن جيءَ جلايو.
 پنوهارن جا پاپل، پون پٿور مون کي،
 سنگهارن جي سڪ، ٿمر سور مون کي،
 ڏيان ڏوه، ڪنهن کي؟ قضا ايئن ڪرايو.
 تنهنجا راءِ! ريشم نه هرگز هندياڻ،
 لوڻي لوڙ لاڪي، ليڱن نان نه لاهيان،
 ڪٿي مت نه پانڀان، هي پٽ، مان پٽ ڀاءو.

-۱

-۲

اباڻن لڻ 'عارف'! اندر ٿيو آداسي،
ملڻ لاءِ مارن جي مون، بانس باسي،
پنهنجي لاءِ پياسي اکين جي ر وهايو.

-۳

[راڳڻي پيروي. تار: چئنچل.]

- رات ساري روح راڙي ۾ گذاريندي رهيس .
چنڊ، تارا ٽڪيندي، ٺيهر وهاڙيندي رهيس .
- ۱- هٿ ڪڍي هڪلون ڪيم، واهر ٿيو، مون ڏي وڙو،
ڪونه هر وانگي وريو، آڻ تي پوڪاريندي رهيس .
  - ۲- اڃ اتر ڏي گوڙ ڪڇجي ۽ ڪمي تازي تنوار،
مينهن مارن ڏي وڙا، آڻ اوساريندي رهيس .
  - ۳- قيد ڪوٽن ۾ رهيس، هر ڪين مون مارو مٽيا،
نهن نيرن سان اباڻن جو آجاريندي رهيس .
  - ۴- رات جو روئي سٽيس، سهڻو لڏم خوشتر خواب،
ڪيت گڏ ڪاهڙ ۾، مارن مال چاريندي رهيس .
  - ۵- چيلڙا، پڻاڻا، اباڻا، لڏل، لاڻا، 'عارف'،
سرتين، ساهيڙين، سانگيهين کي سنپاريندي رهيس .

[راڳڻي پيروي. تار: ڪلواڙو.]

عمر! ايندم اوري اباڻا .
منهنجا سانگيهڙا تن سڀاڻا .

تنهنجي تر ت ڪمان ت مان تهرري، نڪي چاشني، چنگالي چهري
پاڻيان زردا، فالودا زهرري، سي ت مڙور ت سام سوبالا .

۲۲۹

سدا ساهم سنگهارن ساري ، گهٽي هاءِ ! اندر ٿي ڳاري ،
هنجهون هجر ۾ هر دم هاري ، نسنڪ نيڻ روئن ٿا نماڻا .
وڻا مينهن ملاريون ٿيئڙيون ، مندون ياد ماچر جون ٻيٽڙيون ،
اڃ ويڙيچيون سڀ ويٽڙيون ، چ-ارڻ ٻڪر ۱-۱-اڻا .
چ-وي سڀ-انگي ايندا ، وڻي نيڙر نماڻي نيندا ،
ڏکيا ڏينهن 'عارف' جا ويندا ، ڏسي ڏوٽي-ٽڙا ڏاڏا .

[راڳي پيروي. تار: چئن چل.]

نالي ميڙا يا مصطفيٰ، ڏي تون لقا بهر خدا .

بي ثمر آهيان هٿين خالي، گنهالن غرق،

در چڙي تنهنجو وڃان ، ٻئي در کٽي دانهين مٺاڻ ،
در آسودن جا پٽل ٻيا ، در تنهنجي آهيان گدا .
حشر ۾ اعمال ٿاڻ

حشر ۾ اعمال نامان ، ڪيل ڪثي هاندا حمير ،
مون فقط معذور ڪي ، آ نام تنهنجي جي ندا .
چا سڀاڻان حال ڪ

چا سڏايان حال توکي ، تون ٿو ڄاڻين راز ڪل ،
تنهنجي قدمن تان پدر ، مادر ڪريان تين فدا .

تون آهين شافع جهان ، يا سوڌ هر دو سڙا ،
لهج 'عاجز' جي خبر ، جيت انهي نفسي ڪندا .

[راڳڻي پيمروي. تار: چئنچل]

- ۱- محبت ۾ سدا معذور آهيان .
بينا مٽي^۱ پيڻ جي معذور آهيان .
ڪڏهن اول ڪڏهن آخر ٿي آيس ،
ڪڏهن ظاهر ڪڏهن مستور آهيان .
- ۲- ڪڏهن ارني چوان گهر ”لن تراني“
ڪڏهن موسيٰ ڪڏهن طور آهيان .
ڪڏهن غافل ڪڏهن همراز آهيان ،
ڪڏهن ظلمت ڪڏهن پُر نور آهيان .
- ۳- ڪڏهن عابد ۽ زاهد ذوق وارو ،
گناهين ۾ ڪڏهن مجبور آهيان .
ڪڏهن پير مڻغان ، بي پير ڪڏهن ،
ڪڏهن ملا ڪڏهن منصور آهيان .
- ۴- ڪڏهن دارون دوائي درد آهيان ،
ڪڏهن زخمن کان چڪنا چور آهيان .
ڪڏهن حاذق هلايان حڪمتون ٿو ،
ڪڏهن خود نينهڻ جو ناسور آهيان .
- ۵- ڪڏهن خوشنود ۽ خوشحال آهيان ،
ڪڏهن سڙيل سچوئي سور آهيان .
ڪڏهن خوشتر ڪيلان ٿو تهڪ ڏيئي ،
ڪڏهن راڙهو ، رڻن رنجور آهيان .
- ۶- ڪڏهن آهيان هٿين خالي گداگر ،
ڪڏهن محبت سان مگر پرپور آهيان .
ڪڏهن سلطان ، صاحب سوڀ وارو ،
ڪڏهن موڳو ، سنڌل مزدور آهيان .

ڪڏهن اوڏو عجيبن سان آهيان ،
 ڪڏهن درَ يار جي کان دور آهيان .
 ڪڏهن گمنام گ-وش-ي نشيني ،
 ڪڏهن ملڪن اندر مشهور آهيان .
 ڪڏهن طالب، ڪڏهن موليٰ جو 'عارف'
 ڪڏهن ناظر، ڪڏهن منظور آهيان .

[راڳي پيروي، تار : چئنچل .]

الائي ڇو؟ نٿي اڄ اچي ننڊ نيڙي .
 ڇڏي جان آهي اوجاڳن آليڙي .
 سمنهن جا سڀئي سنا سون وٺيڙا ،
 پرين جا اداڙي ! پلم پور پيڙا ،
 ڏني ٻانگ مرغن، عصير پور پڪيڙي .
 هتي! هتي! چنڊ هوندي اکين کي انداري ،
 بلا جوئن ڏنگي ٿي وري رات ڪاري ،
 ستيپس سور پنهنجا سڀئي سهيڙي .
 ستيپس، سيج تي سوڙه سورن جي پاڻي ،
 ڇڏي روئي هنڌ ۽ هاڻا پڙسائي ،
 جلائي ڇڏي جان، جيءَ جي ته جهيڙي .
 منهنجو محبت رانجهن، ملي شال موٽي ،
 آهيان آن جي 'عارف' ڪري توڙي کوٽي ،
 لڳي باهه شل ڪا انهيءَ خام ڪهڙي .
 موليٰ شل پڄاڻي ۾ جي ته مڙي .

[راڳڻي پيروي : نار : دائرو]

- ٽلهه :
- پ درد کان وڏو آ ناسور محبت .
  - لنمان پي آلاشڪ مجبور محبت .
  - ۱ هڪ سوز جگر آه و الم درد بي پايان ،
پيو ناز حسن ، شوخ سخن ، گهور محبت .
  - ۲ ڪنهن دوست کي ته درد هي هرگز نه ٿئي ،
مگر دشمن به نا هجي شل رنجور محبت .
  - ۳ قاضي پڙهي ڪتاب سيه ڪار نه پنج ،
پڙه سوز محبت ۽ ست سور محبت .
  - ۴ سنت ڪري ڏي يار کي سر 'عارف' نه پوءِ ،
تهدل ٿين تون ، طالب منظور محبت .

[راڳڻي پيروي : نار : دائرو ، پي لئي پيلو ، ملهار ، ڪلواڙو]

- ۱ آيو عشق اڙپنگ محڪم مڏامي ،
ازل کان هيو سو اسان سان انجامي .
- ۲ فرشتن انهي بار کان منهن لڪايو ،
بهاڙن کي ڏهڪاء ان جي ڏڪايو ،
ٿيو مرد ، سڙدن سان مڙڪي مقامي .
- ۳ اسانکي نه گهرجي ڪا شاهي آميري ،
قبولي اسان پنجنجن جي فقيري ،
مجي سون مئي مصطفيٰ جي غلامي .
- ۴ بنا ال احمدص چٽڻ آه مشڪل ،
ڪوو جن تي قرآن الله نازل ،
مڃن جو دشمن آ نطقو حرامي .

۴- وڊو مڙ معراج پتل ۾ پيارو ،
 وڊو ٻيھي جھريل پي آت ويچارو ،
 خدا سان ٿيو مصطفيٰ همڪلامي .
 ۵- پيس رڀر پنهنجي جي 'عارف' پٺاري ،
 اڙين کي اچي ٻاجھ سان جو آڪاري ،
 حقيقت سان حيدر اچي ٿيندو حامي .

[راڳڻي پيرويءَ تار : ڪلواڙو پي ڏن، تلنگ،]

بيهرنگت بازي ڀار بنائسي .
 "ڪن فيڪڙون" جي ڪل نه ڪاڻي .

۶- "آلست بر بڪم" پاڻ چيائين ،
 "قَالُوا بَلِي" جو قنول ڳڻائون ،
 ستر ٻڌر انهيءَ سور وڃائي .

۷- هوڏ هئڻ هستي ڇڏ هاري ،
 وهڻ وجودي ڇڏ تون وساري ،
 خان! خوديءَ کي ڇڏ تون ڪاڻي .

۸- پيرڪش رهيءَ پُر کي پيالئون ،
 عشق ۾ اڪيون رک تون آليون ،
 برهم بنان ڪل بات اڃائي .

۹- نتڇو، صرف ست ڪنڌر قدوري ،
 وٽ ميخاني جي ميخوري ،
 سرڪي پي ٿي ته ٿئي رهائي .

۱۰- جز حق سارو غير تون ڄاڻج ،
 پنهنجي ڀاڻ ۾ ڀاڻ سڃاڻج ،
 وحدت واري وٽ تون وائي .

‘عارف’! مولوي عشق آجاري ،
مرڻ جيئن جي مام سيمڪاري ،
موتو آڻيو اقبال الموتو موج مچائي .

- [راڳي پيروي. تار: ڪلواڙو، ڊاڏرو.]
- ۱- مڪو ڪونه خط جانبن ڪو جـوابي .
وڌي ويئي اندر ۾ برهم جي بيمتابي .
منو محبت منهنجو مڙنيان مـوچارو ،
سخي شاه سرور سـيڪندن سـهارو ،
پـسائيندو پيارل تـم چـهرو گلابي .
- ۲- سڪايل ڪي سڪ ۾ ٿيا سال سارا ،
لڇندي لنگهي ويا ڪنهن پوھ پارا ،
ڪڍي ڪو نه آيو ڪتابت ڪتابي .
- ۳- حبيبن سان حيلو هلي ڪانم حجت ،
عجيبن اڳيان ڪر ادا! نماز نورث ،
هلي نهنن ۾ ڪانم ڪنهنجي نوابي .
- ۴- آڻيو عجز سان روز ڪانگل آڌاريان ،
عجيبن اچڻ لڻ اڳڻ ٿي پـهاريان ،
حسـينن جـي حاصل ٿي باريابي .
- ۵- اسين انجي الفت جا آهيون آڇايل ،
سندس سهڻي صحبت ۾ سڪ جا سڪايل ،
ڪڍي من ا خماريل نظر نيم خوابي .
- ۶- اٿم آس ‘عارف’ اڳڻ پيار ايندو ،
پري جام جانب هٿن سان ڏيندو ،
ڪنهن جا ڪنن بار ٿا ٻو تـرابي .

[راڳڻي پيروي. تار: چئنچل.]

من سٺي سهڻو سندم فرياد اچ ،
 درد منهنجي جو ڪري شل داد اچ .
 ڀرت سان ٻيڙا ڀرين ٻيڙا ڀري ،
 خانم دل کي ڪيو آباد اچ .
 هن غريب و بينوا مسڪين کي ،
 دلربا دلبر اچي ڪر شاد اچ .
 موسم فصل چمن آه اي صياد !
 جلد ڪر عندليب آزاد اچ .
 ٿيون اچن هي مونکي هڏڪوڊون مدام ،
 آه شايد ڀار ڪيڙو باد اچ .
 شوق 'شاهنواز' کي شيرين ٿيو ،
 ويو جسم سارو جليبي فرهاد اچ .

○

[راڳڻي پيروي ۴ ٿوري. تار: ڪلواڙو ۽ ڏيڍو.]

چايو عشق چنن ۾ جلد جهڙي .
 لڳو نينهن نيسنگ سو ڪيئن هور هڙي .
 ملو ڏاج ڏڪن موڪلايو سڪن ،
 ٻيا پور پڪن، دل تي دود ڏڪن ،
 جي ۽ ۾ جهور ڇڪن، ڪوراڪور ڪڪن ،
 ويو محبت سٺي ڪان منهو سٺي .
 ڏيئي گهور گهڙي ، ٻيئي پاڻ هڙي ،
 ڪري پاڻ ٻيئي ، ٽئين ڌار ڏيئي ،
 هنين هور لڪين ، آڏو هڪڙي چڙي ،
 ڪٿي چور فراقن دل ٿري ڦٽي .

لکيو 'تو' ح' قلم ، آيو 'بار' ستم ،
سو ته سر تي کنوم ، ڪنهن کي ڪن چيم ،
چڏي چٽو ڏيم ، ٻرو ڪو نه ڏيم ،
لکيو قسمت جو ويئي قيد ڪئي .

-۳

سڻ نام خدا ، سائل جي صدا ،
مون کان محبت مدعا ، جيئري ٿي نه جدا ،
پوءِ توکي اجازت آه مينا !
پهرين لوڙهه هٿن سان وڃ تون لٿي .

-۴

'عارف' يار ايندو ، وٺي نال نيندو ،
ڪيرون ڏيڻهه ڏيندو ، ستر سانگ ٿيندو ،
وچان ورهه ويندو ، ڪيچي قرب ڪندو ،
بنا محبت مڊايون ٻيو ڪير مڃي .

-۵

[راڳي پيروي ، تار: دائرو.]

هن مرض محبت جي دوا ڪر اي مسيحا!
لبريد ز جا ام الفت پير ، پير اي مسيحا!

هڪ وار مٽي پيار ، جڏي جيار دل کڻي ،
رهان روز تو پير سوز ، دربدر اي مسيحا!

-۱

سندھ نام هر مقام ، صبح و شام ورد آه ،
تنهنجي تات، ڏينهان رات، آهر هر اي مسيحا!

-۲

سندھ سوال، سٽي حال ، ڪجهان پيال پيلارا ،
منا مير، شڪر شير ، ڏي ساغر اي مسيحا.

-۳

مٽي مدام، پري جام ، ڏي 'عارف' کي عجبها!
تو بن ناه، ڪا ٻي واھ ، سگهو ور اي مسيحا!

-۴

[راڳڻي پيروي . تار: دائرو، چئنچل.]

- تنهنجي نازڪ نازنين ناز و ادا وسري نٿي .
 تنهنجي هڪ هڪ ڳالهڙي مون کان رها وسري نٿي .
 -۱- تنهنجي ٻانهن ۾ وڪوڙي، پيار تو ڏاڍا ڪيا ،
 قرب واري ڪچهري جي رات سا وسري نٿي .
 -۲- تنهنجو ڪلڻ، تنهنجو ٿلڻ، تنهنجو رسڻ، ٻرڻ ٻرين !
 تنهنجي دل جي دليري، او دلربا! وسري نٿي .
 -۳- تنهنجي صورت، تنهنجي سيرت، يار! مون کي ياد آه ،
 تنهنجي صحبت ۽ سنگت، صبح و مسا وسري نٿي .
 -۴- تنهنجي هر ظلم و ستم تي مون جهڪايو سر ڪٽي ،
 پر تنهنجي شوخي، بي رخي، جور و جفا وسري نٿي .
 -۵- هر خطائي، 'عارف الموليٰ' کي تو بخشي ڇڏيو ،
 تنهنجو هي فضل و عنايت ۽ عطا وسري نٿي .

[راڳڻي پيروي، تار: تين تار ۽ ڪلاوڙو.]

- اوس ساڏي ڪول رانجهڻا! مارو ميڏا ڍول رانجهڻا .
 -۱- درد غمان دي ماري داڙي، روهان وچ نا رول- رانجهڻا!
 -۲- لعل بدخشان، هيرا موتي، پر پر گهولان جهول- رانجهڻا!
 -۳- ارض و فلڪ تي حور قصوران، ساهه صدق سير گهول- رانجهڻا!
 -۴- شير شڪر گفتار ڪياني، مٺيان ٻوليان ٻول- رانجهڻا!
 -۵- يار بنان ويران ڏٺو سي، جنت جا رتول- رانجهڻا!
 -۶- چاڪ سيني دي محب ماهي ڪون، خوب ويڪاوان ڪول- رانجهڻا!
 -۷- سهڻي خاطر طعني ميهڻي، چاتم سير ٺول- رانجهڻا!
 -۸- 'عارف موليٰ' دل دي اندر، يار ڏٺو سي ڳول- رانجهڻا!

[راڳڻي پيروي، قار: ٽين تار ۽ ڪلاواڙو.]

- ۱- بي ساغر مٽي جنت دا، اي دنيا گهر عبرت دا،
ڪر حاصل سپر وجودي، رک شرف لا مقصودي،
بن محض مڪر مسجودي، پڙه ڪول قصه وحدت دا.
- ۲- ڪر ترڪ طمع طولاني، ست شوق شتاب شهباني،
ڪر در دلبر دربان-ي، اهو عهد سبب عزت دا.
- ۳- پڙه باب بره دا باري، چڙه سولي ڪر هسواري،
گهڻ ميڙي مٽ موچاري، پڙه نيت بيجا برڪت دا.
- ۴- ست جهڳڙا ڪنز قدوري، رک ريت عجب منصوري،
ڪر حاصل حج حضوري، اهو رستا گهڻ رحمت دا.
- ۵- گهٽ مارين نفس نادانا، چوڙ حيرص هوس جھوانا،
ره روه صنم پ-روانا، ست شوق شرر شهوت دا.

[راڳڻي پيروي، تار: ڪلاواڙو.]

- هي هر دم ساڙي نال سهڻا، ملام لقا متوال سهڻا.
- ۱- ”وَفِي أَنْفُسِكُمْ“ حاصل هويا، وحدت دا تم وصال- سهڻا.
  - ۲- ”الْأَنْسَانُ سِرِّي“ وَ أَنْسَرَهُ“ عشق سڻ احوال- سهڻا.
  - ۳- ”قَلْبُ الْمُؤْمِنِ عَرْشُ اللَّهِ“ بيشڪ پير بحال- سهڻا.
  - ۴- ”وَنَجِّنْ أَقْرَب“ وسدا ويڙهي، وٽي نهين هڪ وال- سهڻا.
  - ۵- ”أَوَّلْ آخِرْ ظَاهِرْ بَاطِن“ محبوبي تم مثال- سهڻا.
  - ۶- زهد، عبادة، ڪنون برتر، محبت دا مشال- سهڻا.
  - ۷- سهڻي ٻار ”ذليل“ دي خاطر، گهورير سر، گهر، مال- سهڻا.
  - ۸- ”شاهنوازا“ پ-ره، شڪرانا، مستحب ملها مينهنوال- سهڻا.

[راڳ مالڪوس. تار: ٽين تار.]

- خوشي وڃي وري، ڪمي درد دري، گچ ڳڻتڻ ۾ بيدل جاڳري.
- ۱- ڏک ويٺڙا ڏيئي، چٻَ چوري چٻي،
مونکي پلم پئي سورن جي پري.
- ۲- سڪ صبر نيو، پتو ڪونه پيو،
هيٺون حال ٿيو، ويا وره وري.
- ۳- قضا هٿ ۾ قلم، لکيا درد آلم،
مونکي محبت تبسم، ڏني ذوق ذري.
- ۴- پنهنجو پال ڪندا، وٺي نال نيندا،
'عارف' آهيان ادا، کوٽي توڙي ڪري.

[راڳ ٻي مالڪوس ۽ پيروي. تار: ٽين تار ۽ ڪلواڙو.]

- هوش ادا ڪر ٿي هوشيار. دنيا فاني، ڏينهن ۾ چار.
- ۱- محبت وارو مڇ ۽ مڇائيج، پر تان تنهن ۾ پاڻ پڇاڻج،
عشقي آڳ اندر ۾ ٻار.
- ۲- آهي هڪ عبرت خاندو، وي-ران، وي-رانو،
دنيا طلسم جو گهر ٻار.
- ۳- مال مڏيون، ڪٽ ماڪ سلیمان، تخت سڪندر جوڏس ويران،
ورنهن ويهي ڪر ويچار.
- ۴- يوسف، ڪنعاني ڪاٿي، مصر سنڌي سلطاني ڪاٿي،
ذوق زليخا ڪٽ زهار.
- ۵- ڇا لئه آئين ڇا ٿئي ڪرڻو، درد انهيءَ ۾ دم آڌرڻو،
غافل! غفلت کان ٿي ڌار.
- ۶- ها! سٽي نو عمر وڃائي، ڪانه ڪيئي ڪا ٻار ڪمائي،
حال منده تي حيف هزار.

- ۷- قَوَّوَالُ "الستي" ڪرنا ڪوڙو، وحدت جو هٿ ور وانگوارو،
وچن ويساهي ڪيم ومار.
- ۸- ياد ڪيو جيئن يار محمد، تون پڻ تيئن تنوار محمد،
پاپل پرين پرت پچار.
- ۹- شير خدا ڪيئن شوق وڌايو، پَرور تنهنڪي پٺاڻ پساو،
دست خدا دل دل هسوار.
- ۱۰- شاه حسن رض، پُرپاک پيالو، زهر جو پيتو جام نرالو،
شاڪر ٿيڻو شڪر گذار.
- ۱۱- خنجر شاه حسن رض، سنا ٿي، مينهن محبت جا ته وٺا ٿي،
آب بنا ڏس ٺٺا پيار.
- ۱۲- 'عارف' اصلئون آهيان عاصي، ماڙ محمد! ڪج ڪا خاصي،
مسڪين آهيان ۽ بدڪار.
- ۱۳- شاهنواز! آجهو آ عربي، محمد مير مـ رسول مرتبي،
آجهو آمت جو ۽ آڌار.

[راڳي پهاڙي . ناز : ڪلواڙو .]

- جايون ڏسيو منهنجو جيءُ جلي ٿو، آديسين اوڻارا-الا.
- ۱- ويا لڏي لاهوتي لاشڪ، سنگ چنبي سڀ سارا-الا.
- ۲- هئي هئي هوت چڏي ويا چهرين، ڪيچ ڏئي ڪوهيارا-الا.
- ۳- جـهـرا، قـقـر، بـڪـيون، پـر پـر ٿيا پـارا-الا.
- ۴- جوگي جو چڏي اڃ ويٺا، من ڪي ڏيئي مونجهارو-الا.
- ۵- 'عارف مولائي' عشق جا، اندر آزارا-الا.

[راڳڻي ٻهاڙي ، سنڌي لڙي . تار : ڪلواڙو .]

جيءُ جيئڻدن جا ميلا . مونڪان وڇڙها مڻجڻ آوِيلا .

۱- دلڙي ڪسي دلدار هليو ويو ، منهنڙو مٽي منٺار هليو ويو ،
هڻي هانءُ هر نيل شڪيلا .

۲- رهره پنهل جا پور پڇاير ، قسمت پيرين پند ڪراير ،
ووڙير واهڻ پيلا .

۳- چئن ڏينهن جي ڀاري لڙي ، مڻجڻ ويو مجروح بناڻي ،
اسين روئندا رهياسين اڪيلا .

۴- دلڙي ويچاري دردن ماري ، روڀو ڪري نيت زار و زاري ،
وڏا وره ، وڇوڙي ويلا .

۵- سائون جي رت پيار پراهون ، ڪوئل وانگر ڪري دل دانهون ،
وڏا وڏيل ڪها واپلا .

۶- 'عارف مولوي' پيار ملائي ، مڻجڻ بنان آرام ناهي ،
ڪها سون سانگ سوڀلا .

[راڳڻي ٻهاڙي . تار : ڪلواڙو .]

اڄ رات نه وڃ ، رهر نامر خدا .

تو ڪي دل ٿي جهلي ، منهنجا مڻجڻ مٺا .

ڏس ٻاهر ڪاري رات اٿئي ، جهڙ بادل ۽ برسات اٿئي ،
اڄ مڻجڻي منهنجي بات اٿئي ، سڻ سائڻ جي سرڪار! سدا .

سڄي عمر ڪاڻي مون ساريندي ، تنهنجي هجر ۾ ڳوڙها هاريندي ،
تولا نار پرين! پڪاريندي ، ويا سال لنگهي صبح و مٽسا .

سيڪ سالن جي آه ، سام اندر ، جلي جانب تولا جان جگر ،
لتهه 'عارف' پنهنجي جي ڪاڇر ، ساهان سون سان ڪنهن سان توسوا .

[راڳڻي پهاڙي . تار : ڪلواڙو .]

- ۱- مونکي مڃڻ ڪيئن ٿو ، عطا درد فرقت .
ڪٿي پاڻ پيارل ، شهاڻي هيءَ شفقت .
دُکي دل دُڪايل ، صنم لاءِ سڪايل ،
هي اڪيون آچايل ، سڪن لاءِ صحبت .
- ۲- ڪنهن سان حال اوريان ، سيني ۾ سنڌوريان ،
هي جند جان گهوريان ، ڏسي سهڻي صورت .
۳- لکان ڪيئن خطڙو ، ڏکي هاءِ هيئنڙو ،
پُسي پيو هي پنڙو ، منجهان آب آفت .
- ۴- نيجان هي نياپو ، ڏکن جو ڏوراڻو ،
جڏائي جهاپو ، اڙان-گو آ آفت .
- ۵- ڏيئي غم نشاني ، مٺو ماهم ٺاڻي ،
ويو يار جاني ، وٺي راهم رخصت .
- ۶- 'عارف' يار ساريان ، غمن ۾ گذاريان ،
ٿو پاپل پڪاريان ، وڪوڙيو آ وحشت .

[راڳڻي پهاڙي . تار : ڪلواڙو .]

- ۱- نئون نئون نسنڱ نينهڻ ، لائن ٿيون اڪيون .
سنڌي عشق آتش ، مچائڻ ٿيون اڪيون .
آپن کان زمين تي ڪيرائڻ ٿيون اڪيون ،
زمين کان فلڪ تي رسائڻ ٿيون اڪيون .
- ۲- سون سورمن کي ستائڻ ٿيون اڪيون ،
ڪري نياز نخرا نمائڻ ٿيون اڪيون .
- ۳- وجهيو گهور ، ڪنهن گهوت گهائڻ ٿيون اڪيون ،
ستل سور دل جا جاڳائڻ ٿيون اڪيون .

- ۴- گهين راو، راجا رٿائن ٿيون اڪيون،
مسافير ۽ بيڪس بنائن ٿيون اڪيون.
- ۵- شهنشاھي شوڪت ڇڏائن ٿيون اڪيون،
گداگر بنائي پينائن ٿيون اڪيون.
- ۶- جتي جاءِ پهچڻ، ڪڇڻ جي نه آهي،
اُتي وڃيو لئون لڳائن ٿيون اڪيون.
- ۷- محبت جي دنيا بنائن ٿيون اڪيون،
قتل ملڪ دل جو وسائن ٿيون اڪيون.
- ۸- سبق سور وارا پڙهائن ٿيون اڪيون،
چٽل چاق دل جا چڪائن ٿيون اڪيون.
- ۹- ڪريو گوڙ گجڪار، جهڙ ميگه، لايو،
مڇي موج سانوڻ ملهائن ٿيون اڪيون.
- ۱۰- مٿل آبر بارش وسائن ٿيون اڪيون،
سدا واه وحدت وهائن ٿيون اڪيون.
- ۱۱- سندا درد دونهان دکائن ٿيون اڪيون،
جگر جان ساري جلائن ٿيون اڪيون.
- ۱۲- اکين جا اشارا سڃاڻن ٿيون اڪيون،
عجيبن سان 'عارف' ملائن ٿيون اڪيون.

[راڳي ٻهاڙي . تار : ڪاواڙو.]

ٽون ٻورنگ، آءُ تنهنجو رنگ.

منهنجي نينهن جو تون ناموس ننگ.

ٽون حسن، سنڌ مان ناز آهيان،

ٽون رمز، آءُ تنهنجو راز آهيان،

ٽون ساز مان تنهنجو آواز آهيان،

ٽون چارڻ، آءُ تنهنجو چنگ.

ٽون نرميل، منهنجو نينهن ٿين،

منهنجي ظلمت جو تون ڏينهن ٿين،

آءُ جهڙ، تون محبت مينهن ٿين،

منهنجي عشق جو تون آهين آڙنگ.

منهنجو دين، ترم، ايمان ٿين،

آءُ ڦاري ٽون ڦران ٿين،

منهنجي مشڪل جو آسان ٿين،

ٽون موليٰ، آءُ تنهنجو ملنگ.

ٽو جڏهن ”الستي“ ٻول چو،

مون ”قالوا بلي“ جو قول ڪيو،

”رَب“ آڙي ”سارو هوش ٿيو،

ٽون شمع ازل، آءُ تنهنجو پتنگ،

آءُ سسئي ٽون ڪوهيار ٿين،

آءُ سهڻي ٽون ميهيار ٿين،

مون مومل جو مهندار ٿين،

وڏي وحدت وارو ورتهه ونگ.

منهنجي سڙن جو تون ساڻ ٿئين ،
 دل گهاٽل جو تون گهاٽ ٿئين ،
 تون ته رائن جو ڀر ! راڻ ٿئين ،
 منهنجو آهه الستي تـوسـان انگ .

منهنجو درد به تون درمان به تون ،
 منهنجو دانا منهنجو دان به تون ،
 آهين 'عارف' جو عرفان به تون ،
 منهنجي شوق ٽمٽا جو تون دنگ .

○

[راڳڻي بهاري. تار: ڪلواڙو.]

هيءَ دنيا آهي فاني، دل ٿي ديواني .
 هتان ڪئين هليا ويا ڇڏي خان خاني .

لڏي ويا ويچارا ، سڪندر ۽ دارا ،
 بـلـخ ڇـا بخارا ، آرورنهه ويرانا .

ڪٿي نوح و طوفان، ڪٿي ماه ڪنعان ،
 لڏي ويو سائيمان ، ڇڏي حڪمراني .

نه هي ناز نعمت ، هلي ڪانه حڪمت ،
 مڙيئي رنج و حسرت ، جوڀن ۽ جواني .

ڪٿي صبح الفت ، ڪٿي شام فرقت ،
 جهان سارو عبرت ، رهي نيشاني .

نه قمري جي قهر، نه چيهن جي چهر،
 نه بلبل جي لهر، نه نغم فشاني .

اي 'عارف' جا موليٰ، ڪرهن ڪاڄ سولا ،
 لاهين پيوڙ پولا ، ڪري مهرباني .

[راڳي ٻهاڙي. ٺار: ڪلواڙو.]

- ۱- مڻي چيز ڏاڍي مهانگي محبت .
هي سودو نه سولو، سهانگي نه صحبت .
- ۲- ڀنسي لاڏ ليلائي، محبت نشين جو
ٿيو مست مجنون پريشان فرقت .
- ۳- سڀني سير ۾ سر هلي صاف سهڻي
مڻي محب ميهار جي، موهي محبت .
- ۴- سسئي ڪيئن ويچاري، رلي روهه رڻ ۾
ڏنئين لاءِ ڏيرن سڪي ساهه سڀنت .
- ۵- ڪيو هير ڪي هجر حيران هڻي هڻي !!
چڏيو تخت رانجهن، هزارو ۽ هشت .
- ۶- ٿيو دار تي سوار، منصور مرڪي
”اننا الحق“ جو نعرو هڻي با صداقت .
- ۷- ادا! عشق ’عارف‘! اڙانگو ۽ اوکو
هلي حسن جي شاه سان، ڪانه حجت .

[راڳي مانجهه. ٺار: ڪلواڙو.]

- ۱- اٿي جانب جوڙ، جانب جوڙ .
وو پنهنجو مڻن محبوب سان .
- ۲- وڏي وات وندر جي، ور، ور ۾ ور وڙ .
- ۳- هڪ حقاني راهه سان، پيدا ٿي ڪي پوڙ .
- ۴- لاهه لاڳاپا لوڪ جا، چاڪاڻا سڀ چوڙ .
- ۵- محبتي مهراڻ ڪان، مانجهي منهن نه موڙ .
- ۶- جوگي پنهنجي جسم کي، الف اسم سان اوڙ .

- ۶- ڪاهي هل "قلبيءَ" مان، "خفي" خيماڻ ڪوڙ .
 ۷- 'نفي' مان "اثبات" ڪر، وحدت، رُوحُ ول-وڙ .
 ۸- سورهه ٺاهي سون ۾، ڪو ڪو، منجهه ڪروڙ .
 ۹- سڀئي سرنديءَ ڪهنڪي، اڏي پ-اڻ پ-توڙ .
 ۱۰- آي دل نند نياڳ جي، اکين مان تہ اکوڙ .
 ۱۱- منڍي نفس نادان جي، مروڙي تہ م-روڙ .
 ۱۲- لڳ لاڳاپا لوڪ جا، پيچي سڀ پ-روڙ .
 ۱۳- 'عارف' موليٰ عشق جي، گهيري آ گجگ-وڙ .

○

[راڳڻي مانجهه، تار: ڪلواڙو.]

ڪر نہ ڪن سان، ڪامل ڪيس !
 محب! مليئي ڇا؟ مٿن کي ماري .

نازڪ، ناز ڪري نيت نٿڪا، سيف سنگين جا حد سٽڪا،
 ڪر نہ هلائون، حملا هيس، بحر-ري باز، عتاب اڌاري .
 شمس، قمر، افلاڪ، زمينون، سهڻل سان سامهين نہ سينون،
 رائل سان ناڪنهن رڙيس، رڳو پير، امير، پٺاري .
 تنهنجا تابع چند، ستارا، سجدا ڏين مٽڪ موچارا،
 هو انڪار ڪيو ابلهيس، خاوند تنهنڪي ڇڏيو ڪاري .
 هيٺ ڪي ايندا ڪامل ڪاهي، وهر وجودي لاشڪ لاهي،
 عشق ڇا ڄاڻن خام خبيس، ڀرت پريمي ڪو، ڪو ڀاري .
 چنچر، آچر، سومر ساريان، منگل، اربع وات ٺهاريان،
 خاصو آ آڇ ڏينهن خميس، جانب واڳ جمعي من واري .
 اڱڻ هڪ وار پيارا! مال، مڏيون، گهر، گهوريان سارا،
 سَو سَو پيرا ٺاڻان سڀس، 'عارف' جي اڇ ٻار! اوڻاري .

[راڳي مانجه، تار: ڪلواڙو]

آءُ سگهو ٿو ٿي-ون مهندي مڙي .
 اڪيون روڻ-ن هيٺان حال هجر ۾ ٿيڻا ،
 پلپل پور ٻرين مون پيڻا ،
 ور! ولهي جا وارث وڃي ،
 عرب، عجم جا ورتهه والي ،
 دردن ڪهڙو آ دل-گير ،
 اچڻ تنهنجي لاءِ دلڙي آداسي ،
 فيڪر-فراقن ڪهڙو فقير ،
 ڪڏهن اڳ ٿو ايندين جاني ،
 پير-پري اچ پارس پير ،
 'شاهنواز' اوهان جو شائق ،
 اچ-و عشاقن اڳ-ڏاڙي ،
 گهور ڪيائين گهر ٿي-ون ڏن سارا ،
 پير-پري اچ پارس پير ،
 'شاهنواز' اوهان جو شائق ،
 اچ-و عشاقن اڳ-ڏاڙي ،
 گهور ڪيائين گهر ٿي-ون ڏن سارا .

[راڳي مانجه، آسا. تار: ڪلواڙو]

چٽ پٽ چشمن، ڪٿي دل چور .
 گهورون، گهوت، گهٽو ٿيون گهائڻ .

عئين عجيبن جا البيلا ، سڙهن سوين مشتاق سويلا ،
 مست رهن بي مد مڙخور ، مت مڙين جي موهيو منجهائڻ .
 نرگس نيش ڪلابي گهرا ، پنڀڻيون پهريو ڏين ٿيون پهرا ،
 حاضر، ناظر، شام، سڄور ، محبت جا مڇ من ۾ مچائڻ .
 ڪنڊيون ڪڪوريلن ڪجايون ڪاريون ، پائين پيچ ڪچي ڪٽ ڪاريون ،
 دام وجهن ٿيون ڪنهن دستور ، هيسل جا ڪئين هنر هلائين .
 نيٺن جا نيت ناز نرالا ، پرت پ-ريا پڙ ڪيف پيالا ،
 تاب جلايا تن جي طور ، لاڏهڪي سان لک ٿيون ڊاهن .

سڀني ۾ اهي سهڻيون سڻڪن، ڦٽل کان ڪون هٽيليون هٽڪن،
مارڻ کان نه مڙن ٿيون مور، ڪڏيو عاشق ڪنڌ ڪپائڻ .
'عارف'! اکين سان جي اڙيا، سـوز ۾ سـي ويچارا سـڙيا،
آڀري ڪڍيا عشق انگور، چوربو دل جا چاڪ ڇڪائڻ .
○

[راڳي مانجهه، تار: ڪلاواڙو.]

موت مسافر يار، چو ته وڃي تون ويٺين وساري ؟
روز ٺهاريان تنهنجون راهون، درد مندي دل ڪري ٿي دانهون،
سڻڪ سڻڪ ۾ آ تنهنجي سار، گچچ اندر جا گهٽي ٿي گهاري .
سور اوهاڻجا سام، سڀاڻا، ساڪسي، مصري تنهنجا ماڻا،
تنهنجي بلبل آءِ پچار، گوندر ۾ دلڙي ٿي گهاري .
برهه جا بحري باز آڏاهي، گهورن سان دل سهڻل گهاٽي،
ڇاڪ اندر ۾ چڪن هزار، آءِ؟ نه سڻاڻين سور سڻياري .
تنهنجي اوسيئڙي ۾ آئون، ڪڪ، ٻن کان ڪريان پچائون ؟
تنهنجي ٻرت پوارل پيار !، 'عارف' جي اڇ مڇب اوڻاري .
○

[راڳي مانجهه، تار: چمنچل.]

ڏک ڏاج مون ڏيرن ڏنا .
سرتيون ٿير سختيون سهڻ .

- ۱- چوري، چپر ويٺڙا ڇڏي، منجهه گوندر دلڙي گڏي،
سڀ سامهون سڱڙا چنا، پر مون اچي هٿ ڪيئن ٽڪن .
- ۲- ڪيئن ڇڏي ويهي رهان، هي سور سختيون ڪيئن سهان،
ڪيئن جالهيان جانب بنا، ٿيو هوت ڏي واجب هان .

- ۳- سير شال شاديء جي اڻڻ، ميهنديءَ رتا هٿ-ٿا منڊم،
جي مشڪ مٿي، پيمر پٽا، سي ڪيئن لڳا اڃ ٿي ڪٽسڻ،
۴- 'عارف' عجبين ڏي هلاڻ، رڻ جانين هٽي هٽي جلان!
عاشق نه ڪنهن جي ڊپ ڊنا، توڙي لڳن پڻ ۾ پنهڻ.

[راڳ ٻي مانجهه، ۽ آسا، تار ۽ چئنچل.]

خوش ٿو رهين منهنجا مٺا!
عاشق تنهنجو آزار ۾.

- ۱- پلپل پون ٿا پور ڪئين، سڪ سون سيني سور ڪئين،
سو زخم ۽ ناسور ڪئين، آهن تن بيسار ۾.
۲- ٿياسور ڪئين سختيون سهڻ، خوشيون ويون، کاڻ پيئن،
شب خيزي ۽ تارا گهڻ، آيا غم دلدار ۾.
۳- ڪئين ٿي زليخا پُر آهر، سسئي رني در دشت غم،
سهڻي سڪايل چشمر، نه لڙهندي ويئي تڪ تار ۾.
۴- ٿيو مست مڃنون خسته تن، فرهاد ٿيڙو ڪوه ڪن،
رانجهن ڇڏي پنهنجو وطن، آيو رڳو بازار ۾.
۵- ڪوئي مرد سوليءَ تي سٺا، سي پي محبت جي مٺا،
ڪوئي رمز رندي ۾ رتا، مڃمور يا تم خمار ۾.
۶- 'عارف' عجب ٿا عيد ڪن، پنهنجو ڀرين ڀارو پسن،
"الله" جو نقشو ڏسن، چشمان پُر اسرار ۾.

[راڳڻي نلنگ . تار : ڪلواڙو .]

رُٿا يار ڏاڍا ڏکيڙا ٿا پرچن .
ڪيائين ساهه صدقي، سچن شمال سرچن .

-۱- سَتَل سَوَر سَهڻل جا ڳاڻي ويو جاني ،
ڏيئي ويو ڏڪن رجي نمائيءَ نيشماني ،
پلا يار کان ڌار ڪيئن ڏينهن گذرن .
-۲- رولهيءَ کي ويا روير رورتهءَ وساري ،
ٿڪا نهن راهون اچڻ جون نيهاري ،
رهيا رُوح م سي وساريان نه رسرن .
-۳- پاڻي پاند ڳچيءَ م اڳڻ انجي وينديس ،
ٿي پورهيت پرينءَ جو نه پاڻي پرينديس ،
ڪڍي نيش خوش ٿي مڏا مان سرڪن .
-۴- چوي دل ٿي 'عارف' اڳڻ يار ايندا ،
اچي هن عيبيائي سڏو ڏک ڏيڪيندا ،
لنوي ڪانگ ٿو اچ، اڪيون پڻ ٿيون ڦڙڪن .

[راڳڻي نلنگ . تار : ڪلواڙو .]

غضب تنهنجا غمزا، اجل تنهنجون اڪيون .
ڪهڻي لاءِ پائن، ڪٽجڻ تنهنجون اڪيون .
-۱- نمائيون نمائيون، نشيليون شرابي ،
سڌا سونهن پريون سي گهيريون گلابي ،
ڪڪوريل ڪٽاريون، ڪنول تنهنجون اڪيون .
-۲- هڻن هانءَ م ڦُرب جا ڪان قهري ،
ڦڙي م ڦاسائن بنجي بازار بيجري ،
عشاقن جي رت سان، رتل تنهنجون اڪيون .

- ۳- انهن ۾ ريتائي جيون ڪافيون ۽ واهون ،
منجهن رمز روحي ، عمر جون رباءِ مون ،
۽ حافظ جا آهن ، غزل تنهنجون اڪيون .
- ۴- منجهن نور ، نوري ، تماچي ، جو آهي ،
اڳيان تن جي مومل ۽ راڻو ته چاهي ؟
منجهن رمز رانجهن ، پنهل تنهنجون اڪيون .
- ۵- اهي 'عارف' ، ع-ن آرڏا اڙانگا ،
ستمگر ، سڪايل سندا ڪن نه سانگا ،
ڪئن تي نه ڪن ڪا ، ڪهل تنهنجون اڪيون .

[راڳي تلنگ ، تار : ٽين تال ۽ ڪلاواڙو .]

اسان عشق ڪيو استاد ، سڀني پيا سڀ بيڪ بهانا ،
بره جو باري بار ڪنيو سين ، لڪي نه پر اظهار ڪنيو سين ،
آهيون دردن ۾ دلشاد ، ترڪ ڪياسين شوق شاعانا ،
حضرت حسن ڏني حيراني ، ”خَلَقَ الْاَدَمَ ....“ مليو جاني ،
بره جو هي بنياد ، هر شي ۾ ٿيا نينهن نيشانا ،
در دلبر جي ڪريون غلاسي ، مڃتب ملي جي مڃي اماسي ،
اهو عشق ڪيو ارشاد ، مڃي مڃاياسون مڃيخانا ،
غرض گناه ثواب جو ناهي ، حضرت عشق اڳيان ٿيو آهي ،
دو جڳ کان ٿي دل آزاد ، سو سو حمد لکين شڪرانا ،
’عارف مولائي‘ عشق عجائب ، ورد وظيفا ٿيا سڀ غائب ،
ٿيا علم و عقل برباد ، برت پياريا پُر پتي مانا .

[راڳي ٽلنگ. تار: چمنچل.]

تـون سـنـدم آهـن اـمـام،
مان تـه تـنـهـنجـو سـڳ سـڏايـان.

۱- حُسن تـنـهـنجـي جا حـيـيـما! هر طرفِ عملِ هنگام،
تـنـهـنجـي درشن لاءِ ديوانا ڦرن، هر خاص و عام،
ڪيترن جا نالا ٻڌايـان.

۲- وارَ، وَرَ، وَرُ ڇو، چمڙن، دل ڪمي قابو بدم،
مست ڪيو مخمور تـنـهـنجـي، مـجـتبـ مـڙگـانـن مـدام،
نـيـنـهن جو ناتو نـيـايـان.

۳- رِرت تـنـهـنجـي جا ٻرين پيارا! ٻڪا پيوند پيام،
دل سـڪـي ساري سڏائين، ساهه سڻا صبح و شام،
عشق مان ڪـنـيـاتا اڏايـان.

۴- ڪيئي سڪندر ۽ سليمان، در اوھانجي جا غلام،
ڏا ملڪ، جن وبشر، حورون، ٻريون سڀ ڪر سلام،
مان به هڪ چاڪر چوايـان.

۵- تاج رسير، لولالڪ جو سونهي، مڻڻن سيمد سندان،
خود خدا تـنـهـنجـو ڏناگر، سرور عالي مقام،
آءُ تـه هڪ نا چيز آهيـان.

۶- تون تـه مـنـهـنجـو آهـن دانا، منگتو آءُ مدام،
ڏي پري ساقي سوالِي ڪي، سگهو ڪوثر جو جام،
آڳ هي جنهن سان آجهايـان.

۷- جي اچين مون وٽ مٺا! گهر، مال سڀ صدقي ڪيام،
جان، دل ۽ نيل پنهنجا، هوند نذرانو ڏنام،
ساهه، رسر سڀ ڪجهه لڌايـان.

۸- عشق مان 'عارف' پڙهيو، هي قرب مان ٽوله ڪلام،
ڏيو ٻرين! پٺنار ڪي، اعليٰ عنايت جو انعام،
گڻ سنده هر حال گهاريـان.

[راڳي تلنگ، تار: دائرو.]

- مون نينهن جو نپايو ناتو، نياز سان .
 جند جان ٻئي جڙجي ويا، صورت جي ساز سان .
- ۱- سا ڪيئن وٺان ورائي، دل يار کان گهرائي،
 جيڪا ڪٿي ويو جاني! غمزہ غماز سان .
- ۲- سير، ساه، ٻئي صدقي، ساقي ۽ مٿان ڪيا مون .
 نروار نينهن لڳڙو، نيٺن واري ناز سان .
- ۳- سجدو ڪيئن منهن جي، مجراب آبرن ۾ .
 منهنجو غرض نه مسجد، روزي، نماز سان .
- ۴- 'عارف! آ عشق اڻجهل، آت ڪا، هلي نه اٽڪل،
 چڙيون ٿين مقابل، بحري نه باز سان .

[راڳي تلنگ ۽ پهاڙي، تار: چئنچل.]

- درد دل جي لاه، بن، دلبر نه ٻيو دارون علاج .
- ۱- عشق جو آهي اڙانگو، پُر خطر پند پيچرو،
 سوز سڪ مان سيج سولي، تي چڙهيو، ڏس ڪيئن حلاج .
- ۲- نينهن جو ناتو نپائڻ، سخت دشوار آهي،
 عشق و آفت گهٽ ٿيا، باقي رهيو رسم و رواج .
- ۳- عشق و عرفان جي حقيقت، عاشقن تي ٿي عيان،
 مٿي پرستيءَ جو مزو، ڄاڻي نه ڪي زاهد مزاج .
- ۴- مرد مولائي جا مذڪر، دين و دنيا کان پري،
 عشق وارن کي نه، "جناتِ عدن" جو احتياج .
- ۵- پاڻ کي مٽ "پاڻ" ۾ 'عارف' ته محشر کان چٽين،
 دشت ويران کان نه ڪنهن، حاڪم ورتو ڪڏهن خراج .

[راڳي نلنگ . تار : چئنچل .]

- برهم تنهنجي جي بهار، عاشقن وٽ يار آئي .
- ۱- حُسن تنهنجي هُل ۾ ڇاپو ، هر طرف هڪار هار ،
ڪن-غريبن جهان غلامي ، ڪئين تونگتر تاجدار ،
سالڪن سيڪڙي پراڻي .
  - ۲- زلف رنگي، ڪيس ڪارا، وَرَ وجهن سَوَ وارو وار ،
دام سان دليون وڪ-وڙي ، بند ڪن ٿا بيشمار ،
مون به تن کان دل ڪسائي .
  - ۳- تيز نين جا تڪا ، ڪن ڪوڏ مان ڪوڙين شڪار ،
پئي پون بهگڻ ٻڪين ، دُولَهَ دسي ڪن زلفگار ،
مت مٿين جي تن منجهائي .
  - ۴- آسمان، بارِ امانت ڪان ڊڄي ٿي-و بيقرار ،
مُور ملڪن مَنهن نه لاتي، عشق جي آفت آڀار ،
سا اسان چشمن سان چاڻي .
  - ۵- مون مئل، مسڪين ڪي، مٿڙا نه ماڻن ساڻ مار ،
جي مري ويس ته ماڻهو، محب، توڏيندا ميار ،
ڪر نه بيهڻ بيوفائي .
  - ۶- خسته دل 'عارف' سنڌي، سهڻا اچي له، ڪا سنڀار ،
پس اچي هي حال هيٺا، آڇ پوري پڳدار يار ،
ڪر نه جيئري تون جداڻي .

[راڳڻي ٽلنگ ۽ راڻو. نار: دائرو.]

- آڃ عید ڪمي اسان جو، اڳڻ یار آڻیا.
 اڳڻ یار آڻیا، ته قدم گهر گهمائیا.
- ۱- ٽیل ٿور، مثل مور، نان مال، گهور هر گهڙي،
 رڇي رڇي، وصل ويڇي، پ-ري-ن پوچ پ-اڻیا.
- ۲- ڏسي یار جو دیدار، دل بهار ٿي ويهي،
 سردار جي سينگار، جهڙ ملار لائیا.
- ۳- نازڪ، ناز جي غماز، جا انداز پڻ عجب،
 چمن چوٽ، اکين اوت، گهورن گهوت گهائیا.
- ۴- نينهن نماز، 'شهناز'، نيتي نیاز سان نمي،
 سجدا سبب با الصواب، ٿیا سڀ سجائیا.

[راڳڻي ٽلنگ. نار: ڪلاواڙو.] *

- پ-ر-م بن باطل، بات اڃاڻي.
 نچو، صرف، ڪجهه ڪم نه آڻي.
- ۱- مول فرق نا من وچ هويا، پڙهنديين پڙهنديين عمر گنواڻي،
- ۲- عشق نه مذهب مشرب رکيا، رکدا خيال خدائي.
- ۳- عشق دي گهايل گهوت هزاران، گل ڪفني، هت جمني چاڻي.
- ۴- تاج ترڪ، ست شان شهانا، در در ڪردي وتن گداڻي.
- ۵- ميگه، منديل، مانڊاڻ محبت، بوند اکيان برسات وسائي.
- ۶- عشق شاهي رکدي 'عارف'، اوج فلڪ پ-رواز همائي.

* ۲۳ رمضان ۱۳۶۳ هـ

[راکھی لوڑاؤ ۽ تلنگ، تار ۽ اوازو.]

سانول سہڑا ، دھار سہڑا ۔

مُحَرَّب، مَثْنِ سَدَانِ كَرَنِي مَاثِلَا .

نمائی کے کان لٹون تہو لانی ، دلبر دہڑی توسان قاتی ،
سور بنایم کے نہیں سہا

سور بنامہ کوئٹہ سہ ماہی ، روز روٹن ڈا نیٹ نماٹا .

پانده گچ، باغ، گول، آهيان، گچ، گون، گلين، گاديان،

پاند گچي ۽ پاڻي پر چاڀان، دور نه ڪر تون دلبر پاڻا .

فات اوھانجي وات واڻي، سڪ سيني ۾ بار سماءُ
لالچ لھڙي ۾، اٺاڻ ۾، ڏور ڪر نون دلبر پاڻا.

لا امل لثمن تو از لان لاڻي ، سورن سنڌ ڪما سونڀاري ،

اکیون توسان یار اژدہ ، سورن سند کما سپ ساٹا .

روئي روئي حال وچاڊو درد مصيبت سوز ڀرايم ،

روئي روئي حال وڃايم، دل جي لڳي آءُ به نه ڄاڻا!

‘عارف’ ڏي او جانب جاني! اچڻ سنڌي ڪو نه ڄاڻا!

پنهنجي ڀسايو پاڪ پيشاني، روهم اندر، اچڻ سنڌي ڪريو احساني،

[راکھي لوڙاڻو . ٿار : ڏيڍو .]

تنهنجي عشق دُنيا آزار مڃي !
رڻندو

رژمنده روز وتان لاچار ميڻا !
آزار ميڻا !

نهنجي حسن جي تاب بيمتاب ڪيو ،

پیشی جگر شتاب کباب کیو ،
جاری آب اکمن کباب کیو ،

جاری آب آئینہ من شراب آئینہ

جنهن خوب ڪيو آ شراب ٿيو ۽ تنهنجي هج ڪو آ ڪو مار ملا !

تہنہنجی ہجر حی ہیر سدید سدید

جنهن اکير آسیر ڪيو اڙ-ه-ر،

دو جهانیں کیوں اظہار ہو رہا ہے
تو جہانوں کا بہتر

تہنہنجا نہ-ج-ن نسنگ دو جہانن کسان بہتر
نروار مسلمان

دڪ - روز دڪايل جا تم دڪن ،
ساري صورت تنهنجي ٺيڻ ٿيڻ ،
جيرا ، ڦڦڙ ، بڪيون منجهن جوش جان ،
رڱان باد ڪيو رخسار مٺا !

-۳

سيڪي سناھ سڌائين شام ، سحر ،
چا بر و بحر چا شهر سفر ،
سيڪ سمنڊ وچايو ، ڪيڻ زهر ،
دل دانهون ڪري هر بار مٺا !

-۴

تنهنجي دردن ڪئي دل ديواني ،
مڃ روح مٺا مڃي مستاني ،
اڳ هوس حڪيم آڏ پوناني ،
اڄ برهم ڪٿيس بيمار مٺا !

-۵

'شاهنواز' اوهانجو آھم گدا ،
تنهن جي خبر وٺو اوهين نار خدا ،
زر مال جي آھم گهرج نه ڪا ،
بس ديد جي آ درڪار مٺا !

-۶

[راڳي لوڙاڻو، تار: ڪلواڙو.]

ميڏا دوست دلاور دلدا - نهين سانول خوش ٿي ڪلدا .

سهڻي صورت هي سروردي ، مهندار مٺي مظهردي ،

نهين حاجت شمس و قمردي ، مٺ مشڪ نهين هڪ ٺلدا .

-۱

رخ روشن نور نوراني ، ڪڇ آبرو قوس ڪماني ،

وت ڪار ڪجل دي ڪاني ، تڪا تاب سڀيه ڪاڪل دا .

-۲

لب لال سرخ لاڻاني ، ٻولي بهڳڻ شڪر زباني ،

وچ غبغت چاه ڪنماني ، انڌا عقل آتان عاقل دا .

-۳

قد قامت سرو سڌايا ، خوش چال چلت چل آيا ،
 رم رفتاران رنگ لایا ، تڻه ٿور عجائب ٿل دا .
 شڻه 'شاهنواز' شتابي ، رنگ چهره سرخ گلابي ،
 ڪر تاب شتاب ڪتابي ، بيا مشتاقان هي ميل دا .

[راڳڻي ڪونسيو. تار : ڪلواڙو.]

آيو يار اسان وٽ ڪري رم رم رم .
 جهڙ بادل جان ڪري رجهم رجهم رجهم .

اها برق تجلدار چوان ،
 اهي عين عجب اسرار چوان ،
 نيت نيٺ ننگ نروار چوان ،
 جهڙ چشمن لاتي چم چم چم .

اهي ور ورونگڙا وار عجب ،
 وه ڪيس ڪڪر جي ڪار عجب ،
 اهي اعليٰ آبڙ بهار عجب ،
 دود ، ٽڪن لاتي ٽم ٽم ٽم .

پاڻي پيشوازا پوشاڪي ،
 عجب اسان سان ٿيو ته ملاقي ،
 سهڻي ساغر وارو ساقبي ،
 چوهي چير وڇائي چم چم چم .

ڪري گوڙ گنگن گفتار سندي ،
 مڪ ميهگه منديل ملهار سندي ،
 رم طائوسي رفتار سندي ،
 ٿلي ٿور عجائب ٿيم ٿيم ٿيم .

اڪيون ٻونڊ بهاري جيان ٻرسن ،
 ٻرين ٻياڪ ٻسن ٻنا ٻرت ٻڙهن ،
 سڪ 'شاهنواز' سندن سڃڻن ،
 نيٺن ۾ لاڏي ٿي ٿي ٿي ٿي .

[راڳي ٻيلو ، تار: ڪلواڙو.]

ڏسڪي ڏسڪي ڪاٿي ڏينهن .
 رانيون روئي روئي گذارين .

سور ڪٿي اڃ سانڍڻ آيو ، نيٺن نت نت ٿي وهايو ،
 سونجھاري جا وڙا مينهن ، سارنگ سڏڪن سان سينگاريم .
 نازڪ مينهن نڪري ويٺو ، ڪونڊ ٻڙو ٻيلو جو ٻيٽو ،
 ڪوهيار ري ڪنڊيس ڪيئن ، ٻيٽر ٻيٽر ٻيٽر ٻيٽر .
 جهنگ جبل ۾ پاتم جهانيون ، ڏنگ ڏنگ ڏانڻي جيان رانيون ،
 شوق جا آيم ڪاٿي شينهن ، گهٽي لال جي گچ ڳارين .
 سورن سرتيون سانگ مڇايا ، سڪ ويٺو ڏک اوڏا آيا ،
 نيٺ نت نيريا ناگهه مينهن 'عارف موليٰ' عشق اڃارين .

[راڳي ٻيلو ، تار: ڪلواڙو ٻي ٿي ، راڳي ٻيروي تار ڏاڏرو.]

عجب عشق جو نالو وهو وڳوڙي .
 عشاقن کي ازحد وره ويو وڪوڙي .

ڪري قيد ڪاڪل جي ڪاري قفس ۾ ،
 ڪري محبت بهوس کي پنهنجي ٿي ، وس ۾ ،
 هنيا ٻي ان ٻي ٻي ٻي ٻي ٻي .

مٺن ڏنگ ڏھ ڏھ اھي نانگ ڪارا ،
 سڀھ ڦام سنبيل مڻجھاڏن مٽارا ،
 ڪلھن تي قريبن چاڏيا ڇوڪ ڇوڙي .

ڪٺي سون قريبن سان وعده وفاڻي ،
 سڄڻ ساک پنهنجي آ پاڻھين پڻجڻي ،
 محبت کان منڪر ٿي منھن ڪير موڙي .

انسدر 'عارف' ! مڇ محبت مڇايا ،
 گهڻا گهوت گھورن سان دلدار گھايا ،
 ڪيا نونھن نانگا ننگاھن نيھوڙي .

[آراڳڻي پيلو ۽ پيروي تار : چئنچل ۽ ڪلواڙو .]

بي وفا سان دل لڳائي مون وڏي همت ڪئي .
 نازنين سان نينھن لائي، مون وڏي همت ڪئي .

زلف جي زندان ۾ قيد ۽ قابو ٿيس ،
 ڀرت جا پھوند پائي مون وڏي همت ڪئي .

هو گھڻي سھڻي ستابو، سور سختيون ڏيئي ،
 تنھن ستمگر کي ستائي مون وڏي همت ڪئي .

پنھنجي پيارل کي ته مون آ پيار مان پنھنجو ڪيو ،
 دل رقيب جي جلائي، مون وڏي همت ڪئي .

ڪيئن ڪجي توبھ، پلا دلبر جي دل آڙي ڏسي ،
 نونھن جو نانو نپائي، مون وڏي همت ڪئي .

'عارف الموليٰ' خوشامد، ڇاپاوسي ڪانہ ڪئي ،
 شاعرن کي سچ سڏائي، مون وڏي همت ڪئي .

[راڳڻي پيلو ۽ ملهار. تار : ڪلوڙو.]

ڪهڙا ڪيڙا عشق ڪلور .

ڪئين مشتاق چڙباڻين مارائي .

- ۱- شمس و قمر قرباني ٿيڙا ، ارض و سماءِ سڀ پيرين پيڙا ،
جن و ملاڪ ۽ حور و قصور ، حسن اڳيان ويڙا هارائي .
- ۲- برهم بهادر لاتي بازي ، گوءِ کڻن ڪي گوهر غازي ،
دام وجهي ٿو ڪنهن دستور ، ڪوندر ڪنڌ ويا ڪپرائي .
- ۳- نيزي بازي نينهن جي آهي ، هيت ڪنهنجي ڪا حجت ناهي ،
مرد مهيسي ڪئين منصور ، سوريءَ ويڙا سير سنهراڻي .
- ۴- آنجهند مڙلي عشق سڻائي ، وسري ويڙي پي سڀ وائي ،
مجن مست ڪيو مخمور ، گيت انا الحق جا ڳارائي .
- ۵- 'عارف' ! عشق اوڙو آهي ، سردارن جا سيس نواڻي ،
ملاڪن لائو نامنهن مڙور ، سو پرينءَ پاڻ چڙيو پهراڻي .

[راڳڻي ملهار . تار : ڪلوڙو .]

ننڍا ڪيون ننڍا ڪيون ، نماڻيون نماڻيون .

آچن باز وانگر ، آڏاڻيون آڏاڻيون .

- ۱- ڪٿوريون ڪٿاريون ۽ ڪاريون ڪناريون ،
سي مدهوش مي نوش سهڻيون سونهاريون ،
رسيليون رسيليون - سدا راج راڻيون .

- ۲- ٽيڪا ٽير نچير ڪن مير ماري ،
نه طاقت آ ڪنهن ڪي جو تن ڏي نهاري ،
وجهن گهور هڪ سان گهڻن منجهه گهاڻيون .

- ۳- اهي نه ٿي اڙنگ الماس آهن ،
بي خوف بي ترس بي قهاس آهن ،
چڪاڻين چٽ پٽ نه پيڙون پهراڻيون .

- ۴- اچي جيڪو اڳيان انهيءَ ويٺل گهائين ،
ڪئين ذات ، نانگا ڪيو ٿيون نچاڏن ،
بڪڻي شينهن وانگر وتن ٿيون براڻيون .
- ۵- وڏا وار ، وارَ وارَ وجهن ونسگ ووڙي ،
ڪلهن تي قريبن ڇڏيا ڇيڪَ چوڙي ،
سنهين سيند اڳيان لڏن لال ڏاڻيون .
- ۶- اهي ڏند هيرا ۽ مرجان موتي ،
ستارن سان مڙهيل ، مٿي پاڪ پوتي ،
وتن حورون ، ڀريون ، اڳيان تن وڪاڻيون .
- ۷- اهي نيٺ نرگس ۽ لتبڙا گلابي ،
اهي ڳوڙهيون گهٽريل شرابي شرابي ،
وجهو ونگ ونگيون ، وڃن انگ واڻيون .
- ۸- انهن سان ادا ڙي ! متان دل اڙائين ،
اڙائين ته پئتي م پوءِ پير پائين ،
انهن ڪهڙا گهٽ جيڪي آهن ڇڪاڻيون .
- ۹- اڪيون ڪن اکين جي ته 'عارف' غلامي ،
سڪندر ۽ دارا سوين در سلامي ،
وڏا ڀاڳ جن سان رچي ڪن رهاڻيون .

[راڳڻي ملهار. تار : ڪلاواڙو.]

۱- ٺيو جام خالي ته ساقي ڀريندو .
ڪري ٻاجه بهڳڻ ، ڏکي ڏاج ڏيندو .
ڪندو قرب ڏوليو ، ڏيڪيندو ڏلايون ،
خطائون ڪندو معاف ، بخشي ٻرايون ،
ڪري قياس ڪاملن اڳي ڀار ايندو .

- ۲- بنان تو نکا واه، وارث نه والي،
اگڻ تنهنجي آيس هٿن يار خالي،
پتلا ڪير جهولي بنا تو ڀريندو.
- ۳- هو، هيڏو سڀاڻو ۽ ستار آهي،
سڄي جڳ ڪي جيڪو ٿو پالي نپائي،
پلا ڪيئن چوري، هو چور ۾ ڇڏيندو.
- ۴- اٿم آس 'عارف' اجهو يار آيو،
ڪندم شال ڪلٽار لايو سڃايو،
اچي ڀول اوڏا نه پکڙا اڏيندو.

[راڳڻي ساهار. نار: ڪلواڙو.]

مجتب مني جي سونهن سوڀاري.
چيٽ، ڦڳڻ جي مند ڦلهاري.

- ۱- سو، مسلسل سوسن سنبل، ڪارا ڪنڌڙا چلڙا چاچل،
پيرا پونئر ڏين ۽ بلبل، مشڪ معطر خوب خماري.
- ۲- پاڪ پيشاني، نور نوراني، چند چوڏس جي جوت جواني،
ڪڇ ابرو جيئن تيج ايراني، قرب وارن لڻ ڪيف ڪتاري.
- ۳- زرگس نيڻ گلابي گهرا، مونيو، مگرو، چنبل چهرا،
سوسن سندس جا سر سهرا، مڙگانن جي ميگه ملاري.
- ۴- رُخ رنگين عجائب انور، سورج، ماه، ستارا سَنَڀَر،
نياو فر نادان غضنفر، گل ڦل گلشن ۾ گلزاري.
- ۵- ڪن ڪنڌڙا، مڪڙين جي مالها، لب لاڻان، عقيق و لالا،
گردن صاف بلورين بالا، تنگ دهن دندان اناري.
- ۶- قد قامت جيئن سرو سڌايو، نور ٿيلي گهر 'عارف' آيو،
شاهن، شڪر خدا جو ڳايو، بر، ٿر ٿيڙي باغ بهاري.

[راڳڻي ملهار تار: ڪلواڙو.]

اندر ۾ چڙهي عشق آتش لڳائي .
 بنا محب جي تنهن کي ڪير آجهائي .
 ويو دل ۾ ٻارڻ پرين پاڻ ٻاري ،
 بنا يار هي نا، ٻيو ڪير آجهائي ،
 فراقن جون ڦوڪون ڏيو مڇ مڇاڻي .
 ڪيو قيد ڪامل ، وجهي ڪيس ڪارا ،
 سڪايل جا ويڙا چڪي سڀ سهارا ،
 هڻي پتو نتر پالا ، ويو زخمي بنائي .
 هتي حسرت و درد ارمان ايندا ،
 مڙي لوڪ مهڻا ۽ طعنا به ڏيندا ،
 ڪونهي ، اهي سُر سِر تي سهائي .
 ويا ننڊ آرام اصلئون اڏامي ،
 حڪيمن چڙهي هاڻ همت ۽ حامي ،
 ويا ويڇ ڦڪيون وري سڀ ورائي .
 اهو 'ء-ارفا' ! عشق آهي اڙانگو ،
 مڻي تي سلامت جو ڪٽيو آ دانگو ،
 انهيءَ پڙ ۾ ڪو مرد ٿي پير پائي .

[راڳڻي ملهار تار: ڪلواڙو.]

موت مٿا منار يار . آيا ڏينهن ملڻ جا .
 ڦوڳل ڦلاريو باغ بهاريا ، ساوا ٿيا گلزار ،
 جيئڙيون ڪن هل هنگامان ، نايو ڏورن ڌار ،
 هٿ هٿن ۾ ، مات مٿن تي ، نڪري ٿيون نروار ،
 رڳڙيون چمڪن ، بادل آيا ٿيئڙا مينگهه ملار .

[راڳڻي لاڙي ڪٽ. پيلو ملهڙو. تار ڪلوڙو.]

ڪٽڻ ٿو گذاريان وچوڙي جون راتيون .

اڪيون تنهنجي آهن ڏسڻ لاءِ آيون .

۱- فرق عشق ۾ ناه شاه و گدا جو ،

پيڇڻ ڀرت وارا نه پاڙا ۽ ذاتيون .

۲- گهڙڻ عشق جي گهٽڙ ۾ گهوت ڪي ڪي ،

چن چوهم چوليون، چڳيرن جون چاتيون .

۳- فراقن جي قنيل ڪي گلشن سان چاهي ؟

وڻن ڪن ڪوئل ۽ بلبل جون لاتيون .

۴- هيءُ ڪه سر ته ڏيندي، لڄي يار ٿيان ٿو ،

حبيب تان صدقي هزارين حياتيون .

۵- آهي ڪيئن چنباين عجيبن کان عارف !

گنديون ڀرت جون، جي پرين پاڻ پاتيون .

[راڳڻي ملهڙو ۽ پيلو. تار ڪلوڙو.]

وقت ٿو گذريو سوچيئي ، ڇو سئين اي بي خبر !

۱- اُتِ اللهِي عشق جي وٽ ڪا ادا خاصي خبر .

۲- ڇو مذهبن ۾ مستدين، شيعي، مشاخي، چڏ مڪر ،

۳- موه مونجهارا ڇڏي، جو هڪ احدث اثبات ڪر .

۴- ورم جو وينجهار ٿي، وٽ وحدتي ورنهه وڪر ،

۵- ان بره جي بازار مان، سودو سٽائج ڪو سڪر .

۶- وڃ مري مرڻان اڳي، محدود ٿي مضطر نه مر ،

۷- ”موتوا قبل الانت موتوا“ جو پي ساغر سير ڪر .

شاهنواز! ٿيندين شرف جو تڏهن تون شجر،

ڪات سان ڪنهندين جڏهن پاڪاري پيائي جو پڪر.

چو پنا پڙهيو ڪتابن جا ڪٿي ڪنڌ تي قهر،

عشق مولائي جو ٿئي 'عارف' 'الف' جو پڙهه تو اکر.

[راڳي ملهار پيلو. تار: ڪلاواڙو.]

تو کي ڪهڙي ڪل وو يار!

تو ڪيئن مون ڦٽڪي رات گذاري.

سانجهي ٿاڻي، دلڙي ٿاڻي،

دل جون مونجهون دل ٿي ڄاڻي،

روئي ٿي زار و زار قطار،

ايندي ويندي وات نهاري.

سهسين سور سنجهي ساماڻا،

ٿاڻي ٿاڻي ڪيئي ٿاڻا،

ناهه دل کي چين قرار،

لڇ لڇ، لئون لئون لاچاري.

آڏي آڏي ٿي ٿي تڪيان تارا،

ڏيل اندر ڏه ڏه ڏهڪارا،

هينئڙي آهن هول هول هزار،

اوسه ٿي جنڌڙي آڙاري.

عصر جو آڻيو ڪريان دانهون،

آءُ عجيب! اڳ ۾ اوراهون،

سرڙو واريان سو وار،

توڙ کان وڌيڪ چنڊ ناهي پياري.

برهم ڦٽي ڀر! يار نه آيو.

بيچ ڀنڀري ڀمار ٻڌايو.

برهم ڄا بترر ڀاري بار.

ڪنهن سهي هڪ دل ويچاري.

ڪاري رات ڏنگي جيئن ڏاڻ.

ها! اچي ٿي هر هر ڪاڻ.

ڏانڊڻ نڪريو ٿي ڏروار.

سورن تنهن سان جنگ سيڪاري.

سڏي رات سڄي مون ڪاڻي.

سورن ڪان سڀني ٻيو ڦاڙي.

جڙاڙ ڦڙاڙ ڪيون مينگهه مٽلار.

نهنن جي آهي ريت ڀاري.

جيءَ ۾ ڄاڻب جو جهوراڻو.

سڏ سڏ سورن کان آه ساڻو.

سهڻا ساڄن! ٿي ڪا سار.

عارف جي ڪر ڪا ٻوڻو واري.

[راڳي ملهار ٻيو. تار: ڪاوڙو.]

چڏي شهر تنهنجو مٿا! ڪنهن وڃان مان.

هتي ئي جيان مان هتي ئي مران مان.

تنهنجي ئي شهر سان مونکي ڀار آهي.

تنهنجي عشق جو دل ۾ آزار آهي.

مٿا تنهنجي قدمن ۾ هر دم رهان مان.

حياتيءَ جو توهان اٿس يار ڦاڻو.

محبت جو ڀارل تو آ ٻيچ ڀاڻو.

هميشه اوهانجي ٻيو چائنٽ چمان مان.

برهم ڦٽي پر! يار نه آيو ،

بيچ پٽي ۽ بيمار بيمار آيو ،

برهم جا پٽر باري باري ،

ڪهن سهي هڪ دل ويچاري .

ڪاري رات ڏنگي جيئن ڏاڻي ،

هاو! اچي ٿي هر هر ڪاڻي ،

ڏانگي ڏڪريو ٿي ڏروار ،

سورن تنهن سان جنگ سيڪاري .

سڏڪي رات سڄي مون ڪاڻي ،

سورن ڪان سينو پيو ڦاٽي ،

جھڙ ڦڙ اکيون مينگهه مٽلار ،

نونهن جي آهي ريت ناري .

رجي ۽ ۽ جانب جو جهوراڻو ،

سند سند سورن کان آه ساڻو ،

سڀا ساجن! له ڪا سار ،

عارف جي ڪر ڪا هوڻو واري .

○

[راڻي ملهار پهاو، تار: ڪلاوڙو]

چڏي شهر تنهنجو ملا! ڪيئن وڃان مان .

هتي ٿي چيان مان هتي ئي ميان مان .

تنهنجي ئي شهر سان مونکي پيار آهي ،

تنهنجي عشق جو دل ۾ آزار آهي ،

ملا تنهنجي قدمن ۾ هر دم رهان مان .

حياتي ۽ جو توسان اٿم پيار ڏانو ،

محبت جو پيارل تو آ بيچ ڀاتو ،

هميشه اوهانجي هو ڇانئڻ چمان مان .

- ۳- مان تنهنجي ٿي نالي، ٿيس ناز وارا!
 قريبا! ڪنل کان نه ڪر تون ڪنارا،
 سنده شهر جي شل! گهٽين ۾ گهمان مان.
- ۱۴- ڌڪارين جي ڌارين، هتان ڪونه ويندس،
 سڄل تنهنجي اڳيان سڪي ساهه ڏيندس
 پٽي تنهنجي پيرن جي سرمون ڪيان مان،
- ۵- مان تنهنجو ٿي 'عارف'، ٿيس تنهنجي نالي،
 ڪير هان پيارا! اوهانجي حوالي،
 ڪرين حڪم جيئن ٿو، تيئن حاڪم! هلاڻ مان.

[راڳي ملهار ۽ پيلو. تار: ڪلاواڙو.]

- ۱- آڏي جي اچي ٿي ٿڌي هيئر ٿر کان.
 جيئن هٿ ٿي جهڙيون! انهي جي اثر کان.
 ڪٿي ڪوه، تان، ڊوه، ڏيئي تو آندي،
 ڪيئي ڪوٽ ۾ هٿ اچي بند باندي،
 چيني آيون چوري ويچاري وڳر کان.
- ۲- تنهنجا پٽ پٽيهه، پٺيان ڪين پايان،
 لڳن تان لاڪيئي لوئي ڪين لاهيان،
 وڃي مال چاريان نيگي شل نيئر کان.
- ۳- تنهنجا طعام تازا نه مان ڪاڇ ڪاوان،
 ڏڪن ۽ بکن جا مينا گچ ڪاوان،
 سنده قورمان گهٽ، لسي ۽ لٽرڪان.
- ۴- ڪيو بند قسمت هلي ڪونه جيئو،
 ڪونهي قيد ۾ ڪو ويچاريءَ وسيلو،
 بچائون تون باري! ڏنگائي ڏمر کان.

۵- اباڻن ڏي 'ڏارف' اٿم قلب ڪڍايو ،
 عمر ! هوش ڪر آه- الله ڏاڍو ،
 ميان ! برج خدا پاڪ جي تون ڦهرڪان .

[راڳڻي ملهاري ۽ پيلو. تار : ڪاوڙو.]

تلھ : ايندو اڃ اسان وٽ تہ محبوب منور .
 ڏسڻ سان جنهنجي ٿئي روح خوشتر .

۱- ايندو يار باقي هنم سرخ ساقي ،
 پري جام ڏيندو منجهان آب احمر .

۲- سون مٽي پياريو ڪري مست مد ڪي ،
 محمد مدامي بنا مير مـظـهـر .

۳- وهڻ لاءِ وڇاڀان واري وار پنڀڻيون ،
 اکين ۾ اوطارا عـالـيـشان اطـهـر .

۴- قدم تان مان قربان سر ساهه صدقو ،
 نجيبن ڪي ڏيندس نذر نيل نستر .

۵- اچي يار جڏهين پاڻان عيد تڏهين ،
 بنا محب، برپا اهي روز محشر .

۶- شاهنواز جا سڀ درد دور ٿيندا ،
 پسي پاڪ پيارو پريمي تہ پرور .

[راڳي ملهار ۽ پهروي تار: چئنچل.]

- پنهنجي پنهل لاه جان منهنجي هاء! جهوري ۽ جهري
 ٽي روز شب دلڙي عجبين لاه ڪوڪارون ڪري.
- ۱- هتي هتي! منجهون ٽي هاريان، گهوڙا گان تان گهڙيان،
 تن پرين لاه پوڪاريان، جي ڪيچ ويٺا دلڙي ڦري.
- ۲- ڏک سور ڏيئي ڏاج ۾، سڪڙ وٺي ساجن ويو،
 هن برهه جي بيمار جي، ساعت نه هڪ ٽن ريءَ سري.
- ۳- هتي هتي! ويس پنهنجي وسان، ڪيئن ڪيچ ڏي ڪاهي رسان،
 دڪاء درد، غم، سورن ستن، ۽ دؤر پند منزل پري.
- ۴- 'عارف الموليٰ' آهي دل، يار ڏي دل جان سان،
 جي مٿين تم به گهورين، انجام شل پورو پري.

[راڳي پرياتي تار: ڪلواڙو.]

- ٿلهه: اڻجهايون عريان اڪيون، مارن مشتاقن کي،
 بن سرمي سينگاريل سهڻيون، سونهن پريون سبجان اڪيون.
- سيف سنگين ساڻ ستن ٿيون، صوبا ڪئين سلطان اڪيون.
- ناز غماز ڪريو نت نائين، نينهون پريون نيشان اڪيون.
- نرگس نيڻ نماڻا نازڪ، نوراني نازان اڪيون.
- پرڪش پاڪ پريمي پيالا، پرت پريا پيمان اڪيون.
- مست مگهن مخمور ملاريل، موهو ڪن مستان اڪيون.
- گگن محل گلزار گلابي، گيانسي گاستان اڪيون.
- شمس، قمر ٻئي ٿيا شرمند، تر تڙسي تابان اڪيون.
- اچيو اوشاقن تي البيايون، 'عارف' ڪن احسان اڪيون.

[راڳڻي پرياتي . تار : ڪلواڙو .]

- تلھ : نوان ڪري نت ناز اڪيون ، موهن مشتاقن کي .
- ۱- پاپل ٻيچ ۽ ريمي ٻاٻو ، ڀرتان ڪن پرواز اڪيون .
  - ۲- بکيون ڏين بوليون بي حد ، ڪري باشا ساز اڪيون .
  - ۳- رين روح لکين رمزن سان ، رس ڀريون ڀر راز اڪيون .
  - ۴- گهاٽن گهوت گهٽي گهورن سان ، غمزده ڪن غماز اڪيون .
  - ۵- سڪ وارن جي سيني اندر ، سوز ڪٽا ڪن ساز اڪيون .
  - ۶- تاب هڪي سان ڪن ڪئين ٽالان ، تڪيون ٿير انداز اڪيون .
  - ۷- آن آن وڻ ، ڪن من اندر ، انحد جدا آواز اڪيون .
  - ۸- 'عارف' اڻجهل اچن اُمالڪي ، عشق ڪريو آغاز اڪيون .
  - ۹- جيئن ڪهن تيئن وڻن وصالِي ، شائق 'شاهنوار' اڪيون .

[راڳڻي آسا ۽ پرياتي . تار : ڪلواڙو .]

اُٿي جاڳ جاني ! سگهو ٿي سجاڳ .
 نندوري گهڻي ننڊ آهي نياڳ .
 سمهن عاشقن کي اڃاڳائي نٿو ، سڄن سالڪن کي سَهائِي نٿو ،
 وڃايو سَهِي ڏس ته سسئي سهاڳ .
 پکي ٻيڙه جو مٿيون لاهيون لوڻ ، رڻو رات ساري وڻن ۽ گڙان ،
 ماڻهو ماڪي پائن مگر هي تماڳ .
 هي تارا ڪٿون ۽ زمين و زمان ، سمهن ڪين سج ، چنڊ ۽ آسمان ،
 پڙهن ڀر سدا رتب پنهنجي جو راڳ .
 شرم آهي يارو سمهي ڪن رب ، سمهن پاڻ راتيون سمجهون بي ادب ،
 جڏهن حلق ٿو جاڳي ، ته تون ٻڌ ته جاڳ .

اجاڻي حياتي سڻهي نا وڃاء، اڻي رب پنهنجي کي روڻي ريجهاء،
 سمهڻ مان پرايو نه ڪنهن آ سڀاڳ .
 هتان آ هليو ادا! اڃ صبحان، پرهم کان اڳي پنڌ ۾ تون پلاڻ،
 هتان نيٺ هليو ڇڏي ملڪ ماڳ .
 اڻي اور 'عارف' تون الله سان، سنڀالي سڪڻ سوز رک ساهه سان،
 ڇڏي ننڊ وٺ ورهم وحدت جي واڳ .

[راڳي آسا. تار: ڪلواڙو.]

صورت جو سلطان، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!
 ناز نقاب، حجاب هٽائي، سيف سنگينون سونڀي ساهي،
 ڪشي کان ڪمان، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!
 گهوڙون پاڻي دليون گهاٽي، وحدت وارو راڳ سٺائي،
 محب ڪرڻ مستان، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!
 بهڳڻ پاڻ هڻي پاڙ وڌا، دلير دسيما ڪوڙين دودا،
 خون ڪري ڪئين خان، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!
 جانب جام صراحي چاڻي، انحد مرلي بون وڃاڻي،
 پيارڻ پُر پيممان، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!
 نور تلي مور ماري، هاڻي هميسي، هنجهم اڏاري،
 صاحب سُرَت سُبْحان، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!
 گيڙو ويس گلابي چهره، سر سنسار سڄي جو سهره،
 برڪت جو باران، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!
 'عارف الموليٰ' لک شڪرانا، فرض ادا ٿيا نقل دو گانا،
 محبت ٿيو مهمان، پلي ڪري آيو، پلي ڪري آيو!

[راڳي آسا. تار: ڪلواڙو.]

تو مونسان ۾ ٿي هئا ٻول ٻڌا ،

ڪجهه ياد اٿئي يا وسري ويئي ؟

ڏنا وڌا هئي پنهنجي وصال سندا ،

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

پنهنجي وارن ۾ مونکي ويڙهيئي ٿي ،

پنهنجي سڻي سان سهيڙيئي ٿي ،

اڳيئي گهوڙا ڳان ٿان سو سو دفعا !

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

ڏيئي ڏک وٺين تون خوشيون کڻي ،

ڪيئي زخمر سڻي ۾ تير هئي ،

چيو هو تو ڪنڊس مان پائيهي دوا !

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

پهرين پيار ڏيئي وٺين قيد ڪري ،

هتيئي ”هانءُ“ برابر ڪان پري ،

سنا سر تي ’عارف‘ جـ ورو جفا !

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

○

[راڳي پرياتي ۽ آسا. تار: ڪلواڙو.]

اسان عشق آفت ڪنيو سر سهائي ،

يلي ڪو اسانکي اچي آزمائي .

ڏني عشق آزار غم جي امانت ،

خوشي سان ڪنڊيسين مٿي تي ملايت ،

هي نانو آ نازڪ ڪو ٺيهي ٺاهي .

- ۱- ڇڏي ڏانهن سان امان نهن لاءِ و .
 ڏٺو سڄي لکي ساهه سر جو ته کاتو .
 هارون تين ٿا جيئن ٿو حاڪم هلائي .
- ۲- ازل کان اڃا ايل اڪيون عشق واريون .
 ڪٿيو نين راهون سڄي جون نهاريون .
 ويو گهٽور سان يار گهايل بنائي .
- ۳- بنان عشق آهي حياتي اجائي .
 هي سڀ مال دولت آ يارو ! پراڻي .
 هتان ڪيئي ويا رهر وارا وچائي .
- ۴- حسنين تي هو عشق اظهار آه و .
 نسيم نهن نروار هو جنهن نپايو .
 بنان برهم جي ڪير ڪونتر ڪهائي .
- ۵- ڪيو عشق منصور کي دار پيٽو .
 لڳو سوز سرمد کي ازحد آويٽو .
 ويو شمس تبريز ڪيئن ڪل ڪلائي .
- ۶- ٿي مولائي جو 'عارف' ته عرفاني مائين .
 صحيح حق جي صورت اي سالڪ سچاڻين .
 پرين پاڻ ۾ پيس دوئي ڪي متائي .

[راڳي آسا . تار : ڪلاواڙو .]

- پرين ۽ پسايو پاڻ ، الف اسم جي اولي اولي .
- ۱- هر جاءِ هادي حائر ناظر ، اوّل آخر باطن ظاهر ،
 صورت صاف سچاڻ .
- ۲- ”وَنَجِّنْ اَقْرَبَ“ ويجهو واحد ، ”وَفِي اَنْفُسِكُمْ“ آيت شاهه ،
 رُؤْسُهُم وِبر وٿاڻ .

[راڳڻي ملهار تار: ڪلواڙو.]

اندر ۾ چڙهي عشق آتش لڳائي .

بنا محب جي تنهن کي ڪير آجهائي .

ويو دل ۾ ٻارڻ پيرين پاڻ ٻاري .

بنا يار هي نا ، پيو ڪير آجهائي .

فراقن جون ڦوڪون ڏيو مڇ مڇائي .

ڪيو قيد ڪامل ، وجهي ڪيس ڪارا .

سڪايل جا ويڙا چڪي سڀ سهارا .

هڻي پتو نٿو پالا ، ويو زخمي بنائي .

هتي حسرت و درد ارمان ايندا ،

مڙي لوڪ مهڻا ۽ طعنا به ڏيندا ،

ڪونهي ، اهي سور سِر تي سهائي .

ويا نند آرام اصلئون اڏامي .

حڪيمن چڙهي هئا همت ۽ حامي .

ويا ويڇ ڦڪيون وري سڀ ورائي .

اهو 'ء-ارفاء' ! عشق آهي اڙانگو ،

مٿي تي سلامت جو ڪٽو آ دانگو ،

انهيءَ پڙ ۾ ڪو مرد ٿي پير پائي .

[راڳڻي ملهار تار: ڪلواڙو.]

موت مٿا منار يار . آيا ڏينهن ملڻ جا .

ڦوڳ ڦلاريا باغ بهاريا ، ساوا ٿيا گلزار ،

هڪ جيتيون ڪن هڪ هنگامان ، نايو ڏونرن ڌار ،

هٿ هٿن ۾ مات مٿن تي ، نڪري ٿيون فروار ،

وڇڙيون چمڪن ، بادل آيا ٿيڙا مينگهه ملار .

- ۲- مور مچايو شور ملڻ لڻ، ڊيل ٽٽلي جهٽ آئي،
 پونرن واس گڏن جو ورتو، پوپٽ ٿي سرهاڻي،
 پاڻ پتنگ جلاڻن آيا ٻريا ڊيپ هزار.
- ۳- نالا، نديون، واھ، وهيا، سڀ موج ڪئي مھراڻ،
 مرڪي مچين راريون ڪن ٿيون ريجهي روح رهاڻ،
 چنگ چڙا بيلن ۾ ٻرڪن، واسيا ڪل وٽاڻ،
 برھ سان پھرائين پٿن تي 'عارف'! ڏن ڌنار.

[راڳي پيلو ۽ ملھار. تار: چئنچل ۽ ڪلاواڙو.]

تنهنجي برھ جي بيقراري لڳي.
 اکين ڪي سندن انتظار لڳي.

خوشين جو زمانو ويو موڪلائي،
 سڄڻ جي تہ ڪو سٺ ساڻي سڻائي،
 آھ اڻ ٿڻ، عطش آھ زاري لڳي.

نہ ڪا سار سھڻي لڏي يار جاني،
 وڃڻ ويل ڏيئي ويو ڏڪن جي نشاني،
 وڃي بيوفيا ساڻ ڏياري لڳي.

رڌا وڌي وڃوڙي، وڌي ورھ ويو،
 ڏڪن ڏيل ڌاريو اندر آڏ ٿيو،
 ڦٽيل دل ۾ ڪاري ڪٽاڙي لڳي.

محببت منجهان ڇڏا مليو سڻ ادا!
 سڪڻ سور ۽ پور، آھ و ٻڪا،
 ڪنڌي عماشقم جي خوار لڳي.

ڪيڏا عشق انگور سيني مان سرڪي،
 لڙيا لڙڪ نيٺن مان جام جھرڪي،
 برھ جي تہ 'عارف' بهاري لڳي.

[راڳڻي لاڙي ڪٽ. ٻيلو ملهار. تار: ڪلواڙو.]

ڪٽڻ ٿو گذاريان وچوڙي جون راتيون .

اڪيون تنهنجي آهن ڏسڻ لاءِ آيون .

۱- فرق عشق ۾ ناه شاه و گدا جو ،

پنجن ڀرت وارا نه پاڙا ۽ ذاتيون .

۲- گهڙڻ عشق جي گهيڙ ۾ گهوت ڪي ڪي ،

ڇڻن چوڻ چوليون، ڇڳيرن جون چاتيون .

۳- فراقن جي ڦٽيل ڪي گلشن سان چاهي ؟

وڻن ڪن ڪوئل ۽ بلبل جون لاتيون .

۴- هيءُ ڪس سر ته ڏيندي، لڄي يار ٿيان ٿو ،

حبيبن تان صدقي هزارين حياتيون .

۵- آهي ڪيئن چنڀان عجيبن کان 'عارف' !

گنديون ڀرت جون، جي ڀرين پاڻ پاتيون .

[راڳڻي ملهار ۽ ٻيلو. تار: ڪلواڙو.]

وقت ٿو گذريو وڃيئي، ڇو سئين اي بي خبر !

آتِ الهي عشق جي وٽ ڪا ادا خاصي خبر .

۱- ڇو مذهبن ۾ مٽين، شيخي، مشاخي، ڇڏ مڪر ،

مٺه مونجهارا ڇڏي، جو هڪ احديت اثبات ڪر .

۲- وره جو وينجهار ٿي، وٽ وحدتي ورنهه وڪر ،

ان بره جي بازار مان، سڌو سڌاڻج ڪو سڪر .

۳- وڃ مري مرڻان اڳي، مردود ٿي مضطر نه مري ،

”موتوا قبل الانت موتوا“ جو پي ساغر سير ڪر .

- ۴- شاهنواز! ٿيندين شرف جو تڏهن تون شجر،
ڪات سان ڪنهندين جڏهن پاڪاري پيائي جو ٻڪر،
- ۵- چو پٽا پڙهيو ڪتابن جا ڪٿي ڪنڌ تي قهر،
عشق موليٰ جو ٿئي 'عارف' 'الف' جو پڙهه ٿو اکر.

[راڳڻي ملهار پيلو . تار : ڪلواڙو.]

تو کي ڪهڙي ڪل ٿي و و يار!
ته ڪيئن مون ڦٽڪي رات گذاري.

۱- سانجهي ٿاڻي، دلڙي ٿاڻي،
دل جون مونجهون دل ٿي ڄاڻي،
روئي زارو زار قطار،
ايندي ويندي وات نهاري.

۲- سهسين سور سانجهي ساماڻا،
ٿاڻي تاري ڪيئي ٿاڻا،
ناهه دل ڪي چيئن قرار،
لڇ لڇ، لئون لئون ۾ لاچاري.

۳- آڏي آڻي و تڪيان تارا،
ڏيل اندر ڏم ڏم ڏمڪارا،
هينئڙي آهن هول ه-زار،
اوسينئڙي جنڊڙي آزار.

۴- عصر جو آڻيو ڪريان دانهون،
آءٌ عجيب! اڳي اورهون،
سرڙو واريان سو وار،
تو کان وڌ چند ناهي پياري.

-4-

برہم جہاں بہر سور ہاری بار

کاری رات ڈنگ حمین ڈانڈ

51

نانا گیش زکریا و ثانی زوار

مذکر رات سحر میں کافر

-7-

ج- ہر قدر اکینوں میں گہرے ستارے

100

-A

12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 84

عارف' کے لئے دعا گو ہیں

0

1945

100-443887-100

سفر لکھنؤ میں : کہیں وہاں

دنی جہان میں ہستی کسی امران

میں نے اپنے ہاتھ سے لکھا ہے

1

...
...

...ي ...

— 2 —

مت جو بیمار تو پہنچ

۱. اومانجی و چانٹ چماں

- ۳- مان تنهنجي ٿي نالي، ٿيس ناز وارا!
 قريبا! ڪنل کان نه ڪر تون ڪنارا،
 سنده شهر جي شل! گهٽين ۾ گهمان مان.
- ۴- ڌڪارين جي ڌارين، هتان ڪونه ويندس،
 سچل تنهنجي اڳيان سڪي ساهه ڏيندس
 پٽي تنهنجي پيرن جي سرمون ڪيان مان،
- ۵- مان تنهنجو ٿي 'عارف' ٿيس تنهنجي نالي،
 ڪيم ۽ ان پيارا! اوهانجي حوالي،
 ڪرين ڪم جيئن ٿو، تيئن ڪم! هلاڻ مان.

[راڳي ملهار ۽ پيلو. تار: ڪلواڙو.]

- ۱- اُهي جي اچي ٿي ٿڌي هيٺ ٿر کان.
 جيئن هٿ ٿي جهڙيون! اُهي جي اٿر کان.
 ڪٿي ڪوھ، نان، ڊوھ ڏيئي تو آندي،
 ڪيئي ڪوٽ ۾ هٿ اچي بند باندي،
 چيني آيون چوري ويچاري وڳر کان.
- ۲- تنهنجا پٽ پٽيهه، پٺيان ڪين پايان،
 ليڱن تان لاکيئي لوئي ڪين لاهيان،
 وڃي مال چاربان نيڱي شل نيٺر کان.
- ۳- تنهنجا طعام نازا نه مان ڪاڇ ڪاوان،
 ڏڪن ۽ بکن جا مينا گهچ گهاوان،
 سنده قورمان گهٽ، لسي ۽ لٺر کان.
- ۴- ڪيو بند قسمت هلي ڪونه جيئو،
 ڪونهي قيد ۾ ڪو ويچاري وسيلو،
 بچائون تون باري! ڏنگائي ڏمر کان.

۵- اباڻن ڏي 'ڏارف' اٿم قلب ڪڍڻ ۽

عمر! هوش ڪر آهه الله ڏاڍو

ميان! ڊڄ خدا پاڪ جي تون ڦهر کان

○

[راڳڻي ملهاري ۽ ڀيلو ٿار ۽ ڪاوڙو]

ٿلهه ۽ ايندو اڃ اسان ٻوٽ ته محبوب منور

ڏسڻ مان جنهنجي ٿئي روح خوشتر

۱- ايندو يار باقي هنم سرخ ساقي

پري جام ڏيندو منجهان آب احمر

۲- سون مٿي پياريو ڪري مست مد ڪي

محمد مدامي بنا مير مظهر

۳- وهڻ لاءِ وڇاڻان واري وار پنڀڻيون

اڪين ۾ اوطارا عاليشان اطهر

۴- قدم تان مان قربان سر ساهم صدقو

نچين ڪي ڏيندس نذر نيٺ نستر

۵- اچي يار جڏهن پايان عيد تڏهن

بنا محب، برپا اهي روز محشر

۶- شاهنواز جا سڀ درد دور ٿيندا

پسي پاڪ پيارو پريمي ته پرور

○

[راڳڻي ملهار ۽ پيروي. تار: چئنچل.]

- پنهنجي پنهل لاه جان منهنجي هاء! جهوري ۽ هر جهوري
 ٿي روز شب دلڙي عجين لاه ڪوڪارون ڪري.
- ۱- هتي هتي! منجهون ٿي هاريان، ڳوڙها ڳان تان ڳاڙيان،
 تن ۽-رين لاه پوڪاريان، جي ڪيچ ويٺا دلڙي ڦري،
- ۲- ڏڪ سور ڏيئي ڏاج هر، سڪڙ وٺي ساڄن ويو،
 هن بره جي بيمار جي، ساعت نه هڪ ننڍي سري،
- ۳- هتي هتي! ويس پنهنجي وسان، ڪيئن ڪيچ ڏي ڪاهي رسان،
 دڪ درد غم، سورن ستن، ۽ دؤر هنڌ منزل ڀري.
- ۴- 'عارف الموليٰ' آئي هل، يار ڏي دل جان سان،
 جي مٿين نه به گهوريين، انجام شل ڀورو ڀري.

○

[راڳڻي پرياتي. تار: ڪلاواڙو.]

- ٿلهه: اڻجهليون عربان اڪيون، مارن مشتاقن کي،
 بن سرمي مينگاريل سهڻيون، سونهن ڀريون سمجھان اڪيون،
 سيف منگين سان ستن ٿيون، صوبا ڪيئن سلطان اڪيون،
 ناز غماز ڪريو نت نائون، نهنن ڀريون نيشان اڪيون،
 نرگس نيڻ نماڻا نازڪ، نوراني نازان اڪيون،
 پُرڪش پاڪ ڀريمي پيالا، ڀرت ڀريا پيمان اڪيون،
 مست مگهن مخمور ملاريل، موهو ڪن مستان اڪيون،
 گگن محل گلزار گلابي، گيانسي گلستان اڪيون،
 شمس، قمر ٻئي ٿيا شرمندو، تر تڙسي تابان اڪيون،
 اچيو اوشاقن تي البيلون، 'عارف' ڪن احسان اڪيون.

[راڳي پرياتي . تار : ڪلواڙو]

- ٿلهه : نوان ڪري نت ناز اڪيون ، موهن مشتاقن ڪي .
- ۱- پاپل پيچ ۽ ريمي ۽ ايو ، ڀرتان ڪن پرواز اڪيون .
  - ۲- بکيون ڏين ٻوليون بي حد ، ڪري باشا باز اڪيون .
  - ۳- زمين روح لکين رمزن سان ، رس ڀريون ۽ راز اڪيون .
  - ۴- گهائڻ گهوت گهڻي گهورن سان ، غمزده ڪن غماز اڪيون .
  - ۵- سڪ وارن جي سوني اندر ، سوز ڪٽا ڪن ساز اڪيون .
  - ۶- تاب هڪي سان ڪن ڪئين تالان ، تڪيون تير انداز اڪيون .
  - ۷- آن آن وڻ ، ڪن من اندر ، انجند جي آواز اڪيون .
  - ۸- 'عارف' اڻجهل اچن آمالڪي ، عشق ڪريو آغاز اڪيون .
  - ۹- جيئن ڪنهن تيئن وڻ وصالِي ، شائق 'شاهنواز' اڪيون .
-

[راڳي آسا ۽ پرياتي . تار : ڪلواڙو]

اٿي جاڳ جاني ! سگهو ٿي سڃاڳ .
 نندوري گهڻي نند آهي نياڳ .
 سڀل عاشقن کي جڳائي نٿو ، سچن سالڪن کي ۽ هاڻي نٿو ،
 وڃايو سمهي ڏس ته سسئي سهاڳ .
 ٻڪي ۽ ٻره جو منيون لائون لوڻ ، رڻو رات ساري وڻ ۽ گلن ،
 ماڻهو ماڪ ۽ پاڻ مگر هي نياڳ .
 هي تارا ڪٿيون ۽ زمين و زمان سمهن ڪين سج ، چنڊ ۽ آسمان ،
 پڙهن ٻو سدا ، رتب پنهنجي جوراڳ .
 شرم آهي ڀرو سمهي ڪين رب ، سمهون پاڻ راتيون سڄيون بي ادب ،
 جڏهن حق ٿو جاڳي ، ته تون پڻ ته جاڳ .

اجاڻي حياتي سُمهي ٿا وڃاء، اڏي رب پنهنجي کي روئي ريجھاء،

سُهڻ مان پرايو نه ڪنهن آ سڀاڳ .

هتان آ هلڻو ادا! اڄ صبحاڻ، پرھ کان اڳي پنڌ ۾ تون پلاڻ،

هتان نيٺ هليو ڇڏي ملڪ ماڳ .

اڏي اور 'عارف' تون الله سان، سنڀالي سڪڻ سوز رک ساھ مان،

ڇڏي نند وٽ ورھ وحدت جي واڳ .

[راڳڻي آسا. تار: ڪلاواڙو.]

صورت جو سلطان، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

ٺاڙ نقاب، حجاب هٽائي، سيف سنگينون سونپي ساھي،

ڪشي کان ڪمان، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

گھوڙون پاڻي دليون گھائي، وحدت وارو راڳ- سڻائي،

محب ڪرڻ مستان، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

بھڳڻ پاڻ هڻي پاڙ وڌا، دلبر دسيما ڪ-وڙين دودا،

خون ڪري ڪئين خان، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

جانب جام صراحي ڇاڻي، انجد مرلي ٻين وڃ-اڻي،

پيارڻ پُر پيمان، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

ٿور ٿلي م-ور ماري، ه-اڻي هيوسي، هنجھ اڏاري،

صاحب سُرَت سُبْحان، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

گيڙو ويس گلابي چھرو، سر سنسار سڄي جو سھرو،

برڪت جو باران، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

'عارف الموليٰ' لک شڪرانا، فرض ادا ٿيا نقل دو گانا،

مُحَب ٿيو مھمان، ڀلي ڪري آيو، ڀلي ڪري آيو!

[راڳڻي آسا. تار: ڪلواڙو.]

تو مونسان به ٿي هئا ٻول ٻڌا ،

ڪجهه ياد اٿئي يا وسري ويئي ؟

ڏنا وعدا هئي پنهنجي وصال سندا ،

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

پنهنجي وارن ۾ مونکي ويڙهيئي ٿي ،

پنهنجي سڀني سان سهيڙيئي ٿي ،

آگهيئي ڳوڙها ڳلن تان سو سو دفعا !

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

ڏيئي ڏک وين تون خوشيون ڪئي ،

ڪوئي زخم سڀني ۾ تير هڻي ،

چيو هو تو ڪندس مان پاڻيهي دوا !

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

پهرين پيار ڏيئي وئين قيد ڪري ،

هنيئي ”هانءَ“ برابر ڪان پري ،

سنا سر تي ’عارف‘ ج-ورو جفا !

ڪجهه ياد اٿئي يا ..... ؟

○

[راڳڻي پرياتي ۽ آسا. تار: ڪلواڙو.]

اسان عشق آفت ڪنيو سر سهائي ،

پلي ڪو اسانکي اچي آزمائي .

ڏني عشق آزار غم جي امانت ،

خوشي سان ڪنيسين مٿي تي ملاست ،

هي ناتو آ نازڪ ڪو نيهي ٺپائي .

۲- ٺڄي ٺاڙين ميان اسان ٺهڻ لاءِ ۽
ڏٺو سڀني لکي ساهه سر جو ته کٽو ۽
هڻون ٿيئن ٿا جيئن ٿو حاڪم هلائي ۽

۳- ازل کان آڃايل اڪيون عشق واريون ۽
کٽيو نٿي راهون سڄڻ جون ٺهاريون ۽
ويو گهڙور سان يار گهايل بنائي ۽

۴- بنان عشق آهي حياتي اجائي ۽
هي سڀ مال دولت آ يارو! پراڻي ۽
هتان ڪيئي ويا وڃن وارا وڃائي ۽

۵- حُسين تي هو عشق اظهار آڏو ۽
نسنڱ ٺهڻ ٺروار هو جنهن ٺپايو ۽
بنان برهم جي ڪير ڪوندر ڪهائي ۽

۶- ڪيو عشق منصور کي دار پيوڙو ۽
لڳو سوز سرمد کي ازحد آيوڙو ۽
ويو شمس تبريز ڪيئن ڪل ڪلائي ۽

۷- ٿي مولوي جو 'عارف' ته عرفاني مائين ۽
صحيح حق جي صورت اي سالڪ سڃاڻين ۽
پرين پاڻ ۾ پس دوئي ڪي مٽائي ۽

○

[راڳي آسا، نار: ڪلواڙو]

۱- پرين ۽ پسايو پاڻ، الف اسم جي اولي اولي ۽
جاء هادي حاضر ناظر، اول آخر، باطن ظاهر ۽
صورت صاف سڃاڻ ۽

۲- "وَنَحْنُ اقْرَبُ" ويجهو واحد، "وَفِي آنفسڪر" آيت شاهه ۽
وَرَنَهَ وڃن وڃن ۽

۳- ”آلا نسان“ عجب آگاهي ، ”قلب المؤمن“ عرشِ شاهي ،
رڳ رڳ منجه رهائ .

۴- ٻئي هنڌ ڪيم گهيلا ڳولج ، ڀرتئون پنهنجي پاڻ کي ڦولج ،
سهڻل گڏ تو ساڻ .

۵- شاهنواز ! مسجد ، مندر ، ميخاني ، وي-راني اندر ،
هادي هيڪ هيڪاڻ .

۶- پيرنگ هي آ رنگ رچايو ، ”خلاق الادم...“ خرقو ڀايو ،
’عارف‘ ان آهيان ، الف اسم جي اولي اولي .

[راڳڻي آسا . تار : ڪلاواڙو ۽ تين تار.]

اسان عشق ڪيو استاد ، سڀني پيا سڀ بيڪ بهانا .
برهم جو باري بار ڪنيوسين ، لڪي نه ، پر اظهار ڪنيوسين ،
آهيون دردن ۾ دلشاد ، ترڪ ڪيوسين شوق شهانا .
حضرت حسن ڏني حيراني ، ”خلاق الادم...“ ملهو جاني ،
برهم ڪيو آهي بنياد ، هر شئي ۾ ٿيا نينهن نيشانا .
ڏر دلبر جي ڪريون غلامي ، مڃب مڃي جي مڃي سامي ،
اهو عشق ڪيو ارشاد ، مڃي مڃيا سون ميخانا .
غرض گناهه ، ثواب جو ناهي ، حضرت عشق اڳيان ٿيو آهي ،
دو جڳ کان ٿي آزاد ، ستو ستو حمد لکين شڪرانا .
’عارف مولوي‘ عشق عجائب ، ورد وظائف ٿيا سڀ غائب ،
ٿيا علم و عقل برباد ، ڀرت پياريا ڀرت به بهانا .

[راڳي ڪلنگڙو . تار : ڏيڍو .]

تنهنجي ياد ستائي ٿي يار مونکي ،
اچي مٺڙا منهن ڏيکار مونکي .

چنڊ چوڏهينءَ جي چانڊاڻ ڏسي ،
رُخ روشن تنهنجو ٻيو ياد اچي ،
وڻي پورن ۾ دل جان ٻڃي ،
ڪري دُور مٺا! نه تون مار مونکي .

جهڻ لڻ نوسان آهي لاني مون ،
تيئن عشق جي آلفي پاتي مون ،
وڌي ورهه ۾ جودان جهاتي مون ،
ڪيو برهه تنهنجي بيمار مونکي .

تڪي تارا رات گذاريان ٿو ،
هنجهون هجر ۾ هر دم هاريان ٿو ،
پرين پاپل تولهه پڪاريان ٿو ،
مليو عشق تنهنجي جو آزار مونکي .

بنا تنهنجي عيبد قيام ڏنم ،
سڪ چين نه ، صبر و آرام ڏنم ،
ڏک ، درد ، روڇوڙا جام ڏنم ،
مليو قسمت ۾ نه قرار مونکي .

بنان تنهنجي سڀ ويران ڏنم ،
خس خار چمن بوستان ڏنم ،
سج ڪارو ، چنڊ حيران ڏنم ،
وڻيا مينهن نه باغ و بهار مونکي .

وَجْ اَبَرُ لهي، گنجِ کيم ادا!
 تنهنجي آئي، وڌن ٿا سور سدا،
 تن ڪهڙي خوشي جن جو يار جدا،
 وڻي مَور نه ميگه، ملار مونکي.
 آهون سرد ڀريان، سڌ سڌ ڪيو ڪريان،
 ويٺو ڪانگ ڀريان، لنوي پت ڀريان،
 آڇ اڱڻ، اڪيون نذرانو ڌريان،
 آهي درشن جي درڪار مونکي.
 تنهنجي 'عارف' کي نه ٻيو مال ڪپي،
 تنهنجو ورهه ڪپي ۽ وصال ڪپي،
 تنهنجو لطف و ڪرم ۽ پال ڪپي،
 پري وصال جو جام پيار مونکي.

[راڳڻي تناسري: تار: ڪلواڙو.]

آهين دنيا ۾ ڏيند چار آلا!

چوٽه سمهيو ٿو وقت وڃائين؟

تنهنجا سنڀري ويا سڀ ساڻي، ڇا کان تو هت لڏا لائي،
 غافل ٿي م گذار، آلا! چوٽه لنگها ٿو پاڻ لڄائين؟
 اڳيان آهي سخت ستاڻو، ساڻ ڪٿي هٽل ٺهن جو ناڻو،
 ڪونه ڏيند ڪو آڌار، آلا! سوئي ملند جو هت ڪمائين.

سِرڪَ ٿمر ڪڍڻ ڳهلا ساري، ڇڏ ويهڻ ڄا وقت وساري،
 وحدت ڪر واپار، الا! لالڻ سان لوڻ ڇو نه لڳائين؟
 لڳ لاڳاپا لوڪ ڄا لاهي، قرب منجهان هل ڪيچ ڏي ڪاهي،
 ڪامل پس ڪوهيار، الا! وات وندر جي ووڙ ورائين.
 نرت توڪل جو ٻڌ ترهو، سام فدا ڪر تان ٿئين سرهو،
 محبت ۾ من مار، الا! ڇو نه پتنگ ٿي پاڻ پچائين؟
 تو ۾ دلبر جو آ دبرو، پاڻ ۾ گول پنهل جو بهرو،
 نرتئون ڪر ته نهار، الا! ساجن توسان آه سڌائين.
 ڪونه ٿيندو ڪو سورن پائي، سوئي پئندو جنهن سير آئي،
 نير ڳجهو نت هار، الا! سورن جي سڌ ڪنهن نه سڌائين.
 ياد آئي ڪر 'عارف مولائي'، پيل پٽڪڻ ڄا پيچ پو ڀولا،
 "نون" "نون" تند تنوار، الا! آخر ملندو ٻار اٿائون.

[راڳي راڻو. تار: ڪلواڙو.]

توريءَ طول وهائا - راڻا!

ٿا ڪهڻ اچن ڪاڻا.

- ۱- توريءَ ڪاڪ ڪنڌين جا، ڪنول ڪومانا. او راڻا!
- ۲- تنهنجي سڪ ۾ س-ويل ساڻهن! وڻ ٿي ويڳاڻا. او راڻا!
- ۳- سوريندي وٽ ولها، ديهڪ آجهالا. او راڻا!
- ۴- آنيو آڌيءَ رات روئن، هي جي لهڻ نماڻا. او راڻا!
- ۵- ساڻهن لڳ-سوڍڙا! ڇڏ مومل سان ماڻا. او راڻا!
- ۶- 'عارف مولائي' عشق ۾، سنڌ سنڌ ٿيا ساڻا. او راڻا!

[راڳڻي توڙي تار: ڏيڍو.]

* نوسان ساجن! سلا سور اٿم.

پاليا ٻيٽ ورن ۾ جي پور اٿم.

۱- لڳيون جن کي نوڪون نهنن سنديون ،

آهي ڪوڪون ڪيئون ڪيئن نه ڪنديون؟

تنهنجي برهه جون بهوس ڪيئن ته بنديون ،

سند ڇاڪن ڪيڙا ڇور اٿم .

۲- پهرين پيار ڏيئي پوءِ ٽين تون جدا ،

سڪ ناهي سڄڻ! هڪ ڄاڻي خدا ،

تولاءِ مست قرن ڪئين شاه و گدا ،

ڏاڏا رڻندا ڪيئن رنجور اٿم .

۳- تنهنجي ڀار! وڃو وڙي ويڙوڌا ،

لڳا نير فراق جا سيني سڌا ،

ڪيو نينهن نماڻي سڻاڻ ڏاڏا ،

ڪيا عشق اندر ۾ عاشور اٿم .

۴- ڏک ڏيئي وين سڪ ڀار چيني ،

روڏان روز آڻيو مان پيچ پني ،

چڏ ڪين چني هيءَ ڪو جهي ڪيني ،

ماڻا طعنا سڀ منظور اٿم .

۵- توکي سارا سور سڻائينديس ،

ٻاڏي ٻاند گچي پڇاڻينديس ،

ليکي لوڪان درد ٻڌائينديس ،

جيڪي نينهن ڪها لاسور اٿم .

* ۴ آڪٽومبر ۱۹۷۶ع

تنهنجو 'عارف' مست مدام ٿيو ،
 جنهن کي زلفن جو آدام پيو ،
 سڪ صبر و قرار آرام وڌو ،
 ڪيو گهاٽل تنهنجي گهور اٿم .

[راڳي ٿوڙي. تار ۽ ڏيڍو .]

تنهنجي عشق جا آهيون فقير مڻا !
 لڳا حسن جا ٽڪڙا تير مڻا !

تنهنجي محبت مڇ مڇايو آ ، ڪري نانگو نينهن نچايو آ ،
 تو تہ پيچ پيارل پايو آ ، ڪيو زلف جي بند اسير مڻا !
 مڻا منهنڙو مٿي منار وٺن ، دلزار ڪنان چو ڌار ٿئون ؟
 توکي لائق ناهي يار ائين ، ڪهڙي منهنجي ڏنم تقصير مڻا !
 اڄ موٽي مڻا مهendar ڀرين ، تون تہ سهڻا سڄي سردار ڀرين !
 اڄ پهر پري هڪ وار ڀرين ، وري وار وصال جي هير مڻا !
 ٿئي 'عارف مولائي' جي عيد تڏهن ، اچين اڳ مڻا محبوب جڏهن ؟
 ڀلا ايندين ڀرين پگدار ڪڏهن ؟ اها آه اندر جي آڪير مڻا !
 تنهنجي ياد اٿم بيتاب ڪيو ، خوش خواب سڄي بي خواب ڪيو ،
 بي آب اکون جي آب ڪيو ؟ نيئين هر دم هاريان نهر مڻا !

[راڳي ٽوڙي . تار : ڏيڍو]

تنهنجا نيڻ نشيلا نازڪ تر ،
ڪن حملا هلائون هر هر هر .

اها فاله فوج حبش آئي ، ويو عقل ۽ هوش ڪي غش آئي ،
ظلمات اندر عيش عيش آئي ، ڏسي ظالم رنگي زور زبر .
مهتاب ڏسي رخ منهن موڙيو ، بينو شمس ادب سان هٿ جوڙيو ،
سجدي لاءِ سارو جڳ ڊوڙيو ، ٿي بـاندي بيٺا بحر و بر .
ديدن جون دوناليون ڌاڙا هڻن ، ڏسي دارا سڪندر ڏور ڏڪن ،
شل ڪنهن نه پٺيان بي پير پون ، ڪن ختم گهڙي ۽ ۾ ڪئين لشڪر .
اهي مڙگان جا نير هڻي ، لڪ لشڪر ڪن پاهه پئي ،
گهڻي گهوت لڪ اها لڪ جي آئي ، نڪي نير کان تيغ و نير .
لب لعل سرخ لاٿان سنڌه ، ٿيا درءِ عدن دندان سنڌه ،
سڄي عالم تي احسان سنڌه ، ڪلي مڙڪي ڪي تون نيڪ نظر .
سهڻا! شاهن جو تون شاهه ٿئين ، تون تارن ۾ چڻ ماهه ٿئين ،
ساري دنيا جو تون شاهه ٿئين ، ٿيا تابع جن ملڪ و بشر .
آيو ابرڪرم فردوس به ڪف ، لولاڪ جو مايو جنهنڪي شرف ،
مولي 'عارف' جو آ شاهه نجف ، ٿيا حشر جا حامي شهر و شهر .

آءِ تہ کیون کا روح رهاڻ .
 ساھم سیکي ٿو ، تولءِ سائين ....!!

- ۱- تنهنجي پاڪ منور منهن کان ، چند پيني ورتي چانداڻ !!
- ۲- تنهنجي نيرن نيٽن کان ، نيل گگن ۾ ٿي نيراڻ !!
- ۳- وارن تنهنجن کان آ ورتو، کارن ڪڪڙن کي ڪاراڻ !!
- ۴- تنهنجي محبت جو او مٽڙا ! من ۾ متو آ مانداڻ !!
- ۵- تنهنجي سڪ جا ڏي ٿي سنيها، منهنجي اکين جي آلاڻ !!

آءِ تہ کیون کا روح رهاڻ .
 ساھم سیکي ٿو ، تولءِ سائين ....!!

- ۱- پنهنجي پراڻي کي نہ پروڙيئي، کانم ڪئي تو چند چاڻ !
- ۲- ديس ڪيا ڏس ويس عجائب ، هر جا سونهن پري سرهاڻ !
- ۳- سنڌڙي آهي سورن ماري ، ويرين ويل ڪيا تنهن ساڻ !
- ۴- هاڻ ڪو ميري اک نہ اُٺائي، سهسين سر ڏيندا سرواڻ !
- ۵- موت حياتيءَ جا اَلڪا لاهي، سر ڏيندا سنڌڙيءَ ڪاڻ !
- ۶- ماڻهو، ماڻهو جو آ دشمن، روز هلي ٿي هيءَ رت چاڻ !

بيت

«عارف الهواي»

”بيٻت“

اول حمد حڪيم، ’عارف‘ چيو اظهار،
 قادر ’ڪن فيڪون‘ سان، جوڙيو ڪل جنسار،
 ڪڻ منجهاران مڻ ڪري، آگي ڪي اختيار،
 قطري مان قلم ڪري، ملڪ ڏئي مختيار،
 عصمين سندو آسرو، گناهه بخشي غفار،
 ڊوليو ڊڪي ڊڪ سين، توڻي عيب آڀار،
 سڀاڄهي ستار، موليٰ وڏي مهر ڪڻي.

**

”عاشق“

عاشق اجل سامهون، اچن اوچي گات،
 اندر ۾ اوسات، ’عارف‘ تن ڪي عشق جي.

**

عاشق اجل سامهون، اچن اوچي ڪنڌ،
 سنجهي هليما سنبري، پورب سنڌي پنڌ،
 سيد چڻي سنڌ سنڌ، وڏايائون وهي ۾.

**

عاشق اجل سامهون، اچن اڏاڻا،
 سورن کان سيد چڻي، سنڌ ٿين ساڻا،
 ’عارف موليٰ‘ عشق جي، ڪورن ۾ ڪاڻا.

مڃيائون مٿي ٿي ، مڃين ڄا ساڻا ،
پري ٿيا پاڻان ، پوءِ ويجهڻا ٿيا وصال ڪي .

**

اجهي عاشق آڻيا ، ڪاٽيءَ تي ڪاهي ،
اڏيءَ جي آر تي ، سر ڏنئون ساهي ،
'عارف' عاشقن چڏيا ، لاڳاپا لاهي ،
نيهي نپاهي ، نٿاڻو پسن نٿا ڪي .

**

اجهي عاشق آڻيا ، اڏيءَ تي اظهار ،
ڪسي هيٺان ڪاٽ جي ، ڪامل ٿيا قرار ،
ڪچن ، ڪسڪن ڪين ڪي ، مانجهي مڙيادار ،
نچي سر نروار ، 'عارفن' سر اڌ ڪيو .

**

اجهي عاشق آڻيا ، اڏيءَ تي ان موت ،
ويجهڻا ٿيا وصال ڪي ، ڪثرت پيچي ڪوت ،
چڙهي ويا چوگان تي ، چستان ڏئي چوت ،
ڪٽيائون خير سان ، وحدت سندا ووت ،
'عارف مولوي' عشق جي ، گهورن گهاپا گهوت ،
لال ٻڌي لانگوت ، هليا هو هنگلاج ڏي .

**

اجهي عاشق آڻيا ، مدامي مٿي نوش ،
ساقيءَ سندي سرڪ تي ، سدا سرفروش ،
ويجهڻا ٿيا وصال ڪي ، حاصل ڪري هوش ،
مست رهن مدهوش ، 'عارف' سدا عشق ۾ .

**

اجهي عاشق آئيا ، اڏيءَ تي اليل ،
 ڪچا ڪروڙين ٿيا ، ڪڪوريا ڦليل ،
 جاگري رب جليل ، 'عارف' اثبات ڪيو .

**

اجهي عاشق آئيا ، هڪل همام هڻي ،
 سڻي سر سبيل م ، پرزا ٿيا پڻي ،
 پيتائون پريم جي ، گهاٽي مئي گهڻي ،
 وين ڳالهه وڻي ، 'عارف' اڏيءَ کات جي .

**

اجهي عاشق آئيا ، اڏيءَ تي امين ،
 کاتي آين ڪنڌ تي ، پر هو ڪسيا ڪين ،
 سالڪ پنهنجي سور ڪي ، سچڻ ري نه سلين ،
 جوهر منجهه جبين ، 'عارف' تن کي عشق جو .

**

اجهي عاشق آئيا ، اڏيءَ تي الير ،
 ويا وڍائي انگڙا ، مانجهي مرد مٿير ،
 'عارف' مولوي عشق جا ، سورهي ڪن ٿا سير ،
 پڙ ۾ پاڻي پير ، مڙيا ڪين مرڻ کان .

**

سوري آهي سڪ ، اصل عاشقن کي ،
 ڏاج انهن کي ڏک ، مليو آ ميثاق ڪان .

**

سوريءَ چڙهيو سير ، عاشق ڪن ٿا عشق جو ،
 موئن مورنهن ڪين ڪي ، پڙ ۾ پاڻو پير ،
 ڪپائي سر کات سان ، ڪوپن بنا ڪير ،
 غازي ڪڍي غير ، 'عارف' ٿيا عشق جا .

**

عارفن اثبات ڪيو، الاهي عرفان،
 بچا هون في سبيل الله، سر ڏين سلطان،
 فسقلهم ربم شرابا طهورا، ٻين پڙ پيمان،
 سچائي سببان، 'عارف' ٿيا عشق جا.

**

اچائي آهين، سر ڏين جا سورما،
 ڪڏيو ڪلاڙڪن کان، ڪنڌ ڪپائين،
 عاشق پنهنجا انگڙا، ور ڏيو وڍائين،
 ڪاتي هينان ڪاڙهي، ڪنڌ ڏم ڪڍائين،
 سوريءَ سسيون چاڙهيو، نانگا نچائين،
 عاشق انا الحق جا، گيت پل ڳائين،
 نيهي نپائين، 'عارف' مولوي عشق کي.

**

هم کي حق چئي، پيائيءَ کي پوڙ،
 پنهنجي جسي جان کي، جانب سان تون جوڙ،
 والله بڪل شيءِ محيط، ٿيڏائيءَ کي ٿوڙ،
 وحدت وڏي ووڙ، 'عارف' تون الله کي.

”جانب آيو جوءِ ۾“

جانب آيو جوءِ ۾، ٿيون سرسيون سهايون،
 ورنه جي وصال جئون، وريون واڍايون،
 جوڙي ڏنم جيءَ ۾، جانب کي جايون،
 دلبر گهڻيون ڏاڙيون، گهورن سان گهايون،
 'عارف' مولوي عشق جا، گيت منا ڳايون،
 محبن مڊايون، ميني ڪشي ماڙ ڪئي.

جانب آيو جوء ۾ ، جڙيو جڳ جمال ،
 ويڇو وڇ-وڙي پيو ، وريو واءِ وصال ،
 سڪايل جو سيد چڻي ، سڄڻ سئو سوال ،
 محبن کي معلوم آ ، هيٺو سندم حال ،
 پلو ڪري پال ، 'عارف' اڱڻ آيو .

**

جانب آيو جوء ۾ ، وٺا محبت مينهن ،
 نرمل نوازش ڪري ، نوان لاتا نينهن ،
 وريو واءِ وصال جو ، ڏکڻ ويا ڏينهن ،
 شوق سندي شينهن ، اوڏو ڪيو عجيب کي .

**

جانب آيو جوء ۾ ، چوڏس ٿيو چمڪار ،
 ڪليو حسن حبيب جو ، هر جا ٿيو هڪار ،
 مڇي ملڪن ۾ وٺي ، بيمشڪ بوءِ بهار ،
 ازل کان اڳي هئا ، سهڻل جا سينگار ،
 والصلوات والطيبات ، خاوند ڪئي ڪيڪار ،
 اظهر ٿيا آثار ، 'عارف موليٰ' عشق جا .

**

* "عالم کي آجاريو"

مينديءَ رتا هٿڙا ، موتين مڙهيا موڙ ،
 جانب سندي جوڙ ، عالم کي آجاريو .

**

* نئين زندگي ۱۹۶۴ع جي 'رسول نمبر' ۾ شايع ٿيل .

مينديءَ رتا هٿڙا، گچيءَ گاڙها هار،
 موهيو ساري ملڪ کي، دلير جي ديدار،
 وٺن ٿا وٽڪار، سڄڻل جا سينگار،
 جانب جي جنسار، عالم کي آجاريو.

**

مينديءَ رتا هٿڙا، گلن چانڌي ڪٽ،
 پرين پھري پٽ، عالم کي آجاريو.

**

مينديءَ رتا هٿڙا، گلن چانڌي سڀ،
 مرسل ويو معراج تي، هادي منجهان هيڃ،
 عالم ٻئي عجيب کي، ڏاٽر ڏنا ڏيڃ،
 پورل پنيءَ پيڇ، عالم کي آجاريو.

**

گچيءَ گانا پٽ جا، مينديءَ رتا پير،
 منهن ۾ محبوبن جي، ڀلائيءَ جا پير،
 آيو عرش عظيم تان، ساجن ڪري سير،
 سيد منجهي سوير، عالم کي آجاريو.

**

منهن موتين چانڌيا، گلن واسيا گس،
 ڄاڻي احمد جام جي، ٿيا وٽڪارن ۾ وس،
 آيو عرش عظيم تان، راڻل ڪري رس،
 ماڪن موڙ ٻڌاڻيا، حورن پاتا هس،
 سيد جي سرگس، عالم کي آجاريو.

**

منهن موتين چانڌيا، گلن واسيا گهٽ،
 پرين پاڪائيءَ جا، پھري آيو پٽ،
 سونهين سڀڻ وڃ ۾، خان مٿاهون ڪٽ،

کلي ويا خوشبوه جا ، هنڌين ماڳين هٿ ،
ورنهم پاڻ وراهيا ، محبت سندا مٿ ،
وحدت سنڌي وٽ ، هاديءَ ڏني هٿ سان .

**

منهن موتين ڇانئيا ، هيرن ڇانيا هال ،
عنبر اوتارن ۾ ، مشڪ جواهر جال ،
هنڌين ماڳين هوڪ آ ، محبن جي مقال ،
جانب جي جمال ، عالم کي آجاريو .

**

منهن موتين ڇانئيا ، گلن واسيا گام ،
اچي اڳيان پويان پيا ، سيد جي سام ،
احد احمد وچ ۾ ، مير گجهاندر مام ،
ڄام سنڌي ڄام ، عالم کي آجاريو .

**

منهن موتين ڇانئيا ، گاديءَ گاڙها گل ،
هنڌين ماڳين هليا ، هو هو سندا هل ،
احمد ڄام امل ، عالم کي آجاريو .

**

”هلو - هلو ڪاڪ تڙين“

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن نياڻ ،
رائل سندو راءِ ، سڀئي پسنديون سرتيون .

**

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن ننگ ،
رائل سندو رنگ ، سڀئي پسنديون سرتيون .

هلو - هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن نهال ،
ڪامل جي ڪرم جو ، ڪڏهن ڪونهي ڪال ،
جانب جو جمال ، سڀئي پسنديون سرتيون .

**

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نرمل نينهن ،
گجي ٿو گر نار ، شوقن سندو شينهن ،
محبت سندو مينهن ، وسي وسڪارا ڪيو .

**

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن نظام ،
توڙي خاص ۽ عام ، سڀئي سوڍو پسنديون .

**

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن نواب ،
ڪونهي ڪوبه حجاب ، سڀئي سوڍو پسنديون .

**

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن ننگ ،
رائل سندو رنگ ، سڀئي پسنديون سرتيون .

**

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن نشان ،
سوڍو سر سبحان ، سڀئي پسنديون سرتيون .

**

هلو هلو ڪاڪ تڙين ، جتي نينهن نير ،
ڪانهي ڪا اوير ، سڀئي پسنديون سرتيون .

* ”پنيء رات“ *

پورل! پني رات، اڄ تـم اورانپا ڪـريون،
 قـمر ڏج ڪـنل جا، پـربنء پيغامات،
 تـم حسرتن هـاجا ڪـيا، هـيٺيء سان هيهاٽ،
 اٿـي ويٺي آهـم مـون، وائـي تنهنجي وات،
 اکين مان ’عارف‘ چئي، بوندن ڪئي برسات،
 تن مـن اندر تـات، آهـي تو عـجيب جي.

**

پـورل! پـنيء پال، ڪـج ڪـو ڪـميٽيء تي،
 قـمر ڏج قـريب ڪـي، هـيٺيء جـو هـي حال،
 تـم جانب جدائيء ۾، ٿو جـر وهايان جال،
 هڪ هڪ ڏينهن حبيب ري، سـو سـو پايان سال،
 سر پـڻ صدقو يـار تان، هـي مڏيون چا مال،
 سڪايل جـو سـوال؟ پورو ڪـر پرين اچي.

**

پـنـيء پـڄاڻـام، پـڻـي نـيـڻ نـجيب لاءِ،
 ڪـانـگـل قـريـبن ڏي، ’عارف‘ آڏا يـام،
 سـتي سـور سـيد چـئي، اڳيان ٿي اٿـيـام،
 روئـڻ جـو ريتو ڪـري، اولـڪا آيـام،
 پـريـن پـر چاڻام، پـاڻي پـانـد گـچيء ۾.

**

پـنـي وـيل پـري، اڪيون روئان آس ۾،
 قـمر چـمـج قـريب ڪـي، پيرين سـر ٿري،
 تـم اڳـڻ ’عارف‘ جي اچو، ڪو ڪامل قرب ڪري،
 مـنا مـريضن ڪـي، اچي پـڇو پـير پـري،

* ۲۸ اپريل ۱۹۶۳ع، پنجمورو، بسايا (تعلقو هالا) منزل طالب مولوي

جانب جيڏي جندڙي، گچ گچ ٿيو گهري،
 مسئل هي مشتاق ٿو، محبت منجهه سري،
 ساعت ڪين سري، توريءَ هن حقير جي.

**

پنيءَ ڪر پيرو، ڪميٽيءَ ڏي ڪانڌ تون،
 دردن دل مازدي ڪئي، جلي ٿو جيرو،
 هند، وهاڻان هوت ري، جاڻان سڀ چيرو،
 'عارف'، آزارن ڪيو، اندر آڪي-رو،
 ساجن سويرو، لهر ڪا سار سيد چوي.

**

پورل پلايون، ڪر ڪي ڪميٽيءَ سان،
 رائل رسامان چڏي، ڪر وصل جون وايون،
 آيس تنهنجي اڳ-ڏسي، پاند گچيءَ پايون،
 اچي اڳلايون، ڊوليا ڊڪيو ڊڪ سان.

**

پورل اڄ پاڪر، پرين! پرچي پايون پاڻ ۾،
 سينو، سيني سان ملي، چپن پئي چرپر،
 سورن کان ساھسي ملي، ٺپن پئي ٺاپر،
 'عارف'! اجھامي ذرا، هيئنڙي جي هر ڪر،
 جو گهرڻو اٿئي گهر؟ هيءُ سر پڻ آهي صدقو.

”اڪيون“

اڪين ڪي آداس، 'عارف' عجيبن جي،
 پس بن پياس، ڪڏهن لهندي ڪانه ڪما.

**

اکین کسي آرو، 'عارف' عجيبن لاء،
سمهن کين سید چڻي، سانوڻ سيارو،
سري کين وجود کان، سچڻ سونهارو،
مئين سين مارو، کيچي کاله ڪري ويا.

**

اکيون ڪري آر، وسائن وڌڻا،
گلن تان ڳوڙهن جون، بوندون ڪن بهار،
روئن راتو ڏينهن، جيئن وچڙي ڪونج قطار،
رڻا يار رخسار، 'عارف' اوساري گهڻو؟

**

اکين کي آزار، 'عارف' عجيبن جا،
اڻي ويلي اندر ۾، پرينءَ جي پچار،
ڪڏهن آيو ڪونه ڪو، ڪئين کي قرار،
نيئين وهن نار، ساري سهڻل يار کي.

**

اکين کي ارمان، 'عارف' عجيبن جا،
اديون! ويا اوچتا، ماري مون مهمان،
سورن جا سامان، ڏکيءَ ڏير ڏسي ويا.

**

اکيون اوڏاهين، نت نت نهارن ٿيون،
واجهائين ولاڙيو، جانمب جيڏاهين،
تسهل تيڏاهين، 'عارف'! رهن اتوليون.

**

اکين کي آسون، 'عارف'! عجيبن جون،
باسيائون بلاوچ لاء، برن ۾ باسون،
تن اندر تاسون، مئين کي مڃن ڏنيون.

**

نميو نهاري-ن ، اڪي-ون انهيءَ پار ڏي ،
وڙڪن وسڪن ويٽريون ، سڌڪاريو ساريون ،
ڏسڪيو ڏينهان راتيان ، ڏونگر ٿيون ڌارين ،
مائڻا محبوبن جا ، مٺين کي مارين ،
جهجهو جر هارين ، 'عارف' ! عجيبن لاءِ .

**

جيئن هو وسارين ، تيئن ٿا پون ياد مون ،
اڪيون عجيبن لاءِ ، 'عارف' اوسارين ،
روي-و رويو رت ڦڙا ، ڳوڙها ڳل ڳارين ،
سجڻ کي سارين ، سڌ ڪيو سڄيون راتيون .

**

اڄ پڻ روئن رت ، اڪيون عجيبن لاءِ ،
ڏڪن ڏنا ڏوجھرا ، سورن ڪڍو ست ،
رٿندو چڙي رنج ۾ ، جانب ويو جت ،
ڏاٽر ڪري ڏت ، تہ ملان محبوبن کي .

**

اڪين کي آهي ، وڏي ياد وريام جي ،
ستي لوڪ سيد چئي ، ڪيچ وڃن ڪاهي ،
روئن رڙن روز ٿيون ، نند تنهين ناهي ،
لاڳاپا لاهي ، 'عارف' مليون محب سان .

**

اڄ پڻ روئي رنگ ، 'عارف' اڪڙين ڪيا .
ڏڪايل جي دل ۾ ، دردن ڪيا درنگ ،
ڏڪويل جي ڏيل ۾ ، ڏھ ڏھ لڳن ڏنگ ،
سڀني مان سيد چئي ، سورن ڪاڍيا سنگ ،
پڇن جيئن پتنگ ، تيئن ساهه سڙي ٿو سوز ۾ .

**

اڄ پڻ آجاريڻ ، 'عارف' روئي اڪڙيون ،
 سور پرين جا سٺا ، جاگي جيارڻ ،
 جهجهو جر هارين ، ساري سڄڻ يارڻ کي .

**

روئي روئي رڄ ، اڄ پڻ اڪڙين ڪيا ،
 'عارف' عجيبن جي ، دردن ڪيا ڏج ،
 سورن ڪيا سهج ، سڪايل سان سرتيون !

**

روئي روئي رات ، سارين سڄڻ يار کي ،
 وسي ٿي وڏ ڦڙي ، ٻرهم جي برسات ،
 'عارف' موليٰ اندر ۾ ، لالڻ سندي لات ،
 ڦٽڪي ڦٽڪي فڪر ۾ ، ٻرهم ڦٽي پريات ،
 لوري لالڻ يار جي ، هيئنڙي ۾ هيهاٽ ،
 جت زوراور ذات ، پنهل وٺي ويا پاڻ سان .

**

اڪيون منهن ميهار ڏي ، جوڙي رڪيون جن ،
 لهريون لوڏن ڪين ڪي ، ٽوڙي تار گهڙن ،
 'عارف' موليٰ عشق جا ، لانگها ٿيون لانگهن ،
 سيد چئي ساڻن ، ساھڙ ساڻي سيز ۾ .

”اڪيون ۽ پير“

اڪين سھن سور ، پير بہ ڪن ٿا پنڌڙو ،
 نرالا نروار ٿيا ، نيٺن سندا نور ،
 پير پوڄبا ڪين ڪي ، ٽوڙي هجن حور ،
 عشق بہ آهي اڪين سان ، پيرن ڪهڙا پور ،

اکين ڪن عجيب جا ، حاصل حج حضور ،
عارف، عشق اکين جي ، مرد ڪيا مجبور ،
هو محبت ۾ مخمور ، هو تر يا رهن توڙ ۾ .

**

اکين جي اعزاز سان ، ڪيئن ٿا پير پڄڻ ،
هو ريتيون رهن رمز ۾ ، هو پتن ۾ پڙڪن ،
هو تر يا رهن توڙ ۾ ، هو پرين سان پڄڻ ،
هنن جي جاءِ جتي ۾ ، هو منهن ۾ محبوبن ،
اڪيون ملن اکين سان ، پنٿي پير رهن .

**

اکين سنڌي آسري ، ٿا پليان پير هلن ،
عارف، انهيءَ رمز کي ، ڪي سالڪ ٿا سمجهن ،
نيئن سنڌي ناز سان ، ٿا نت نت فينهن لڳن ،
پير به پرينءَ پاڪ جا ، ٿا چاهه منجهان چمجن ،
هل اکين جي عشق ۾ ، بين ڏيئي بتن ،
هو روئي رڙي رج ڪري ، مڃن ساڻ ملن ،
هو ڊڪن جي ڊوڙن ، ته به اعليٰ مان اکين جو .

**

اکين جي اعزاز سان ، ڪيئن ٿا پڄڻ پير ؟
هو موچار يون منهن ۾ ، هو ميرا اندر مير ،
هو تر يا رهن توڙ ۾ ، هو صورت جا ڪن سير ،
عارف مولائي عشق جا ، اڪيون سهن الير ،
ڪي نيهي ڪن نمير ، ته اعليٰ مان اکين جو .

**

ادا ڙي ! اڪڙين ، پلپل پور پرينءَ جا ،
روئن راتان ڏينهان ، بادل جيان برسن ،

ستي لوڪ سيد چئي، هوتن ڏي هلن،
 'عارف'! البيلين سان، ڪيئن ٿا پير پجن،
 روئن رڙهن روه ۾، سڙيون ڪين سمهن،
 جي واٽن تي ويهن، سي پرينءَ پچندا ڪين ڪي.

**

پير پائن پيار، پر نيٺن پردو ٺاه ڪو،
 هو ٿا چلن چيرين، هونٽ وهائن نيار،
 هو ٿا سمهن سک سان، پر اڪيون منجهه آزار،
 ستي لوڪ سيد چئي، پھچن پرينءَ پار،
 هو ويهيو وهن وچ ۾، هيٺا ٿيو هيڪار،
 پر 'عارف' اڪڙين ڪيا، اوجاگي اقرار،
 اٿيو آڏيءَ رات جو، روئن زارو زار،
 ورنه ڪر ويچار، ته اعليٰ مان اڪين جو.

**

پيرن کي پچار، ڪا ڪڏهن ٻڌيو قرب جي،
 هو نوڪر نيٺن جا ٿيا، هلن اڪين جي آڌار،
 هواندا اوندا هيءَ ۾، هت چوڏهينءَ جا چمڪار،
 'عارف' مولِيءَ عشق جا، اڪين ۾ اسرار،
 هو سڙن سڀ چمار، ته به منهن مقابل نا ٿين.

**

پيرن چڏيو پنڌ، ته به اڪيون هلن عجيب ڏي،
 سورن کان سيد چئي، ساڻو آ سنڌ سنڌ،
 پيتائون پريم جو، مستي پريو مند،
 'عارف' مولِيءَ عشق ۾، حيرت ملين هند،
 جي ڪئن ٻئي ڏي ڪند، ته ڪڍي ڪانگن کي ڏيان.

**

پير تڏهن قنجن، جڏهن ڪن ٿا پنڌڙو،
 اڪيون عجيب لاءِ، رڙيو رت رڏن،
 هو سڀا رهن سوڙهه ۾، هو جانب لاءِ جاڳن،
 هو ويهو رهن وات تي، هو هر دم ٻيون هلن،
 هو موڙهل رهن مٽي ۾، هو پرين کي پسڻ،
 سدا آب عجيب لاءِ، ويچارين وهن،
 مينهن مندائتا وسڻا، هو ور ور ڏيو وسڻ،
 'عارف' اڪيون عشق جي، آيون منجهه ارن،
 هو سدا سور چرن، هو سورن سڄائي وڌا.

”هه! حياتي هي ڏينهن؟“

- * هه! حياتي ۽ جا هي ڏينهن، دور سڄڻ ۽ ساوڻ مينهن،
 نت نت نسريا نازڪ نينهن، روج رڏڻ آ راتو ڏينهن؛
- * هه! حياتي ۽ جا هي دور، گهايل دلڙي ۽ ڪئين گهور،
 چپ چپ چپڪن دل جا چور، هول هزارين هينڙي هور؛
- * هه! حياتي ۽ جا هي رنگ، دور پنهل ۽ عشق آنگ،
 ڏائڻ رات هڻي ٿي ڏنگ، سورن سر جيا سيني سنگ؛
- * هه! حياتي ۽ جا هي پور، سڳ اڏاڻا سر جيا سور،
 نت نت نسريا ڪئين ناسور، 'عارف' ڪڍيا عشق انگور؛
- * هه! حياتي جي ۽ جنجال، جانب ري ۽ آ جيڻ محال،
 ڪنهن سان اوريان دل جو حال، قرب وارن جو آهي ڪال؛
- * ها! حياتي جي جانب ڌار، هڪڙي دلڙي درد هزار،
 سورن سر تي باري بار، روئندي گذري مند بهار؛
- * هه! حياتي سورن سانگ، نينهن جا چهتا ڪارا نانگ،
 روز اڏانديان قاصد ڪانگ، چيڙهه چڳن ۾ موڙهيل مانگ؛

* هاء! حياتيءَ سورن سيج ، هيئنئي ه-ردم ه-وئن هيچ ،
 ڏير ڏئي ويا ڏکيا ڏيج ، روئي روح ڪيا نت ريج .

* هاء! حياتي سورن سيل ، وي اندر ۾ ورهن ويل ،
 نيئين نير وهن چم چيل ، شال ٽين مڃين سان ميل .

* هاء! حياتي سورن ساز ، انحد مرليءَ جا آواز ،
 برهم جا اڏري آيا باز ، شوق نمايا شاه نواز .

* هاء! حياتيءَ جي هي رات ، نيئين بوندن جي برسات ،
 هجر قتي دلڙي هيهاٽ ، پڇري پسري ٿي پريات .

* هاء! حياتيءَ جا هي پنڌ ، سورن ساڻا ڪيڙا سنڌ ،
 طون وهاڻا وسريا هنڌ ، ڪوپن ڪتيا ڪوڙين ڪنڌ .

”سي عيدون ڪيئن ڪن؟“

سي ڪيئن ڪن عيدون؟ مارو جن جا مامري ،
 سنگهارن جو سيد چوي ، درس ڪن عيدون ،
 خوشيون ، خريدون ، ’عارف‘ اباڻن سان .

**

سي ڪيئن عيدون ڪن؟ مارو جن جا مامري ،
 آءُ ڪيئن سمهان سيج ٿي ، هت ولهم ۾ سيڻ سمهن ،
 هت ڪيئن چڪان چاشنيون ، هت مارو بک مرن ،
 لوئي جن جي لڇ ٿي ، سي ڪيئن پٽ پهرن ،
 ساري سنگهارن کي ، ٿا نت نت نيڻ ٽمن ،
 اڄ پڻ اتر پار ڏي ، ڪار ڪئي ڪڪرن ،
 اڄ پڻ اتر پار ڏي ، گوڙيون ٿيون گجڪن ،
 اڄ پڻ اتر پار ڏي ، وڇون ٿيون وسڪن .

اڄ به اتر پار ڏي، تنواريو تـاڙن،
هٿ ٿا وسن وڌڙا، هٿ منهنجا نيڻ روئن،
رٿان ٿي رت ڦڙا، ساريو سانگيئڙن،
قسمت آڻي قيد ڪيو، قابو منجهه ڪوئن،
اٿي ويهي 'عارف' چئي، ٿا پلپل پور پون،
پوءِ عيدون لک ٿين، جي وري وطن ڏي وڃان!!

* "سنڌڙيءَ جا سنڌڙا"

جاڳ پٺائي جاڳ، توکي سنڌڙي سنڌڙي،
لتيرا لٽي ويا، سندو سنڌ سهاڳ،
اچي عمر هٿ ڪيو، ماروئڙن جو ماڳ،
ونهين ويڙيچن ڪي، وڏي ويو ويراڳ،
سسئي ڪي سيد چئي، ويا ڏيئي ڏير ڏهاڳ،
ليلان کان لتجي ويو، چنيسر جو چاڳ،
پلارا! ڪو پاڳ، وري وار ولهين جو.

**

جاڳ پٺائي گهوت، توکي ساري سنڌڙي،
مٿان ماروئڙن جي، لاه ڪڙولا ڪوت،
سهڻي ڪي سورن جي، چڙن ڏني چوت،
سسئي سان سيدا! گهاري وڌي گهوت،
پنهنجا پراوا ٿيا، خان ڪري ويا ڪوت،
وڪڻي وينا سنڌڙي، نيرا ڏسي نوٽ،
مرشد کائي موت، لهر ڪا سار سنڌين جي.

**

* آگسٽ ۱۹۵۶ع ٻنڌڙو شريف، ۶ مارچ ۱۹۶۴ع پٽ ڏي جي
سالياني ميلي جي موقعي تي مشاعري ۾ پڙهيا ويا.

جاڳ پٽائي شاهه، توله سڌي سنڌڙي،
 عمر آيو اوچتو، ڪستان ڪري ڪاهه،
 مارن ڪي ملير ۾، پرور ڏج پناهه،
 سورن ۾ سوڙها ٿيا، سنگهارن جا ساهه،
 بکن بيمارين ۾، تنهنجا پنوهار ٿيا پاهه،
 دشمن جيڪي ديس جا، ڪي لالڻ تن جا لاهه،
 سسئي ڪي سورن جي، ڏيرن ڏني ڏاهه،
 ڪري پينگ پنيور ڪي، رمي هليا راهه،
 لکين لڙهي هليون سهڻيون، منجهه سيراھه،
 نڪو ٻانڊ نه ٻل ڪو، سنب نڪو سڀاھه،
 ماڻهو تنهنجي ملڪ جا، ٿا گرڙن لئ گراهه،
 ورنه ٿي ڪا واھه، 'عارف' اڀوجهن جي.

**

جاڳ پٽائي پير، توله سڌي سنڌڙي،
 ڪوڙين مارڻيون ڪوت ۾، عمر ڪيون اسير،
 نيرن ۾ لڪ ناريون، نيڻين وهائن نير،
 سسئون سوين سچ ۾، درد ڪيون دلگير،
 سهسين سهڻيون ٻوڙيون، سنڌي سائر سير،
 ڪوئن ۾ ڪري پيو، هلائون همير،
 مارو منجهه ملير، وري ڏسان وسندي.

**

جاڳ پٽائي شير، توکي سڌي سنڌڙي،
 لٽي لٽيرا ويا، ڦورو ڏيئي ڦير،
 ڪري ڪوهياريءَ سان، ڏاڍايون ويا ڏير،
 سهڻيءَ ڪي سڀرن ۾، گهاتن وڌا گهير،
 مارڻي ڪي ملير جي، هر دم هنئين هير،
 قابو ٿيڙي ڪوئن ۾، پينڊن پئي پهر،

اچي ڏس عمر جون ، ارڏايون انڌير ،
هادي ! وٺ همير کان ، ورنهم ساري وير ،
اچي اباڻن تان ، ميهٽ مڊايون مير ،
تو ڏي منجهه سوير ، کنيو نيٺ نهاريون .

**

جاگ پٽائي جوان ، سڻ سڀاجها سنڌا ،
سسئي سان سيدا ، ڪوٽ ڪري ويا خان ،
ويا ولاري سنڌڙي ، جي آيا ٿي مهمان ،
پنهنجا پراوا ٿيا ، بي حد بي ايمان ،
مارن کي ملير م ، سورن جا سامان ،
ماروڙا ملير م ، بکن کان پيجان ،
عمر ! ويو اوچتو ، قهري هڻي کان ،
اهڙي ڦند فريب جي ، ڪل هڻي مون کان ،
مرشد مهربان ، لهه ڪا سار سنڌين جي .

**

پٽائي پيرو ، وري ڪر وطن تي ،
سهڻي ڪي سير م ، آ گهاٽن جو گهيرو ،
سسئي ڪي سيج م ، ڏکن جو ڏيرو ،
ووڙي ٿي وڻڪار م ، پنهل جو پيرو ،
ڪستان ڪاهي آيو ، عمر اوڀرو ،
مارئي سنڌي من م ، دردن جو ديرو ،
ڏسيو ڏکڙا ڏيهه جا ، جلي ٿو جيرو ،
ڪنگن ڪالوري ڪيو ، ملڪ سڄو ميرو ،
ويا ولاري سنڌڙي ، ڦورو ڏئي ڦيرو ،
هارين ڪي هيسي ، اڃا وينو وڏيرو ،
سيد سويرو ، لهه ڪا سار سنڌين جي .

**

پٽائي ڪي پال ، وري ڪر وطن تي ،
 مارو تنهنجي ملڪ جا ، ڪوميل ڪنگال ،
 مارو تنهنجي ملڪ جا ، ڏکڻ کان بيهال ،
 مارو تنهنجي ملڪ جا ، پورن ۾ ڀامال ،
 مارو تنهنجي ملڪ ۾ ، آهن هيٺي حال ،
 مارن بنان ملڪ ۾ ، جيئن آهي جهنگال ،
 'عارف' اباڻن لاءِ ، ٿو جر وهايان جال ،
 اچي ويا اوڀر ، جن ميڙيا مڏيون مال ،
 اچي آهي اوڀرن ، ڦاسايو فيي البحال ،
 سنگهارن جا سيدا ! سڻ سڃاڻها سوال ؟
 او سائين ! له سڀال ، ڪا اچي اسين جي .

**

پر جهل پٽائي ، له ڪا سار سنڌين جي ،
 سهڻي سڀرن وچ ۾ ، آ گهاتن گهائي ،
 سهڻي سير وچ ۾ ، واڳن آه ورائي ،
 سهڻي آ سچ ۾ ، رولين کڻي رلائي ،
 مارئي آ ملير مان ، عمر اچي آڻائي ،
 ڪامڻ آهي ڪوت ۾ ، قيدن ڪنڀائي ،
 سيد تنهنجي سنڌي ، آ سورن ستائي ،
 سيد تنهنجي سنڌي ، ڪوٽا ويا ڪائي ،
 ويا ولاري سنڌي ، جي پانپائون پائي ،
 پلا ! پلائي ، ڪا وري ڪر وطن سان .

**

* سنڌي جا سردار ، سڻ سڃاڻها ! سڌا ،
 سهڻي تنهنجي سيدا ! روئي زارون زار ،

* ۱۹۶۵ع . لطيف سائين جي ميلي جي موقعي تي اضافو ڪيل .

اُٺائي ويا اوچتو، ڪمھلو ڪوھيار،
 لٽي لٽيرا ويا، ڌارين ڪري ڌار،
 سھڻي سير وچ ۾، لڙھي ٿي لھوار،
 واڳون ورائي ويا، ڪڇون سو هزار،
 مارئيءَ جو ملير ۾، ڀرم رک پٿار،
 مارئيءَ کي مرشد! ڏنا عمر ڪئين آزار،
 لوڻي سنڌي لڇ رکين، لالڻ لڇا ڌار،
 مٿان ماروڙن جي، لاهج ھول هزار،
 سنڌيءَ تي سورن جا، اٿئي ڪڪر ڪارونپار،
 هيءَ ستايل سنڌيءَ! آھي تو آڌار،
 سيد! لھ ڪا سار، 'عارف' ابوجھن جي.

**

سنڌيءَ جا سرور! سڻ سڃاڻها سڏا،
 سنڌيءَ تي سورن جا، اٿئي ڪارونپار ڪڪر،
 سنڌيءَ مٿي سيدا! آھن ڏاڍن جا ڏمر،
 سنڌيءَ اٿئي سيدا! نماڻي نست نہر،
 سنڌيءَ تان سورن جا، تارين شال ڏڪر،
 سيدا! لھج سار تون، ھيڻيءَ جي ھيڪر،
 مارو تنھنجي ملڪ جا، بڪايل بي گھر،
 مارو تنھنجي ملڪ جا، گھارين منجھ گھنگھر،
 مارو تنھنجي ملڪ جا، بي حد بي ٿمر،
 ھتي ھتي! ھلائون ڪري؟ ارڏايون عمر،
 ڪاٺ سنڌي ڪوٽ ۾، شل پت رکي پرور،
 سسئيءَ سان سيدا! ڪھڙو ٿيو قھر،
 رکي آيا روح ۾، ڏايو ڏير ڏمر،
 ويا اُٺائي اوچتو، آڏي رات عصر،
 ڪري پينگ پنيور ڪي، جت ويا جابر،
 ورنھ! ٿي واھر، 'عارف' ابوجھن جي.

قديم ايران جو پيغمبر

زرتشت

ترجمو:

عبدالعزيز قنڌاري (عليگ)

زيب ادبي مرڪز

حيدرآباد سنڌ، پاڪستان

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

هڪ مطالعو

(مختصر سوانح ۽ علمي ادبي تصنيفات جو تفصيلي جائزو)

مصنف

ڊاڪٽر عبدالجبار جوڻيجو

زيب ادبي مرڪز

حيدرآباد سنڌ، پاڪستان